

Q. CVRTH RVEI
Historiarum libri

accuratissime editi

OXON

1672

8. Sur.

I. 281.

Utriusq. Ex. P. 1000

Anthony
Hungerford John

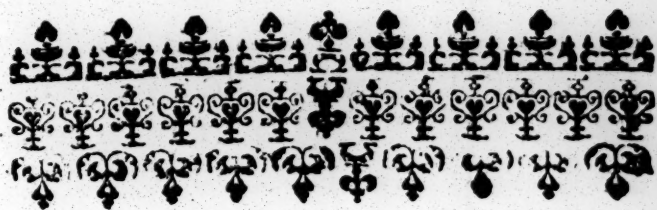
Anthony
Hungerford

Q. CURTII RUFI
DE
REBUS GESTIS
ALEXANDRI
MAGNI
HISTORIARUM
QUOTQUOT SUPER-
SUNT LIBRI,
JOHANNIS LOCCENII
Indice Philologico
Illustrati.

Editio novissima correctior & auctior.

OXONII,
Typis Guil. Hall, Impensis
JOH. FORREST. 1672.

A D

LECTOREM.

QUæ editione proxima, de scriptis Curtii, ac autore, in limine præmiseram, contrahenda mihi visa sunt; ut obiter de præstantissimo scriptore, quæ de ipso scire interest, approbem lectori. Præter M. Tullium, ac Juvenalem, apud quos hoc nomen extat, Tacitus, ac Plinius, quemadmodum ex testimoniis quæ jam præmisimus, apparet, Curtii cuiusdam meminerunt. Et uterque Rufi addidit cognomen. Neq; aliter Tranquillus, in Catalogo, quo Rhetores præclari indicantur,

* 2

qui

AD LECTOREM.

qui libello de iisdem mutilo præmittitur in MSS. Esse autem nostrum, cuius tres postremi meminere, inter eruditos fere convenit: nec multum abest, quin plerique omnes, rhetorem, causidicum, declamatorem, etiam quæstorem, ac prætorem, consulemque, ac Africæ proconsulem, eundem cum historico, qui Magni Alexandri res conscripsit, arbitrentur. Quemadmodum vixisse sub Augusto, ac Tiberio, sed & scripsisse, quidam & sub Claudio superfuisse, existimant. A quibus nobilissimus Rutgersius seorsim abiit, qui sub Vespasiano floruisse in Variis probavit. quem non temere rejiciendum, & cum cura adeundum censeo. Quanquam ne de veritate quidem amplius quærendum videretur, si habendam Cataneo fidem omnibus constaret qui in manu exarato exemplari, ipsam hanc historiam de gestis Alexandri scriptam, Q. Curtio, & quidem Rufo,

AD LECTOREM.

Rufo, qui Augusto Cæsare ac Tiberio floruerit, inscribi sic testatur: *Legi in fide digno exemplari, Historiam de gestis Alexandri, compositam à Q. Curtio Rufo, qui inibi fatetur, se suis- se sub Augusto & Tiberio, & sub Vespasiano, quantum conjectura assequi possu- mus.* Cætera incerta sunt. & quia cætera, hoc ipsum. Imo & hoc ip- sum magis, quia cæteris Vespasia- num jungit. Jam, qui politissimum dicendi genus, & purissimam Lati- nitatem, certum ævi argumentum arbitrantur; neminem Latinè sub Vespasiano, qui antiquitatem accu- rate exprimeret, scripsisse, quo- modo probabunt? Quam si ævo nostro ac parentum, eleganter qui- dam expresserunt, nondum video, cur à Romanis id removeamus, quod ne nostris quidem, ex felici imitatione, hætenus negatum est. Quippe & hodie ætatem quisque aut scriptorem eligit quem imite- tur, ut cum cura imitetur quem
+ 3
elegit.

AD LECTOREM.

elegit. Ut omittam principem historię Sallustium, ætate integra à scriptis C. Cæsaris, coævi, abiisse; cum diversum in dicendo: tum qui Græcis suis, tanquam peregrinus, hæret. Ut & maximus scriptorum Tacitus post illum. Librum primum ac secundum, facile recentioribus ascribes; qui historiam, Curtium, facilius supplere potuerunt. Et hoc ipsi produnt. Hujus quoque bono: ut diversitas, videlicet, scribendi, pro encomio auctoris sit, à quo longissimè absunt. Porro, ut in viam redeam: In autore lacteo ac minime fucato, bonum mihi factum videbatur, si simpliciter ac sine apparatu scenico prodiret: ideoque ornatum adhibui, qui nudum commendare posset. Do optimam editionem, sed cum aliis collatam. Regis expeditionem, quam describit, accuratè expressam, aliaque ejusdem generis, addo; de cæteris securus. Ne vel Observationibus
vel

AD LECTOREM.

vel Notis, hac præsertim forma, commendetur, qui sine istis voluit intelligi ac potest. Denique, ut verbo dicam omnia, matronam exhibeo, sed pudicam. quæ in publicum sic prodit, ut non alio quam suo cultu commendetur.

D E

Q. CURTIO RUFO
TESTIMONIA.

C. Suetonius Tranquillus, in *Indice excellentium Rhetorum*, libello ejus mutilo in MSS. praeposito :

[Q. CURTIUS RUFUS]

C. Cornelius Tacitus, *Annal.* xi.

N E tamen miles otium exueret, inter Mosam Rhenumque, trium & viginti millium spatio, fossam perduxit (Corbulo) qua incerta Oceani vetarentur. insignia tamen triumphi indulsit Caesar (Claudius) quamvis bellum negavisset. Nec multo post CURTIUS RUFUS eundem honorem adipiscitur, qui in agro i Mattiaco recluserat specus quarendis venis argenti : Unde tenuis fructus, nec in longum, fuit. At legionibus cum damno labor ; effodere rivos, quaque in aperto gravia, humum infra moliri. quis subactus miles, & quia plures per provin-
cias

• Al Maciaco, vel Mazyaco. Vide Lips. *Saturn.* ii.

TESTIMONIA.

cias tolerabantur, componit occultas literas nomine exercituum, precantium imperatorem, ut, quibus permissurus esset exercitus, triumphalia ante-tribueret. De origine 2 CURTII RUFI, quem gladiatore genitum quidam prodidere, neque falsa promiserim; & vera exequi pudet. Postquam adolevit, sectator quaestoris, cui Africa obtigerat, dum in oppido Adrumeto vacuis per medium diei porticibus secretus agitatur, oblata ei species muliebris ultra modum humanum, & audita est vox: Tu es, Rufe, qui in hanc provinciam pro consule venies. Tali omine in spem sublatus, digressusque in Urbem, & largitione amicorum, 3 simul acri ingenio, quaesturam, & mox, nobiles inter candidatos, praetoram Principis suffragio assequitur: cum hisce verbis Tiberius dedecus natalium ejus velavisset, CURTIUS RUFUS VIDERETUR MIHI EX SE NATUS. Longa posthac senectâ, & adversus superiores tristi adulatione, arrogans minoribus, inter pares difficilis, Consulare imperium, triumphi insignia, ac postremo Africam obtinuit: atque ibi defunctus, fatale praesagium implevit.

C. Plinius

2 QUINTI addit Catanæus.

3 Singulari citat Catanæus.

TESTIMONIA.

C. Plinius Cæcilius Secundus, Epist.

lib. VII, Epist. XXVII, ad Suram,

De Curtio Rufo.

ET mihi discendi, & tibi docendi facultatem otium præbet. Igitur perquam velim scire, esse phantasmata, & habere propriam figuram, numenque aliquod putes inane: seu vanam ex metu nostro imaginem capere. Ego ut esse credam, in primis eo ducor, quod audio accidisse **CURTIO RUFO**. Tenuis adhuc & obscurus obtinenti Africam comes hæserat. inclinato die spatibatur in porticu; offertur ei mulieris figura humanâ grandior, pulchriorque. perterritus, Africam se futurorum prænunciam dixit: iturum eum Romam, honoresque gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem provinciam reversurum, ibique moriturum. Facta sunt omnia. Præterea accedenti Carthaginem, egredientique nave, eadem figura in litore occurrisse narratur. Ipse certe implicitus morbo, futura præteritis, adversa secundis auguratus, spem salutis, nullo suorum desperante, projecit.

ALEX.

7

SUPPLEMENTI
IN Q. CURTIUM,
DE REBUS GESTIS
ALEXANDRI MAGNI,
LIBER I.

PHILIPPVS MACEDO (qui primus omnium regum ejus gentis, Macedoniz regnum, subacta tota Græcia, ad summam potentiam evexit) Amyntæ, viri prudentissimi, omnibusque imperatoriis virtutibus instructi, filius fuit. Is Amyntas ex Eurydice uxore tres filios susceperat; Alexandrum, Perdiccam, & Philipppum Alexandri Magni patrem; atque filiam, Euryonem. Insidiis autem Euridices uxoris, quæ nuptias generi, mariti morte pacta, occidendum virum, regnumque adultero tradendum, susceperat, oppressus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia, prodidisset. Post mortem Amyntæ, Alexander, major natus filius, regno potitus est. Qui inter initia regni, cogente sane durissimo necessitatis telo, bellum ab Illyriis, pacta mercede, datoque Philippo fratre obside, redemit. Interjecto quoque tempore, per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat. Quæ res Philippo ad maxima egregiæ indolis incrementa profuit. Siquidem tota custodiendi pueri cura, Epaminondæ, strenuissimo Thebanorum duci, atque philosopho præstantissimo, hac conditione demandata est, ut commissum sibi puerum diligenter servaret, & summo studio in id iuxta incumberet, ut moribus principe dignis atque honestis disciplinis quam optime imbueretur. Fovebat ea tempestate laudatissimus princeps domi filio suo Epami-

A

pami-

paminondæ præceptorem Pythagoricum, sub quo Philippus multum profecit. Interea temporis Alexander, insidiis matris Eurydices adpetitus, occubuit: cui tamen antea Amyntas, in scelere deprehensa, propter communes liberos, ignarus iisdem quandoque exitiosam fore, pepercerat. Frater quoque ejus Perdiccas, simili insidiarum fraude, relicto parvulo filio, decipitur. Sub idem tempus, Philippus commodum è custodia elapsus, diu, non regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella imminebant, serumq; auxilium in expectatione infantis erat, compulsus à populo, regnum Macedonicum male affectum, cum bellicis artibus, tum philosophiæ præceptis, præmunitus, adprehendit, anno ccc c ab urbe condita, Olympiade c v. Circa prima itaque regni primordia, rerum infinita multitudine in diversas trahente partes, finitimis undique in Macedoniam irruentibus populis, bellisque, veluti conspiratione quadam, ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis, uno tempore confluentibus, rex Philippus cautius omnino agendum esse considerans (omnibus enim par esse non poterat,) alia interpositâ pactione composuit, alia redemit, facillimis aggressis, ut militum trepidos firmaret animos, & sibi hostium contemptum demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit, quibus per insidias victis, metu gravioris belli, cum interficere posset, omnes incolumes sine pretio dimisit: quæ res illi magnam & gratiam & auctoritatem conciliavit. Captis deinde Pæonibus, bellum in Illyrios transtulit: ibi multis hostium millibus cæsis, Larissæam urbem nobilissimam cepit.

Hinc Thessalos, non cupiditate prædæ, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjungere gestiebat, nihil minus quam bellum metuentes, adoritur. Quibus ex improvviso præoccupatis, atque

in potestatem redactis, jungendo equitum peditumque fortissimas turmas & copias, invictissimum fecit exercitum. Quibus rebus feliciter gestis, Olympiada, Neoptolemi regis Molossorum filiam, uxorem ducit, conciliante nuptias altore virginis Arisba rege Molossorum, qui sororem Olympiadis, Troadama, in matrimonio habebat : quæ causa illi exitii malorumque omnium fuit. Nam dum regni incrementa affinitate Philippi se acquisiturum sperat, proprio regno ab eodem privatus, in exilio consenuit. Post nuptias autem Philippus per quietem visus est conjugis alvo insignem affixisse bullam, cujus sculptura, quemadmodum is existimaverat, leonis haberet imaginem. Quod vates ita sunt interpretati. Ipsam quidem esse gravidam, animosum quoque & leonis natura præditum infantem parituram. Deinde cum Philippus urbem Methonem expugnaret, jactu sagittæ dextrum amisit oculum. Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit, mitisque etiam adversus victos fuit. Pagas etiam capiens, imperio suo adjecit. Triballorum quoque gentem, & quicquid præterea terrarum in proximo erat, invadens omnia, uno velut impetu devicit. Debellatis finitimis, atque confirmato jam Macedoniæ regno, cum domum redisset, natus est ipsi Alexander filius ex Olympiade uxore, VIII idus Aprilis, dicit Plutarchus : ab eo autem qui illum in Latinum convertit, scribitur, circa idus Augusti : quod sane, cujus sit error, dubium est. Porro Philippus, veluti è specula quadam, libertati omnium insidiatus, Græcorum civitates, quæ dominandi libidine singula imperare cogitaverant, omnes in suam redegit potestatem. Inferioribus enim contra superiores suadens certamina, quoniam ad invicem callide incitatis, à Thebanis etiam (qui tamen antea eum, tanquam hostem, repellere conabantur) contra Lacedæmonios & Phocenses,

qui, templo Apollinis spoliato, milites conduxerant necessitate urgente, dux electus, oppressis sacrilegis, magnamque inde apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad ultimum efficitur dominus ac princeps, & victos pariter atque victores servitutem subire coegit. Inde in Cappadociam traiciens, captis & occisis finitimis regibus, universam provinciam imperio Macedoniz adjecit. Olyntho quoque expugnata Traciam invasit. Nam, cum eum fratres duo, Thraciz reges, de terminis regni ambigentes, disceptationū suarum judicem eligerent, Philippus ad iudicium, velut ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu venit, & utrumq; regno, de quo disceptabant, spoliavit. Omnes sane principes docens, concordiam maximum, ad conservanda imperia atq; principatus stabiliendos, adminiculū esse.

Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, & excelsæ indolis manifestissima proferre indicia, cœpit. Cumque ex æqualibus nonnulli ex eo percunctarentur, ad Olympicum nunquid stadium libens decertaret (plurimum enim pedum celeritate pollebat?) Libens equidem, inquit, si decertaturos mecum reges sim habiturus. Olim cum forte absente Philippo legati à Persarum rege venissent, eos, cum hospitio tum consuetudine captos, jucundissima sibi familiaritate conjunxit: admirantes quod is nihil aut humile aut puerile sciscitaretur, sed aut viarum longitudinem, aut superiorum itinerum modos perquirebat, multa super rege, qualis in hostes esset; nunc super Persis, quæ vires aut quæ esset potentia, rogitabat. Quas res admirati legati, late diffusam Philippi gravitatem nihil præ hujus pueri indole, & majore, quam ætas pateretur, animi magnitudine, duxerunt. Quoties à Philippo aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prælio parva victoria nuntiabatur, haud magno.

magnopere latabatur, ceterum ad suos aiebat æqua-
 les, Omnia, ô pueri, genitor occupabit, ita ut ne
 vobiscum grande ullû ac insigne facinus ostentare
 mihi sit reliquum. Non enim ipsum ulla illecebra-
 rum, aut pecuniæ, sed sola virtutis ac gloriæ cupido,
 tenebat: quoque majores à patre facultates accipe-
 ret, eo se minora gerere posse existimabat. Quocir-
 ca, crescente dominio, gerendis præclaris rebus ma-
 teriam magna ex parte exhaustum iri ratus, non
 opes, non deliciarum usus, verum certamina & pug-
 nas ardebat, & principatum, unde sibi ob virtutem
 gloriam, nominisq; immortalitatem (quæ spes nec
 Alexandrum, nec quenquam alium bonum, un-
 quam fefellit) compararet, affectabat. Quamobrem
 ipsius cura, compluribus (uti par erat) nutritoribus,
 prædagogis, ac præceptoribus, est demandata: in pri-
 mis tamen Aristoreli, ex cujus disciplina decem
 ferme annis informatus est. Eodem fere tempore
 Philippus Delphos misit, consulens de successore;
 responsumque tale accepisse ferunt: Is demum tuo
 imperio omnique orbe potietur, quemcunque Buce-
 phalus sessorem passus fuerit. Erat autem Bucepha-
 lus equus forma spectabilis atq; ferocissimus, quem
 Philonicus Theſſalus Philippo XIII talentis eme-
 rat. Hunc diu Philippus sub claustris præferratis
 asservari jussit: mansit tamen ita ferus, ut plane
 nullus eum ne tangere quidem ausus fuerit. Quare
 factum est, ut eum Philippus removeri atque ab-
 jici jusserit. Alexander vero dum forte adesset,
 Qualem, inquit, isti equum perdunt, dum eo per
 imperitiam ac mollitiem uti nesciunt? Cum-
 que mira arte sine verberibus tractasset equum,
 tandemque consensum ad cursum admisisset,
 tum calcibus usus est, ac mollior flexis habenis
 quum equum reduxisset, descendantis caput exos-
 culatus pater, emissis lacrymis, Aliud, inquit, ô fili,

tibi par regnum quære, quando te jam Macedonia non capit. Præfagiiit vir prudens, tam excelsæ indoli non suffecturam paternam ditionem. Post hæc Philippus toti Græciæ bellum inferre statuit, ad quod percommodum ratus, si Byzantium, nobilem & maritimam urbem, in potestatem redegisset; eandem sibi resistantem obsidione cinxit: relicto domi ad regni curam filio Alexandro, tum xvi annos nato. Hæc urbs à Pausania Spartanorum rege condita, à Constantino post modum gloria opibusq; aucta atq; renovata, & à nomine suo Constantinopolis dicta, circiter M C L annos sacratissimi Imperii sedes totiusq; Orientis caput fuit. Nunc tamen (proh dolor) fœdissimæ atque impiissimæ Turcarum gentis imperio subiacet. Sed ut ad Philipppum redeam. Exhaustis in obsidione opibus, piraticam aggreditur, centumq; septuaginta navium spolia rapuit, atque militibus suis distribuit. Ne autem in unius urbis obsidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonesi urbes expugnavit; filium deinde Alexandrum xviii annos natum, virtutis & promptitudinis in rebus agendis manifestissimæ, ut sub patris militia tirocinii rudimenta deponeret, ad se accersivit. Cum quo in Cythiam prædandi causa, more negotiantium, impensas belli alio bello refecturus, est profectus. Eaque expugnata, viginti millia puerorum ac fœminarum capta, pecoris magna vis, auri argentique nihil: xx millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam missa sunt. Sed revertenti à Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes se transitum daturus, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, mox & prælium, in quo ira in femore vulneratus est Philippus ut per corpus ejus equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, præda amissa est. Quam primum ex vulnere convaluit, diu dissimulatum bellum Atheniensibus

nienſibus inferit. Cujus cauſa Thebani ſe junxere, metuentes, ne victis Athenienſibus, veluti vicinum belli incendium, ad ſe tranſiret. Inita ſocietate inter civitates paulo ante infeſtiſſimas, legationibus totam fatigant Græciam, communem hoſtem communibus viribus ſummovendum putantes. Quzdam civitates moræ, Athenienſibus ſeſe jungunt: quaſdam autem belli metus ad Philippum traxit. In hac pugna Philippus Alexandrum filium alteri cornu præſecit. Ubi laudatiſſimi herois virtus clariſſime emicuit. Talem enim in eadem pugna ſe præſtitit, ut non inferior patre, imo etiam nulli ſecundus extiterit: poſtea quoque eam victoriam ſibi invidia ac fraude patris præreptam fuiſſe conqueſtus ſit. Commiſſo itaque apud Chæroneam prælio, etſi Athenienſes numero militum longe præſtarent, à Macedonibus tamen, continuo ac diurno bellandi uſu exercitatiſſimis vincuntur. Non autem immemores priſtinæ gloriæ cecidere. Hic dies univerſæ Græciæ & gloriæ dominationis, & vetuſtiſſimam libertatem finiit. Cæterum, cum Philippus ſemper erga Alexandrum optime affectus fuiſſet, tandem ex Cleopatra noverca, Olympiadi ſuperinducta, diſcordia orta eſt. Cauſam adhuc buit Atralus avunculus Cleopatræ: qui cum in nuptiis Macedones exhortaretur, deos orarent, ut ad regni ſucceſſionem legitimus, ex Philippo & Cleopatra crearetur heres; excandescens Alexander: O improbum caput! inquit, nos vero tibi nothi videmur? ſimulque in eum coniecit poculum. Inſurgens inde pater contra Alexandrum, ſtricto eum petiit ferro: ictus tamen, inclinatione corporis ab Alexandro evitatus, inanis excidit. Tunc Alexander convitiis patrem adortus, receptâ Olympiadem matrem ſecum in Epirum duxit. Eum tamen Philippus, exprobrata ſibi à Demarato Corinthio hac eorum diſcordia, paulo poſt multis precibus

ægre revocavit. Inter hæc nuptias Cleopatra filia, &
 Alexandri fratris Olympiadis, quem pulso Arisba
 regem Epiri fecerat, Philippus celebrat. Dies erat
 pro magnificentia duorum regum, & collocantis fi-
 liam, & uxorem ducentis, insignis. Sed nec ludorum
 celebritas deerat, ad quorum spectaculū Philippus,
 cum sine custodibus medius inter duos Alexandros,
 filium generumque, procederet, Pausanias, nobilis
 ex Macedonibus nemini suspectus adolescens, occu-
 patum angustiis Philippum in transitu obtruncavit,
 diemque latitæ destinatum, fœdum luctu funeris
 fecit. Hic puer stuprum per injuriam passus ab Atta-
 lo fuerat, qui cum etiam postea, tanquam vile scor-
 tum, libidini convivarum subiecit. De quo, Phil. ppe
 conquestus, qui multum quidem ex rei turpitudine
 est motus, sed Attalo, ob magnam familiaritatem, &
 quod ejus opera tunc uteretur, ut noceret, induci
 haud potuit. Erat etiam Attalus, ob Cleopatram pro-
 xime à rege in matrimonium acceptam, arctissima
 ei junctus cognatione, copiarumque in Asiam præ-
 missarum dux fuerat delectus; vir in rebus bellieis
 egregie fortitudinis. Idcirco rex potius, ut Pausaniz
 animum iustissimo dolore incensum mulceret, est
 conatus: datisque ei magnis muneribus, loco insu-
 per honestiori, inter corporis sui custodes, honora-
 vit. Sed ille, implacabili ardens ira, decrevit, non
 tantum de eo qui sibi injuriam intulisset, sed & qui
 ulcisci illatam nolisset, pœnam sumere. Vixit Phi-
 lippus annos XLVI, regnavit XXV, Macedonum rex
 XXI: cui maximæ opes erant instrumenta bello-
 rum; divinarum quæsi quam custodia solertior;
 itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat:
 Misericordia in eo & perfidia pari jure dilectæ. Nul-
 la apud eum turpis ratio vincendi: blandus pariter
 & insidiosus alloquio: qui plura promitteret quam
 præstaret: in seria & jocos artifex. Amicitias uti-
 litate,

litate, non fide, colebat. Gratiā fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud utrumq; gratiā querere, solennis illi consuetudo. Inter hęc eloquentia, & insignis oratio, acuminis & solertię plena, ut nec ornatui facilitas, nec facilitati inventionum deesset ornatus.

L I B E R I I.

ANno ab urbe condita cccxxvi, mortuo Philippo, Alexander filius (ob magnitudinem rerum gestarum Magnus appellatus) vigesimo ætatis anno plenum invidia, & gravissimis odiis ac periculis undique circumseptum, assequutus est Imperium. Nec enim vicinę barbarorum provincię & nationes modeste servitutem ferebant, avita vero dominia patriosque principatus affectabant. Primo omnium autem, quotquot paternę cedis causa fuerant, gravibus affecit pœnis. Deinde sepulturę eiusdem maximam impendit curam. Principatum vero multo melius, quam quisquam existimasset, confirmavit. Juvenis enim, atque ob ætatem adhuc teneram ab aliquibus contemptui habitus, vulgus ipsum humanissimis sermonibus ita in sui benevolentiam traxit, ut & spem maximam omnibus faceret, & metum simul atque contemptum sui universis demeret. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militię vacationem, dedit. Quo facto tantum sibi conciliavit favorem, ut alii corpus, non virtutem; alii vero nomen regis solum immutatum esse dicerent. Et quum primò tumultus undiq; contra ipsum exorti essent, audacia & animi constantia incredibili citissime motus omnes compressit. Profectus deinde Corinthū in Peloponnesum, generali totius Gręcæ concilio,

cilio, contra Persas (quorum erat eo tempore summum in terris imperium, quique Græciam sæpe multis cladibus afflixerant) Imperator est designatus. Siquidem pater ejus idem bellum inchoaverat, morte tamen præventus, consummare haud poterat. In hujus belli apparatu nuntiatur, Athenienses, Thebanos, & Lacedæmonios, ab eo ad Persas defecisse, autoremq; ejus defectionis, magno auri pondere à Persis corruptum, Demosthenem oratorē extitisse. Quibus motibus occursurus, tanta celeritate, instructo paratoq; exercitu, Græciam oppressit, ut quem venire non senserant, videri se vix crederent. In transitu hortatus Thessalos, beneficiorum patris commonefaciens, commemorata etiam veteri cognatione quæ sibi cum illis per Herculē esset, sermonibusq; humanissimis, ut magna à se sperarent, persuasos induxit, ut, communi totius Thessaliæ decreto, universæ gentis dux crearetur, omniaq; vestigalia atq; redditus suos ei traderent. Tanta autem in juvene celeritas, tamque efficax in rebus agendis diligentia, omnes qui per contemptum ab eo erant alienati, perterrefecit. Athenienses itaque, sicuti, primi defecerunt, ita etiam primi poenitere coeperunt; pueritiā Alexandri antea spretam supra virtutem veterum ducum extollentes; missisq; legatis, bellum deprecabantur. Quibus auditis & graviter increpatis, bellū remisit. In ea legatione Demosthenem quoq; fuisse ferunt, sed cum cæteris ad Alexandrum non pervenit; siquidem à Cytherone Athenas reversus est: sive correptus timore, quod frequenter Philippum cum suis vituperasset, atque in sua republica contra Macedones verba fecisset, sive ut regi Persarum (à quo magnam auri summam, ut Macedonum causam oparet, accepisse dicebatur) omnem de se suspicionē eximeret. Hoc quoq; ipsi ab Æschine exprobatum aiunt, qui in oratione quadam de acceptis muneribus

bus ita dicit : In præsens sane regium aurum sumptus huic suppeditat. Sed hoc deinceps haud sufficiet, cum nullæ opes moribus improbis satis esse possint. Alexander, sedatis motibus qui in Græcia erant exorri, antequam in Asiam cum exercitu trajiceret, per Thraciam iter faciens, Pzones, Triballos, Illyrios, aliosque finitimos, petere instituit, quos novis rebus studere acceperat. Nam, quod regno ejus tum finitimi, tum maxime infidi erant, minime negligendos censuit, præsertim cum in tam longinquas à domo regiones cum exercitu profecturus esset. Ex Amphipoli igitur cum copiis profectus in Thraces (quos Græci Autonomos vocant, nullius imperio, nullius legibus obnoxios), decem dierum itinere ad Hæmū montem pervenit: ibi, circa aditus angustias, negotiatorum atq; Thracum ingentem manum collectam obviam habuit. Infederant montis verticem, curribusque pro vallo, qua patebat aditus, utebantur: inde pugnaturi, si necessitas postulasset. Sin autem ex adversa montis parte peterentur, currus in Alexandri phalangem magno impetu erant immissuri, quod & fecerunt. Sed milites ab Alexandro edocti, alii laxatis ordinibus, alii corpora humi strata scutis contegentes, periculum omne divitarunt. Hinc alacriores facti, ingenti clamore in hostes feruntur, eosque uno impetu superavere. Alexander, protinus superato iugo, per Hæmum montem in Triballos ad flumen Lygium profectus est. Syrmus Triballorum rex erat: is, cognito Alexandri adventu, uxores ac pueros, cæteramq; imbellem turbam, ad Danubium in insulam Peucam confestim misit, quo & Thraces Triballis finitimi se receperant. Nec multo post & ipse Syrmus eodem fugit. Reliqua Triballorum multitudo ad alteram insulam se contulerat, eo in loco, ex quo pridie Alexander moverat situm. Alexander Triballos repetens, hostes ex sylvis in aperta provocatos

catos superat, tribus millibus cæsis, reliquis in fugam coniectis, paucisque captis. Post hanc pugnam Alexander ad Danubium profectus, ad insulam in quam Triballi ac Thracæ confugerant, contendit: cui tamen barbari summa vi resisterunt; quod erat iis facilius, quoniam & naves paucæ erant, & insulæ maxima pars prærupta ac præceps, & fluminis cursus, utpote in angusto conclusus, concitator. Quapropter Alexander abductis inde navibus, trajecto noctu flumine, M C C C C equitibus, pedibusque IV millibus, Getas (quorum circiter IV millia equitum, peditumque supra X millia, prohibendi animo in adversa ripa armatos viderat) petiit. Quo facto territi Getæ, ne primum quidem imperum sustinere. Res prorsus ingentis audaciæ iis visa, Alexandrum tam facile unica nocte Danubium, omnium Europæ fluminum amplissimum atque altissimum, nullo ponte injecto, transisse. Confugientibus igitur illis in sylvarum solitudines atque latebras, Rex urbem vacuam nactus, cepit, soloque æquavit. Huc loci venire legati à cæteris Danubii accolis, à Syrmio Triballorum rege, atq; Germanis. ad Alexandrum, ut cum eo amicitiaæ fœdus inirent. Quibus in fidem & amicitiam acceptis, è Germanis quæsiuit. Quidnam in humanis rebus præ cæteris extimescerent; ratus nominis sui magnitudinem ante omnia ipsis formidolosam videri. Illi hoc se in primis timere responderunt, ne forte in sese aliquando cœlum rueret. Alexander nihil motus responsi superbia, tantum adjecit: Germanos superbos esse; eosque domum remisit. Inde in Agrianos & Pronas iter persequenti nuntiatum est, Clytum Bardiles, ab eo defecisse, Glauciamque Taulantiorum regem se ei conjunxisse. Erant & qui nuntiarent fore, ut Autariatæ ipsum itinere adorirentur. Proinde negotio de Autariatis Lagaro Agrianorum regi
 (qui

(qui patri Philippo admodum carus, Alexandro quoque perquam familiaris erat) commisso, in super Cyna sorore, ubi Pellam revertisset, ultro in uxorem promissa, ipse ad Clytum Glauciamque magna celeritate contendit, eosque vario prælio vicit atque prostravit. Hæc agenti, superveniunt nuntii, multos in Græcia res novas moliri, civitatesque non paucas, & in primis Thebanos, ab eo defecisse. Quare motus Alexander, in Macedoniam est reversus, ut factum in Græcia tumultum reprimeret Thebanis autem, conantibus præsidium Macedonicum ex arce Thebana (quam Cadmeam vocant) depellere, ipsamque, præaltis fossis & munitissimo vallo cinctam, obsidentibus, rex, cum exercitu magnis itineribus profectus, non longe à Thebis cum omnibus copiis insedit. Itaq; Thebanorum duces, quoniam Alexander præter spem omnium advenerat, ac incertum erat, utrum auxilia, sicuti à nonnullis civitatibus petierant, illis adventura essent, de belli ratione consultare cœperunt. Omnibus tandem consentientibus, belli discrimen subire constituerunt. Sed rex suos continuit, illis spatium pœnitendi mutandiq; consilii exhibens, nullo pacto futurum existimans, ut una civitas contra tantas copias esset pugnatura. Habebat enim ultro xxx millia peditum, equitumque ad i i i millia, omnes laboribus bellicis exercitatissimos. Quorum virtuti confisus, Persicum bellum susceperat Sane, si Thebani, temporum fortunæ cedentes, pacem petiissent, rex eorū postulatis libentissime annuisset. Nā tum mirifico studio ad Persas in Asiam transire properabat. Cum tamen armis, non precibus, uti decrevissent, Alexander Macedones ad prælium instruxit. A Thebanis, contra hostes numero longe superiores, summis viribus atque impigre decertatum est. Interim Macedonibus, qui custodiæ Cadmeæ arcis præerant, à

tergo invadentibus, circumventi Thebani, in ipsa pugna ceciderunt. Capta Civitas & direpta: urbs eversa funditus est. Qua quidem in re ea spes idq, consilium extitit Alexandro, ut huiusmodi casu ac terrore compressi Græci, quietius, dū abesset, agerent: cum alioqui incusantibus Thebanos sociis Phocensibus ac Platænsibus morem gerere gratificarique concupisceret. Plures sex millibus oppetiere. Triginta millia vendidit, ex quibus quadringentorum quadraginta talentorum argenti summum coegit. Pindari vatis tamen stirpi pepercit; summum in doctos favorem manifestissimo exemplo testatus. Non omittendū videtur quod hic rerum gestarum Alexandri scriptores de Timorlea referunt, quam insignem Thebanam foeminam Thracius quidam dux constuprasse dicitur. Quumq; post id eam posceret pecuniam, solus à muliere ad puteū seductus fuisse, in quo diceret pretiosiora rerum suarum occultari. Ducem igitur super os putei, spectandi causa inclinatam, illa in profundum detrusit; superneq; injectis lapidibus oppressit. Ob id facinus adductam ad se in vinculis foeminam, percunctatus est Alexander, quamnam esset? Ea imperterrita, Theagenis, inquit, sum soror, qui, contra Philippum electus imperator, fortiter pugnans pro Græciæ libertate occubuit. Magnanimitatem mulieris & constantiam admiratus rex, liberam eam cum filiis dimisit. Athenienses Thebarum casum moleste & cum summa commiseratione ferentes profugis portas contra regis edictum aperuerunt. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denuo bellum deprecantibus ita demum remisit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur. Eo tamen demum res est deducta, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur, qui confestim ad Darium regem Persarum profecti sunt. Cæterum,
coactis

coactis in Isthmio Græcis, & expeditionem in Persas decernentibus, Alexandro plures philosophi & oratores occurrunt, præter Diogenem Cynicum, qui cum versabatur Corinthi, & Alexandrum parvi faciens, in Cranio habitabat: miratus Alexander, ad eum in sole apricantem venit, rogans, rei-ne cuiusquam indigeat: at ille, Ut paulum, inquit, à sole discedas. Quo responso Alexandrum adeo delectatum ferunt, ut ad suos conversus dixerit, se Diogenem esse velle, si Alexander non esset.

Rebus Græciæ compositis adventante vere, ipsaq; Græcia cum Macedonia Antipatro (cui ex amicis maxime fidebat) commissa, ad Hellespontum cum exercitu profectus, in Asiam incredibili ardore mentis accensus trajecit. Cum autem delati in Continentem essent, primus Alexander jaculum, velut in hostilem terram, conjecit, armatusq; de navi, tripudianti similis, prosiluit, atq; ita hostias cædit, precatus ne se regem illæ terræ invitæ accipiant. Inde hostem petens, milites à populatione Asiæ prohibuit; parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ possessuri venerint. In exercitu ejus fuerunt xxxi i millia peditum, non supra v millia equitum, navessq; clxxx. Hac tam parva manu universum terrarum orbem utrum sit admirabilius quod vicerit, an quod aggredi ausus fuerit, incertum est: cum ad tam periculofum bellum, non juvenes robustos, nec primo ætatis flore: sed veteranos, plerosq; etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruisque militaverant, elegit; ut non tam milites, quam militiæ magistros, electos putares. Ordines quoq; nemo nisi sexagenarius duxit, ut, si principia castrorum cerneret, senatum te alicujus prisce Reipubl. videre diceret. Itaq; nemo in prælio fugam, sed omnes victoriam, animis conceperant, nec in pedibus cuiquâ spes, sed in lacertis, fuit. Alexander deinde passim peractis sacrificiis, maxime

maxime apud Trojam ad Achillis tumulum, in quem genus suum ex materna linea referebat, eum ob id felicissimum adolescentem prädicans, quod suarum virtutum præconem Homerum invenisset, ad interiora Darii regis Persarum contendit. Hunc Darium Arsani filium qui, decimus quartus à Cyro, totius orientis monarchiam tenebat, hac potissimum causa aggredi voluit, quod à patre suo Philippo tributum requisierat. Darius autem, missa prius superba, contumeliosa, atque imperiosissima legatione, se regem regum, ac consanguineum Deorum, Alexandrum vero famulum suum, appellans, Satrapis suis id negotii dederat, ut insipientem istum Philippi adolescentulum (sic enim eum per contemptum appellabat) verberibus puerilibus graviter casum, indutumque post veste purpurea sibi vinctum traderent, navibusque una cum nautis submersis, omnes ejus milites ad ulteriora maris rubri transportarent. Qui mandatū regis exequi volentes, ad Granicum amnem (qui Troadem à Propontide determinat) magna manu, videlicet viginti millibus peditum, & pari equitum numero, confluxerunt, & præruptam fluminis ripam, qua Alexandro omnino trajiciendum erat, obsederunt. Alexander, etiamsi præsentissimum periculum instare cerneret: quippe cum suis ex inferiore atque instabili loco (erat enim cum udus, tum cæno lubricus,) utpote ex flumine adversus hostes in eminenti ripa stantes, dimicandum foret: suæ tamen fortunæ ac virtuti simulq; fortitudini militum confusus, amnem trajecit. Et primo quidem non spernenda difficultate pressus, tandem tamen hostes, non tam sua arte, quam virtute Macedonum, vicit atque prostravit. In eo conflictu Persarum viginti millia peditum, & c c l equites, cæsa, Macedonum non plus xxxix interfecti sunt. Ea pugna magnum ad res Alexandri momentum peperit.

rit. Sardeis enim, maritimi barbarorum imperii propugnaculum, cepit. iisque ac cæteris Lydiæ populis, ut legibus uterentur suis, concessit. Ephesum, quarto post pugnam die, lapso inde præ metu præsidio, occupavit. Interim ex Magnesia & Trallibus legati venerunt, urbium suarum deditionem pollicentes; ad quam in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus & quingentis mercenariis, parique Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter ducentis, misit. Miletum deinde sibi resistentem oppugnavit: eaque potitus, versus Haliernassum iter ingreditur. Omnibus interjacentibus oppidis primo imperu captis, Halicarnassum urbem præmunitam obsedit, eamque non sine labore expugnatam, solo æquavit. Ingressus Cariam, Ada Cariz regina (quæ regno ab Orontobate, quem Darius miserat, pulsa, nihil quicquam in tota Caria, præter Alinda, ejus provinciz urbem munitissimam, tenebat) Alexandro obviam profecta, Alindis urbe tradita, eum in filium adoptavit. Rex nec liberalitatem foeminae nec filii nomen aspernatus, urbem eidem custodiendam reliquit. Tota deinde Caria subacta, memor accepti beneficii, eam universam Adæ imperio subiecit. Hinc in Lyciam & Pamphyliam tendit, eo consilio, ut ora maritima, ad Phoeniciam & Ciliciam usque, in potestatem redacta, navales copias hostibus inutiles redderet. Devictisque rebellibus Pisidiz populis, summo mentis ardore, nec minore alacritate, adversus Darium, quem cum multis militantium millibus adventare constabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, est ingressus.

BREVIARIUM LIBRI.

1. **C**Elanarum urbe & arce recepta, primariam Phrygiæ urbem Alexander ingreditur: in qua fatalem Gordii nodum solvit. ac deinde obviam Dario ire statuit.
2. Exercitus Persici illustratio. de quo quum Darii iussu Charidemus Atheniensis verum liberumq; protulisset iudicium, capite mulctatus est.
3. Pompæ Persarum regum, orto Sole demum procedentium, tum copiarum Alexandri descriptio.
4. Desertas ab Arsene, Darii præfecto, Ciliciæ fauces Alexander opportune occupat.
5. Cum in Cydnum flumen abluendi corporis gratia intempestive descendisset, gravissimo morbo corripitur rex ipse.
6. Qui à fido sapientique medico Philippo, cui à toto exercitu ingentes gratiæ habentur, pristina valetudini mox restituitur.
7. Vegetior factus, Darium aggredi cogitat, Sisenemque Persam, imprudentia delinquentem, occidi iubet.
8. Darii ante pugnam consilia: tum exercitus Persici consternatio; proxima internecionis præsagium.
9. Viriusq; exercitus membra præcipua et collatio.
10. Alexandri oratio ad milites.
11. Pugna cruenta, in qua 100000 peditum ac 10000 equitum Persarum occumbunt: reliqui fusis fugatisque.
12. Castris Darii ingenti præda potitur Alexander.
13. Matris & uxoris Darii, necnon aliarum nobilium captivarum luctum, ob regem quem putabant interfectum, regio prorsus animo levat Alexander.
14. Darii

14. *Darii gazam immensam, cum ingenti nobilium numero, Parmenioni proditorie Damasci præfectus tradit.*

INTER hæc, Alexander ad conducendum ex Peloponneso militem Cleandro cum pecunia misso, Lyciæ Pamphylæque rebus compositis, ad urbem Celanas exercitum admovit. Media illa tempestate mœnia interfluebat Marfyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclytus. Fons ejus ex summo montis cacumine excurrens, in subjectam petram magno strepitu aquarum cadit: inde diffusus, circumjectos rigat campos, liquidus, & suas duntaxat undastrahens. Itaque colore ejus placido mari similis, locum poëtarum mendacio fecit: quippe traditum est, nymphas amore amnis retentas, in illa rupe considerare. Cæterum quandiu intra muros fluit, nomen suum retinet. At cum extra munimenta se evolvit, majore vi ac mole agentem undas, Lycum appellant. Alexander quidem urbem destitutam à suis intrat: arcem vero, in quam confugerant, oppugnare adortus, caduceatorem præmisit, qui denuntiaret, ni dederent, ipsos ultima esse passuros. Illi caduceatorem in turrim, & situ & opere multum editam, perductum, quanta esset altitudo, intueri jubent, ac nuntiare Alexandro, non eadem ipsum & incolas æstimatione munimenta metiri: se scire inexpugnabiles esse: ad ultimum, pro fide morituros. Cæterum, ut circumfideri arcem, & omnia sibi in dies arctiora viderunt esse: sexaginta dierum inducias pacti, ut, nisi intra eos auxilium Darius ipsis misisset, dederent urbem: postquam nihil inde præsidii mittebatur, ad præstitutam diem permisere se Regi. Superveniunt deinde legati Atheniensium,

theniensium, petentes, ut capti apud Granicum amnem redderentur sibi. Ille non hos modo, sed etiam ceteros Græcos, restitui suis iussurum respondit, finito Persico bello. Cæterum Dario imminens, quem nondum Euphratem superasse cognoverat, undique omnes copias contrahit, totis viribus tanti belli discrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus vicis quam urbibus frequens. Tunc habebat quondam nobilem Midæ regiam, Gordium nomen est urbi, quam Sangarius amnis præterfluit; pari intervallo Pontico & Cilicio mari distantem. Inter hæc maria, angustissimum Asiæ spatium esse comperimus, utroque in arctas fauces compellente terram. Quæ quia continenti adhæret, sed magna ex parte cingitur fluctibus, speciem insulæ præbet: ac, nisi tenue discrimen objiceret, maria, quæ nunc dividit, committeret. Alexander, urbe in suam ditio- nem redacta, Jovis templum intrat. vehiculum, quo Gordium Midæ patrem vestum esse constabat, adspexit, cultu haud sane à vilioribus vulgarisque usu abhorrens. Notabile erat vinculum adstrictum, compluribus nodis in semetipsum implicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus, editam esse oraculo sortem, Asiæ positurum qui inexplicabile vinculum solvisset; cupido incescit animo sortis eius explendæ. Circa regem erat & Phrygum turba, & Macedonum; illa explicatione suspensa, hæc sollicita ex temeraria regis fiducia: quippe series vinculorum erat ita adstricta, ut, unde nexus inciperet quoque se conderet, nec ratione, nec visu, percipi posset. Solvere aggressus injecerat curam, ne in omen verteretur irritum ineptum. Ille nequicquam diu luctatus cum latentibus nodis, Nihil, inquit, inest quomodo solvatur; gladioque ruptis omnibus lo-
ris,

ris, oraculi sortem vel elusit, vel implevit. Cum deinde Darium, ubicunque esset, occupare statuisset: ut à tergo rura relinqueret, Amphoterum classi ad oram Helleſponti, copiis autem præfecit Hegelochum, Lesbum, & Chium, & Con præſidiis hoſtium liberaturos. His talenta ad bellum quingenta attributa. Ad Antipatrum, & eos qui Græcas urbes tuebantur, sexcenta miſſa. Ex fœdere naves ſociis imperat, quæ Helleſponto præſiderent. Nondum enim Memnonem vita exceſſiſſe cognoverat in quem omnes intenderat curas; ſatis gnarus, cuncta in expedito fore, ſi nihil ab eo moveretur. Jamque ad urbem Ancyram ventum erat, ubi numero copiarum inito, Paphlagoniam intrat. Huic juncti erant Heneti: unde quidam Venetos trahere originem credunt; omniſque hæc regio patuit regi, datisque obſidibus, tributum (quod ne Perſis quidem tuliſſent) pendere ne cogerentur, impetraverunt. Calas huic regioni præpoſitus eſt. ipſe, aſſumptis qui ex Macedonia nuper advenerant, Cappadociam petiit.

2. At Darius, nuntiata Memnonis morte, haud ſecus quam par erat, motus, omiſſa omnia alia ſpe, ſtatuit ipſe decernere. quippe quæ per duces ſuos acta erant, cuncta damnabat; ratus pluribus curam, omnibus abſuiſſe fortunam. Igitur, caſtris ad Babylonem poſitis, quo majore animo capeſſerent bellum, univerſas vires in conſpectum dedit: & circumdato vallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, Xerxis exemplo, numerum copiarum iniit. Orto ſole, ad noctem agmina, ſicut deſcripta erant, intravere vallum, inde occupaverant emiſſa Meſopotamiæ campos, equitum peditumque propemodum innumerabilis turba, majorem quam pro numero ſpeciem gerens. Perſarum erant centum millia, in quibus
eques

eques triginta millia implebat. Medi decem equitum, quinquaginta millia peditum, habebant. Barcanorum equitum duo millia fuere, armati bipennibus, levibusque scutis, cetræ maximæ speciem reddentibus. peditum decem millia pari armatura sequebantur. Armenii quadraginta millia miserant peditum, additis septem millibus equitum. Hyrcani egregii, ut inter illas gentes, sex millia expleverant, equis militatura. Derbices quadraginta millia peditum armaverant. Pluribus hærebant ferro præfixæ hastæ, quidam lignum igni duraverant. hos quoque duo millia equitum ex eadem gente comitatu sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus venerat: ducenti equites. Cum his erant ignobiles Asiæ gentes, duo millia peditum, equitum duplicem paraverant numerum. His copiis triginta millia, Græcorum mercede conductæ, egregiæ juventutis adjectæ sunt. Nam Bactrianos & Sogdianos, & Indos, ceterosque rubri maris accolæ, ignota etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri. Nec quicquam illi minus, quam multitudo militum, defuit: cujus tum universæ aspectu admodum lætus, purpuratis solita vanitate spem ejus instantibus, conversus ad Charidemum Atheniensem, belli peritum, & obexilium infestum Alexandro (quippe Athenis, jubente eo, fuerat expulsus) percontari cœpit; satisne ei videretur instructus ad obtinendum hostem. At ille & suæ sortis & regiæ superbiz oblitus: *Verum, inquit, et tu forsitan audire nolis, & ego, nisi nunc dixerò, alia s nequaquam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gentium, & totius Orientis excita sedibus suis moles, finitimis potest esse terribilis: niter purpura, aurumque fulget armis & opulentia, quantum qui oculis non subjecere, animis concipere non possunt. Sed Macedonum acies*

acies torva sane & inculta, clypeis hastisque immobilis, cuneos, & conferta robora vrorum teget. Ipsi phalangem vocant peditum stabile agmen. Vir viro, armis arma conferta sunt: ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines servare didicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt: obsistere, circumire, discurrere in cornu, mutare pugnam, non duces magis quam milites callent. Et ne auri argentique stud o teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit. Fatigatis humus cubile est: cibus, quem occupant, satiat, tempora somni arctiora quam noctis sunt. Jam Thessali equites & Acarnanes, Aetolique, invicta bello manus, fundis, credo, & hastis igne duratis, repellentur pari robore opus est. In illa terra quæ hos genuit, auxilia querenda sunt Argentum istud atque aurum, ad conducendum militem mitte. Erat Dario mite ac tractabile ingenium, nisi etiam suam naturam plerumque fortuna corrumperet. Itaque veritatis impatiens, hospitem ac supplicem, tunc maxime utilia suadentem, abstrahi iussit ad capitale supplicium. Ille, ne tum quidem libertatis oblitus: Habeo, inquit, paratum mortis mee ultorem, expetet pœnas mei consilii sprete ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidem licentia regni subito mutatus, documentum eris posteris, homines, cum se permisere fortunæ, etiam naturam dediscere. Hæc vociferantem, quibus erat imperatum, jugulant. Sera deinde pœnitentia subiit regem: ac vera dixisse confessus, eum sepeliri iussit.

3. Thymodes erat Mentoris filius, impiger juvenis, cui præceptum est à rege, ut omnes peregrinos milites, in quos plurimum habebat spei, à Pharnabazo acciperet; opera eorum usus in bello. Ipsi Pharnabazo tradit imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium de instantibus curis, agitabant etiam per somnum species imminetium

tium rerum: siue illas ægritudo, siue divinatio animi præfagentis, accersit. Castra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei visa sunt, & paulo post Alexander adduci ad ipsum, in eo vestis habitu, quo ipse fuisset; equo deinde per Babyonem vestus, subito cum ipso equo oculis esse subductus. Ad hæc vates varia interpretatione curam distrinxerant: alii lætum id regi somnium esse dicebant, quod castra hostium arsisent, quod Alexandrum deposita regia veste, in Persico & vulgari habitu perductum esse vidissent. Quidam non ita augurabantur: quippe illustria Macedonum castra visa, fulgorem Alexandro portendere, quem regnum Asiæ occupaturum esse, haud ambigere: quoniam in eodem habitu Darius fuisset, cum appellatus est Rex. Vetera quoque omina, ut sit, sollicitudo revocaverat. Darius enim in principio imperii vaginam acinacis Persicam iussisse mutari in eam formam, qua Græci uterentur, protinusque Chaldæos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Cæterum ipse & vatum responso, quod edebatur in vulgus, & specie, quæ per somnum oblata erat, admodum lætus, castra ad Euphratem movere jubet. Patrio more Persarum traditum est, orio sole demum procedere. Die jam illustri signum è tabernaculo regis buccina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis; Ignis, quem ipsi sacrum & æternum vocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi, patrium carmen canebant. Magos trecenti & sexaginta quinque juvenes sequebantur, puniceis amiculis velati diebus totius anni pares numero, quippe Persis quoque in totidem dies descriptus est annus. Currum
deinde

deinde Jovi sacratum albentes vehebant equi. hos eximiz magnitudinis equus, quem Solis appellabant, sequebatur. Aureæ virgæ & albæ vestes, regentes equos adornabant. Haud procul erant vehicula decem, multo auro argentoque calata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium, variis armis & moribus. Proximi ibant, quos Persæ immortales vocant, ad decem millia. cultus opulentix barbaræ non alios magis honestabat. Illi aureos torques, illi vestem auro distinctam habebant, manicatasque tunicas, gemmis etiam adornatas. Exiguo intervallo, quos cognatos regis appellant, decem & quinque millia hominum. Hæc vero turba muliebriter propemodum culta, luxu magis, quam decoris armis, conspicua erat. Dorphyori vocabantur. Proximum his agmen, soliti vestem excipere regalem. Hi currum regis anteibant, quo ipse eminens vehebatur. Vtrumque currus latus deorum simulacra ex auro argentoque expressa decorabant. Distinguebant internitentes gemmæ jugum: ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia; quorum alterum pacis, alterum belli, gerebat effigiem. Inter hæc auream aquilam, pinnas extendenti similem, sacraverant. Cultus regis, inter omnia, luxuria notabatur. Purpureæ tunicæ medium album intextum erat. Pallam auro distinctam aurei accipitres, velut rostris inter se corruerent, adornabant: & zona aurea muliebriter cinctus, acinacem suspenderat, cui ex gemma erat vagina. Cydarim Persæ regium capitis vocabant insigne: hoc cærulea fascia albo distincta circuibat. Currum decem millia hastatorum sequebantur. Hastas argento exornatas, spicula auro prefixa gestabant. Dextera lævaque regem ducenti feræ nobilissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta millibus pedum

ditum, quos equi regis quadringinti sequebantur. Intervallo deinde unius stadii, matrem Darii Syfigambim currus vehebat, & in alio erat conjunx. Turba foeminarum reginas comitantium equis vestabatur. Quindecim inde, quas armamaxas appellant, sequebantur. In his erant liberi regis, & qui educabant eos, spadonumque grex, haud sane illis gentibus vilis. Tum regis pellices trecentæ sexaginta vehebantur, & ipsæ regali cultu, ornatuque. post quas pecuniam regis sexcenti muli & trecenti cameli vehebant; præsidio sagittariorum prosequente. Propinquorum amicorumque conjuges huic agmini proximæ, lixarumque & calonum greges, vehebantur. Ultimi erant cum suis quisque ducibus, qui cogerent agmen, leviter armati. Contra, si quis aciem Macedonum intueretur, dispar acies erat, equis, virisque non aurea, non discolori veste, sed ferro atque ære fulgentibus. Agmen & stare paratum, & sequi, nec turba, nec sarcinis prægrave; intentum ad ducis non signum modo, sed etiam nutum. Et castris locus, & exercitui commeatus suppetebant. Ergo Alexandro in acie miles non deficit.

4 Darius autem tantæ multitudinis rex, loci, in quo pugnavit, angustis redactus est ad paucitatem, quam in hoste contempserat. Interea Alexander, Abistamene Cappadociæ præposito, Ciliciam petens, cum omnibus copiis in regionem, quæ Castra Cyri appellatur, pervenerat. Stativa illic habuerat Cyrus, cum adversus Croesum in Lydiam exercitum duceret. Abest ea regio quinquaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolæ dicunt arctissimas fauces, munimenta quæ manu ponimus, naturali situ imitante. Igitur Arsanes, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio belli Memnon suasset, quondam salubre con-

consilium sero exsequi statuit: igne ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat: quicquid n̄ sui esse potest, corrumpit: sterile ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longe utilius fuit, angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare præsidio, jugumque opportune itineri imminens obtinere, unde inultus subeuntem hostem aut prohibere, aut opprimere potuisset. Tum paucis, qui callibus præsiderent, relictis, retro ipse concessit; populator terræ, quam à populationibus vindicare debuerat. Ergo qui relictī erant, proditos se rati, ne conspectum quidem hostis sustinere voluerunt, cum vel pauciores locum obtinere potuissent. Namque perpetuo jugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur: quod quum à mari surgat, velut sinu quodam flexuque curvatum, rursus altero cornu in diversum litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsum mari cedit, asperi tres aditus & perangustī sunt, quorum uno Cilicia intranda est, campestris eadem, qua vergit ad mare, planiciem ejus crebris distinguuntibus rivis. Pyramus & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus, non spatio aquarum, sed liquore memorabilis: quippe leni tractu à fontibus labens, puro solo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alveum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidissimus, quippe multa riparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare evadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carminibus vetustas exederat. Monstrabantur urbium sedes Lyrnissi & Thebes; Typhonis quoque specus, & Corycium nemus, ubi crocum gignitur, cæteraque in quibus nihil præter famam duraverat, Alexander fauces jugi, quæ Pylæ appellantur, intravit: contemplatus locorum situm, non alias magis dicitur admiratus

esse felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent qui subeuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat armatos. Dorsum montis imminebat vix, non angustæ modo, sed plerunque præruptæ, crebris oberrantibus rivis, qui ex radicibus montium manant. Thracas tamen leviter armatos præcedere jusserat, scrutarique calles, ne occultus hostis in subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupaverat jugum: intentos arcus habebant, moniti, non iter ipsos inire, sed prælium. Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson, cui tum maxime Persæ subiciebant ignem, ne opulentum oppidum hostis invaderet. At ille, Parmenione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmisso, posteaquam Barbaros adventu suorum fugatos esse cognoverat, urbem à se conservatam intrat.

5. Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, interfuit; & tunc æstas erat, cuius calor non aliam magis quam Ciliciæ oram vapore solis accendit; & diei fervidissimum tempus coeperat. Pulvere ac sudore simul perfusum regem invitavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque veste deposita, in conspectu agminis (decorum quoque futurum ratus, si ostendisset suis, levi ac parabili cultu corporis se esse contentum) descendit in flumen, vixque ingressi subito horrore artus rigere coeperunt: pallor deinde suffusus est, & totum propemodum corpus vitalis calor reliquit. Expiranti similem, ministri manu excipiunt, nec satis compotem mentis in tabernaculum deferunt. Ingens sollicitudo, & pene jam luctus in castris erat. Flentes querebantur, in tanto impetu cursuque rerum, omnis ætatis ac memoriæ clarissimum regem non in acie saltem, non ab hoste deiectum, sed abluentem aqua corpus,

pus. ereptum esse, & extinctum : instare Darium, victorem, antequam vidisset hostem. Sibi easdem terras quas victores peragrassent, repetendas : omnia aut ipsos aut hostes populosos : per vastas solitudines, etiamsi nemo insequi velit, euntes fame atque inopia debellari posse. Quem signum daturum fugientibus ? quem ausurum Alexandro succedere ? Jam ut ad Hellespontum fuga penetrarent, classem qua transeant, quem præparaturum ? Rursus in ipsum regem misericordia versa. illum florem iuventutis, illam vim animi, eundem regem & commilitonem divelli à se & abripi, immemores sui querebantur. Inter hæc liberius meare spiritus cœperat. Allevabat rex oculos, & paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnovebat. Laxataque vis morbi ad hoc solum videbatur, quia magnitudinem mali sentiebat. Animum autem ægritudo corporis urgebat. quippe Darium quinto die in Ciliciam fore nuntiabatur. Vincitum ergo se tradi, & tantam victoriam eripi sibi è manibus, obscuraque & ignobili morte in tabernaculo extingui se, querebatur. Admissisque amicis, pariter & medicis : *In quo me, inquit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hostilium armorum exaudire videor. Qui ultro intuli bellum, iam provocor. Darius ergo, cum tam superbas literas scriberet, fortunam meam in consilio habuit. sed nequequam, si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia, & segnes medicos non expetunt tempora mea. Vel mori strenue, quam tarde convalescere, mihi melius est. Proinde, si quid opis, si quid artis in medicis est ; fiant, me non tam mortis, quam belli remedium querere. Ingentem omnibus iucusserat curam tam præceps temeritas eius. Ergo pro se quisque precari cœpere, ne festinatione periculum augeret, sed esset in*

potestate medentium. Inexperta remedia haud injuria ipsis esse suspecta, quoniam ad perniciem ejus etiam à latere ipsius pecunia sollicitaret hostis. Quippe Darius mille talenta interfectori Alexandri daturum se pronuntiarè jusserat. Itaque ne ausurum quidem quonquam arbitrabatur experiri remedium, quod propter novitatem posset esse suspectum.

6. Erat inter nobiles medicus è Macedonia regem secutus, Philippus, natione Acaianus, fides admodum regi; puero comes & custos salutis datus, qui non ut regem modo, sed etiam ut alumnum, eximia caritate diligebat. Is non præceps se, sed strenuum remedium afferre, tantamque vim morbi potionem medicata levaturum esse promisit. Nulli promissum ejus placebat, præter ipsum, cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius, quam moram, perpeti poterat. Arma & acies in oculis erant: & victoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset: id ipsum, quod post diem tertium medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) ægre ferens. Inter hæc à Parmenione fidissimo purpuratorum literas accipit, quibus ei denuntiabat, ne salutem suam Philippo committeret: mille talentis à Dario, & spe nuptiarum sororis ejus, esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem literarum incusserant, & quicquid in utramque partem aut metus aut spes subjecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseverem? ut si venenum datum fuerit, ne immerito quidem, quicquid acciderit, evenisse videatur? Damnum medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est, alieno me mori scelere, quam metu nostro. Diu animo in diversa versato, nulli quid scriptum esset enuntiat, epistolamque sigillo annuli sui impresso, pul-

pulvino, cui incubabat, subiecit. Inter has cogitationes biduo absumpto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viso, Alexander, levato corpore in cubitum, epistolam à Parmenione missam sinistra manu tenens, accipit poculum, & haurit interritus. tum epistolam Philippum legere jubet, nec à vultu legentis movere oculos; ratus aliquas conscientie notas in ipso ore posse deprehendere. Ille epistola perlecta, plus indignationis, quam pavoris, ostendit: projectisque amiculo & litteris ante lectum: Rex, inquit, *semper quidem spiritus meus ex te pependit sed nunc vero (arbitror) sacro & venerabili ore trahitur. Crimen parricidii quod mihi obiectum est, tua salus diluet. Servatus à me vitam mihi dederis, oro, quesque: omissoque metu, patere medicamentum concipi venis. Laxa paulisper animum, quem solitudine intempestiva amici sane fideles, sed moleste seduli, turbant. Non securum modo huc vocas, sed etiam latum Regem ac plenum bonæ spei fecit. Itaque, si dii, inquit, Philippe, tibi permisissent, quo maxime modo animum velles experiri meum, alio profecto voluisses. Sed certiore, quam expertus es, ne optasses quidem. Hac epistola accepta, tamen, quod dilueras, bibi. nunc credo, te non minus pro tua fide, quam pro mea salute, sollicitum.* Hæc elocutus, dexteram Philippo offert. Cæterum tanta vis medicaminis fuit, ut quæ sequuta sunt, criminationem Parmenionis adjuverint. Interclusus spiritus arcte meabat, nec Philippus quidquam in expertum omisit. Ille fomenta corpori admovit, ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore, excitavit. Atque ut primum mentis compotem esse sensit, modo matris, sororumque, modo tantæ victoriæ appropinquantis admonere non desistit, Ut vero me-

dicamentum se diffudit in venas, & sensum toto corpore salubritas percipi potuit: primo animus vigorem suum, deinde corpus quoque, expectatione maturius recuperavit. Quippe post tertium diem, quam in hoc statu fuerat, in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum Regem, quam Philippum, intuebatur exercitus: pro se quisque dexteram eius amplexi, grates habebant, velut præsenti Deo. Namque haud facile dictu est, præter ingenitam illi genti erga Reges suos veneratiónem, quantum huius quoque Regis vel admirationi dediti fuerint, vel caritate flagraverint. Jam primum nihil, nisi divina ope, aggredi videbatur. Nam cum esset præsto ubique fortuna, temeritas in gloriam cesserat: ætas quoque vix tantis maturare rebus, sed abunde sufficiens, omnia etiam eius opera honestabat, & quæ leviora haberi solent, plerumque in re militari gratiora vulgo sunt, exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusque, paululum a privato abhorrrens, militaris vigor, queis ille vel ingenii dotibus, vel animi artibus, ut pariter carus ac venerandus esset, effecerat.

7. At Darius nuntio de adversa valetudine eius accepto, celeritate quanta poterat, tam grave agmen ad Euphratem contendit: iunctoque copontibus, quinque tamen diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare festinans. Iamque Alexander viribus corporis receptis, ad urbem Solos pervenerat, cuius potitus, ducentis talentis, nomine multæ exactis, arci præsidium militum imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atque otium reddens, ostendit quanta fiducia Barbaros sperneret: quippe Æsculapio, & Minervæ, ludos celebravit. Spectanti nuntiis latus affertur ex Halicarnasso, Persas acie à suis esse superatos, Mynaios quoque & Caunios, & pleraque tractus eius,

sua

sua facta ditionis. Igitur edito spectaculo ludicro, castrisque motis, & Pyramo amne ponte juncto, ad urbem Mallon pervenit: inde alteris castris ad oppidum Castabalum. Ibi Parmenio Regi occurrit, quem præmiserat ad explorandum iter saltus, per quem ad urbem Isson nomine penetrandum erat. Atque ille angustiis eius occupatis, & præsidio modico relicto, Isson quoque desertam a Barbaris ceperat. Inde progressus, deturbatis qui interiora montium obsidebant, præsidiis cuncta firmavit: occupatoque itinere, sicut paulo ante dictum est, idem & auctor & nuntius venit. Isson inde Rex copias admovit: ubi consilio habito, utrumne ultra progrediendum foret, an ibi opperiri essent milites novi, quos ex Macedonia adventare constabat: Parmenio non alium locum prælio aptiorem esse censebat. Quippe illic utriusque Regis copias numero futuras pares, cum angustiarum multitudinem non caperent. Planitiem ipsis camposque esse vitandos, ubi circui, ubi accipiri acie opprimi, possent: timere, ne non virtute hostium, sed lassitudine sua, vincerentur: Persas recentes inde successuros, si laxius stare poruissent. Facile ratio tam salubris consilii accepta est. Itaque inter angustias saltus hostem opperiri statuit. Erat in exercitu Regis Sisenes Perses, quondam à Prætorum Ægypti missus ad Philippum, donisque & omni honore cultus exilium patria sede mutaverat: secutus deinde in Asiam Alexandrum, inter fideles socios habebatur. Huic epistolam Creten-sis miles obsignatam annulo, cujus signum haud sane notum erat, tradidit. Nabarzanes Prætor Darii miserat eam, hortabaturque Sisenem, ut dignum aliquid nobilitate ac moribus suis ederet: magno id ei apud Regem honori fore. Has literas Sisenes, utpote innoxius, ad Alexandrum sæpe de-

ferre tentavit. Sed cum tot curis apparatuque belli Regem videret urgeri, aprius subinde tempus expectans, suspicionem initi scelesti consilii præbuit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat, lectamque eam ignoti anuli sigillo impresso, Siseni dari iusserat, ad æstimandam fidem Barbari. Qui quia per complures dies non adierat Regem, scelesto consilio eam visus est suppressisse, & in agmine à Cretensibus haud dubie jussu Regis occisus est.

8; Jamque Græci milites, quos Thymondas à Pharnabazo acceperat, præcipua spes, & prope modum unica, ad Darium pervenerant. Hi magnopere suadebant, ut retro abiret, spatiososque Mesopotamiæ campos repeteret. Si id consilium damnaret, at ille dividere: saltem copias innumera- biles, neu sub unum fortunæ ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc consilium Regi, quam purpuratis ejus, displicebat: ancipitem fidem, & mercede venalem proditionem imminere, & dividi non ob aliud copias velle, quam ut ipsi in diversa digressi, si quid commissum esset, traderent Alexandro. Nihil tutius esse, quam circumdatos eos exercitu toto obrui telis; documentum non in ultæ perfidiæ futuros. At Darius, ut erat sanctus & mitis, se vero tantum facinus negat esse facturum, ut suam secutos fidem, suos milites, jubeat trucidari. Quam deinde amplius nationum exterarum, salutem suam credituram sibi, si tot militum sanguine imbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere. De futuros eos qui suaderent, si fuisset periculum esset. Denique, ipsos quotidie ad se vocari in consilium, variasque sententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserint. Itaque Græcis nuntiari jubet, ipsum quidem benevolentia illo-
rum

rum gratias agere. Cæterum si retro ire pergat ,
haud dubie regnum hostibus traditurum. Fama
bella stare : & eum qui recedat fugere credi. Tra-
hendi vero belli vix ullam esse rationem. Tantæ
enim multitudini , utique cum jam hyems insta-
ret, in regione vasta, & invicem à suis atque hoste
vexata , non suffectura alimenta. Ne dividi qui-
dem copias posse , servato more majorum , qui
universas vires semper discrimini bellorum obtu-
lerant. Et hercule, terribilem antea Regem, & ab-
sentia sua ad vanam fiduciam elatum, posteaquam
adventare se senserit , cautum pro temeraro fa-
ctum delituisse inter angustias saltus; ritu ignobi-
lium ferarum, quæ strepitu prætereuntium audito,
sylvarum latebris se occuluerunt. Iam etiam vale-
tudinis simulatione frustrari suos milites, sed non
amplius ipsum esse passurum detrectare certamen.
In illo specu, in quem pavidì recessissent , oppres-
surum esse cunctantes. Hæc magnificentius jacta-
ta, quam verius. Cæterum pecunia omni, rebusque
preciosissimis , Damascum Syriæ , cum modico
præsidio militum, missis , reliquas copias in Cili-
ciam duxit, insequentibus more patrio , agmen
conjuges & matres. Virgines quoque cum parvo fi-
lio comitabantur patrem. Forte eadem nocte &
Alexander ad fauces , quibus Syria aditur & Da-
rius ad eum locum , quem Amanicas Pylas vo-
cant, pervenit. Nec dubitavere Persæ, quin Issò re-
lictâ, quam ceperant , Macedones fugerent. Nam
etiam saucii quidam & invalidi , qui agmen non
poterant persequi, excepti erant. Quos omnes, in-
stinctu purpuratorum , barbara feritate sævien-
tium, præcis adustisque manibus circumduci, ut
copias suas noscerent, satisque omnibus spectatis,
nunciare, quæ vidissent , Regi suo iussit. Motis
ergo castris, superat Pyramum amnem, in tergis,
ut

ut credebatur, fugientium hæsurus. At illi, quorum amputaverat manus, ad castra Macedonum penetrant, Darium, quam maximo cursu posset, sequi nuntiantes. Vix fides habebatur. Itaque speculatores, in maritimas regiones præmissos, explorare jubet, ipse ne adesset, an præfectorum aliquis speciem tribuisset universi venientis exercitus. Sed cum speculatores reverterentur, procul ingens multitudo conspecta est. Ignis deinde totis campis collucere cœperunt, omniaque velut continenti incendio ardere visa, cum incondita multitudo maxime propter jumenta laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra jusserat. latus, quod omni expetiverat voto, in illis potissimum angustiis decernendum esse. Cæterum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat, verebatur: nec injuria, ex his quæ tribuisset sibi, quam mutabilis esset, reputabat. Unam superesse noctem, quæ tanti discriminis moraretur eventum. Rursus occurrebant majora periculis præmia: &, sicut dubium esset an vinceret, ita illud utique certum esse, honeste & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare jussit, ac deinde tertia vigilia instructos & armatos esse. Ipse in jugum editi montis ascendit, multisque collucentibus facibus patrio more, sacrificium Diis præsidibus loci fecit. Jamque tertium, sicut præceptum erat, signum tuba miles acceperat, itineri simul paratus & prælio: strenueque jussi procedere, oriente luce pervenerunt ad angustias, quas occupare decreverant. Darium triginta inde stadia abesse, præmissi judicabant. Tunc consistere agmen iubet, armisque ipse sumptis aciem ordinabat. Dario adventum hostium pavidi agrestes nuntiaverunt:

runt: vix credenti, occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo non mediocri omnium animos formido inceslerat. Quippe itineri quam praelio aptiores erant, raptimque arma capiebant. Sed ipsa festinatio discurrentium, suosque ad arma vocantium, maiorem metum incussit. Alii in iugum montis evaserant, ut hostium agmen inde prospicerent: equos plerique frænabant: discors exercitus, nec ad unum intentus imperium, vario tumultu cuncta turbaverat. Darius initio montis iugum cum parte copiarum occupare statuit; & à fronte, & à tergo circumiturus hostem: à mari quoque, quo dexterum eius cornu tegebatur, alios obiecturus, ut undique urgeret. Præter hæc viginti millia præmissa cum sagittariorum manu, Pyramum amnem, qui duo agmina interfluebat, transire, & obicere sese Macedonum copiis iusserat. Si id præstare non possent, retrocedere in montes, & occulte circumire ultimos hostium. Cæterum destinata salubriter, omni ratione potentior fortuna discussit: quippe alii præ metu imperium exequi non audebant, alii frustra exuebantur: quia ubi partes labant, summa turbatur.

9. Acies autem hoc modo stetit: Nabarzanes equitatu dextrum cornu tuebatur, additis funditorum sagittariorumque viginti ferme millibus. In eodem Thymondas erat, Græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpositus. Hoc erat haud dubium robur exercitus, par Macedonicæ phalangi acies. In lævo cornu Aristomedes Thessalus viginti millia Barbarorum peditum habebat. In subsidiis pugnacissimas locaverat gentes. Ipsum Regem in eodem cornu dimicaturum tria millia delectorum equitum assueta corporis custodiz, & pedestris acies quadraginta millia, sequebantur. Hyrcani deinde Medique equites: his pro-

ximi cæterarum gentium equites dextera lævaque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum sex millia jaculatorum funditorumque antecederant. Quidquid in illis angustiis adiri poterat, impleverant copiæ: cornuaque hinc à jugo, illinc à mari, stabant: uxorem matremque Regis, & alium fœminarum gregem, in medium agmen acceperant. Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius erat, in fronte constituit. dexterum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur. Huic proximi stabant Cœnos, & Perdiccas, & Meleager, & Ptolemæus, & Amyntas, sui quisque agminis duces. In lævo, quod ad mare pertinebat, Craterus & Parmenio erant, sed Craterus Parmenioni parere jussus. Equites ab utroque cornu locati: dextrum Maedones Thessalis adiunctis, lævum Peloponnesenses, tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorum manum, sagittariis admixtis. Thraces quoque & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leviter armati. At iis, qui præmissi à Dario jugum montis insederant, Agrianos opposuit, ex Græcia nuper adfectos. Parmenioni autem præceperat, ut, quantum posset, agmen ad mare tenderet, quo longius abesset montibus, quos occupaverant Barbari. At illi, neque obstare venientibus, nec circumire prætergressos, ausi: funditorum maxime aspectu territi profugerant. Eaque res Alexandro tutum agminis latus, quod ne superne incessetur, timuerat, præstitit. Triginta & duo armatorum ordines ibant. Neque enim latius extendi aciem patiebantur angustia. Paulatim deinde se laxare sinus montium, & majus spatium aperire coeperant; ita ut non pedes solum pluribus ordinibus incedere, sed etiam à lateribus circumfundi posset equitatus.

10. Jam in conspectu, sed extra teli jactum, utraque

que acies erat, cum priores Persæ inconditum & trucem sustulere clamorem. Redditur & à Macedonibus major, exercitus impar numero, sed jugis montium vastisque saltibus percussus, quippe semper circumiecta nemora petræque, quantuncunque accepere vocem multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat; identidem manu suos inhibens, ne impensius ob nimiam festinationem concitato spiritu capefferent bellum. Cumque agmen obequitarer, varia oratione, ut cujusque animis aptum erat, milites alloquebatur. Macedones, tot bellorum in Europa victores ad subigendam Asiam, atque ultima Orientis, non ipsius magis, quàm suo ductu, profecti, inveteratæ virtutis admonebantur. Illos terrarum orbis liberatores, emensosque olim Hercules & Liberi patris terminos, non Persis modo sed etiam omnibus gentibus, imposituros iugum. Macedonũ Bactra & Indos fore: minima esse, quæ nunc intuerentur, sed omnia victoriæ parari. Non præraptis petris Illyricorum, & Thraciæ saxis, sterilem laborem fore; spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus. Totam aciem suo pavore fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad hæc Atheniensium Philippus pater invocabatur, domitæque nuper Bæotiæ, & urbis in eam nobilissimæ ad solum dirutæ species representabatur animis jam Granicum amnem, jam tot urbes aut expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaque quæ post tergum erant, strata, & pedibus ipsorum subiecta, memorabat. Cum adierat Græcos, admonebat, ab his gentibus illata Græciæ bella: Darii prius, deinde Xerxis, insolentia, aquam ipsam, terramque populantium, ut neque fontium haustum, nec solitos cibos, relinquerent. Deum Deum templa ruinis & ignibus esse deleta. Urbes eorum expugnatas, fœdera humani diviniq; iuris violata, referebat. Illyricos vero & Thracas,

raspo

*rapto vivere assuetos, aciem hostium, auro purpura-
que fulgentem, intueri iubebat, prædam, non arma,
gestantem. Irent, & imbellibus fœminis aurum viri
eriperent. Aspera montium suorum iuga, nudosque
colles, & perpetuo rigentes gelu, ditibus Persarum
campis agrisque mutarent.*

11. Jam ad teli jactum pervenerant, cum Per-
sarum equites ferociter in lævum cornu hostium
investi sunt. Quippe Darius equestri prælio decer-
nere optabat; phalangem Macedonici exercitus
robur esse coniectans. Jamque etiam dextrum Ale-
xandri cornu circuibatur: quod ubi Macedo con-
spexit, duabus alis equitum ad jugum montis ius-
sis subsistere; ceteros in medium belli discrimen
strenue transfert. Subductis deinde ex acie Thes-
salis equitibus, Præfectum eorum occulte circuire
tergum suorum jubet, Parmenionique conjungi,
& quod is imperasset, impigre exsequi. Jamque
ipsi in medium Persarum undique circumfusie-
gregie se tuebantur: conferti, & quasi coherentes,
tela vibrare non poterant. Simul ut erant emis-
sa, in eosdem concurrentia implicabantur, levi-
que & vano ictu pauca in hostem, plura in hu-
mum innoxia cadebant. Ergo cominus pugnam
coacti conferere, gladios impigre stringunt. Tum
vero multum sanguinis fusum est: duæ quippe a-
cies ita coherabant, ut armis arma pulsarent, mu-
crones in ora dirigerent: non timido, non igna-
vo, cessare tum licuit: collato pede, quasi singuli
inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, do-
nec vincendo locum sibi facerent. Tum demum
ergo promovebant gradum, cum hostem prostra-
verant. At illos novus excipiebat adversarius fati-
gatos. Nec vulnerati, ut alias solent acie poterant
excedere, cum hostis instaret à fronte, à tergo
suiurgerent. Alexander, non ducis magis, quam
mili-

militis, munera exsequebatur; opimum decus
caeso Rege expetens. quippe Darius curru sublimis
eminebat, & suis ad se tuendum, & hostibus ad in-
cessendum, ingens incitamentum. Ergo frater eius
Oxathres, cum Alexandrum instare ei cerneret,
equites, quibus præerat, ante ipsum currum Re-
gis objecit, armis & robore corporis multum su-
per ceteros eminens, animo vero & pietate in-
paucissimis: illo utique prælio clarus, alios im-
providè instantes prostravit, alios in fugam aver-
tit. At Macedones, ut circa Regem erant, mutua
adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen
irrupunt. Tum vero similis ruinæ strages erat.
Circa currum Darii jacebant nobilissimi duces,
ante oculos Regis egregia morte defuncti, omnes
in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, ad-
verso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Ati-
cies, & Trountes, & Sabaces Prætor Ægypti, ma-
gnorum exercituum præfecti, noscitabantur: cir-
ca eos cum lata erat peditum equitumque obscu-
rior turba. Macedonum quoque, non quidem
multi, sed promptissimi tamen, cæsi sunt. Inter
quos Alexandri dexteram femur leviter mucrone
perstrictum est. Jamque, qui Darium vehebant,
equi confossi hastis, & dolore efferati, jugum qua-
tere, & Regem curru excutere cœperant: cum ille,
veritus ne vivus veniret in hostium potestatem,
desiliret, & in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur,
imponitur: insignibus quoque Imperii, ne fugam
proderent, indecorè abiectis. Tum vero cæteri dis-
sipantur metu. & quâ cuique patebat ad fugam
viâ erumpunt, arma jacentes, quæ paulo ante ad
tutelam corporum sumpserant: adeo pavor etiam
auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à
Parmenione missus, & forte in id cernu omnes
fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equi-

tes vehementer uigebant. Jamque una ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenue circumactis equis dilapsi, rursus in praelium redeunt, sparsosque & incompósitos victoriæ fiducia Barbaros ingentia cæde prosternunt. Equi pariter equitesque Persarum, serie laminarum graves, agmen, quod celeritate maxime constat, agre moliebantur: quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant. Hac tam prospera pugna nuntiata, Alexander, non ante ausus persequi Barbaros, utrinque jam victor instare fugientibus cœpit. Haud amplius Regem quam mille equites sequebantur: cum ingens multitudo hostium caderet. Sed quis aut in victoria aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo, & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darii partibus steterant, Amynta duce (prætor hie Alexandri fuit, nunc transfuga) abrupti à cæteris, haud sane fugientibus similes evaserant. Barbari longe diversam fugam intenderunt, alii qua rectum iter in Persidem ducebat: quidam circuitus, rupes, saltusque montium occultos petivere, pauci castra Darii. Sed jam illa quoque hostis victor intraverat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri argenti que pondus, non belli sed luxuria apparatus, diripuerant milites. Cumque plus raperent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contempserat. Jamque ad fœminas perventum erat. Quibus, quo cariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur: nec corporibus quidem vis ac libido parcebat. Omnia planctu, tumultuque, prout cuique fortuna erat, castra repleverant: nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines atatesque victoris crudelitas ac licentia vagaretur. Tunc vero impotentis fortunæ
spe.

species conspici potuit, cum ii, qui tum Dario tabernaculum exornaverant, omni luxu & opulentia instructum, eadem illa Alexandro, quasi veteri domino, reservabant. Namque id solum intactum omiserant milites; ita tradito more, ut victorem victi Regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos animosque in semet converterant, captiva mater, coniunxque Darii. Illa non maiestate solum, sed etiam aetate venerabilis: hæc formæ pulcritudine, nec illa quidem forte corrupta acceperat in sinum filium, nondum sextum ætatis annum egressum, in spem tantæ fortunæ quantam paullo ante pater eius amiserat, genitum. At in gremio anus aviæ iacebant adultæ virgines duæ, non suo tantum, sed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam nobilium fœminarum turba constiterat, laceratis crinibus, abscissaque veste, pristini decoris immemores; Reginas, dominaque, veris quondam, tunc alienis nominibus, vocantes. Illæ, suæ calamitatis oblitiæ, utro cornu Darius steteret, quæ fortuna discriminis fuisset, requirebant. Negabant se captas, si viveret Rex. Sed illum, equos subinde mutantem, longius fuga abstulerat. In acie autem cæsa sunt Persarum peditum centum millia: decem vero millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti faucii fuere, triginta omnino & duo ex peditibus desiderati sunt, equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens victoria stetit.

12. Rex, qui diu Darium persequendo fatigatus erat, posteaquam & nox appetebat, & cum assequendi spes non erat, in castra paullo ante à suis capta pervenit. Invitari deinde amicos, quibus maxime assueverat, iussit: quippe summa duntaxat cutis in femore perstricta non prohibebat interesse convivio. Tum repente è proximo tabernaculo.

naulo lugubris clamor, barbaro ululatu, planctu-
 que permixtus, epulantes contreruit Cohors quo-
 que, quæ excubabat ad tabernaculum Regis, ve-
 rita ne maioris motus principium esset, armare se
 cœperat. Causa pavoris subiti fuit, quod mater
 uxorque Darii, cum captivis mulieribus nobilibus
 Regem, quem interfectum esse credebant, ingenti
 gemitu eiulatuque deshebant. Unus namque e ca-
 ptivis spadonibus, qui forte ante ipsarum taberna-
 culum steterat, amiculum, quod Darius (sicut
 paullo ante dictum est) ne cultu proderetur, ab-
 iecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat,
 agnovit: ratusque interfecto detractum esse, fal-
 sum nuntium mortis eius attulerat. Hoc mulie-
 rum errore comperio, Alexander fortunæ Darii,
 & pierati earum, illacrymasse fertur. Ac primo
 Mithrenem, qui Sardeis prodiderat, peritum Per-
 sicæ linguæ, ire ad consolandas eas iusserat. Veri-
 tus deinde, ne proditor, captivarum iram dolo-
 remque gravaret, Leonatum ex purpuratis suis
 misit, iussum indicare, falso lamentari eas Darium
 vivum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum
 in quo captivæ erant, pervenit, missumque à Rege
 se nuntiari iubet. At ii, qui in vestibulo erant, ut
 armatos conspexere, rati actum esse de dominis,
 in tabernaculum currunt, vociferantes, adesse su-
 premam horam, missosque qui occiderent captas.
 Itaque, ut quæ nec prohibere possent, nec admit-
 teré auderent, nullo responso dato, tacite opperie-
 bantur victoris arbitrium. Leonatus, expectato
 diu qui se intromitteret, posteaquam nemo pro-
 ducere audebat, relictis in vestibulo satellitibus,
 intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbaverat fœ-
 minas, quod irrupisse non admissus videbatur.
 Itaque mater & coniunx provolutæ ad pedes ora-
 re cœperunt, ut, prius quam interficerentur, Da-
 rii

rii corpus ipsis patrio more sepelire permetteret
functas supremo in Regem officio se impigre mo-
rituras. Leonatus, & vivere Darium, & ipsas non
incolumes modo, sed etiam apparatu pristinae for-
tunae Reginas fore. Tum mater Darii allevari se
passa est. Alexander postera die, cum curam sepe-
liendis militibus impenderet, quorum corpora in-
venerat, Persarum quoque nobilissimis eundem
honorem haberi iuber; matrique Darii permittit,
quos vellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arcta
propinquitate coniunctos pro habitu praesentis
fortunae humari iussit; apparatus funerum, quo
Persae suprema officia celebrarent, invidiosum fore
existimans, cum victores haud pretiose cremaren-
tur. Jamque iustis defunctorum corporibus solu-
tis, praemittit ad captivas, qui nuntiarent ipsum
venire; inhibitaque comitantium turba, taberna-
culum cum Hephæstione intrat. Is longe omnium
amicorum carissimus erat Regi: cum ipso pariter
educatus, secretorum omnium arbiter. libertatis
quoque in admonendo eo non alius ius habebat;
quod tamen ita usurpabat, ut magis à Rege per-
missum, quam vindicatum ab eo videretur. &
sicut ætate parerat Regi, ita corporis habitu præ-
stabat. Ergo Reginae illum Regem esse ratae, suo
more veneratae sunt. Inde ex spadonibus captivis,
quis Alexander esset, monstrantibus, Sygambis
advoluta est pedibus eius: ignorationem nun-
quam antea visi Regis excusans. Quam manu al-
levans Rex, Non errasti, inquit, mater; nam & hic
Alexander est. Equidem, si hac continentia animi
ad ultimum vitae perseverare potuisset, felicior
fuisse crederem, quam visus est esse, cum Liberi
patris imitaretur triumphum, ab Hellesponto us-
que ad Oceanum omnes gentes victoria emensus:
si vicisset profecto superbiam atque iram, mala in-
victa:

victa: si abstinuisset inter epulas cadibus amico-
 rum; egregiosque bello viros, & tot gentium se-
 cum domitores, indicta causa veritus esset occide-
 re. Sed nondum fortuna se animo eius infuderat.
 Itaque orientem eam, moderate & prudenter tu-
 lit, ad ultimum magnitudinem ejus non cepit.
 Tum quidem ita se gessit, ut omnes ante eam Re-
 ges & continentia & clementia vincerentur: vir-
 gines, & Reginas excellentis formæ, tam sancte
 habuit, quam si eodem, quo ipse, parente genitæ
 forent. Conjugem ejusdem, quam nulla ætatis suæ
 pulcritudine corporis vicit, adeo ipse non viola-
 vit, ut summam adhibuerit curam, ne quis capti-
 vo corpori illuderet. Omnem cultum reddi fæ-
 minis iussit, nec quidquam ex pristinae fortunæ
 magnificentia captivis, præter fiduciam, defuit.
 Itaque Syzigambis, Rex, inquit, mereris, ut ea pre-
 cemur tibi, quæ Dario nostro quondam precatæ sumus:
 & (ut video) dignus es, qui tantum Regem non feli-
 citate solum, sed etiam æquitate superaveris. Tu qui-
 dem matrem meam & Reginam vocas, sed ego me tuam
 famulam esse confiteor. Et præterita fortunæ fasti-
 gium capio, & præsentis jugum pati possum. Tua in-
 terest, quantum in nos licuerit, si id potius clemen-
 tia quam servitia vis esse testatum. Rex bonum ani-
 mum habere eos iussit: Darii deinde filium col-
 lo suo admovit. Atque nil ille conspectu tunc
 primum à se visi conterritus, cervicem ejus ma-
 nibus amplectitur. Motus ergo Rex constantia
 pueri, Hephæstionem intuens, Quam vellem, in-
 quit, Darius aliquid ex hac indole hausisset! Tum
 tabernaculo egressus, tribus aris in ripa Pyrami
 amnis, Jovi, atque Herculi, Minervæque sacratis,
 Syriam petit; Damascum, ubi Regis gaza erat,
 Parmenione præmisso.

13. Atque is, cum præcessisse Darii satrapam
 com-

comperisset, veritus ne paucitas suorum spernere-
tur, accersere majorem numerum statuit. Sed forte
in exploratores ab eo pramissos incidit nomine
Mardus; qui ad Parmenionem perductus litteras
ad Alexandrum à Præfecto Damasci missas, tra-
dit ei: nec dubitare eum, quin omnem regiam
supellectilem cum pecunia traderet, adiecit. Par-
menio, asservari eo jussu, litteras aperit: in queis
erat scriptum, ut mature Alexander aliquem ex
ducibus suis mitteret cum manu exigua. Itaque re
cognita, Mardum datis comitibus ad proditorem
remittit. Ille è manibus custodientium lapsus, Da-
mascum ante lucem intrat. Turbaverat ea res Par-
menionis animum, insidias timentis, & ignotum
iter sine duce non audebat ingredi. Felicitati ta-
men Regis sui confusus, agrestes, qui duces itineris
essent, excipi jussit: quibus ceteris repertis, quarto
die ad urbem pervenit, jam metuente Præfecto,
ne sibi fides habita non esset. Igitur, quasi parum
munimentis oppidi fidens, ante solis ortum pecu-
niam regiam, quam gazam Persæ vocant, cum
pretiosissimis rerum efferri jubet, fugam simu-
lans, revera ut prædam hosti offerret. Multa mil-
lia virorum fœminarumque excedentem oppido
sequebantur; omnibus miserabilis turba, præter
eum, cujus fidei commissa fuerat: quippe quo ma-
jor proditoris merces foret, objicere hosti parabat
gratiorem omni pecunia prædam, nobiles viros,
prætorum Darii conjuges, liberosque; præter hos,
urbium Græcarum legatos, quos Darius, velut in
arce tutissima, in proditoris reliquerat manibus.
Gangabas Persæ vocant humeris onera portantes:
hi cum frigus tolerare non possent, quippe & pro-
cella subito nivem effuderat, & humus rigeat ge-
lu, tum astrictas vestes, quas cum pecunia porta-
bant, auro, & purpura insignes, induunt, nullo
pro-

prohibere auso, cum fortuna Regis, etiam humil-
limis, in ipsum licentiam faceret. Præbueret ergo
Parmenioni non spernendi agminis speciem, qui
intentiore cura suos quasi ad justam prælium pau-
cis adhortatus, equis calcaria subdere jubet, & acri
impetu in hostem invehit. At illi, qui sub oneribus
erant, omiſſis illis, per metum capeſſunt fugam.
Armati quoque, qui eos ſequebantur, eodem me-
tu arma jaſtare, ac nota diverticula petere cœpe-
runt. Præfeſtus quaſi & ipſe contriſtus, ſimulans,
cuncta pavore compleverat. Jacebant totis campis
opes regiæ. Illa pecunia ſtipendio ingenti militum
præparata: ille cultus tot nobilium virorum, tot
illuſtrium ſcœminarum, aurea vafa, aurei fræni, ta-
bernacula regali magnificentia ornata, vehicula
quoque à ſuis deſtituta ingentis opulentiæ plena.
facies etiam prædantibus triſtis, ſi qua res avari-
tiam moraretur. Quippe tot annorum incredibili,
& fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia
ſtirpibus dilacerata: alia in cœnum demerſa erue-
bantur. Non ſufficiebant prædantium manus præ-
dæ. Jamque etiam ad eos, qui primi fugerant, ven-
tum erat. Fœminæ pleræque parvos trahentes li-
beros ibant, inter quas tres fuere virgines, Ochi,
qui ante Darium regnaverat, filia, olim quidem
ex faſtigio paterno rerum mutatione detractæ, ſed
tum ſortem earum crudelius aggravante fortuna.
Iu eodem grege uxor quoque ejuſdem Ochi fuit,
Oxathriſque (frater hic erat Darii) filia, & con-
iunx Artabazi principis purpuratorum: & filius
cui Ilioneo fuit nomen. Phanabazi quoque, cui
ſummum imperium maritimæ oræ Rex dederat,
uxor cum filio excepta eſt; Mentoris filia tres, ac
nobiliffimi ducis Memnonis coniunx, & filius:
vixque ulla domus purpurati fuit tantæ cladis ex-
pers. Lacedæmonii quoque, & Athenienſes, ſocie-
tatis

tatis fide violata, Persas secuti, Aristogiton, Dropides & Eletherius, inter Athenienses, genere famaque longe clarissimi; Lacedemonii, Perisippus, & Onomastorides, cum Omaio & Callieratide, iſ quoque domi nobiles. Summa pecuniæ signatæ fuit, talentorum duo millia & sexaginta. facti argenti pondus quingenta æquabat. Præterea xxx millia hominum, cum septem millibus jumentorum, dorso onera portantium, capta sunt. cæterum, Dii, tantæ fortunæ proditorem, sepulturæ celeriter debita pœna persecuti sunt Namq; unus è consciiis ejus credo, Regis vicem etiam in illa sorte reveritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunum solatium prodito quippe & ultus inimicum erat, & nondum in omnium animis memoriam majestatis suæ exolevisse cernebat.

L I B E R I V.

B R E V I A R I U M L I B R I.

1. **A**lexander literis à Dario superbe scriptis regie responder. Abdylonymum Sidonis regem præfici. Amyntas transfuga, miro modo à Persis occiditur. Variæ variis locis præfectorum Darii clades.

2. Tyrii, Alexandrum recipere recusantes, obsidentur.

3. Dubiis belli eventibus Tyri obsidio nobilitatur.

4. Tandem Tyrus, vi capta, maximaque hominum strage corrupta, luctuoso deformatur incendio.

5. Darii iterata de pace ad Alexandrum submissior legatio. qua repudiata, Græci Alexandrum corona aurea donant: ille autem, per præfectos, multas in potestatem suam redigit provincias.

6. Ad bellum dum se accingit Darius, Alexander Gazam expugnat: ejusque præfectum Batim crudeli afficit supplicio.

7. Profectio, & varia Alexandri quæsitæ, ad Iovis Hammonis oraculum.

8. In Ægypto Alexandria condita; varique Alexandri bellicæ expeditiones.

9. Darius ad Arbellas pervenit, eoque invito Alexander Granicum superat.

10. Milites, ob Lunæ defectum turbatos per Ægyptios vates confirmat Alexander, Persas vastatores conjecit in fugam. Darii uxor captiva, mœrore confecta, supremum diem claudit, unde Alexandri lacrymæ, Darii suspensiones, luctus & vota.

11. Pacem tertio quæsitam Darius non impetrat; imo ad deditionem, aut ad bellum, ab Alexandro provocatur.

12. Ad prælium dum Persarum ingens exercitus paratur, Macedones Panico quodam defuncti terrore, arma alacriter capeffunt.

13. Consilia de nocturno prælio Parmenionis & Polypercontis Alexander damnat: somnoque resectus, interrito vultu suos ad pugnam accendit.

14. Alexandri ad Græcorum, Dariique ad Persarum exercitus, ante pugnam orationes.

15. Cruenti ad Arbellas prælii descriptio. Victor Alexander, Darium victum persequitur.

16. Parmenio in discrimine constitutus, Alexandrum retrahit. Tandem integra victoria potiti Macedones, reliquos Persas, multis suorum millibus desideratis, fuga sibi querere salutem cogunt.

DARIUS tanti modo exercitus Rex, qui triumphantis magis, quam dimicantis more curru iubilans inierat prælium, per loca, quæ prope immensis agminibus compleverat, jam inania, & ingenti solitudine vasta fugiebat. Pauci Regem sequebantur. Nam nec eodem omnes fugam inten-

intenderant, & deficientibus equis cursum eorum quos Rex subinde mutabar, æquare non poterant. Unchas deinde pervenit, ubi exceperere eum Græcorum quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demum credens fore ipsius, quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, jussu eam ipsam, & captivos diligentius asservare custodia, Syriæ, quam Cœlen vocent, præfecit. Novum imperium Syri, nondum bellis cladibus satis domiti, aspernabantur: sed celeriter subacti, obedienter imperata fecerunt. Nardus quoque insula deditur Regi. Maritimam tamen oram, & pleraque longius etiam à mari recedentia, Rex ejus insulæ Strato possidebat: quo in fidem accepto, castra movit ad urbem Marathon. Ibi illi litteræ à Dario redduntur: quibus ut superbe scriptis vehementer offensus est. Præcipue eum movit, quod Darius sibi Regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adscripserat. Postulabat autem magis, quam petebat, ut accepta pecunia quantamcunque tota Macedonia caperet; matrem sibi ac conjugem, liberosque restitueret. De regno, æquo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio, cederet alieni imperii finibus: socius amicusque esset. In ea se fidem & dare paratum, & accipere. Contra Alexander in hunc maxime modum rescriptit: **R E X A L E X A N D E R D A R I O.** *Ille, cujus nomen sumpsiſti, Darius, Græcos, qui oram Helleſponti tenent, coloniasque Græcorum Ionias, omni clade vaſtavit, cum magno deinde exercitu mare trajecit, illato Macedonia & Græciæ bello. Rurſus Rex Xerxes gentis ejuſdem, ad oppugnandos nos cum immanium Barbarorum copiis venit: qui, navali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græcia,*

ut absens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum vero parentem meum quis ignorat ab his interfeculum esse, quos ingentis pecuniæ spe sollicitaverant vestri? Impia enim bella suscriptis, & cum habeatis arma, licitamini hostium capita, sicut tu proxime talentis mille, tanti exercitus Rex, percussorem in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et Diis quoque pro meliore stantibus causa magnam partem Asiæ in ditionem redegei meam, te ipsum acie vici. quem etsi nihil à me impetrare oportebat, quod petieras; utpote qui ne belli quidem in me iura servaveris; tamen si veneris supplex, & matrem, & conjugem, & liberos, sine pretio recepturum te esse promitto. Et vincere, & consulere vilius scio. Quod si te nobis committere times, dabimus fidem impune venturum. De cætero cum mihi scribes, memento non solum Regi te, sed etiam tuo, scribere. Ad hanc perferendam Therisippus missus. Ipse in Phœnicem deinde descendit, & oppidum Byblon traditum recepit. Inde ad Sidonem ventum est, urbem vctustate famaue conditorum inclitam. Regnabat in ea Strato, Darii opibus adiutus; sed quia deditionem magis popularium, quam sua sponte fecerat, regno visus indignus: Hephæstionique permissum, ut quem eo fastigio Sidones dignissimum arbitrarentur, constitueret Regem. Erant Hephæstioni hospites, clari inter suos iuvenes, qui, facta ipsis potestate regnandi, negaverunt quemquam patrio more in id fastigium recipi, nisi regiâ stirpe ortum. Admiratus Hephæstio magnitudinem animi spernentis, quod alii per ignes ferumque peterent, Vos quidem macli virtute, inquit, estote, qui primi intellexistis quanto majus esset regnum fastidire, quam accipere. Cæterum date aliquem regiæ stirpis, qui meminerit, à vobis acceptum habere se regnum. At illi cum multos imminere

nere tantæ spei cernerent, singulis amicorum A-
 lexandri ob nimiam regni cupiditatem adulan-
 tes, statuunt, neminem esse potiorē, quam Abdo-
 lonymum quendam, longa quidem cognatione
 stirpi regis annexum, sed ob inopiam subarba-
 num hortum exigua colentem stipe. Causa ei pau-
 pertatis, sicut plerisque, probitas erat: intentusque
 operi diurno, strepitum armorum, qui totam A-
 siam concusserat, non exaudiebat. Subito deinde,
 de quibus ante dictum est, cum regis vestis insi-
 gnibus hortum intrant: quem forte, steriles her-
 bas eligens, Abdolonymus repurgabat. Tunc rege
 eo salutato, alter ex his, *Habitus*, inquit, *hic, quem*
cernis in meis manibus, cum isto squalore permu-
tandus tibi est. Ablue corpus illuvie, æternæque
sordibus squalidum. Cape Regis animum, & meam
fortunam, qua dignus es, istam continentiam profer.
Et cum in regali solio residebis, vte necisque o-
mnium civium dominus, cave obliviscaris huius
status, in quo accipis regnum: imo hercule, propter
quem. Somnio similis res Abdolonymo videba-
 tur. interdum satiusne sani essent qui tam proterve
 sibi illuderent, percunctabatur. Sed ut cunctanti
 squalor ablatus est, & injecta vestis purpura auro-
 que distincta, & fides à jurantibus facta serio: jam
 Rex iisdem comitibus in regiam pervenit. Fama,
 ut solet, strenue totas urbes discurrit: aliterum stu-
 dum, aliorum indignatio eminebat. Dirissimus
 quisque humilitatem inopiamque ejus apud ami-
 cos Alexandri criminabatur. Admitti eum Rex
 protinus jussit, dūque contemplatus, *Corporum*, in-
 quit, *habitus, famæ generis non repugnat: sed libet*
scire, inopiam qua patientia tuleris. Tam ille, *Uti-*
nam, inquit, *eodem animo regnum pati possim. He-*
manus suffecere desiderio meo: nihil habentis, nihil
defuit. Magnæ indolis specimē ex hoc sermone
 Abdo-

Abdolonymi cepit. Itaq; non Stratonis modo regiam supellestem attribui ei iussit, sed pleraq; etiam ex Persica praeda: regionem quoq; urbi appositam, ditioni eius adjecit. Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro transfugisse diximus, cum quatuor millibus Græcorum, ipsum ex acie persecutus, fuga Tripolim pervenit. Inde in naves militibus impositis, Cyprum transmisit: & cum in illo statu rerum id quemque, quod occupasset, habiturum arbitraretur, velut certo jure possessum, Ægyptum petere decrevit. Utrique Regi hostis, & semper ex ancipiti mutatione temporum pendens, hortatusque milites ad spem tantæ rei, docet Sabacem Prætorem Ægypti cecidisse in acie: Persarum præsidium, & sine duce esse, & invalidum: Ægyptios semper Prætoribus eorum infensos, pro sociis ipsos, non pro hostibus æstimaturos. Omnia experiri necessitas cogebat, quippe cum primas spes fortuna destituit, futura præsentibus videntur esse potiora. Igitur conclamant, duceret, quo videretur. Atque ille, utendum animis, dum specularent, ratus, ad Pelusii ostium penetrat, simulans à Dario se esse præmissum. Potitus ergo Pelusii, Memphin copias promovit: ad cuius famam Ægyptii, vanagens, & novandis quam gerendis aptior rebus, ex suis quisque vicis urbibusque ad hoc ipsum concurrunt, ad delenda præsidia Persarum, qui territi, tamen spem obtinendi Ægyptum non amiserunt. Sed eos Amyntas prælio superatos in urbem compellit, castrisque positos victores ad populandos agros eduxit, ac velut in medio positos omnibus, hostium cuncta agebantur. Itaq; Mazeces, quanquam infelici prælio suorum animos terribos esse cognoverat: tamen palantes, & victoriæ fiducia incautos, ostentans, perpulit, ne dubitarent ex urbe erumpere, & res amiserunt.

amissas recuperare. Id consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit. Ad unum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has poenas Amynta utrique Regi dedit, nihilo magis ei, ad quem transfugerat, fidus, quam illi, quem deseruerat. Darii praetores, qui praelio apud Isson superfuerunt, cum omni manu, quae fugientes secuta erat, assumpta etiam Cappadocum & Paphlagonum juventute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus Praetor Alexandri Lydiae praerat: qui, quanquam plerosque militum ex praesidiis ad Regem dimiserat, tamen Barbaris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illinc quoque fortuna partium fuit: tribus praeliis alia atque alia regione commissis, Persae funduntur. Eodem tempore classis Macedonum, ex Graecia accita, Aristonem, qui ad Hellespontiorum recuperandam à Dario erat missus, captis ejus aut demersis navibus, superat. A Milesiis deinde Pharnabazus Praefectus Persicae classis pecunia exacta, & praesidio in urbem Chium introducto, centum navibus Andrum, & inde Syphnum, petiit: is quoque insulas praesidiis occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europae Asiaeque Regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Graeciae quoque & Cretae arma commoverat. Agis Lacedaemoniorum Rex octo millibus Graecorum, qui ex Cilicia profugit domos reperierant, contractis, bellum Antipatro Macedoniae praefecto moliebatur. Creteneses, has aut illas partes secuti, nunc Spartanorum, nunc Macedonum praesidiis occupabantur. Sed leviora inter illos fuere discrimina: unum certamen, ex quo cetera pendebant, intuenae fortuna.

2 Jam tota Syria, jam Phoenice quoque, excepta Tyro, Macedonum erant: habebatque Rex castra in Continenti, à quo urbem angustum fretum

dirimit. Tyrus & claritate & magnitudine ante omnes urbes Syriæ Phœnicisq; memorabilis, facilius societatem Alexandri acceptura videbatur, quam imperium. Coronam igitur auream legati donum afferebant, commeatusque large & hospitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona, ut ab amicis, accipi iussit, benigneque legatos allocutus, Herculi (quem præcipue Tyrii colerent) sacrificare velle se dixit. Macedonum Reges credere, ab illo Deo ipsos genus ducere: se vero, ut id faceret, etiam oraculo monitum. Legati respondent, esse templum Herculis extra urbem, in ea sede quam Palætyron ipsi vocant. Ibi Regem Deo sacrum rite facturum. Non tenuit iram Alexander, cuius alioquin potens non erat. Itaque, *Vos quidem, inquit, fiducialoci, quod insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum spernitis; sed brevi ostendam, in continenti vos esse. Proinde sciatis licet, aut intraturum me urbem, aut oppugnaturum.* Cum hoc responso dimissos monere amici cœperunt, ut Regem, quem Syria, quem Phœnice recepisset, ipsi quoque urbem intrare paterentur. At illi, loco satis fisci, obsidionem ferre decreverunt; namque urbem a continenti quatuor stadiorum fretum dividit, Africo maxime objectum, crebros ex alto fluctus in litus evolvens: nec accipiendo cæperi, quo Macedones continenti insulam jungere parabant, quidquam magis, quam ille ventus, obstabat. Quippe vix leni & tranquillo mari, moles agi possunt. Africus vero prima quæque congesta pulsu illisa mari subruit: nec ulla tam firma moles est, quam non exedant undæ per nexus operum manantes, & ubi acrior flatus exstitit, summi operis fastigio superfusæ. Præter hanc difficultatem haud minor alia erat: muros turresque urbis præ altum mare ambiebat. Non tormenta, nisi e navibus pro-

procul excussa, emitri, non scalæ mœnibus applicari poterant. Præceps in salum murus pedestre interceperat iter: naves nec habebat Rex, &, si admovisset, pendentes & instabiles missilibus arceri poterant. Inter quæ, haud parva dictures Tyriorum fiduciam accendit. Carthaginensium legati ad celebrandum anniversarium sacrum more patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, semper parentum loco culti. Hortari ergo pœni cœperunt, ut obsidionem forti animo paterentur; brevi Carthagine auxilia ventura: namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto, per muros turresque tormenta disponunt, arma junioribus dividunt, opificeque, quorum copîa urbs abundabat, in officinas distribuunt. Omnia belli apparatu strepunt: ferrex quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hostium injicerent, corvique, & alia tuendis urbibus excogitata, præparabantur. Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, imposuim esse, admotisque follibus ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub ipsis flammis exstitisse dicuntur. idque omen in Macedonum metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque cum forte panem quidam militum frangeret, manantis sanguinis guttas noraverant. Territoque Rege Aristander peritissimus vatum respondit, si extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum. Contra, cum ab interiore parte manaverit, urbi, quam obsidere destinassent, exitium portendere. Alexander cum & classem procul haberet & longam obsidionem magno sibi ad cætera impedimento videret fore, caduceatores qui ad pacem eos compellerent, misit: quos Tyrii contra usus gentium occisos præcipitaverunt in altum. Atq; ille suorum tam indigna

nece commotus, urbem obsidere statuit. Sed ante jacienda moles erat, quæ urbem Continenti committeret. Ingens ergo animos militum desperatio incessit, cernentium profundum mare, quod vix divina ope posset impleri: quæ saxa tam vasta, quas tam proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones, ut illud spatium aggeraretur, & exastuare semper fretum, quoque arctius volutetur inter insulam & continentem, hoc acrius furere. At ille haudquaquam rudis tractandi militares animos, speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pronuntiat, dexteram porrigentis: illo duce, illo aperiente, in urbem intrare se visum. Inter hæc caduccatores interfectos, gentium iura violata referebat. Enam esse urbem, quæ cursum victoris morari causa esset. Ducibus deinde negotium datur, ut tuos quisque castiget: satisque omnibus stimularis, opus orsus est. Magna vis saxorum ad manum erat, Tyro vetere præbente, materies ex Libano montes ratibus & turribus faciendis vehebatur. Jamque à fondo maris in altitudinem montis opus excreverat, nondum tamen aquæ fastigium æquabat: & quo longius moles agebatur à littore, hoc magis quicquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare: cum Tyrii, parvis navigiis admotis per ludibrium exprobrabant, illos, armis inclytos, dorso, sicut iumenta, onera gestare. Interrogabant etiam num major Neptuno esset Alexander. Hæc ipsa infectatio alacritatem militum accendit. Jamque paululum moles aquam eminebat, & simul aggeris latitudo crescebat, urbiq; admovebatur: cum Tyrii, magnitudine molis, cujus incrementum eos ante fefellerat, conspecta, levibus navigiis nondum commissum opus circuire cœperunt: missilibus eos quoque, qui pro opere stabant, incessere. Multis ergo impune vulneratis, cum &

removere, & appellere scaphas in expedito non esset, ad curam semet ipsos tuendi ab opere converterant. Igitur ex jumentis coria velaque jussit obtendi, ut extra teli jactum essent, duasque turres ex capite molis erexit. è quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent. Contra, Tyrii navigia procul à conspectu hostium littori appellant, expositisque militibus, eos, qui saxa gestabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agrestes, in compositos Macedonas aggressi, triginta fere interficiunt, paucioribus captis.

3. Ea res Alexandrum d'videre copias coegit. Et ne segniter assidere uni urbi videretur, operi Perdiccam Craterumque praecepit: ipse cum expedita manu Arabiam petit. Inter hæc Tyrii navem magnitudine eximia, saxis arenaque à puppi oneratam, ita ut multum prora emineret, bitumine ac sulphure illitam remis concitaverunt, & cum magnam vim venti vela quoque concepissent, celeriter ad molem successit. Tunc prora eius accensa, remiges desiliere in scaphas, quæ ad hoc ipsum præparatæ sequebantur. Navis autem, igne concepto, latius fundere incendium cœpit, quod, priusquam posset occurri, turres, & cætera opera in capite molis posita comprehendit. At qui desilierant in parva navigia, faces & quidquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Jamque non modo Macedonum turres, sed etiam summa tabulata conceperant ignem. cum ii, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omissis in mare semet ipsi immitterent. At Tyrii, qui capere eos, quam interficere mallent, natantium manus stipitibus saxisque lacerabant, donec debilitati impune navigiis excipi possent: nec incendio solum opera consumpta, sed forte eodem die vehementior ventus motum ex profundo ma-

e illis in molem, crebrisque fluctibus compage
 operis verberata se laxavere. saxaque interfluen-
 unda medium opus rupit. Prorutis igitur lapidum
 cumulis quibus injecta terra sustinebatur præcep-
 s in profundum ruit, tantæque molis vix ulla vesti-
 gia invenit ab Arabia rediens Alexander. Hic (quod
 in adversis rebus solet fieri) alius in alium culpam
 referebat, cum omnes verius de sævitia maris que-
 ri possent. Rex novi operis molem orlus, in adver-
 sum ventum, non latere, sed recta fronte, direxit,
 quod cætera opera velut sub ipso latentia tueba-
 tur. Latitudinem quoque aggeri adjecit, ut turres
 in medio erectæ, procul teli jactu abessent. Toras
 autem arbores cum ingentibus ramis in altum ja-
 ciebant. deinde saxis onerabant. Rursus cumulo
 eorum alias arbores iniciebant. Tum humus ag-
 gerebatur. super quæ alia strue saxorum arborum-
 que cumulata, velut quodam nexu continens opus
 junxerant. Nec Tyrii, quidquid ad impediendam
 molem excogitari poterat, segniter exsequebatur.
 Præcipuum auxilium erat, qui procul hostium
 conspectu subibant aquam, occultoque lapsu ad
 molem usque penetrabant, falcibus palmites arbo-
 rum eminentium ad se trahentes: quæ ubi secutz
 erant, pleraque secum in profundum dabant: tum
 levatos onere stipites truncosque arborum haud
 ægre moliebantur. Deinde totum opus, quod sti-
 pitibus fuerat innixum, fundamento lapso, seque-
 batur. Ægro animi Alexandro & utrum perseve-
 raret an abiret, satis incerto, classis Cyprio advenit.
 Eodemque tempore Cleander, cum Græcis militi-
 bus in Asiam nuper advectus. centum & octog. n-
 ta navium classem in duo dividit cornua. Lævum
 Pythagoras, Rex Cypriorum, cum Crætero tueba-
 tur: Alexandrum in dextero quinqueregis regia
 vehabat, Nec Tyrii, quamquam classem habebant,

ausi navale inire certamen, triremes omnes ante
 ipsa mœnia opposuerunt, quibus Rex investus,
 ipsas demersit. Postera die, classe ad mœnia admo-
 ta, undique tormentis & maxime ar etum pulsu,
 muros quatit: quos Tyrii raptim obstructis saxis
 reseceerunt. Interiorem quoque murum, ut, si prior
 fessellisset, illo se ruerentur, undique orsi. Sed un-
 dique vis mali urgebat: moles intrateli iactum
 erat: classis mœnia circuibat: retrostri simul nava-
 lique clade obruebantur. quippe binas quadri-
 mes Macedones inter se ita iunxerant, ut prora
 cohærent; puppes intervallo, quantum capere
 poterant, distarent. Hoc puppium intervallum, an-
 tennis asseribusque validis deligatis superque eos
 pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleve-
 rant. sic instructas quadriremes ad urbem agebant:
 inde missilia in propugnantes ingerebantur tuto,
 quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum
 classem, sicuti dictum est, paratam circuire urbem
 iubet: jamque naves urbi undiq; admovebantur,
 & Tyrii desperatione torpebant, cum subito spissa
 nubes intendere se cælo, & quidquid lucis inter-
 nitebat, effusa calligine, extinctum est. Tum in-
 horrescens mare paulatim levare, deinde acrius
 vento concitatum fluctus ciere, & inter se navigia
 collidere. Jamque scindi cœperant vincula, qui-
 bus connexæ quadreremes erant, rueretabulata,
 & cum ingenti fragore in profundum secum mi-
 lites trahere. Neq; enim conferta navigia ulla ope
 in turbido regi poterant. Miles ministeria nauta-
 rum, remex militis officia turbabat, & quod in
 huiusmodi casu accidit, periti ignaris parebant:
 quippe gubernatores alias imperare soliti, tum
 metu mortis iussa exsequebantur. Tandem remis
 pertinacius everberatum mœre, velati eripientibus
 navigia classicis cessit, appulsæque sunt litori la-

cerata pleraque. Iisdem diebus forte Carthaginensium legati triginta superveniunt ; magis obsessis solatium, quam auxilium : quippe domestico bello Pœnos impediri, nec de imperio sed pro salute dimicare, nuntiabant. Syracusani tunc Africam urebant, & haud procul Carthaginis muris locaverant castra. Non tamen defecere animis Tyrii, quanquam ab ingenti spe destituti erant, sed conjuges liberosque devehendos Carthaginem traderunt : fortius quidquid accideret laturi, si carissimam sui partem extra communis periculi sortem habuissent. Cumque unus è civibus concioni indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deferentis : molemque à Macedonibus jactam in salo, in sylvestrem saltum esse mutatam : quanquam auctor levis erat, tamen ad deteriora credenda proni, metu aurea catena devinxere simulacrum, aræque Herculis, cujus numini urbem dicaverant, inseruere vinculum, quasi illo Deo Apollinem reenturi. Syracusis id simulacrum delexerant Pœni, & in majore locaverant patria, multisque aliis spoliis urbium à semet captarum, non Carthaginem magis, quam Tyrum ornaverant. Sacrum quoque, quod quidem Diis minime cordi esse crediderim, multis seculis intermissum, repetendi auctores quidam erant ; ut ingenuus puer Saturno immolaretur. Quod sacrilegium verius, quam sacrum, Carthaginenses, à conditoribus traditum, usque ad excidium urbis suæ fecisse dicuntur : ac nisi seniores obstitissent, quorum consilio cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset. Cæterum efficacior omni arte imminens necessitas, non usitata modo præsidia, sed quædam etiam nova admovit. Namque ad amplianda navigia, quæ muros subibant, validis asseribus

corvos & ferreas manus cum uncis ac falcibus illigaverant, ut cum tormento asseres promovissent, subito laxatis funibus inicerent. Unci quoque & falces ex iisdem asseribus dependentes, aut propugnatores, aut ipsa navigia, lacerabant. Clypeos vero zneos multo igne torrebant, quos repletos fervida arena cœnoque decocto, è muris subito devolvebant, nec ulla pestis magis timebatur. Quippe ubi lorica corpusque fervens arena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat, & quidquid attigerat, perurebat: jacentesque arma, laceratis omnibus, quæis protegi poterant, vulneribus inulti patebant. Corvi vero, & ferreæ manus tormentis emissæ, plerosque rapiebant.

4. Hic Rex fatigatus, statuerat, soluta obsidione, Ægyptum petere: quippe cum Asiam ingenti celeritate percurrisset, circa muros unius urbis hætebat, tot maximarum rerum opportunitate dimissa. Cæterum tam discedere irritum, quam morari, pudebat. Famam quoque, quæ plura, quam armis, everterat, ratus levior: em fore, si Tyrum, quasi testem, se posse vinci, reliquisset. Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naves admove-ri jubet, delectosque militum imponi. Et forte bellua inusitata magnitudinis super ipsos fluctus dorso eminens ad molem quam Macedones jecerant, ingens corpus applicuit, diverberatisque fluctibus allevans semet, utrinque conspecta est. Deinde à capite molis, rursus alto se immerfit: ac modo super undas eminens magna sui parte, modo superfusis fluctibus condita, haud procul munimentis urbis emerfit. Utrisque latus fuit belluæ aspectus. Macedones iter jaciendo operi monstrasse eam augurabantur. Tyrii, Neptunum occupati maris vindicem abripuisse belluam, ad molem brevi profecto ruituram: lxtiq; omine eo, ad epulas dilapsi,
one.

oneravere se vino : quo graves, orto sole navigia conscendunt, redimita coronis floribusque : adeo victoriæ non omen modo, sed etiam gratulationem præceperant. Forte Rex classem in diversam partem agi jusserat, triginta minoribus navigiis relictis in litore, è quibus Tyrii duobus captis, cætera ingenti terruerunt metu: donec suorum clamore audito, Alexander classem litori, à quo fremitus acciderat, admovit. Prima è Macedonum navibus quinqueremis, velocitate inter cæteras eminens, occurrit : quam ut conspexere Tyrii, dux è civerio in latera ejus investæ sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata, & ipsa rostro ista est. & illam invicem tenuit. Jamque ea, quæ non coharebat, libero impetu eversa in aliud quinqueremis latus invehabatur, cum opportunitate mira triremis è classe Alexandri, in eam ipsam, quæ quinqueremi imminabat, tanta vi impulsæ est, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deinde Macedonum naves superveniunt; & Rex quoque aderat; cum Tyrii inhibentes remos, agre evellere navem quæ hærebat, portumque omnia simul navigia repetunt. Confestim Rex insequutus, portum quidem intrare non potuit, cum procul è muris missilibus submoveiretur, naves autem omnes fere aut demersit, aut cepit. Biduo deinde ad quietem dato militibus, jussitque & classem & machinas pariter admoveere, & undique territis instare, ipse in altissimam turrim ascendit, ingenti animo, periculo majore: quippe regio insigni & armis fulgentibus conspicuus, unus præcipue telis petebatur. & digna prorsus spectaculo edidit: multos è muris propugnantes hasta transfixit: quosdam etiam cominus gladio clypeoque impulsos præcipitavit. quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostium prope-

modum cohærebat. Jamque crebris arietibus saxorum compage laxata, munimenta defecerant. & classis intraverat portum, & quidam Macedonum in turres hostium desertas evaserant: cum Tyrii, tot simul malis victi, alii supplices in templa confugiunt, alii foribus ædium obsecratis occupant libetum mortis arbitrium; nonnulli ruunt in hostem, haud inulte tamen perituri. Magna pars summa tectorum obtinebat; saxa, & quidquid manibus fors dederat, ingerentes subeuntibus. Alexander, exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemq; tectis injici jubet. His per præcones pronuntiatis, nemo tamen armatus opem a Diis petere sustinuit. Pueri virginisque templa compleverant: viri in vestibulo suarum quisque ædium stabant parata sævientibus turba. Multis tamen saluti fuere Sidonii, qui intra Macedonum præsidia erant. Hi urbem quidem inter viatores intraverant, sed cognationis cum Tyriis memores (quippe utramque urbem Agenorem condidisse credebant), multos Tyrionum etiam protegentes ad sua perduxere navigia, quibus occultatis, Sidona devecti sunt. Quindecim millia hoc furto subducta sævitæ sunt. Quantumq; sanguinis fusum sit, vel ex hoc existimari potest, quod intra munimenta urbis, sex millia armatorum trucidata sunt. Triste deinde spectaculum victoribus ira præbuit regis. Duo millia in quibus occidendis defecerat rabies, ctucibus affixi, per ingens litoris spatium pependerunt. Carthaginensium legatis pepercit, addita denuntiatione belli, quod præsentium rerum necessitas moraretur. Tyrus septimo mense, quam oppugnari cœpta erat, capta est; urbs & vetustate originis, & crebra fortunæ varietate ad memoriam posteritatis insignis; condita ab Agenore, diu mare, non vicinum modo, sed quod-

cum.

cumque classes ejus adierunt, ditionis suæ fecit: & si famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Coloniae certe ejus pene orbe toto diffusæ sunt. Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum. Credo, libero commerciantes mari, sæpiusque adeundo cæteris incognitas terras, elegisse sedes juventuti, quæ tunc abundabant: seu quia crebris motibus terræ (nam hæc quoque traditur) cultores ejus fatigati, nova, & externa domicilia armis sibi met quærere cogebantur. Multis ergo casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refovente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit.

5. Iisdem ferme diebus Darii litteræ allatæ sunt, tandem ut Regi scriptæ. Petebat, uti filiam suam (Saptimæ erat nomen) nuptiis Alexander sibi adjungeret. Dotem fore omnem regionem inter Hellespontum & Halyn amnem sitam. inde Orientem spectantibus terris contentum se fore. Si forte dubitaret, quod offerretur, accipere, nunquam diu eodem vestigio stare fortunam, semperque homines quantamcunque felicitatem habeant, invidiam tamen sentire majorem. Vereri se, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, quam in illa ætate tantam capere fortunam. Multas se adhuc reliquias habere, nec semper in angustiis posse deprehendi. Transseundum esse Alexandro Euphratem, Tigrimque, & Araxen, & Hydaspem, magna munimenta regni sui. Veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit. Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos, Oceani accolæ, quando aditurum, vel Sogdianos, & Arachosios, nomine tantum notos? cæterasque gentes, ad Caucasum & Tanaim pertinentes? Senescendum fore, tantum terrarum vel sine præ-

pralio obeunti. Se vero ad ipsum vocare desineret.
 namque illius exitio esse venturum. Alexander his,
 qui litteras attulerant, respondit: Darium sibi alie-
 na promittere: quod totum amiserit, velle partiri.
 Doti sibi dari Lydiam, Ioniā, Æolidem, Helles-
 ponti oram, victoriæ suæ præmia: leges autem à
 victoribus dici: accipi à victis. In utro statu ambo
 essent, si solus ignoraret, quam primum Marte de-
 cerneret: se quoque, cum transisset mare, non Cili-
 ciam aut Lydiam; quippe tanti belli exiguam hanc
 esse mercedem; sed Persèpolim, caput regni eius, Ba-
 ctra deinde, Ecbatana, ultimique Orientis oram im-
 perio suo destinasse. Quocumque ille fugere potuisset,
 ipsum sequi posse, desineret terrere fluminibus, quem
 sciret maria transire. Reges quidem invicem hæc
 scripserant. Sed Rhodii, urbem suam portusque
 dedebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradi-
 derat; Philora regioni circa Tyrum iussu præside-
 re: Syriam, quæ Cæle appellatur, Andromacho
 Parmenio tradiderat: bellum, quod supererat, in-
 terfuturus. Rex de hæcione Phœnices oram
 classe præteriens, in urbem Gazam cum om-
 nibus copiis venit. Idem fere diebus solenne
 erat ludicrum Isthmiorum, quod conventu totius
 Græciæ celebratur. In eo concilio, ut sunt Græco-
 rum temporaria ingenia, decernunt, ut duodecim
 legarentur ad Regem, qui ob res pro salute Græciæ
 ac libertate gestas, coronam auream donum victo-
 riz ferrent. Idem paulo ante incertæ famæ capta-
 verant auram, ut quocumque pendentes animos
 tulisset fortuna, sequerentur. Cæterum non ipse
 modo Rex obibat urbes imperii jugum adhuc re-
 cusantes: sed Prætores quoque ipsius, egregi du-
 ces, pleraque invaserant. Calas Paphlagoniam, An-
 tigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne Prætor Da-
 rii superato, Miletum cepit: Amphoterus & He-
 gilo-

gilochus, centum sexaginta navium classe, insulas inter Achaiam atque Asiam in ditionem Alexandri redegerunt: Tenedon quoque receptum incolis ultro vocantibus. Statuerant & Chion occupare. Sed Pharnabazus Darii Prator comprehensis qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollonidi & Athenagoræ, suarum partium viris, urbem cum modico præsidio militum tradit. Præfecti Alexandri in obsidione urbis perseverabant: non tam suis viribus, quam ipsorum, qui obsidebantur, voluntate, nec fefellit opinio. Namque inter Apollonidem, & duces militum, orta seditio, irrumpendi in urbem occasionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intrasset, oppidani olim consilio proditoris agitato, aggregant se Amphotero & Hegilocho: Persarumque Præsidio casso, Pharnabazus cum Apollonide & Athenagora victi traduntur; xii triremes cum suo milite ac remige, præter eas triginta naves, & piratici lembi, Græcorumque tria millia à Persis mercede conducta. His in supplementum copiarum suarum distributis, piratisque supplicio affectis, captivos remiges adjecere classi suæ. Forte Aristonicus Methymnæorum Tyrannus, cum piraticis navibus ignarus omnium quæ ad Chium acta erant, prima vigilia ad portus clausura successit: interrogatusque à custodibus, quis esset; Aristonicum ad Pharnabazum venire respondit. Illi Pharnabazum quidem jam quiescere, & non possetum adiri: cæterum patere socio atque hospiti peritum, & postero die Pharnabazi copiam fore, affirmant. Nec dubitavit Aristonicus primus intrare. Secuti sunt ducem piratici lembi: ac dum applicant navigia crepidini portus, obicitur à vigilibus clausum, & qui proximi excubabant, ab iisdem excitantur: nulloque ex his auso repugnare omni.

omnibus catenæ injectæ sunt: Amphotero deinde, Hegilochoque traduntur. Hinc Macedones transiere Mitylenem, quam Chares Atheniensis nuper occupatam duorum millium Persarum præsidio tenebat: sed cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus est, ut incolumi abireliceret. Imbrum petit. Deditis Macedones pepercerunt.

6. Darius desperata pace, quam per literas legatosque impetrari posse crediderat, ad reparandas vires bellumque impigre renovandum intendit. Duces ergo copiarum Babyloniam convenire, Bessus quoque Bactrianorum ducem, perquam maxime posset exercitu coacto, descendere ad se jubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi, horridis ingeniis, multumque à Persarum luxu abhorrentibus, siti haud procul Scytharum bellicosissima gente, & raptò vivere assueti; semperque in armis erant. Sed Bessus suspecta perfidia, haud sane æquo animo in secundo se continens gradu Regem terrebat. Nam cum regnum affectaret, proditio, qua sola id assequi poterat, timebatur. Cæterum Alexander, quam regionem Darius petiisset, omni cura vestigans, tamen explorare non poterat: more quodam Persarum, arcana Regum mira celantium fide, non metus, non spes elicit vocem, qua prodantur occulta: vetus disciplina Regum, silentium vitæ periculo sanxerat. Lingua gravius castigatur, quam ullum probrum: nec magnam rem sustineri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit: quod homini facillimū voluerat esse natura. Ob hanc causam Alexander omnium, quæ apud hostium gererentur, ignarus, urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Batis eximie in Regem suum fidei, modico præsidio muros ingentis operis tuebatur, Alexander æstimato loco.

corum situ agi cuniculos iussit, facili ac levi humo acceptante occultum opus. Quippe multam arenam vicinum mare evomit, nec saxa cotesq; quæ interpellent specus, obstabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspiciere non possent, opus orsus, ut a sensu ejus averteret, turres muris admo-
 veri jubet. Sed eadem humus admovendis inutilis turribus, desidente sabulo, agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat; mul-
 tique vulnerabantur impune, cum idem recipien-
 dis, qui admovendis, turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero die moros co-
 rona circumdari iussit. Ortoque sole, prius quam admo-
 veret exercitum, opem Deum exposcens, sa-
 crum patrio more faciebat. Fore prætervolans corvus, glebam, quam unguibus ferebat, subito amisit: quæ cum Regis capiti incidisset, resoluta defluxit. Ipsa autem avis in proxima turre con-
 sedit. Illita erat turris bitumine ac sulphure, in qua
 alis hærentibus frustra se allevare conatus, à cir-
 cumstantibus capitur. Digna res visa, de qua vates
 consulerentur, & erat non inactus ea superstitio-
 ne mentis, Ergo Aristander, cui maxima fides ha-
 bebatur, urbis quidem excidium augurio illo por-
 tendi: cæterum periculum esse, ne Rex vulnus ac-
 ciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet.
 Ille quanquam unam urbem sibi, quo minus se-
 curus Ægyptum intraret, obstare ægre ferebat; ta-
 men paruit vati, signumque receptui dedit. Hinc
 animus crevit obsessis, egressique porta, receden-
 tibus inferunt signa: cunctationem hostium fore
 suam occasionem rati. Sed acrius quam constan-
 tius prælium inierunt. Quippe ut Macedonum
 signa circumagi videre, repente sistunt gradum,
 Jamque ad Regem præliantium clamor pervene-
 rat, cum deamtiati periculi haud sane memor, lo-
 ricam

ricam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus, sumpsit, & ad prima signa pervenit. Quo conspecto, Arabs quidam Darii miles, majus fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium regens, quasi transfuga genibus Regis advolvitur. Ille assurgere supplicem, recipique inter suos jussit. At gladio Barbarus strenue in dextram translato, cervicem appetit Regis: qui exigua corporis declinatione evitato ictu, in vanum manum Barbari lapsam amputat gladio, denuntiato in illum diem periculo (ut arbitrabatur ipse) defunctus. Sed, ut opinor, inevitabile est fatum: quippe dum inter primores promptius dimicat, sagitta ictus est; quam per lorica madaetam, stantem in humero, medicus ejus Philippus evellit. Plurimus deinde sanguis manare coepit; omnibus territis. quia quam alte penetrasset telum, lorica obstante, non cognoverant. Ipse, nec oris quidem colore mutato, suppressi sanguinem, & vulnus obligari jussit. Diu ante ipsa signa vel dissimulato vel victo dolore, persistiterat, cum suppressus paulo ante sanguis medicamento, quo retentus erat, manare latius coepit, & vulnus, quod recens adhuc dolorem non moverat, frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo, & submitti genu coepit. quum proximi exceptum in castra receperunt. Et Batis interfectum ratus, urbem ovans victoria repetit. At Alexander, nondum percurato vulnere aggerem, quo moenium altitudinem aquaret, exstruxit, & pluribus cuniculis muros subrujussit. Oppidani ad pristinum fastigium murorum, novum exstruxere munimentum. Sed ne id quidem turres aggeri impositas aquare poterat. Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant. ultima pestis urbis fuit, cuniculo subrutus murus, per cujus ruinas hostis intravit. Ducebat ipse Rex antesignanos, & dum incautius

tius subit, saxo crus ejus affligitur. Innixus tamen telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice inrer primores dimicat: ira quoque accensus, quod duo in obsidione urbis ejus acceperat vulnera. Bati, egregia edita pugna, multisque vulneribus confectum, deseruerant sui: nec tamen segnius prælium capessebat, lubricis armis, suo pariter atque hostium sanguine: cum undiq; telis circumducto Alexander, insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutem etiam in hoste miratus; Non, ut voluisti, inquit, morieris, Bati: sed quidquid tormentorum in captivum inveniri potest, passurum esse te cogita. Ille, non interrito modo, sed contumaci quoque vultu intuens Regem, nullam ad minas ejus reddit vocem. Tum Alexander, Viderisne obstinatum ad tacendum; inquit. num genu posuit? num supplicem vocem misit? Vincam tamen silentium, & si nihil aliud, certe gemitu interpolabo. Iram deinde vertit in rabiem; jam tum peregrinos ritus nova subeunte fortuna. Per talos enim spirantis lora trajecta sunt, religatumque ad currum traxere circa urbem equi; gloriantem Rege, Achillem, à quo genus ipse deduceret, imitatum se esse in poena in hostem capiendam. Cecidere persarum Arabumque circa decem millia: nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certe non tam claritate urbis nobilitata est, quam geminato periculo Regis, qui Ægyptum adire festinans, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniam ad inquisitionem novorum militum misit. Namque præliis etiam secundis atterebantur copiae, devictarumque gentium militi minor, quam domestico fides habebatur.

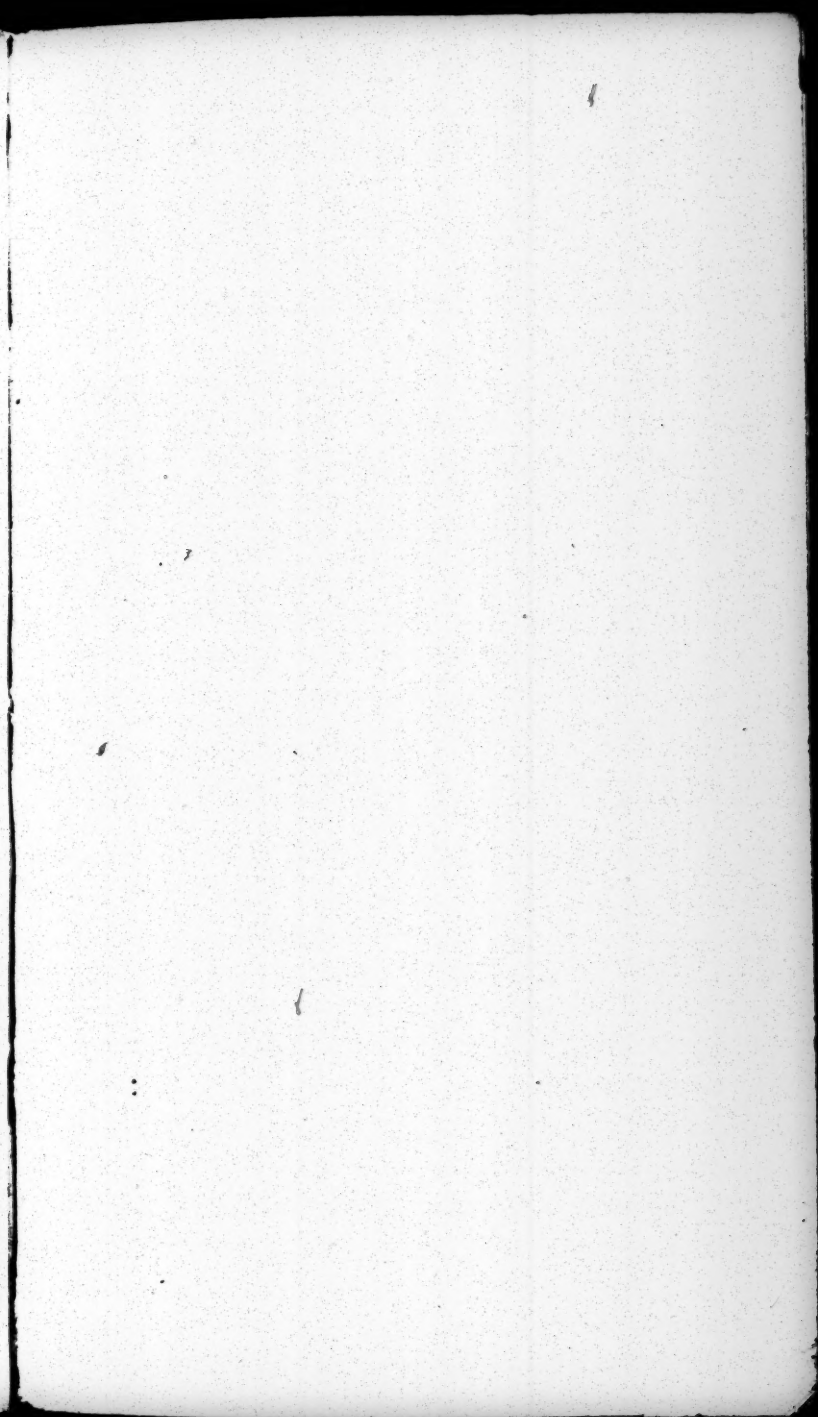
Ægyptii, olim Persarum opibus infensi, quippe avaræ & superbè imperitatum sibi esse credebant, ad spem adventus ejus crexerant animos; utpote qui

qui Amyntam quoque transfugam, & cum precario imperio venientem, lati receperunt. Igitur ingens multitudo Pelusium, qua intraturus Rex videbatur, convenerat. Atque ille septimo die, posteaquam à Gaza copias moverat; in regionem Ægypti quam nunc Castra Alexandri vocant, pervenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium petere iussis, ipse cum expedita delectorum manu, Nilo amne vestus est. Nec sustinere adventum ejus Persæ, defectione quoque perterriti. Jamque haud procul Memphi erat, in cujus præsidio Astaces prætor Darii relictus, Oxio amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnemque regiam suppellectilem, tradidit. A Memphi, eodem flumine vestus, ad interiora Ægypti penetrat; compositisque rebus, ita ut nihil ex patrio Ægyptiorum more mutaret, adire Jovis Ammonis oraculum statuit. Iter, expeditis quoque & paucis vix tolerabile ingrediendum erat: terra caloque aquarum penuria est: steriles arenæ iacent: quas ubi vapor solis accendit fervido solo exurente vestigia, intolerabilis aestus existit: luctandumque est non tantum cum ardore & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod præaltum, & vestigio cedens, ægre moliuntur pedes. Hæc Ægyptij vero maiora iactabant. Sed ingens cupido animum stimulabat adeundi Jovem, quem generis sui autorem, haud contentus mortali fastigio, aut credebatur esse, aut credi volebat. Ergo cum iis, quos ducere secum statuerat, secundo amne descendit ad Mareoticam paludem. Eo legati Cyrenensium dona attulere; pacem, & ut adiret urbes suas, petentes. Ille, donis acceptis, amicitiaque convincta, destinata exsequi pergit. Ac primo quidem, & sequentibus die, tolerabilis labor visus; nondum tam vastis nudisque solitudinibus aditis; jam tamen sterili &

D

em oriente

emoriēte terra. Sed ut aperuere se campi alto obruti sabulo, haud secus quam profundum æquor ingressi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli devexerant, & in arido solo ac fervido sabulo nulla erat. Ad hæc sol omnia incenderat, siccaque & adusta erant omnia; cum repente, sive illud Deorum munus sive casus fuit, obductæ cælo nubes condidere solem, ingens æstu fatigatis, etiamsi aqua deficeret, auxilium. Enimvero ut largum quoque imbrem excusserunt procellæ, pro se quisque excipere eum; quidam, ob sitim impotentes sui, ore quoque hianti captare cœperunt. Quatriduum per vastas solitudines absumtum est. Jamque haud procul oraculi sede aberant, cum complures corvi agmini occurrunt, modico volatu prima signa antecedentes: & modo humi residebant, cum lentius agmen incederet, modo se pennis levabant, antecedentium iterque monstrantium ritu. Tandem ad sedem consecratam Deo ventum est. Incredibile dictu, inter vastas solitudines, ita undique ambientibus ramis, vix in densam umbram cadente sole, contestata est: multique fontes, dulcibus aquis passim manantibus, alunt sylvas. Cœli quoque miræ temperies, verno tempori maxime similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit. Accolæ sedis sunt ab Oriente proximi Æthiopum: Meridiem versus, Arabes spectant, Troglodytis cognomen est. Horum regio usque ad Rubrum mare excurrit. At qua vergit ad Occidentem, alii Æthiopes colunt, quos Scenitas vocant: à Septentrione Nasamones sunt: gens Syrtica, navigiorum spoliis questuosa. Quippe obsident litora, & æstu destituta navigia notis sibi vadis occupant. Incolæ nemo-ris, quos Ammonios vocant, dispersis tuguriis habitant:

bitant : medium nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum. Prima munitio tyrannorum veterem regiam clausit. in proxima conjuges eorum, cum liberis & pellicibus, habitant. Hic quoque Dei oraculum est. Ultima munimenta, satellitum armigerorumque sedes erant. Est etiam aliud Ammonis nemus : in medio habet fontem : aquam Solis vocant. sub lucis orrum tepida manat : medio die, cum vehementissimus est calor, frigida eadem fluit : inclinato in vesperam, calefcit : media nocte, fervida exaestuatur. quoque propius nox vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum assueto tempore languescat. Id, quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgo Diis artifices accommodaverunt. Umbilico tenuis, arieti similis est habitus ; smaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, navigio aurato gestant sacerdotes : multis argenteis pateris ab utroque navigii latere pendentibus. Sequuntur matronæ, virginesque, patrio more inconditum quoddam carmen canentes. quo propitiari Jovem credunt, ut certum edat oraculum. At tum quidem Regem, propius adeuntem, maximus natum est sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Jovem reddere affirmans. Ille vero & accipere se ait, & agnoscere, humanæ sortis oblitus. Consuluit deinde, an totius orbis imperium fatis sibi destinaret pater. Vates, æque in adulationem compositus, terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post hæc institit quærere an omnes parentis sui interfectores pœnas dedissent. Sacerdos, parentem ejus negat ullius scelere posse violari : Philippi autem omnes interfectores luisse supplicia. adiecit, invictum fore, donec excederet ad Deos. Sacrificio deinde facto, dona & Sacerdotibus

bus & Deo data sunt: permissumque amicis, ut ipsi quoque consulerent Jovem. Nihil amplius quæsierunt, quam an autor esset sibi divinis honoribus colendi suum Regem. Hoc quoque acceptum fore Jovi vates respondit, ut ipsi victorem Regem divino honore colerent. Vere & salubriter æstimanti fidem oraculi, vana profecto responsa videri potuissent: sed fortuna, quos uni sibi credere coëgit, magna ex parte avidos gloriæ magis, quam capaces facit. Jovis igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam jussit: rerumque gestarum famam dum augere vult, tali appellatione corrumpit. Et Macedones, assueti quidem regio imperio, sed majore libertatis umbra quam cæteræ gentes, immortalitatem affectantem contumacius, quam aut ipsis expediebat, aut Regi, averfati sunt. Sed hæc suo quæque tempori referentur. Nunc cætera exsequi pergam.

8. Alexander ab Ammone rediens, ut ad Maærotim paludem haud procul insula Pharo sitam venit, contemplatus loci naturam, primum in ipsa insula statuerat urbem novam condere. Inde, ut apparuit, magnæ sedis insulam haud capacem, elegit urbi locum, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex nomine autoris: complexus quidquid loci est inter paludem & mare, octoginta stadiorum muris ambitum destinat. &, qui adificandæ urbi præessent, relictis, Memphim petit. Cupido, haud injusta quidem, cæterum intempestiva, incessebat, non interiora modo Ægypti, sed etiam Æthiopiam, invisere. Memnonis Titonique celebrata regia cognoscendæ vetustatis avidum trahebat, pene extra terminos Solis. Sed imminens bellum, cujus multo major supererat moles, otiosæ peregrinationi tempora exemerat. Itaque Ægypto præfecit Ælchylum Rhodium, & Peusestem

Peucestem Macedonem, quatuor millibus militum in præsidium regionis ejus datis : claustra Nili fluminis Polymenem tueri jubet ; triginta ad hoc triremes datæ. Africæ deinde quæ Ægypto juncta est, præpositus Apollonius ; vectigalibus ejusdem Africæ, Ægyptique, Cleomenes. Ex finitimis urbibus commigrare Alexandriam jussis novam urbem magna multitudine implevit. Fama est, cum Rex urbis futuris muris polentam, ut Macedonum mos est, destinasset, avium greges advolasse, & polenta esse pastas. Cumque id omen pro tristi à plerisque esset acceptum, respondisse vates, magnam illam urbem advenarum frequentiam culturam, multisque eam terris alimenta præbituram. Regem, cum secundo amne deflueret, assequi cupiens Hector, Parmenionis filius, eximio ætatis flore in paucis Alexandro carus, parvum navigium conscendit ; pluribus quam capere posset impositis. Itaque mersa navis omnes destituit. Hector diu flumini obluetatus, cum madens vestis, & astricti crepidis pedes, natare prohiberent, in ripam tamen semianimis evasit : &, ut primum fatigatus spiritum laxavit, quem metus & periculum intenderant, nullo adjuvante (quippe in diversum evaserant alii) exanimatus est. Rex amissi ejus desiderio vehementer affligitur, repertumque corpus magnifico extulit funere. Onervavit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ. Vivum Samaritæ cremerant. Ad cujus interitum vindicandum, quanta traxit celeritate potuit, contendit : advenientique sunt traditi tanti sceleris autores Andromachos deinde Memnona substituit, affectis supplicio, qui prætorem interemerant Tyrannos (inter eos, Meihymnæorum Aristonicum, & Chrysoleum) popularibus suis tradidit, quos illi ob injurias

jurias tortos necaverunt. Atheniensium deinde, Rhodiorumque & Chiorum legatos audit, Athenienses victoriam gratulabantur, &, ut captivi Græcorum suis restituerentur, orabant. Rhodii & Chii de præsidio querebantur, omnes ea, quæ desiderare visi, impetraverunt. Mitylenæis quoque ob egregiam in partes suas fidem, & pecuniam, quam in bellum impenderant, obsides reddidit, & magnam regionem finibus eorum adjecit. Cypriorum quoque regibus, qui & à Dario defecerant ad ipsum, & oppugnantem Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est. Amphoterus deinde classis præfectus ad liberandam Cretam missus, (namque & Persarum & piratarum armis pleræque ejus insulæ obsidebantur,) Ante omnia mare à piraticis classibus vindicare jussus: quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum utroque Rege converso. His compositis, Herculi Tyrio ex auto crateram, cum triginta pateris, dicavit: imminensque Dario, iter ad Euphratem pronuntiari jussit.

9. At Darius, cum ab Ægypto divertisse in Africam hostem comperisset, dubitaverat, utrumne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret; haud dubie potentior autor præsens futurus ultimis gentibus impigre bellum capeffendi, quas ægre per Præfectos suos moliebatur. Sed, ut idoneis auribus fama vulgavit, Alexandrum cum omnibus copiis, quamcunque ipse adiisset regionem, periturus, haud ignarus, quam cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babylonem contrahi jussit. Bactriani, Scythæque & Indi convenerant. Nam & cæterarum gentium copiarum partibus simul affuerunt. Cæterum cum dimidio ferme major esset exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma deerant, quæ summa

cura comparabantur. Equitibus equisque regu-
 menta erant ex ferreis laminis, serie inter se con-
 nexis. Quois antea prætor jacula nihil dederat,
 scuta gladique adiciebantur. Equorum domandi
 greges peditibus distributi sunt: ut major, pristino
 esset equitatus, ingensque, ut crediderat terror ho-
 stium, ducentæ falcatae quadrigæ, unicum illarum
 gentium auxilium, secutæ sunt. Ex summo temo-
 ne hastæ præfixæ ferro eminebant. Utrunque à
 jugo terminos direxerant gladios, & inter radios ro-
 tarum plura spicula eminebant in adversum. Aliæ
 deinde falces summis rotarum orbibus hærebant,
 & aliæ in terram demissæ; quidquid obvium con-
 citatis equis fuisset, amputaturæ. Hoc modo in-
 structo exercitu, ac perarmato, Babylone copias
 movit. A parte dextera erat Tigris, nobilis fluvius;
 lævam tegebat Euphrates; agmen Mesopotamiæ
 campos impleverat. Tigri deinde superato, cum
 audisset haud procul abesse hostem, Satropacem
 equitum præfectum cum mille delectis præmisit.
 Mazxo Prætori sex millia data, quibus hostem
 transitu amnis arceret. Eidem mandatum, ut re-
 gionem, quam Alexander esset aditurus, popula-
 retur, atque ureret: quippe credebat, inopiam debel-
 lari posse, nihil habentem, nisi quod rapiendo oc-
 cupasset. Ipsi autem commeatus, alii terra, alii Ti-
 griamne, subvehebantur. Jam pervenerat ad Ar-
 bellam vicum, nobilem sua clade tacturus. Hic,
 commeatum sarcinarumq; majore parte depo-
 sita, Lycium amnem ponte iunxit, & per dies
 quinque, sicut ante Euphratem, trajecit exerci-
 tum. Inde octoginta fere stadia progressus, ad al-
 terum amnem, Bumado non en est, castra posuit.
 Opportuna explicandis copiis regio erat equitabi-
 lis & vasta planities: ne stirpes quidem & brevia
 virgulta operiunt solum. liberque prospectus ocu-
 lo:um

lorum, etiam quæ procul recessere, permittitur. Itaque, si qua campi eminebant, iussit æquari, totumque fastigium extendi. Alexandro, qui numerum copiarum ejus, quantum procul conjectari poterat, æstimabant, vix fecerunt fidem, tot millibus cæsis majores copias esse reparatas. Cæterum omnis periculi, & maxime multitudinis contemptor, undecimis castris pervenit ad Euphratem: quo pontibus juncto, equites primos ire, phalangem sequi jubet; Mazæo, qui ad inhibendum transitum cum sex millibus equitum occurrerat, non auso periculum sui facere. Paucis deinde, non ad quietem, sed ad reparandos animos, diebus datis militi, strenue hostem insequi cœpit, metuens ne interiora regni sui peteret. sequendusque esset per loca omni solitudine atque inopia vasta. Igitur quarto die præter Arbellam penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio. quippe Mazæus, quacunque ad erat, haud secus quam hostis urebat. Ac primo, caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum metu substitit. Deinde, ut speculatores præmissi tuta omnia nuntiaverunt, paucos equitum ad tentandum vadum fluminis præmisit: cujus altitudo primo summa equorum pectora, mox, ut in medium alveum ventum est, cervicēs quoque æquabat. nec sane alius ad Orientis plagam tam violentus invehitur; multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. Itaque à celeritate, qua defluit, Tigris non est inditum, quia Persica lingua Tigrim sagittam appellant. Igitur pedes velut divisus in cornua circumdato equitatu, levatis super capita armis, haud ægre ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites Rex egres- sus in ripam, vadum militibus manu, quando vox exaudiri non poterat, ostendit. sed gradum firmare

vix poterant : cum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant. quippe cum semet ipsos regere non possent, in rapidos gurgites indommodo onere auferebantur. Et dum sua quisque spolia consequi studet, major inter ipsos, quam cum amne, orta luctatio est. cumulique sarcinarum passim fluitantes, ple-rosque perculerant. Rex monere ut satis haberent arma retinere ; cætera se redditurum. Sed neque consilium, neque imperium, accipi poterat. Obstrepebat hinc metus ; præter hunc, invicem narrantium mutuus clamor. Tandem, qua leniore tractu amnis aperit vadum, emersere : nec quidquam, præter paucas sarcinas desideratum est. De-leri potuit exercitus, si quis ausus esset vincere. Sed perpetua fortuna Regis avertit inde hostem. Sic Granicum, tot millibus equitum peditumque in ulteriore stantibus ripa, superavit : sic, angustis in Ciliciz callibus, tantam multitudinem hostium. Audaciz quoque, qua maxime viguit, ratio minui potest ; quia nunquam in discrimen venit, an temere fecisset. Mazrus, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompósitos in ripa : demum etiam per armatos adequitate cœpit. Mille admodum equites præmiserat, quorum paucitate Alexander explorata. deinde contempta, præfectum Pæonum equitum Aristona laxatis habenis invehi iussit. Insignis eo die pugna equitum, & præcipue Aristonis, fuit. Præfectum equitatus Persarum Satropacem, directa in gutture hasta, transfixit, fugientemque per medios hostes consecutus, ex equo præcipitavit, & oblustanti caput gladio demisit : quod relatum magna cum laude ante Regis pedes posuit.

20. Biduo ibi Rex stativa habuit ; in proximum

mum deinde iter pronuntiari iussit. Sed prima fere
 vigilia. Luna deficiens primum nitorem sideris sui
 condidit: deinde sanguinis colore suffuso, lumen
 omne scedavit; sollicitisque sub ipsum tanti discrimi-
 nis casum ingens religio, & ex ea formido
 quædam, incussa est: *Diis in votis in ultimas terras*
trahi se querebantur. Jam nec flumina posse adiri,
 nec sidera præstare fulgorem. *Vastæ ter-*
ras, deserta omnia occurrere; in unius hominis ja-
ctationem tot millium sanguinem impendi: fasti-
dio esse patriam, abdicari Philiburn patrem, cœ-
lum vanis cogitat omnibus peti. Jam pro seditione
 res erat, cum ad omnia interitus, duces, princi-
 pesque militum, frequentes adesse prætorio; Ægyp-
 tiosque vates, quos cœli ac siderum peritissimos
 esse credebat, quid sentirent, expromere jubet. At
 illi, qui satis scirent, temporum orbes implere de-
 stinatas vices, Lunamque deficere, cum aut ter-
 ram subiret, aut Sole premeretur, rationem qui-
 dem ipsis perceptam non edocent vulgus: cæterum
 affirmant, Soe n Græcorum, Lunam esse Persa-
 rum: quoties illa deficiat, ruinam stragemque illis
 gentibus portendi. Veteraque exempla recensent
 Persidis Regum, quos adversis Diis pugnasse Lu-
 næ ostendisset defectio. Nulla res efficacius multi-
 tudinem regit, quam superstitio: alioqui impo-
 tens, sava, mirabilis, ubi vana religione capta est,
 melius vatibus, quam ducibus suis, paret. Igitur
 edita in vulgus Ægyptiorum responsa, rursus ad
 spem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu
 animorum utendum ratus, secunda vigilia castra
 movit. Dextra Tigrim habebat, à leva montes,
 quos Gordicos vocant. Hoc ingresso ner, specu-
 latores, qui præmissi erant, sub lucis ortum, Da-
 rium adventare nuntiaverunt. Instructo igitur mi-
 lite, & composito agmine, antecedebar. Sed Per-

sarum exploratores erant mille ferme, qui speciem magni agminis fecerant. quippe ubi explorare vera non possunt, falsa per metum augurantur. His cognitis, Rex cum paucis suorum assecutus agmen refugientium ad suos, alios cecidit, alios cepit, equitesque præmisit simul speculatum, simul ut ignem, quo Barbari cremaverant vicos, extinguere. quippe fugientes raptim rectis acervisque frumenti iniecerant flammæ. quæ cum in summo hæssissent, ad inferiora nondum penetraverant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum est. copia aliarum quoque rerum abundare ceperunt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit. quippe urente & populante eo terram festinandum erat, ne incendio cuncta præriperet. In rationem ergo necessitas versa: quippe Mazæus, qui antea per orium vicos incenderat, jam fugere contentus, pleraque inviolata hosti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta stadiis Darium abesse compererat. Itaque ad satietatem quoque copia commeatum instructus, quatrinduo in eodem loco subsistit. Interceptæ deinde Darii literæ sunt, quibus Græci milites sollicitabantur, ut Regem interficerent, aut proderent: dubitavitque, an eas pro concione recitaret; satis confusus Græcorum quoque erga se benevolentiz ac fidei. Sed Parmenio deterruit, non esse talibus promissis imbuendas aures militum parere vel unius insidiis Regem: nihil nefas esse avaritiz. Secutus consilii autorem, castra movit. Iter facienti, Spado unus ex captivis qui Darii uxorem comitabantur, deficere eam nuntiat, & vix spiritum ducere. Itineris continui labore animique ægritudine fatigata, inter socros & virginum filiarum manus, collapsa erat; deinde & extincta. Id ipsum nuntians alius supervenit. Et Rex haud se-

eus, quam si parentis suæ mors nuntiata esset, cre-
 bros edidit gemitus; lacrymisque obortis, quales
 Darius profudisset, in tabernaculum, in quo mater
 erat Darii, defuncto assidens corpori, venit. Hic
 vero renovatus est mœror, ut prostratam humi
 vidit. recenti malo priorum quoque admonita, rece-
 perat in gremium adultas virgines, magna qui-
 dem murui doloris solatia, sed quibus ipsa deberet
 esse solatio. In conspectu erat nepos parvulus, ob
 id ipsum miserabilis, quod nondum sentiebat ca-
 lamitatem, maxima ex parte ad ipsum redundan-
 tem. Crederes Alexandrum inter suas necessitudi-
 nes flere, & solatia non adhuc bere sed quærere. Ci-
 bo certe abstinuit. omnemque honorem funeri, pa-
 trio Persarum more servavit: dignus hercule, qui
 nunc quoque tantum mansuetudinis & continen-
 tiæ ferat fructum. Semel omnino eam viderat quo
 die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darii matrem, vi-
 derat: eximiamque pulchritudinem formæ eius,
 non libidinis habuerat incitamentum, sed gloriæ.
 E spadonibus, qui circa Reginam erant, Tynotes
 inter trepidationem lugentium elapsus, per eam
 portam, quæ, quia ab hoste averfa erat, levius cu-
 stodiebatur, ad Darii castra pervenit: exceptusque
 à vigilibus in tabernaculum Regis perducitur, ge-
 mens & veste lacerata. Quem ut conspexit Da-
 rius, multiplicitate doloris expectatione commotus,
 & quid potissimum timeret, incertus Vultus tuus,
 inquit, nescio quod ingens malum præfert: sed ca-
 ve miseri hominis auribus parcas; didici enim esse
 infelix. & sæpe calamitatis solatium est, nosse
 sortem suam. Num, quod maxime suspicor, &
 loqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es
 mihi; & (ut credo) ipsis quoque omni graviora sup-
 plicio? Ad hæc Tyriotes; Istud quidem procul ab-
 est, inquit. Quantuscunque enim Reginis honor

ab iis, qui parent, haberi potest, tuis à victore servatus est: sed uxor tua paulo ante excessit è vita, Tum vero non gemitus modo, sed etiam ejulatus totis castris exaudiebantur. Nec dubitavit Darius, quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam pati: exclamavitque amens dolore; Quod ego tantum nefas commisi, Alexander? quem tuorum propinquorum necavi, ut hanc vicem savitiae meae reddas? Odisti me, non quidem provocatus. Sed finge justum intulisse te bellum: cum foeminis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per Deos patrios, nihil in eam gravius esse consultum. Ingenuisse etiam Alexandrum morti, & non parcius flevisse, quam ipse lacrymaretur. Ob hac ipse amantis animus in sollicitudinem suspitionemque revolutus est: desiderium captivae profecto à consuetudine stupri ortum esse coniectans. Submotis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, jam non flens, sed suspirans, Videtne in te, Tyriote, locum mendacio non esse? Tormenta jam hic erunt: sed ne expectaveris per Deos, si quid tibi tui Regis reverentia est. num, quod & scite expeto, & quærere pudet, ausus est & dominus & juvenis? Ille quaestioni corpus offerre, Deos testes invocare, castae sanctaeque habitae esse Reginae. Tandem, ut fides facta est, vera esse quae affirmaret Spado, capite velato diu flevit: manantibusque adhuc lacrymis, veste ab ore reiecta, ad caelum manus tendens. Dii patrii, inquit, primum mihi stabilite regnum: deinde, si de me jam transactum est, precor ne quis Asia rex sit, quam iste tam justus hostis, tam misericors victor.

II. Itaque, quanquam pace frustra bis petita, omnia in bellum consilia converterat; victus tamen continentia hostis, ad novas pacis condiciones ferendas, decem legatos, cognatorum principes,

pes, misit: quos Alexander consilio advocato introduci iussit. E quibus maximus natu: Darius, inquit, ut pacem à te iam tertio peteret, nulla vis subegit; sed iustitia & continentia tua expressit Matrem, conjugem, liberosque ejus, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensit. Pudicitia earum, quæ supersunt, curam, haud secus quam parens agens, Reginas appellas, speciem pristinae fortunæ retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darii fuit, cum demitteremur ab eo: & ille tamen uxorem, tu hostem luges. Jam in acie stares, nisi cura te sepulture ejus moraretur. Ecquid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? Quid opus est armis, inter quos odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat Halym amnem, qui Lydiam terminat. Nunc, quicquid inter Hellespontum & Euphratem est, in dotem filiae, offert, quam tibi tradit. Oculum filium, quem habes pacis & fidei obsidem retine. Matrem, & duas virgines filias, redde, pro tribus corporibus xxx milia talentum auri, precatur, accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice, quantum post te reliqueris, intuere quantum petas. Periculosum est prægrave imperium: difficile est continere quod capere non possis. Videsne, ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant? Nescio an Darius ideo tam multa amiserit, quia nimis opes, magne jacturae locum faciunt. Facilius est quædam vincere, quam tueri; quam, hircule, expeditius manus nostræ rapiunt, quam continent! Ipsa mors uxoris Darii te admonere potest, minus jam misericordiae tue licere, quam licuit. Alexander, legatis excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo, quid sentiret, ausus est dicere, incerta Regis voluntate. Tandem Parmenio, An-

te suasissem, ait, ut captivos apud Damascum redimentibus redderes: ingentem pecuniam potuisse redigi ex iis, qui multi vincti virorum fortium occupaverant manus. Et nunc magnopere censerem, ut unam anum, & duas puellas, itinerum agminumq; impedimenta, triginta millibus talentis auri permutares. Opimum regnum occupari posse condicione, non bello: nec quemquam alium inter Istrum & Euphratem possedisse terras, ingenti spatio intervalloq; discretas. Macedoniam quoque respiceret potius, quam Bactra & Indos intueretur. Ingrata oratio Regi fuit. Itaque ut finem dicendi fecit. Et ego, inquit, pecuniam quam gloriam mallem, si Parmenio essem. Nunc Alexander, de paupertate securus sum, & me non mercatorem meminisse, sed Regem. Nihil quidem habeo venale: sed fortunam meam utique non vendo. Captivos si placeat reddi; honestius dono dabimus, quam pretio remitteremus. Introductis deinde legatis, ad hunc modum respondit: Nuntiate Dario, gratiarum actionem apud hostem supervacaneam esse, & ne, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitiae eius tribuisse, sed naturæ meæ: nec adversus calamitates, sed adversus hostium vires contendere. Bellum cum captivis & foeminis gerere non soleo; armatus sit odortet, quem oderim. Quod si saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan an darem. Verum enim vero, cum modo milites meos literis ad prodicionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia sollicitet, ad internecionem mihi persequendus est, non ut iustus hostis, sed ut percussor veneficus. Conditiones vero pacis, quas feris, si accepero, victorem eum faciunt. Quæ post Euphratem sunt, liberaliter donat. Vbi igitur me affamini? nempe ultra Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciam vestrum

vestrum esse quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam, nempe quam scio alicui servorum eius nupturam. Multum vero mihi praestat, si me Mazæo generum præponit. Ite, nuntiate Regi vestro, & quæ amisit, & quæ adhuc habet præmia esse belli: Hoc regente utriusque terminos regni, id quemque habiturum, quod proxima lincis assignatura fortuna est; & me in Asiam non veni, se ut ab aliis acciperem, sed ut aliis darem. Si secundus, & non par mihi vellet haberi, facerem forsitan quæ perit. Ceterum nec mundus duobus solibus potest regi, nec duo summa regna salvo statu terrarum potest habere. Proinde aut deditioem hodie, aut in crastinum bellum parat: nec aliam sibi, quam expertus est, polliceatur fortunam. Legati respondent; Cum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustraretur: Ipsos petere, quam primum dimittantur ad Regem; eum quoque bellum parare debere. Dimissi nuntiant, adesse ceriamen

12. Ille quidem confestim Mazæum cum III millibus equitum, ad itinera, quæ hostis petiturus erat, occupanda, præmisit. Alexander, corpori uxoris ejus iustis persolutis, omniq; gravioe comitatu inter eadē munimenta cum modico præsidio relicto, ad hostem contendit. Duo cornua divisa erant pedum; in utrumq; latus equite circumdato: impedimenta sequebantur agmen præmissum. Deinde cum Scythæ equitibus, Menidam jubet explorare ubi Darius esset. At ille, cum Mazæus haud procul confedisset non ausus ultra procedere, nihil aliud quam fremitum hominum, hinnitumq; equorum, exaudisse nuntiat. Mazæus quoque, conspectis procul exploratoribus in castra se recepit, adventus hostium nuntius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere operabatur,

bat armari militem iubet, aciemque disponit. In
 lzvo cornu Bactriani ibant equites, mille admo-
 dum. Dacæ totidem, & Arachosii, Susique,
 quatuor millia explebant. Hos centum falcati cur-
 rus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus
 cum viii millibus equitum item Bactrianis. Mas-
 sagetæ ii millibus agmen ejus claudebant: pedes
 his plurium gentium non mixtos, sed suæ quisq;
 nationis, junxerant copias. Persas deinde cum
 Mardis, Sogdianisque, Ariobarzanes & Oroba-
 res ducebant. Illis partibus copiarum Orsines præ-
 erat, à Septem Persis oriundos: ad Cyrum quo-
 que nobilissimum Regem originem sui referens.
 Hos aliæ gentes, ne sociis quidem satis notæ, se-
 quebantur. Post quas quinquaginta quadrigas
 Phrdates magno Caspianorum agmine antecede-
 bat. Indi, cæterique Rubri maris accolæ, nomina
 verius quam auxilia. post currus erant. Claudeba-
 tur hoc agmen aliis falcatis curribus quinquagin-
 ta: quæis peregrinum militem adiunxerat. Hunc
 Armenii quos minores vocant, Armenos Baby-
 lonii, utrosque Belitæ, & qui montes Cossorum
 incolebant, sequebantur. Post hos ibant Gortæ,
 gentes quidem Euboicæ, Medos quondam secuti,
 sed jam degeneres, & patrii moris ignari. Appli-
 cuerat his Phrygas, & Cataonas. Parthorum dein-
 de gens, incolentium terras, quas nunc Parthi,
 Scythia profecti, tenent, claudebant agmen. Hæc
 sinistri cornu acies fuit: dextrum tenebat natio
 majoris Armeniæ, Cadusique, & Cappadoces,
 & Syri, & Medi. His quoque falcati currus erant
 quinquaginta. Summa totius exercitus: equites
 cxlv millia: pedestris acies sexcenta millia exple-
 verat. Hoc modo instructi, decem stadia proce-
 dunt; iussique subsistere armati, hostem expecta-
 bant. Alexandri exercitum pavor, cujus causa non
 suberat,

suberat, invasit, quippe lymphati trepidare cœperunt; omnium pectora occulto metu percurrente. Cœli fulgor tempore æstivo ardenti similis internitens, ignis præbuit speciem, flammæsq; ex Darii castris splendere velut illatas temere præsidii credebant. Quod si percussis Mazæus, qui præsidebat itineri, supervenisset; ingens clades accipi potuit. Ille, segnis in eo, quem occupaverat, tumulto sedet. contentus non lacessi. Alexander, cognito pavore exercitus, signum ut consisterent dari, ipsos arma deponere, ac levare corpora, jubet, admonens, nullam subiti causam esse timoris; hostem procul stare. Tandem compotes sui, pariter arma & animos recipere, nec quidquam ex præsentibus tutius visum est, quam eodem loco castra munire. Postero die Mazæus, qui cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, consederat, sive metu, sive quia speculari modo iussus erat, ad Darium rediit. Macedones eum ipsum collem, quem deseruerat, occupaverunt, nam & tutior planitie erat, & inde acies hostium, quæ in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, universam quidem rei faciem non abstulit: cæterum agminum discrimina, atque ordinem, prohibuit perspicere. Multitudo inundaverat campos, fremitusque tot millium, etiam procul stantium, aures impleverat. Fluctuare animo Rex, & modo suum, modo Parmenionis consilium, sera æstimatione perpendere, quippe eo ventum erat, unde recipi exercitus, nisi victor, aut sine clade non posset. Movebat etiam eum multitudo hostium, respectu paucitatis suæ gentis. Sed interdum reputabat, quantas res cum hac gente gessisset, quantosque populos fudisset. Itaque, cum spes metum vinceret, periculosius bellum differre ra-

tus, ne desperatio suis cresceret: dissimulato eo, mercenarium equitem ex Pæonia præcedere jubet. Ipse phalangem, sicut antea dictum est, in duo cornua extenderat. Utrumque cornu eques tegebant. Jamque nitidior lux, discussa caligine, aciem hostium ostenderat: & Macedones, sive alacritate, sive radio expectationis, iugentem, pugnantium more, edidere clamorem. Redditus & à Persis, nemora vallesque circumiectas terribili sono impleverat. Nec jam contineri Macedones poterant, quin cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus Alexander in eodem tumultu castra munire, vallum jaci jussit: strenueque opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hostium conspiciebatur, secessit.

13. Tum vero universa futuri discriminis facies in oculis erat, armis insignibus equi virique splendebant; & omnia intentiore cura præparari, sollicitudo Prætorum agmina sua interequitantium ostendebat, ac pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor, sollicitam expectatione mente turbaverant. Igitur, sive dubius animi, sive ut suos experiretur, consilium adhibet; quid optimum factu esset, exquirens. Parmenio peritissimus inter duces artium belii, furto, non prælio, opus esse censebat: *intempesta nocte opprimi posse hostes discordes moribus, lingua. Al hac & somno & improvise periculo territos, quando in nocturna trepidatione coituros? At interdum primum terribiles occursuras facies Scytharum, Bactrianorumque, hirta illis ora, & intonsas comas esse. Præterea ex magna vastorum magnitudinem corporum: vanis & inanibus militem magis quam justis formidinis causis moveri, deinde tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse.* Non

*in Clivis angustis, & in viis callibus, sed in aperta
& lata planitie dimicandum fore. Omnes ferme
Parmenioni assentiebantur: Polypercon haud du-
bie in eo consilio positam victoriam arbitrabatur.
Quem intuens Rex (namque Parmenionem,
nuper acrius quam vellet inciepitum, rursus ca-
stigare non sustinebat;) *Lairunculorum, inquit, &
furum, ista solertia est, quam precipitis mihi, quis-
pe illorum votum unicum est, fallere. Me vero
gloria semper aut absentiam Darii, aut angustias
locorum, aut furtum noctis, obstare non patiar: pa-
lam luce aggredi certum est. Malo me fortune pœ-
niteat, quam victoria pudeat. Ad hæc illud quo-
que accedit: vigilas agere Barbaros, & in armis
stare, ut ne decipi quidem possint. Ita ue ad præ-
lium vos parate* Sic incitatos ad corpora curan-
da dimisit. Darius illud, quod Parmenio suase-
rat, hostem facturum esse conjectans, frenatos
equos stare, magnamque exercitus partem in ar-
mis esse, ac vigilas intentiore cura servari, iusserat.
Ergo ignibus tota eius castra fulgebant. Ipse cum
ducibus propinquisque agmina in armis stantium
circumibat; Solem, Mithren, sacrumque & æter-
num invocans ignem, ut illis dignam vetere glo-
ria monumentis fortitudinem in-
spirarent. & profecto, si qua divinæ opis auguria
humanâ mente concipi possent, Deos stare se-
cum. illos nuper Macedonum animis subitam in-
cussisse formidinem: adhuc lymphatos ferri agi-
que arma jacentes. Expetere præsides Persarum
imperii Deos debitas à vecordibus pœnas, nec
ipsum ducem saniozem esse. quippe ritu ferarum
prædam modo, quam expeteret, intuentem, in
perniciem, quæ ante prædam posita esset, incur-
rere. Similis apud Macedones quoque sollicitudo
erat; noctemque, velut in eam certamine edicto,
metu*

metu egerunt. Alexander non alias magis territus, ad vota & preces Aristandrum vocari jubet. Ille in candida veste, verbenas manu præferens, capite velato, præbat preces Regis, Jovem, Minervam, Victoriæque propitiantis. Tunc quidem sacrificio rite perpetrato, reliquum noctis acquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnum capere, nec quietem pati poterat. modo è jugo montis aciem in dexterum Persarum cornu demittere agitabat, modo recta fronte concurrere hosti: interdum hæsitare an potius in lævum torqueret agmen. Tandem gravatum animi anxietate corpus altior somnus oppressit. Jamq; luce orta duces ad accipienda imperia convenerant, insolito circa prætorium silentio attoniti. Quippe alias accersere ipsos, & interdum morantes castigare, assueverat. Tunc ne ultimo quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur, & non somno quiescere, sed pavore marcere credebant. non tamen quisquam è custodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & jam tempus instabat; nec miles injussu ducis, aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum ut caperent, ipse pronuntiat. Jamque exire necesse erat: tunc demum intrat tabernaculum, sæpiusque nomine compellatum, cum voce non posset, tactu excitavit. *Multa lux, inquit, est. Instruam aciem hostis admovit: tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Ubi est vigor ille animi tui? nempe excitare vigiles soles. Ad hæc Alexander: Credisne me prius somnum capere potuisse, quam exonerarem animum solcitudine, quæ quietem morabatur? signumque pugnæ tuba dari jussit. Et cum in eadem admiratione Parmenio perseveraret, quod securus somnum cepisset: Minime, inquit, mirum est. Ego enim, cum Darius terras ureret, vicos ex-*
scinderet,

scinderet, alimenta corrumpere, potens mei non eram. Nunc vero quid metuum, cum acie discernere paret? hercule votum meum impleri; sed huius quoque consilii ratio postea reddetur. Vos ite ad copias, quibus quisque præest: ego iam adero, & quid fieri velim, exponam. Raro admodum admonitu amicorum, cum metus discriminis aderat, uti solebat. Tum quoque munimento corporis sumpto processit ad milites. Haud alias tam alacrem viderant Regem; & vultu ejus interrito, certam spem victoriæ augurabantur. Atque ille prorupto vallo exire copias jubet, aciemque disponit. In dextero cornu locati sunt equites, quos agema appellant. Præerat his Clytus. cui junxit Philotæ turmas; cæterosque Præfectos equitum lateri ejus applicuit. Ultima Meleagri ala stabat. quam phalanx sequebatur. Post phalangem Argyraspides erant. His Nicanor Parmenionis filius præerat: in subsidiis cum manu sua Cænus. Post eum Horestes, Lyncestesque Post illos Polypercon dux peregrini militis. Huius agminis Amyntas princeps erat. Philagus Balacros regebat, in societatem nuper ascitos. hæc dextri cornu facies erat. In lævo Craterus Peloponnesium equites habebat, Achæorumque, & Locrensiū, & Marcon turmis sibi adiunctis: hos Thessali equites claudebant, Philippo duce. peditum acies equitatu tegebatur: fions lævi cornu hæc erat. Sed ne circumiri posset à multitudine, ultimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque subsidiis firmavit: non recta fronte, sed à latere positis, ut, si hostis circumvenire aciem tentasset, parata pugna forent. Hic agriani erant, quibus Attalus præerat, adjunctis sagitariis Cretenſibus. Ultimos ordines avertit à fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrii hic erant, adjuncto milite mercede conducto. Thracas quoq, simul objecerat

jecerat leviter armatos. adeoque aciem versatilem posuit, ut qui ultimi stabant, ne circumrentur, verti tamen, & in frontem circumagi possent. Itaque non prima quam latera, non latera munitiora fuisse quam terga. His ita ordinatis præcipit, ut, si falcatos currus cum fremitu Barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum occurrentium silentio exciperent: haud dubius, sine noxa transcurso, si nemo se opposeret. Sin autem sine fremitu immisissent, eos ipsi clamore terrent, pavidosque equos telis utrinque suffoderent. Qui cornibus præerant extendere ea jussi, ita ut ne circumvenirentur, si arctius starent; nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimenta cum captivis, inter quos mater liberique Darii custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit; modico præsidio relicto. Lavum cornu, sicut alias, Parmenioni tuendum datum: ipse in dextro stabat. Nondum ad relictum pervenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu poterat, ad Regem pervenit, nuntians, mores ferreos in terram defodisse darium, qua hostem equites emissurum esse credebatur: nota umque certo signo locum, ut fraus evitari à suis posset. Asservari transfuga jussu duces convocat; expositoq; quod nuntiatum erat, monet ut regionem monstratam declinent, equitemq; periculum edoceant. Cæterum hoc tantus exercitus exaudire non poterat, usum aurium intercipientem fremitu duorum agminum: sed in conspectu omnium, duces & proximum quemque interequitans alloquebatur.

14. *E mensis tot terras in spem victoria, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen; Granicum hic amnem, Cilicieque montes, & Syriam, Egyptumque, prætereuntibus raptas, ingentia spei gloriaque incitamenta referebat.*

sos ex fuga Persas pugnatorios, quia fugere non possent, tertiam diem iam metu exsangues, armis suis oneratos, in eodem vestigio hærere. nullum desperationis illorum magis indicium esse, quam quod urbes, quod agros suos urerent: quidquid non corripissent, hostium esse confessi. Nomina modo vanæ gentium ignotarum ne extimescerent: neque enim ad belli discrimen pertinere, qui ab his Scythæ, qui ve Cadusii appellentur: ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles esse: nunquam ignorari viros fortes: at imbelles ex latebris suis erutos, nihil præter nomina afferre. Macedones virtute affecutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignoraret. intuerentur Barbarorum inconditum agmen: alium nihil præter jaculum habere, alium fundæ saxa librare, paucis iusta arma esse. Itaque illi ne plures stare, hinc plures dimicatuos: nec postulare se, ut fortiter capefferent prælium, nisi ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa dimicaturum spondere: pro se, quot cicatrices, totidem corporis decora: scire ipsos, unum pene se præde communis exsortem: in illis colendis ornandisque usurpare victoriæ præmia. Hæc se fortibus viris dicere. Si qui dissimiles eorum essent, illa fuisse dicturum, pervenisse eo, unde fugere non possent, tot terrarum spatia emensis tot omnibus montibusque post tergum objectis, iter in patriam & penates manu esse faciendum. Sic duces, sic proximi militum instincti sunt. Darius in laevo cornu erat, magno suorum agmine delectis, equitum peditumque stipatus: contempseratque paucitatem hostis, vanam aciem esse extensis cornibus, ratus. Cæterum, sicut curru erinebat, dextera laeva que ad circumstantium agmina oculos manusque circumferens, Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Hellespontus, paulo ante domini, iam non de

gloria, sed de salute, & quod salutis præponitis, de libertate pugnandum est. Hæc dies imperium, quo nullum amplius videt etis, aut constituet, aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoste certavimus. In Cilicia victos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atque Euphrates erant. Ventum est eo, unde pulsus ne fugæ quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt. Non incolas suos urbes, non cultores habent terræ. Conjuges quoque & liberi sequuntur hanc aciem, parata hostibus prædani. pro carissimis pignoribus corpora opponitis. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem pene immensa planities vix caperet, comparavi. equos, arma, distribui. commeatus, ne tantæ multitudinī deessent, providi. locum in quo acies explicari posset, elegi. Cetera in vestro potestate sunt: audete modo vincere famamque, infirmissimum adversus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis. quæ ubi primum impetum effudit, velut quædam animalia amisso aculeo, torpet. Hi vero campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciæ montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediæ aciem vanam & exhaustam. Nam ultimi, quos locavit aversos, terga jam præbent: obteri mehercule equorum ungulis possunt, etiam si nil præter falcatos currus emisero & bello vicerimus, si vincimus prælio. nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illinc Tigris, prohibet inclusos: et, quæ antea pro illis erant, in contrarium conversa sunt. Nostrum mobile & expeditum agmen est; illud præda grave. Implicatos ergo spoliis nostris trucidabimus: eademque res & causa victoriæ erit, & fructus. Quod si quem è vobis nomen gentis movet, cogitet, Macedonum illis arma esse, non corpora. Multum enim sanguinis in-

vicem hausimus, & semper gravior in paucitate ja-
clura est. Nam Alexander quantuscunque ignavis
& timidus videri potest, unum animal est, & si
quid mihi creditis, temerarium & vecors; adhuc
nostro pavore, quam sua virtute, felicius. Nihil
autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio.
Licet felicitas aspirare videatur, tamen ad ulti-
mum temeritati non sufficit. Præterea breves &
mutabiles vices rerum sunt, & fortuna nunquam
simpliciter indulget. Forsitan ita Deorum fata or-
dinaverunt, ut Persarum imperium, quod secunda
cursu per cccxx annos ad summum fastigium
evexerant, magno motu concuterent magis, quam
affligerent; admonerentque nos fragilitatis huma-
ne, cuius nimia in prosperis rebus oblivio est. Modò
Grecis ultro bellum inferebamus: nunc in sedibus
nostris propulsamus illatum. Jaclamur invicem
varietate fortunæ. Videlicet imperium, quia mu-
tuo affeclamus, una gens non capit. Cæterum, si spes
non subesset, necessitas tamen stipulâre deberet.
Ad extrema perventum est. Matrem meam, duas
filias, Ochum in speciem huius imperii gentem, illos
principes, illam sobolem regie stirpis, duces vestros,
Regum instar victos habet. nisi quod in vobis est,
ipse ego non alio parte captivus sum. Eripite viscera
mea ex vinctis, restituite mihi pignora, pro quibus
ipse mori non recuso. Parentes, liberos (nam con-
jugem in alio carere amisi), credite nunc omnes,
tendere ad vos manus, implorare patrios Deos, opem
vestram, misericordiam, fidem, exposcere, ut ser-
vitate, ut compedi, ut precario vitæ ipsos libe-
retis. An creditis æquo animo his servire, quorum
Reges esse fastidiunt? Volo adinveniri hostium
aciem; sed quo propius discrimen accedo, hoc mi-
nus his quæ dixi, possim esse contentus. Precor
vos per Deos patrios, æternamque ignem, qui præ-

fertur altaribus, fulgoremque solis intra fines regni mei orientis, per eternam memoriam Cyri, qui ad-
 emtum Medis Lydiſque imperium primus in Per-
 fidem intulit, vindicate ab ultimo dedecore nomen
 & ntemque Perſarum. Ite alacres & ſpe pleni, ut
 quam gloriam accepistis à maioribus vestris, poste-
 ris relinquatis. In dextris vestris iam libertatem,
 opem, spem futuri temporis, geritis. Effugit mortem
 quisquis contempserit: timidiſſimum quemque con-
 ſequitur. Ipse, non patrio more ſolum, ſed etiam ut
 conſpici poſſim, curru vehor. Nec reuſo, quo mi-
 nus uniſemini me, ſive fortitudinis exemplum, ſive
 ignavia fuero.

15. Interim Alexander (ut eſt demonſtratum
 à tranſfuga) cum inſidiarum locum circumiret,
 & Dario, qui laevum cornu tuebatur, occurreret,
 agmen obliquum incedere jubet. Darius quoque
 eodem ſuum obvertit. Beſto admonito, ut Maſſa-
 getas equites in laevum Alexandri cornu invehi
 iuberet. Ipſe ante ſe falcatos curius habebat, quos
 ſigno dato univerſos in hoſtem effedit. Ruebant
 laxatis habenis aurigæ: quo plures nondum ſatis
 proviſo impetu, obtererent. Alios ergo haſta mul-
 tum ultra remonem eminentes, alios ab utroque
 latere demiſſæ falces lacerare. Nec ſenſim Ma-
 cedones cedebant, ſed effuſa carbaverant fuga or-
 dines. Mazeus quoque percuſſis metum incuſſit:
 mille equitibus ad diripienda hoſtis impedinen-
 ta circumvehi iuſſis: ratus captivos quoq; qui ſi-
 mul aſſervabantur, rupturos vincula, cum ſuos
 appropinquantes vidiffent. Non ſefellerat Parme-
 nionem, qui in laevo cornu erat. Propere igitur
 Polyſtanta mittit ad Regem, qui & periculum
 oſtenderet, & quid fieri iuberet, conſuleret. Ille
 aucto Polydante, Abi, venia, inquit, Par-
 menionem, ſi dario vicerimus, non noſtrum ſolum nos re-

cuperatuſ, ſed omnia, quæ hoſtium ſunt, occupa-
 tuſ. Proinde non eſt quod quidquam virum ſub-
 ducat ex acie, ſed, ut me & Philippo patre dignum
 eſt, contemto ſarcinarum damno, fortiter diſceſ-
 ſit. Interim Barbari impedimenta turbaverant, exſiſq;
 plerique cuſtodum, captivi, vinculis ruptis, quid-
 quid obviũ erat, quo armari poſſent, rapiunt; &
 aggregati ſuorum equitibus, Macedonas ancipiti
 circumventos malo invadunt, lxtique, circa Syſi-
 gambim, viciffe Darium, ingenti cæde poſſatos
 hoſtes, ad ultimum etiam impedimentis exutos
 nuntiant: quippe eandem fortunam ubique eſſe
 credebant. & victores Perſas ad prædam diſcur-
 riſſe Syſigambis, hortantibus captivis ut animum
 à mœrore allevaret, in eodem, quo antea fuit, per-
 ſeveravit. non vox ulla excidit ei: non oris color
 vultuſve mutatus eſt: ſed ſedit immobilis, credo
 præcoce gaudio verita fortunam irritare. adeo ut
 quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum.
 Inter hæc Amyntas, præfectus equitum Alexan-
 dri, cum paucis turmis opem impedimentis latu-
 rus advenerat, incertum, ſuone conſilio an Regis
 imperio, ſed non ſuſtinuit Caduſorum Scytharumque
 impetum quippe vix tentato certamine,
 eſſugit ad Regem; amiſſorum impedimentorum,
 teſtis magis, quam vindex. Jam conſilium Alexan-
 dri vicerat dolor, & ne cura recuperandi ſua mili-
 tem à prælio averteret, non immerito verebatur.
 Itaque Aretem, ducem hæſitatorum Sarriſtopho-
 ros vocabant), adverſus Scythas mittit. Inter hæc
 currus, qui circa præda ſigna turbaverant ac em,
 in phalangem inveſſi erant. Macedones confirma-
 tis animis in medium agmen accipiunt. Vallo ſi-
 milis acies erat, junxerant hæſas, & ab utroque
 latere temere incurrentium illa ſuſſodiebant. cir-
 cuire deinde currus, & propugnatores præcipitare

coeperunt. Ingens ruina equorum aurigarumque aciem compleverat. Hi terribiles regere non poterant: equi crebra iactatione cervicem, non jugum modo excusserant, sed etiam currus everterant: vulnerati interfectos trahebant, nec consistere ter-
riti, nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen evasere quadrigæ in ultimam aciem: iis, quibus inciderunt, miserabili morte consumptis, quippe amputata virorum membra humi iacebant: & quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, tranci quoque, & debiles, arma tamen non omittebant, donec multo sanguine effuso exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant duce occiso, gravius terribis instabat. Supervenere deinde missi à Dario Bactriani, pugnaque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primum impetu obruti sunt: plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem Victores solent edere ferociter in hostem quasi ubiq; profligarum, incurrunt. Alexander terribiles castigare, adhortari; prælium, quod jam elanguerat, solus accendere; confirmatisque tandem animis ire in hostem jubet, Rarior acies erat in dextero cornu Persarum: namque inde Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines invadit, & multa cæde hostium invehitur. At qui in laevo cornu erant Persæ, spe, posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt. Ingensque periculum in medio hærens adisset, ni equites Agriani, calcaribus subditis, circumfusos Regi Barbaros adorti essent, aversosque cadendo in se obverti coegissent. Turbata erat utraque acies. Alexander & à fronte & à tergo hostem habebat, qui verso ei instabant, ab Agrianis militibus premebantur. Bactriani, impedimentis hostium directis, reversi

ordines suos recuperare non poterant. Plura simul abrupta à cæteris agmina, ubicunque altum alii fors miscuerat, dimicabant. Duo Reges junctis prope agminibus prælium accendebant. Plures Persæ cadebant, par fœnæ utrinque numerus vulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo, vehabatur. utrumque delecti tuebantur sui immemores, quippe amisso Rege nec volebant salvi esse nec poterant. Nam ante oculos sui quisq; Regis mortem occumbere debebant egregium. Maximum tamen periculum adibant qui maxime tuebantur. quippe sibi quisq; cæsi Regis expetebat decus. Cæterum, siue ludibrium oculorum, siue vera species fuit, qui circa Alexandrum erant, vidisse se crediderunt paululum super caput Regis placide volantem aquilam; non sonitu armorum, non gemitu morientium territam. diuque circa equum Alexandri, pendenti magis quam volanti similis apparuit. Certe vates Aristander alba veste indutus, & dextra præferens lauream, militibus in pugnam intentis, avem monstravit haud dubium victoriæ auspiciū. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos, accendit ad pugnam. utique posteaquam auriga Darii, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec aut Persæ, aut Macedones dubitavere, quin ipse Rex esset occisus. Lugubri ergo ululatu, & incondito clamore gemituque, totam fere aciem adhuc æquo Marte, pugnantium turbavere. Cognati Darii, & armigeri, laevumq; tuentes cornu, in fugam effusi, destituerant currum: quem à dextera parte stipati in medium agmen receperunt. Dicitur acinace stristo Darius dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte vitaret. Sed eminens curru, nondum omnem suorum aciem prælio excedentem destituere erubesceret. Dum inter spem & desperationem

hæsitat, sensim Persæ cedebant, & laxaverant ordines. Alexander, murato equo (quippe plures faxigaverat), resiliens ora fodiebat, fugientium ærga. Jamque non pugna, sed cædes erat, cum Darius quoque currum suum in fugam vertit. Hærebat in tergis fugientium victor, sed prospectum oculorum nubes pulveris quæ ad cælum ferebatur, abstulerat. Ergo haud secus quam in tenebris errabant, ad sonum notæ vocis ut signum subinde vocantes. Exaudiebant tamen siue pitus habentium, quibus equi currum vehentes identidem verberabantur. Hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

16. At in lævo Macedonum cornu, quod Parmenio, sicut ante dictum est, tuebatur, longe alia fortuna utriusque partis res gerebatur. Mazeus cum omni suorum equitatu vehementer invectus, urgebat Macedonum alas. Jamque abundans multitudine aciem circumvehi cœperat, cum Parmenio equites nuntiare jubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent, nisi mature subveniretur, non posse sisti fugam. Jam multum viæ processerat Rex, imminens fugientium tergis, cum à Parmenione tristis nuntius venit, refrænare equos iussit qui vehebantur; agmenque constitit: fiendeat Alexandro, eripi sibi victoriam è manibus, & Dariū felicius fugere, quam sequi se. Interim ad Mazeum superari Regis fama pervenerat. Itaque quanquam validior erat, fortuna tamen partium territus, percussis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua sponse pugne remissa: sed occasione vincendi strenue est usus. Thessalos equites ad se vocari jubet: *Ecquid, inquit, videtis istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre subito pavore perterritos? Nimirum nobis quoque Regis nostri fortuna vincit. Omnia Persa-*

farum cade strata sunt. quid cessatū? an ne fugientibus quidem pares estis? Vera dicere videbatur, & spes languentes quoque crexerat: subditis calcari-bus proruerē in hostem: & illi jam non sensim, sed citato gradu recedebant: nec quidquam fugæ, nisi quod terga nondum verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus, quænam in dextero cornu fortuna Regis esset, repressit suos. Mazeus, dato fugæ spatio, non recto itinere, sed maiore. & ob id tutiore circuitu, Tigrim superat, & Babylonem cum reliquiis devicti exercitus intrat. Darius paucis fugæ comitibus ad Lycum amnem contendebat: quo trajecto dubitavit an solveret pontem: quippe hostem jam affore nuntiabatur. Sed tot millia suorum, quæ nondum ad amnem pervenerant, ponte reciso, prædam hostis fore videbat. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse constat Malle insequentibus iter dare: quam auferre fugientibus. Ipse ingens spatium fuga emensus media fere nocte Arbela pervenit. Quis tot ludibria fortunæ, ducum agminumque eadem multiplicem devictorum fugam clades nunc singulorum, nunc universorum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodum seculi res in unum diem fortuna cumulavit. Alii qua brevissimum patebat iter, alii diversos saltus, & ignotos sequentibus calles perebant. Eques pedesque confusi sine duce, armatis inertes, integris debiles implicabantur. Deinde miserecordia in metum versa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis præcipue fatigatos & saucios exurebat, passimque omnibus rivis postraverant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes. quam cum avidè turbidam hausissent, tendebantur extemplo præcordia prementelimo: resolutisque & torpentibus membris, cum super-

venisset hostis, novis vulneribus excitabantur. Quidam, occupatis proximis rivis, diverterant longius, ut, quidquid occulti humoris usquam manaret, exciperent. Nec adeo ulla avia & sicca lacuna erat, quæ vestigantium sitim falleret. E proximis vero itineri vicis senum ululatus foeminarumque exaudiebantur; barbaro ritu Darium adhuc Regem clamantium. Alexander, ut supra dictum est, inhibito suorum cursu, Ad Lycum amnem pervenerat: ubi ingens multitudo fugientium oneraverat pontem, & plerique cum hostis urgeret, in flumen se præcipitaverant, gravesq; armis, & prælio ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Jamq; non pons modo fugientes, sed ne amnis quidem capiebat, agmina sua improvide subinde cumulantes. quippe ubi intravit animos pavor, id solum metuunt, quod primum formidare coeperunt. Alexander, instantibus suis, abeuntem hostem sequi permetteret, hebetia tela esse, & manus fatigatas, tantoq; cursu corpora exhausta, & præceps in noctem diei tempus causatus est; re vera de lævo cornu, quod adhuc in acie stare credebat, sollicitus, reverti ad ferendam opem suis statuit. Iamque signa converterat, cum equites à Parmenione missi, illius quoque partis victoriam nuntiant. Sed nullum eo die maius periculum adiit, quam dum copias reducit in castra. Pauci eum & incompoti sequebantur ovantes victoria. Quippe omnes hostes, aut in fugam effusos, aut in acie cecidisse credebant. Cum repente ex adverso apparuit agmen equitum, qui primo inhibuere cursum; deinde, Macedonum paucitate confecta, turmas in obvios concitaverunt, Ante signa Rex ibat, dissimulato magis periculo, quam spreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis rebus felicitas. Namq; Præfectum equitatus, avidum cer-

raminis, & ob id ipsum incautius in se ruentem, hasta tranfixit. Quo ex equo lapso. proximum, ac deinde plures, eodem telo confodit. Inuasere turbatos amici quoque nec Persæ inulti cadebant: quippe non universæ acies, quam hæc tumultuariæ manus, vehementius iniere certamen. Tandem Barbari, cum obscura luce fuga tutior videretur esse, quam pugna, diversis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus, incolumes suos reduxit in castra. Cecidere Persarum, quorum numerum victores finire potuerunt, millia xL. Macedonum minus quam ccc desiderati sunt. Cæterum hanc victoriam Rex maiore ex parte virtuti, quam fortunæ suæ debuit: animo, non (ut antea) loco vicit. Nam & aciem peritissime instituit, & promptissime ipse pugnavit, & magno consilio jacturam sarcinarum impedimentorumque contempsit, cum in ipsa acie summum rei videret esse discrimen: dubioque adhuc pugnae eventu pro victore se gessit. Percussos deinde hostes fudit, fugientes, quod in illo ardore animi vix credi potest prudenter, quam avidius persecutus est. Nam si parte exercitus adhuc in acie stante, instare cedentibus perseverasset, aut sua culpa victus esset, aut aliena virtute vicisset. Jam si multitudinem equitum occurrentium extimuisse, victori aut scæde fugiendum, aut miserabiliter cadendum fuit. Nec duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt. Quippe vulnera quæ quisque excepit, indicia virtutis sunt. Hephæstionis brachium hasta ictum est: Perdices ac Cœnus, & Menidas, sagittis prope occisi. Et, si vere æstimare Macedonas qui tunc erant, volumus; fatebimur, & Regem talibus ministris, & illos tanto Rege fuisse dignissimos.

LIBER V.

BREVIARIUM LIBRI.

1. **D**ario Media fines ingresso, Arbelis potitur Alexander, & Babylone, cuius situs, amplum. do, & corrupti mores, describuntur.

2. Militibus premiis proponit, ut iis otium excuteret. Susianam urbem ac regum Persia thesauros recipit, & Sysigambim solatur.

3. Uxiorum regione superata, Madathem profectum ac deditos & captivos, tum libertate, tum immunitate, donat: Persidemque intrare cogitans, ab Ariobarxane retrocedere cogitur.

4. Captivo quodam iter paucis cognitum aperiente, Persarum exercitum, ipso Ariobarxane occiso; delect Alexander.

5. Ad Persopolim properans, captivorum Græcorum IV M liberat.

6. Opulentissima Persepoli direpta, interiorem Persidis regionem petit, ac Mardorum domat gentem.

7. Alexander in convivio, à Thaide abique castrensibus scortis impulsus, Persarum regiam incendit: deinde persequi Darium statuit.

8. Darii, suos ad pugnam hortantis, oratio.

9. Variæ Magnatum sententiæ, ac tumultus ob Nabarxanis, qui cum Besso proditoris societatem inierat consilium.

10. Bessi & Nabarxanis de Dario prodendo aut occidendo nefaria deliberatio: quam miris artibus occultant.

11. Insidiæ proditorum Dario aperiuntur, qui Græcorum præsens tutumque respuit auxilium; paratus perire, si salvum esse nollent sui milites.

12. Bessus Darium fictis verbis & lacrymis de-

lufum comprehendis, aureisque vinclum compedi-
bus, in fordido veliculo ad Alexandrum deduci
curat.

13. Alexander, audito Darii periculo, ad Per-
farum exercitum conderit. Beſſas autem, cum par-
ricidis albis, arma vultumque metuens victoris, Da-
rium, multis confoffum vulneribus, relinquit, fuga-
que ſibi conſulere conatur.

14. Darii corpus repertum Alexander lacry-
mis proſequitur, & ad Syſigambim ſepeliendum
mittit.

QUÆ interim ductu imperioque A-
lexandri, vel in Græcia, vel Illyriis
ac Thracia, geſta ſunt, ſi quæque ſuis
temporibus reddere voluero, inter-
rumpendæ ſunt res Aſiæ, quas utiq;
ad fugam mortemque Darii univerſas in conſpe-
ctum dari, & ſicut inter ſe coherent, ita opere
ipſo congiungi, haud paulo aptius videri poteſt. Igi-
tur, quæ prælio apud Arbela conjuncta ſunt, or-
diar dicere. Darius inedia fere nocte Arbela per-
venit, eodemque magnæ partis amicorum eius ac
militum fugam fortuna compulerat. Quibus con-
vocatis, exponit, haud dubitare ſe, quin Alexan-
der celeberrimas urbes, agrosque omni eopia rerum
abundantes, petiturus eſſet: prædam opimam para-
tamque ipſum & milites ejus ſpectare. Id ſuis rebus
tali in ſtatu ſaluti fore: quippe ſe diſerta cum expe-
dita manu petiturum. Ultima regni adhuc intacta
eſſe inde bello vires haud egre reparaturum. Occu-
paret ſane gazam avidiſſima gens & ex longa fa-
me ſatiaret ſe auro, mox futura præde ſibi, didiciſſe
uſu, pretioſum ſupellectilem, pelliceſque, & ſpado-
num agmina, nihil aliud fuiſſe, quam onera & im-
pedimenta. Eadem trahentem Alexandrum, qui-
bus

bus antea vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus desperationis videbatur oratio: quippe Babylonem urbem opulentissimam dedi cernentibus. iam Susa, iam cetera ornamenta regni, causamque belli, victorem occupaturum. At ille docere pergit, non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse. Ferro geri bella, non auro: viris, non urbium tectis. omnia sequi armatos. Sic maiores suos percussos in principio rerum, celeriter pristinam reparaſſe fortunam. Igitur sive confirmatis eorum animis, sive imperium magis, quam consilium sequentibus, Mediæ fines ingressus est. Paulo post Alexandro Arbela traduntur, regia suppellectili, ditiq; gaza, repleta. Quatuor millia talentum fuere. præterea pretiosæ vestes, totius (ut supra dictum est) exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum totis jacentium campis vulgaverat, maturius castra movit. Euntibus aperit se à lava Arabia, odor, rum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est; inter Tigrim & Euphratem tam uber & pinguis soli, ut a pastu repelli pecora dicantur, ne latieras perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat; toto fere solo propter venas aquarum resudante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, ac magno deinde aquarum divortio iter, quod cœpere, percurrunt Duo millia & quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum intervallum circa Armeniæ montes notaverunt. Iidem cum Mediæ & Gordianorum terras secare cœperunt, paulatim in arctius coeunt & quo longius manant, hoc angustius inter se spatium terræ relinquunt. Vicini maxime sunt his campi, quos incolæ Mesopotamiam appellant: mediam namque ab utroque latere concludunt. Eadem per Babyloniorum fines in Rubrum mare prorumpunt. A-
lexan-

Alexander quartis castris ad Mennin urbem pervenit. Caverna ibi est, ex qua fons ingentem vim bituminis effundit. adeo, ut satis constet, Babylonios muros, ingentis operis, huus fontis bitumine interlitos fuisse. Cæterum, Babylonem procedenti Alexandro Mazrus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis, supplex occurrit, urbem seque dedens. Gratus adventus ejus fuit Regi, quippe magni operis futura erat obsidio tam munitæ urbis. Ad hoc vir illustris, & manu promptus fama que etiam proximo prælio celebris, & cæteros ad deditionem, sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benigne cum liberis excepit. Cæterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in aciem irent, ingredi suos jubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris; avida cognoscendi novum Regem. Plures obviam egressi sunt. Inter quos Bagophanes, arcis & regis pecuniæ custos, ne studio a Mazeo vinceretur, totum iter floribus coronisque constraverat, argenteis altaribus utroque latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus odoribus cummlaverat. Eum dona sequebantur, greges pecorum equorumque: leones quoque & pardales caveis præferbantur. Magi deinde suo more patrium carmen canentes. Post hos Chaldæi, Babyloniorumque non vates modo, sed etiam artifices, cum fidebus sui generis ibant; laudes ii Regum canere soliti; Chaldæi siderum motus, & statas temporum vires ostendere. Equites deinde Babylonii, suo atque equorum cultu, ad luxuriam magis quam ad magnificentiam exacto, ultimi ibant. Rex armatis stipatus, oppidanorum turbam post ultimos pedites ire iussit. Ipse cum curru urbem, ac deinde regiam, intravit. Postero die supellestem Darii & omnem pecuniam recognovit. Cæterum ipsius
ur.

urbis pulchritudo ac venustas, non Regis modo; sed etiam omnium oculos in semet haud immerito convertit. Semiramis eam condiderat, vel (ut plerique credidere) Belus; cuius regia ostenditur. Murus instructus laterculo costili, bitumine interlitus, spatium xxx & duorum pedum latitudinem amplectitur, quadrigæ inter se occurrentes sine periculo commeari dicuntur. Altitudo muri cubitorum eminet spatio. Turres denis pedibus, quam murus, altiores sunt. Totius operis ambitus cccLvi i stadia complectitur. singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse, memoriz proditum est. Ædificia non sunt admoda muris, sed fere spatium unius iugeris absunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupaverunt, per xc stadia habitatur: nec omnia continua sunt; credo, quia tutius visum est pluribus locis spargi. Cætera serunt, coluntque: ut, si externa vis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrant. Euphrates interfluit, magnæque molis crepidinibus coercetur. Sed omnium operum magnitudinem circumveniunt cavernæ ingentes, in altitudinem pressæ ad accipiendum impetum fluminis: quod ubi appositæ crepidinis fastigium excessit, urbis tecta corripere, nisi essent specus, lacusque, qui exceperent. Costili laterculo structi sunt. totum opus bitumine astringitur. Pons lapideus, flumini impositus, jungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est. quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egesto, vix fulciendo operi firmum reperiunt solum. Arenæ autem subinde cumulata, & saxis, quibus pons sustinetur, annexæ morantur amnem: qui retentus acius, quam si libero cursu mearet, illiditur. Arcem quoque ambitu viginti stadia complexam habent: triginta.

ginta pedes in terram turrium fundamenta demissa sunt ad octoginta summum munimenti fastigium pervenit. Super arce, vulgatum Græcorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem æquantes, multarumque arborum umbra & proceritate amœni. Saxæ pilæ, quæ totum onus sustinent, instructæ sunt Super pilas lapide quadrato solum stratum est, patiens terræ, quam altam injiciunt, & humoris, quo rigant; adeoque validas arborum sustinent moles, ut stipites earum octo cubitorum spatium crassitudine æquent, in quinquaginta pedum altitudinem emineant, & frugiferæ æque sint, ac si terra sua alerentur. Et, cum vetustas non opera solum manufacta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat: hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat: quippe viginti lati parietes sustinent, undecim pedum intervallo distantes, ut procul visentibus sylvarum montibus suis imminere videantur. Syriæ Regem, Babylone regnantem, hoc opus esse molitum, memoriæ proditum est; amore conjugis victum, quæ desiderio nemorum sylvarumque, in campestribus locis virum compulit, naturæ genium amœnitate hujus operis imitari, Diutius in hac urbe quam usquam constitit, Rex, nec ullus locus disciplinæ militari magis nocuit, Nihil urbis ejus corruptis moribus, nihil ad irritandas illiciendasque immodicas voluptates instructius. Liberos coniugesque cum hospitibus stupre coire, modo præteritum flagitium detur, parentes maritique patienter. Convivales ludi tota Perside Regibus purpuratisque cordi sunt. Babylonii maxime in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusi sunt. Fœminarum convivia ineun-
gium in principio modestus est habitus, dein sum-

ma quæque amacula exuunt, paulatimque pudorem profarant. Ad ultimum (honus auribus sit) ima corporum velamenta projiciunt. nec meretricum hoc dedecus est. sed matronarum, virorumque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Afrix per xxxiv dies saginatus, ad ea, quæ sequebantur discrimina, haud dubie debilior futurus fuit, si hostem habuisset. Cæterum quo minus damnum sentiret, identidē incremento novabatur. Namq; Amyntas Andromonis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit: cecce præterea eiusdem generis equites, cum his DC Thracas, adiunctis peditibus suæ gentis tribus millibus & quingentis: & ex Peloponneso mercenarius miles ad quatuor millia advenerat, cum cccLxxx equitibus. Idem Amyntas adduxerat quinquaginta principum Macedonia liberis adultos, ad custodiam corporis. quippe inter epulas hi sunt Regis ministri. Idemque equos ineunti prælium admovent, venantemque comitantur, & vigiliarum vires ante cubiculi fores servant: magnorumq; Præfectorum & ducum hæc incrementa sunt, & rudimenta. Igitur archi Babylonæ Rex Agathone præfidere iussit, cum septingentis Macedonum, trecentisque mercede conductis Perætores, qui regioni Babyloniz, & civitati præessent, Menetam, & Apollodorum reliquit. his duo millia peditum cum mille talentis data. Utrique præceptum, ut in supplementum milites legerent. Mazeum transfugam Satrapia Babyloniz donat. Bagophanem, qui arcem tradiderat, sequi iussit. Armenia Mithreni, Sardium proditori data est. Ex pecunia deinde Babyloniz Macedonibus equitibus sexcenti denarii tributis: peregrinus eques quingenos accepit: ducenis pedestrium stipendium mensum est.

2. His ita compositis, in regionem, quæ Satrapene vocatur, perveni: fertilis terra, copia rerum, & omni comœatu abundans. Itaque diutius ibi substitit: ac ne desides otio demitterent animos, iudices dedit, præmiaque proposuit de virtute militari certantibus. Octo, qui fortissimi iudicari essent, singulis militum millibus præfuerant. Chiliarchas vocabatur tum primum in hunc numerum copiis distributis. Namque antea quinquagenariæ cohortes erant, nec fortitudinis præmia gesserant. Ingens militum turba convenerat egregio interitura certamine, testis eadem cuiusque factorum, & de iudicibus lata sententiam: quippe verone an falso honos cuique haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis causa donatus est & Chiliarchas senior, qui omissum apud Halicarnasso à ceteris prælium, unus maxime accenderat: proximus ei Antigenes visus est: tertium locum Phylotas Angeus obtinuit: quartus Amyntas datus est: post hos Antigenus, & ab eo Lynceus Amyntas fuit: septimum locum Theodotus ultimum obtinuit Hellanicus. Indisci una quoque militaris rei pleraque à maioribus tradita, utiliter mutavit. Nam cum ante equites in suam quisque gentem describerentur, seorsum à ceteris, exempto nationum discrimine, Præfectos non utique suarum gentium, sed delectos, attribuit. Tuba, cum castra movere vellet, signum dabat cuius sonus plerunque tumultuantium fremitu exoriente, haud satis exaudiebatur. Ergo perticam, quæ undique conspici posset, supra prætorium statuit: ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum. Observabatur ignis noctu, fumus interdiu. Jamque Susa adituro, Abulites regionis ejus Præfectus, sive Darii jussu, ut Alexandrum præda retineret, siue sponte, filium

obviam misit, traditurum se urbem promittens. Benigne juvenem excepit Rex, & eo duce ad Choaspen amnem pervenit, delicatam (ut fama est) vehementem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentia occurrit. Dromades cameli inter dona erant, velocitatis eximia: daoderna elephanti à Dario ex India acciti; non jam terror (ut speraverat) Macedonum, sed auxilium, opes victi ad victorem transferente fortuna. Ut vero urbem intravit, incredibilem ex thesauris summam pecuniae egressit, L millia talentum argenti non signati forma, sed rudi pondere Multi Reges tantas opes longa ætate cumulaverant liberis, posterisque, ut arbitrabantur, quas una hora in externi Regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella, multo excelso, quam pro habitu corporis. Itaque pedes cum imum gradum non contingerent, unus ex Regiis pueris mentam subdidit pedibus; & cum spadonem, qui Darii fuerat, ingemiscentem conspexisset Rex causam mœstitiæ requisivit. Ille indicat, Darium vesci in ea solitum: seque sacram eius mensam ad ludibrium recidentem, sine lacrymis conspiciere non posse. Subiit ergo Regem verecundia violandi hospitales Deos Jamque subduci jubebat, cum Philotas; *Mime vero hæc feceris, Rex sed ora quoque accipe: mensam, ex qua libavit hostis epulas, iam pedibus esse subjectam.* Rex, Perfidis fines aditurus. Susam urbem Archelao, & præsidium trium millium, tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est: mille Macedonum, ætate gravibus, præsidere arcis custodiæ iussis. Thesaurorum Callierati tutela permissa. Satrapia regionis Susiæ restituta Abuliti. Matrem quoque Darii & liberos in eadem urbe deponit. Ac forte Macedonicas vestes, multamque purpuram dono ex Macedonia sibi missam, cum iis, qui

confecerant, tradi Syfigambi iussit. Omni namq; honore eam, & filii quoque pietate, prosequeretur. Admoneri iussit, ut si cordi quoque vestis esset, conficere eam neptes suas assuefaceret, donoque doceret dare. Ad hanc vocem lacrymæ obortæ, prodidere animum aspernantis id munus: quippe non aliud magis in contumeliam Persarum feminæ accipiunt, quam admoveere lanæ manus. nuntiant, qui dona tulerant, tristem esse Syfigambim. dignaque res excusatione & solatio visa. Ipse ergo pervenit ad eam, & Mater inquit, hanc vestem qua indutus sum, sororum non solum domum, sed etiam opus vides. Nostri decere me mores. Cave obsecro, in contumeliam accipias ignorationem meam. Quæ tui moris esse cognovi, ut spero abunde servata sunt. Scio apud vos filium in conspectu matris nefas esse considerare, nisi cum illa permisi: Quotiescunque ad te veni, donec ut considerem annueres, restiti. Procumbens venerari me sæpe voluisti, inhibui. Dulcissimæ matri Olympia tu nomen debetum, tibi reddo.

3. Mitigato ejus animo Rex quartis castris pervenit ad fluvium: Pasitigrim incolæ vocant. oritur in montibus Uxiorum, & per L stadia sylvestribus ripis præceps inter saxa devolvitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alveo præterit, iam navium patiens. DC stadia sunt mollioris soli, per quod levi tractu aquarum Persico marise insinuat. Alexander, amnesuperato, cum ix millibus peditum, & Agriæ, atque Græcorum mercenariis, millibus iiii, additis millibus Thracum, in regionem Uxiorum pervenit. Finitima Susis est. & in primam Persidem excurrit; arctum inter se & Susianos aditum relinquens. Madathes erat hujus regionis Præfectus; haud sane temporum homo quippe ultimum pro fide experiri de-

decreverat. Sed periti locorum Alexandrum docent, occultum iter esse per calles & aversum ab urbe: si paucos misisset leviter armatos, super capita hostium evasuros. Cum consilium placuisset, iidem itinerum fuerunt duces; mille & quingenti mercede conducti, & Agriani fere mille, Tauroni Praefecto dati, ac post solis occasum iter ingredi jussi. Ipse tertia vigilia castris motis, circa lucis ortum superaverat angustias; caesaque materia cratibus & pluteis faciendis, ut, qui turres admove-
rent, extra teli jactum essent, urbem obsidere coepit. Prærupta erant omnia saxis & cotibus. Multis ergo vulneribus depulsi; ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibant tamen: quia Rex inter primos constiterat, interrogans tot urbium victores, an erubescerent hære in obsidione castelli exigui & ignobilis? simul jam inter hæc eminus petebatur: cum testudine objecta milites, qui, ut inde discederet, perpel-
lere nequiverant, tuebantur. Tandem Tauron super arcem urbis se cum suo agmine ostendit: ad cu-
jus conspectum, & animi hostium labare, & Macedones acrius prælium inire coeperunt. Anceps oppidanos malum urgebat, nec fisti vis hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem concessit. Inde triginta oratoribus missis ad deprecandum, triste responsum à Rege redditur, non esse veni-
locum. Itaque, suppliciorum metu perculsi, ad Sy-
figambin Darii matrem, occulto itinere ignoto-
que hostibus, mittunt, qui peterent, ut ipsa Regem mitigaret; haud ignari, parentis eam loco diligi-
colique. Et Madathes sororis filiam secum matrimo-
nio junxerat; Darium propinqua cognatione contingens. Diu Syfigambis supplicum precibus repugnavit; abnuens deprecationem pro illis con-
ve-

venire fortunæ, in qua esset: adiecitque metuere sese ne victoris indulgentiam fatigaret; sæpiusque cogitare, captivam esse se, quam reginam fuisse. Ad ultimum victa, literis Alexandrum ita deprecata est, ut ipsum excusaret, quod deprecaretur: petere se, ut illis quoque, si minus sibi, ignosceret. pro necessario ac propinquo suo, jam non hoste, sed supplice tantum, viram precari. Moderationem elementiamque Regis. quæ tunc fuit, vel una hæc res possit ostendere: non Madathi modo ignovit, sed omnes & deditos & captivos libertate atque immunitate donavit: urbem reliquit intactam: agros sine tributo colere permisit. A victore Dario plura mater non impetrasset. Uxoribus deinde gentem subactam, Susianorum Satrapæ contribuit: divisisque cum Parmenione copiis, illum campestri itinere procedere iubet: ipse cum expedito agmine jugum montium cepit, quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione vastata, tertio die Persidem, quinto angustias (quas illi Susidas Pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has cum quindecim millibus pedum occupaverat; rupes abscissas, & undique præruptas. in quarum cacuminibus extra teli iactum Barbari stabant de industria quieti, & paventibus similes donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere vident, tum vero ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt, quæ incussa sæpius subjacentibus petris, majore vi incidebant: nec singulos modo, sed agmina proterebant. Fundis quoque excussi lapides, & sagittæ, ingerebantur undique. Nec id miserrimum fortibus viris erat, sed quod inulti, ferarum ritu, velut in fovea deprehensi, caderentur. Ira igitur in rabiem versa eminentia saxa complexi, ut ad hostem perveniant, alius
aliud

alium levantes conabantur ascendere : ea ipsa multorum simul manibus correpta, & convulsa, in eos, qui commoverant, recidebant. Nec stare ergo, nec hiri, nec testudine quidem protegi poterant, cum tantæ molis onera propellerent Barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor temere in illas angustias conjecti exercitus, angebat. Invictus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus impune Ciliciæ fauces intraverat, mari quoque novum iter in Pamphyliam aperuerat. Tunc hæsitabat deprehensa felicitas, nec aliud remedium erat, quam reverti, qua venerat. Itaque signo receptui dato, densatis agminibus, scutisque super capita consertis, retro evadere Rex ex angustis jubet: triginta fuere stadia, quæ remensis sunt.

4. Tum castris undique aperto loco positis, non consultare modo quid agendum esset, sed vates quoque adhibere cœpit à superstitione animi. Sed quid nunc prædicere Aristander, cui tum plurimum credebatur ex vatibus, poterat? Itaque damnatis intempestivis sacrificiis, peritos locorum convocari jubet. Medium iter ostendebant, tutum apertumque: sed Rex dimittere milites insepultos erubescibat, ita tradito more, ut vixulum militiæ tam solenne esset munus, quam humani sui. Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocari jubet, inter quos erat quidam, Græcæ Perficæque linguæ peritus, qui frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere affirmat: sylvestres esse calles, vix singulis pervios, omnia conteri frondibus, implexoque arborum ramos sylvas committere. Namque Persis ab altero latere perpetuis montium jugis clauditur, quod in longitudinem MDC stadia in latitudinem CLXX, procurrit. Hoc dorsum à Caucaaso monte ad Rubrum mare pertinet; quaque deficit mons, aliud
mu.

munimentum, fretum, obiectum est. Planities
 deinde sub radicibus montium spatiola procum-
 bit: fertilis terra: multisque vicis atque urbibus
 frequens. Araxes amnis per hos campos multo-
 rum aquas torrentium evolvit in Medum. Medus
 a mari, ad meridiem versus, minor amnis eo
 quem recipit, evehitur: gignendaque herbae non
 alius est aptior; quicquid alluit, floribus vestiens.
 Platani quoque & populi contegunt ripas, ita ut
 procul visentibus continuata videantur montibus
 nemora riparum. Quippe obumbratus amnis
 presso in solum dilabitur alveo: imminentq; col-
 les, ipsi quoque frondibus lati, radices humore
 subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior ha-
 betur: temperatum coelum. hinc perpetuum ju-
 gum, opacum & umbrosum, quod aestus levat: il-
 linc mare adjunctum, quod modico tempore terras
 fover. His expositis, captivus interrogatus à Re-
 ge, auditur ne an oculis comperta haberet, quæ di-
 ceret? pastorem se fuisse, & omnes eos calles per-
 currisse respondit; bis captum, semel à Persis in
 Lycia, iterum ab ipso. Subit animum memoria
 Regis oraculo editæ sortis: Quippe consulenti re-
 sponsum erat, ducem in Persidem ferentis viæ Ly-
 cium civem fore. Igitur, promissis, quanta & præ-
 sens necessitas exigebat, & ipsius fortuna capiebat
 oneratum, armari jubet Macedonum more, &
 quod bene verteret, monstraret iter, quamvis ar-
 duum & præceps, evasurum se esse cum paucis:
 nisi forte crederet, quo ipse pecoris causa isset, A-
 lexandrum pro gloria, & perpetua laude, ire non
 posse. etiam atque etiam docere captivus, quam
 difficile iter esset, maxime armatis. Tum Rex,
 Prædem me, inquit, accipe, neminem eorum, qui
 sequuntur, recusaturum ire qua daces. Cratero
 igitur ad custodiam castrorum relicto, cum pediti-
 bus

bus quæis affueverat, & iis copiis, quas Meleager ducebat, & sagittariis ducentis, & equitibus mille, præcepit, ut castrorum specie manente, plures de industria ignes fieri imperaret, quo magis Barbari crederent ipsum Regem in castris esse. Caterum, si forte Ariobarzanes cognovisset, per callium amfractus eum intrare, & ad occupandum iter suum partem copiarum tentasset opponere; Craterus in eumillato terrore retineret, ad propius periculum conversum egmen: sin autem ipse hostem fefellisset, & saltum occupasset, cum trepidantium Barbarorum tumultum exaudisset persequentium Regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi: quippe vacuum fore, hostibus in semet averſis. Ipse tertia vigilia, silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergit ad demonstratum iter callium. Tridui alimenta portare militem iusserat leviter armatum. Sed præter invias rupes, ac prærupta saxa, vestigium subinde fallentia, nix cumulata vento ingredientiæ fatigabat. Quippe velut in foveas delati hauriebantur, & cum à commilitonibus levarentur, trahebant magis adjuvantes, quam assequebantur. Nox quoque, & ignota regio, ac dux, incertum, an satis fidus, multiplicabant metum, si custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unius captivi vel fide vel anima, pendere & Regis salutem, & suam. Tandem venere in jugum. A dextra iter ad ipsum Ariobarzanem erat. hic Philoram & Cœnum cum Amynta & Polyperconte, expeditam habentes manum, reliquit: monitos ut, quia eques peditierat mixtus, & quam pinguiſſimum esset solum, & pabuli fertile, sensim procederent. Duces erant itineris de captivis dati. Ipse cum armigeris, & ala, quam agema appellant, ardua semita sed longius à stationibus hostium remota, mul-

multa cum vexatione processit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies. Quippe tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus præcipitis atque ardui. Ita refectis cibo Somnoque militibus, secunda vigilia surgit, & cætera quidem haud ægre præterit. Cæterum, qua se jugum montium paulatim ad planiora demittit, ingens vorago concursu cauata torrentium, iter ruperat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati & coeuntes, ut perpetuam obijcerant sepem. De speratio igitur ingens adeo ut vix lacrymis abstinerent, incesserat. Præcipue obscuritas terrori erat. Nam etiam si qua sidera internitebant, continenti fronde rectæ arbores conspiciere prohibebant. Ne aurium quidem usus supererat: silvas quatiente vento, quæ concutientibus ramis majorem quam pro flatu sonum reddebant. Tandem expectata lux omnia, quæ terribiora nox fecerat, minuit. Circumiri brevi spatio poterat eluvies, & sibi quisque dux itineris cœperat fieri. Evadunt ergo in editum verticem, ex quo hostium statione conspecta, strenue armati à tergo se ostendunt nihil tale metuentibus. Quorum pauci, qui congregi ausierant, cæsi sunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies, integros quoque, antequam discrimen experirentur, in fugam avertit. Fremitu deinde in castra, quæ Craterus præerat, illato, ad occupandas angustias, in quibus pridie hæsitabat, miles educitur. Simul & Philotas cum Polyperconte Amyntaque & Cœno, diversum iter ingredi jussis, alium terrorem intulit Barbaris. Ergo undique Macedonum armis fulgentibus ancipiti malo oppressi, memorabile tamen prælium edunt. ut opinor, ignaviam quoque necessitas acuit, & sæpe desperatio, spei causa est. Nudi complectebantur armatos, &

ingenti corporum mole secum ad terram detrahentes, ipsorum telis plerosque fodiebant. Ariobarzanes tamen XL ferme equitibus, & quinque millibus peditum stipatus, per mediam aciem Macedonum cum multo suorum atque hostium sanguine erupit Persepolim urbem caput regionis occupare festinans. Sed à custodibus urbis exclusus, consecutis strenue hostibus, cum omnibus fugæ comitibus, renovato prælio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto supervenit.

S. Rex eodem in loco, quo hostium copias fuderat, castra communit. quanquam enim undique fugati hostes victoriam concesserant, tamen præaltæ præcipitesque fossæ, pluribus locis objectæ abruperant iter, sentumque & caute progredendum erat; jam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Procedenti ei literæ redduntur à Tyridate custode regis pecuniæ, indicantes. eos qui in urbe essent, audito eius adventu, diripere velle thesauros: properaret occupare: expeditum iter esse, quanquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem Regis illius magis, quam celeritatem laudaverim: relictis enim pedestribus copiis, tota nocte cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxem prima luce pervenit. Vicini erant in propinquo; quibus direptis ac dirutis, pontem ex materia eorum subditis saxis strenue induxit. Jamque haud procul urbe erant, cum miserabile agmen, inter pauca fortunæ exempla memorandum, Regi occurrit. Captivi erant Græci ad quatuor millia fere, quos Penæ vario suppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quosdam manibus, auribusque amputatis, inustisque Barbararum literarum notis in longum sui ludibrium reservaverant, & cū se quoque alienæ ditionis esse cernerent, volentes Regi occurrere, non prohibuerant. Inusitata simul
lacra

læra, non homines videbantur, nec quidquam in illis præter vocem poterat agnosci. Plures igitur lacrymas commovere, quam profuderant ipsi: quippe in tam multiplici variaque fortuna singulorum, intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maxime miserabilis esset, liquere non poterat. Ut vero Jovem illi tandem Græciæ ultorem opperuisse oculos conclamavere, omnes pari supplicio affecti sibi videbantur: Rex, absterfis quas profuderat lacrymis, bonum habere animum iubet; visuros urbes suas, conjugisque; & castra inde duo ab urbe stadia communire. Græci excesserant vallo, deliberaturi, quid potissimum à Rege peterent. Cumque aliis sedes in Asia rogare, aliis reverti domos, placeret; Euctemon ita locutus ad eos fertur: Nos qui modo ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia nostra, quorum nos pudeat magis an poeniteat, incertum est, ostentare Græciæ velut latum spectaculum cupimus. Atqui optime miseras ferunt, qui abscondunt: nec ulla est tam familiaris infelicibus patria, quam solitudo, & status prioris oblitio. Nam qui multum in suorum miserecordia ponunt, ignorant quam celeriter lacrymæ inarescant. nemo fideliter diligit, quem fastidit: nam & calamitas querula est, & superba felicitas. Ita suam quæque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat: & nisi mutuo essemus miseri, olim alius alii potuissimus esse fastidio. Quid mirum est, fortunatos semper parum querere? Obsecro vos, olim vita defuncti, queramus locum, in quo hæc semesa membra obruiamus, ubi horribiles cicatrices celet exilium. Ingrati prius conjugibus, quos iuvenes duximus, revertemur, Liberi in flore & ætatis & rerum, & fratres, agnoscent ergastuli detrimenta! & quota pars nostri

tot obire terras potest? procul Europa inultima Orientis relegati, senes, debiles, majore membrorum parte mutilati, tolerabimus scilicet quæ armatos & uictores fatigaverunt? Conjuges deinde, quas captis fors & necessitas unicum solatium applicuit, parvosque liberos, trahimus nobiscum, an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoscere volet. Relinquemus ergo extemplo præsentia pignora, cum incertum sit, an visuri simus ea quæ petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse cœperunt. Hæc Euctemon. Contra Theætetus Atheniensis orsus est dicere: Neminem pium habitu corporis suos æstimaturum, utique sævitia hostis, non natura calamitosos. Dignum esse omni molo, qui erubesceret fortuita: tristem eum de mortalitate ferre sententiam, & desperare misericordiam, quam ipse alteri denegaturus sit. Deos (quod ipsi nunquam ausi optare forent) offerre patriam, conjuges, liberos, & quicquid homines vel vita æstimant, vel morte redimunt. Quin illi ex hoc carcere erumperent, alium domi esse cœli haustum, alium lucis aspectum. Mores, sacra, lingue commercium etiam à barbaris expecti, quæ ingentia ipsi omisuri sint sua sponte, non ob aliud calamitosi, quam quod illis carere coacti essent. Se certè rediturum ad penates, & in patriam, tantoque beneficio Regis usurum. Si quos contubernii, liberorumque, quos servitus coegisset agnoscere, amor detineret, relinquerent, quibus nil patria carius est. Pauci hujus sententiæ fuere. Cæteros consuetudo, natura potentior, vicit. Consenserunt, petendum esse à Rege, ut aliquam ipsis attribueret sedem. Centum ad hoc lecti sunt; quos Alexander ratus, quod ipse præstare cogitabat, petituros: Jumenta, inquit, assignari, quæ vos reherent, & singulis vestrum mille denarium dari jussi. Cum redierit in

Gra.

Graciam, præstabo, ne quis statum suum, si hec calamitas absit, vestro credat esse meliorem. Illi, obortis lacrymis, terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant. Tandem Rege tristitiæ causam exigente, Euctemon similia iis, quæ in consilio dixerat, respondit. Atque ille non fortunæ solum eorum, sed etiam poenitiæ miserus, terna millia denarium singulis dari iussit. Denæ vestes adjectæ sunt. & armenta cum pecoribus ac frumento data, ut coli serique attributus iis ager posset.

6. Postero die convocatos duces copiarum docet, nullam infestiorē urbem Græcis esse, quam regiam veterum Persidis Regum. Hinc illa imensa agmina infusa; hinc Darium prius, deinde Xerxem, Europæ impium intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse maioribus. Jamque Barbari deserto oppido, qua quemque metus agebat, diffugerant; cum rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim expugnarat: partim in fidem acceperat. Sed urbis hujus divitiæ vicere præterita. in hanc totius Persidis opes congefserant barbari: aurum, argenrumque cumulatū erat vestis ingens modus: supellex, non ad usum modo sed ad ostentationem luxus comparata. Itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur. pro hoste erat qui pretiosiorē occupaverat prædam. Et cum omnia, quæ reperiebantur, capere non possent (nam res non occupabantur, sed æstimabantur), lacerabant regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris pretiosæ artis vasa cadebant: nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta simulacrorum membra ut quisque avellerat, trahebat: neque avaritia solum, sed etiam crudelitas, in capta urbe grassata est. Auro Argentoq; onusti,

vilia captivorum corpora trucidabant, passimque obvii cadebantur quos antea pretium sui miserabiles fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria morte occupaverunt, pretiosissima vestium induti: è muris semet ipsos cum conjugibus ac liberis in præceps iactantes. Quidam ignes, quod paulo post facturus hostis videbatur, subjecerant adibus, ut cum suis vivi cremarentur. Tandem suis Rex corporibus, & cultu feminarum abstinere iussit. Ingens pecuniarum captivæ modus traditur, prope ut fidem excedat. Cæterum aut de aliis quoque dubitamus, aut credimus, in huius urbis gaza fuisse & xx millia talenta, ad quæ vehenda (namque ad usus belli secum portare decreverat) iumenta & camelos à Sufis & Babylone contrahi iussit. Accessere ad hanc pecuniarum summam captis Pasergadis sex millia talentorum. Cyrus Pasergadam urbem condiderat, quam Alexandro Præfectus ejus Globares tradit. Rex arcem Persepolis, tribus millibus Macedonum præsidio relictis, Nicarthidem tueri jubet. Tiridati quoque, qui gazam tradiderat, servatus est honos quem apud Darium habuerat; magnæque exercitus parte, & impedimentis ibi relictis, Parmenionem, Craterumque præfecit. Ipse cum mille equitibus, peditumque expedita manu, interiorem Persidis regionem, sub ipsum Vergiliarum sidus petiit: multisque imbribus & prope intolerabili tempestate vexatus, procedere tamen, quo intenderat, perseveravit. Venerum erat ad iter perpetuus oblitum nivibus, quas frigoris vis gelu astrinxerat. Locorum squalor & solitudines inviarum fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se videre credentem. Omnia vasta, atque sine ullo humani cultus vestigio, attoniti intuebantur: & antequam lux quoque & cælum ipsos deficerent, reverti jubebant.

Rex

Rex castigare territos {superfedit. Caterum ipse equo defiliit, pedesque per nivem & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non sequi primum amici, deinde copiarum duces, ad ultimum milites. Primusque Rex dolabra glaci perfringens, iter sibi fecit. Exemplum Regis ceteri imitati sunt Tandem propemodum invias sylvas emensi, humani cultus rara vestigia, & passim errantes pecorum greges reperere : & incolæ, qui sparsis tuguriis habitabant, cum se callibus inviis septos esse credidissent, ut conspexere hostium agmen, interfectis, qui fugientes sequi non poterant, devios montes & oblitos nivibus periverunt. Inde per colloquia captivorum paulatim feritate mitigata, tradidere se Regi, nec in deditos gravius consultum. Vastatis deinde agris Persidis, vicisque compluribus redactis in potestatem, ventum est in Mardorum gentem bellicosissimam, & multum à ceteris Persis cultu vitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos se ac conjuges & liberos condunt. Pecorum aut ferarum carce vescuntur. Nec feminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia sunt. Comæ prominent hirtæ, vestis super genua est, funda vinciunt frontem : hoc & ornamentum capitis, & velum est. Sed hanc quoque gentem idem fortunæ imperus domuit. Itaq; trigesimo die, posteaquam à Persepoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde amicis ceterisque pro cuiusque merito dedit. Propemodum omnia, quæ in ea urbe cœperat, distributa.

7. Caterum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes Reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus moliendis efficiendisque velocitatem, in deditos fidem, in captivos clementiam, in voluptatibus, permissis quoque & ubi statis, temperantiam, haud tolerabili vini

cupiditate foedavit. Hoste & æmulo regni repa-
 rante tum cum maxime bellum, nuper subactis,
 quos vicerat, novumque imperium aspernanti-
 bus; de die inibat convivia, quibus feminæ inter-
 erant: non quidem quas violari nefas esset, quip-
 pe pellices, licentius quam decebat, cum armato
 vivere assuetæ. Ex his una Thais, & ipsa temulen-
 ta, maximam apud omnes Græcos initurum gra-
 tiam affirmat, si regiam Persarum jussisset incen-
 di: exspectare hoc eos, quorum urbes Barbari de-
 lessent. Ebrio scorto de tanta re ferente senten-
 tiam, unus & alter, & ipsi mero onerati, assentiun-
 tur. Rex quoque fuit avidior, quam patientior.
 Quin igitur ulciscimur Græciam, & urbi faces
 subdimus? Omnes incaluerant mero. Itaque sur-
 gunt temulenti ad incendendam urbem, cui arma-
 ti pepercerant. Primus Rex ignem regię injectit;
 tum convivæ & ministri, pellicesque. Multa cedro
 ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto
 late fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui
 haud procul urbe tendebat, conspexit, fortuitum
 ratus, ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad ve-
 stibulum regię ventum est, vident Regem ipsum
 adhuc aggerentem faces. Omissa igitur, quam por-
 taverant, aqua, aridam materiam in incendium
 jacere coeperunt. Hunc exitum habuit regia totius
 Orientis, unde tot gentes ante jura petebant: pã-
 tria tot Regum; unicus quondam Græciæ terror;
 molita mille navium classem, & exercitus, quibus
 Europa inundata est, contabulato mari molibus,
 perfossisque montibus, in quorum specus fretum
 immissum est. Ac ne longa quidem ætate, quæ ex-
 cidium ejus secuta est, resurrexit. Alias urbes ha-
 buere Macedonum Reges, quas nunc habent Par-
 thi. Hujus vestigium non inveniretur nisi Araxes
 amnis ostenderet. Haud procul mœnibus fluxe-
 rat;

rat inde urbem fuisse xx stadiis distantem credunt magis, quam sciunt accolæ. Pudebat Macedones tam præclaram urbem à comessabundo Rege deletam esse. Itaque res in serinum versa est, & imperaverunt sibi, ut crederent illo potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut primum gravatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnitusse constat, & dixisse: Maiores pœnas Persas Græcis daturus fuisse, si ipsum in solio regiaque Xerxis respicere coacti essent. Postero die Lycio, itineris quo Persidem intrauerat, duci triginta talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ transiit, ubi supplementum novorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille: utrisque Plato Atheniensis præerat. His copiis auctus, Darium persequi statuit.

8, Ille iam Ecbarana pervenerat, caput Mediæ. Urbem hanc nunc tenent Parthi: eaque æstiva gentibus sedes est. Adire deinde Bactra decreverat sed veritus ne celeritate Alexandri occuparetur; consilium uterque mutavit. Aberat ab eo Alexander stadia MD. sed iam nullum intervallum adversus celeritatem eius satis longum videbatur. Itaque prælio magis quam fugæ se præparabat. Triginta millia peditum sequebantur in quibus Græcorum erant quatuor millia; fide erga Regem ad ultimum invicta. Funditorum quoque & sagittariorum manus quatuor millia expleverat. Præter hos tria millia & ccc equites erant, maxime Bactrianorum. His Bessus præerat. Bactrianæ regionis præfectus. Cum hoc agmine Darius paulatim declinavit via militari, iussis præcedere lixis impedimentorum custodibus. Consilio deinde advocato, *Sine cum ignavi, inquit, & pluris qualemunque vitam morte honesta æstimantibus, fortuna inexistit: ut rem potius, quam frustra verba consumerem. sed*

majore quam vellem documento, & virtutem vestram & fidem expertus, magis etiam conniti debeo ut dignus talibus amicis sim, quam dubitare an vestri similes adhuc sitis. Ex tot millibus, quæ sub imperio fuerunt meo, bis me victum, his fugentem persecuti estis. Fides vestra & constantia, ut Regem me esse credam, facit. Proditores & transfuge in urbibus meis regnant, non hereule qui tanto honore digni habeantur, sed ut præmiis eorum vestri sollicitentur animi. Meum tamen fortunam quam victoris maluisse sequi; dignissimi quibus si ego non possim, Deo pro me gratiam referan; & me hereule referent. Nulla erit tam surda postritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cælum vos debitis laudibus ferat. Itaque, etiamsi consilium fuxa, à qua multum abhorret animus, agitaßem, vestra tamen virtute fretus, obviam issim hosti. Quousque enim in regno exulabo, & per fines imperii mei fugiam externum & advenam regem, cum liceat experto belli fortunam aut reparare quæ amissi, aut honesta morte defungi? nisi forte satius est exspectare victoris arbitrium, & Maxei & Methrenis exemplo precarium accipere regnum nationis unius, ut jam malit ille gloriæ suæ, quam iræ, obsequi. Nec Dii siverint ut hoc decus mei capitis, aut dæmare mihi quisquam aut condonare possit. nec hoc imperium vivus amittam. idemque erit regni mei, qui & spiritus finis. Si hic animus, si hæc lex, nulli non parva libertas est: nemo è vobis fastidium Macedonum, nemo vultum superbum ferre cogetur. Sua cuique dextra aut ultionem totim aliorum pariet, aut finem. Equidem quam versabilis fortuna sit, documentum ipse sum. Nec immerito mitiores vices eius exspecto. Sed si iusta ac pia bella Dii averantur, fortibus tamen viris licebit honeste mori. Per ego vos decora majorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt,

runt, per illos viros, quibus stipendium Macedonia quondam tulit, per tot navium classes in Græciam missas, per tot trophea Regum, oro, & obtestor, ut nobilitate vestra gentisque dignos spiritus capiatis ut eadem constantia animorum, qua p̄ æterita tolerastis, experiamini quidquid deinde fors tulerit. Me certe in perpetuum, aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna.

9. Hæc dicente Dario, præsentis periculi species omnium simul corda animosque horrore perstrinxerat: nec aut consilium suppetebat, aut vox; cum Arrabazus vetustissimus amicorum, quem hoscite n̄ fuisse Philippo sæpe diximus, Nos vero, inquit, præstissimam vestram induiti, armisque quanto maximo cultu possumus, adornati, Regem in aciem sequemur; ea quæ d̄m̄nent victoriam ut speremus, mortem non recusemus. Assensu excepere ceteri hanc vocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat cum Besso, inauditi antea facinoris societate unita, Regem suum per milites, quibus ambo præerant, comprehendere & vincere decreverant: ea mente, ut si Alexander ipsos insecutus foret, tradito Rege vivo, inirent gratiam victoris magni profecto cepisse Darium estimaturi. Sin autem eum effugere non visissent inrefecto Dario, regnum sibi occuparent. bellumque renovarent. Hoc parricidium cum diu voluissent, Nabarzanes aditum nefarie spei præparans: Scio me, inquit, sententiam esse dicturum prima specie haud quaquam auribus tuis gratam: sed medici quoque graviores morbos asperis remediis curant: & gubernator, ubi naufragiam timet, fluctura, quidquid servari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnum quodcumque facias, sua teo; sed ut te, ac regnum tuum salubri ratione conserves. Diis adversis bellum inimus, & perimæ fortuna Persas urgere non desinit.

Novis initiis & omnibus opus est. Auspiciis & imperium alii trade interim, qui tam diu Rex appellatur donec Asia decedat hostis. Victor deinde regnum tibi reddat: hoc autem brevi futurum ratio promittit. Bactra intacta sunt. Indi & Sagar in tua potestate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque millia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut major belli moles super sit, quam exhausta sit. Quid ruimus belluarum & tu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est, magis mortem contemnere, quam odisse viam. Sæpe tadio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignavi: at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est: ad quam non pigre ire satum est. Proinde si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus, Præfectum regionis ejus Bessus, Regem temporis gratia statuamus. Compositis rebus, iusto Regi tibi fiduciarium restituet imperium. Haud mirum est, Darium non temperasse animo: quanquam tam impiæ voci quantum nefas subesset, latebat. Itaque, Pessimus, inquit, mancipium, reperisti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires! Strictoque arinace interfecturus videbatur, ni propere Bessus Bactriani-que tristium specie, cæterum si perseveraret, vin-cturi circumstitissent. Nabarzanes interim elapsus mox & Bessus consecutus, copias, quibus præerant, à cætero exercitu secedere iubent: secretum inituri consilium. Artabazus convenientem præsentis fortunæ sententiam orsus, mitigare Darium, temporum identidem admonens, cœpit. Ferret æquo animo qualiumcunque, suorum tamen, vel stultitiam, vel errorem. Inflare Alexandrum, gravem, etiamsi omnes præstet essent: quid futurum si persecuti fugam ipsius, alienentur à Rege? Ea re paruit Artabazo, & quanquam movere castra sta-
tuer

tuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco substitit. Sed attonitus mœstitia simul & desperatione, tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quæ nullius regebantur imperio, variis animorum motus erant: nec in commune, ut antea, consulebatur. Dux Græcorum militum Patron arma capere suos jubet, paratosque esse ad exsequendum imperium. Persæ secesserant. Bessus cum Bactrianis erat, tentabatque Persas abducere, Bactra, & intactæ regionis opulentiam, simulq; quæ manentibus instarent pericula, ostentans. Persarum omnium eadem fere fuit vox, nefas esse deseriri Regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officiis. Ille Persarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc singulos, nunc universos, non ante destitit, quam satis constaret imperata facturos. Idem ægre à Dario impetravit, ut cibum caperet, animumque Regis.

10. At Bessus & Nabarzanes, olim agitarum scelus exsequi statuunt, regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare non poterant. Quippe in illis gentibus Regum eximia majestas est ad nomen quocque Barbari conveniunt, & pristina veneratio fortunæ sequitur adversam. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis, virisque, & spatio locorum nulli earum gentium secunda. Tertiam partem Asiæ tenebat multitudo juniorum, exercitus, quos amiserat Darius, æquabat. Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrum spernebant; inde vires imperii reperituri, si regionis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis, placuit, per milites Bactrianos ad omne obsequium destinatos, Regem comprehendere, mittique nuntium ad Alexandrum, qui indicaret vivam asservari eum. Si, id quod timebant, prodicionem aspernatus esset, occisuri Darium &

& Baſtra cum ſuarum gentium manu perituri. Cæterum propalam comprehendere Darius non poterat; tot Perſarum millibus laturis opem Regi. Græcorum quoque fides timebatur. Itaque quod non poterant vi, fraude aſſequi tentant. Pœnitentiam ſeceſſionis ſimulare decreverant, & excuſare apud Regem conſternationem ſuam. Interim qui Perſas ſollicitarent, mittuntur. Hinc ſpe hinc metu, militares animos verſant. ruina rerum illos ſubdere capita: in perniciem trahi, cum Baſtra pateant exceptura eos donis, & opulencia, quantam animis concipere non poſſint. Hæc agitantibus Artabazus ſupervenit ſive Regis juffu, ſive ſua ſponte affirmans mitigatum eſſe Darium, & eundem illis amicitia gradum patere apud Regem. Illi lacrymantes nunc purgare ſe, nunc Artabazum orare, ut cauſam ipſorum tueretur precesque perferret. Sic peracta nocte, ſub lucis exortu Nabarzanes cum Baſtrianis militibus in veſtibus Prætorii aderat; titulum ſolemniſis officii occulto ſceleri præferens. Darius, ſigno ad eundem dato, currum priſtino more conſcendit. Nabarzanes, cæterique parricidæ procumbentes humi, quem paulo poſt in vinculis habituri erant, ſuſtinuere venerari: lacrymas etiam pœnitentia indices proſuderunt. adeo humanis ingeniis parata ſimulatio eſt. Preces deinde ſuppliciter admotæ, Darium, natura ſimplicem & natum, non credere modo quæ affirmabant, ſed etiam flere coegerunt. Ac ne tum quidem cogitati ſcleris pœnituit, cum intuerentur, qualem & Regem & virum fallerent. Ille quidem ſecurus periculi, quod inſtabat, Alexandri manus, quas ſolas timebat, effugere properabat.

II. Patron autem Græcorum dux præcepit ſuis, ut arma, quæ in ſarcinis antea ferebantur, induerent.

duerent ad omne imperium suum parati, & intenturi. Ipse currum Regis sequebatur, occasione imminens alloquendi eum. quippe Bessi facinus præsenferat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos verius quam comes a curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac sæpius sermone revocato, inter fidem timoremque hæsitans, Regem intuebatur, qui ut tandem advertit oculos, Bubacem, spadonem, inter proximos currum sequentem, percunctari iubet, nunquid ipse velit dicere? Patron se vero, sed remotis arbitris loqui velle cum eo, respondit. Jussusque propius accedere sine interprete (nam hæud videri Græca linguæ Darius erat); Rex inquit, *ex quinque viginti millibus Græcorum super sumus pauci; omne fortune tue comites: & in hoc tuo statu idem, qui florente te fuimus, quasunque sedes elegeris, pro patria & domesticis rebus petiuri. Secundæ adversæque res tue copulavere nos tecum. Per hæc fidem invicem oro & obtestor, in nostris castris tuorum ahernaculum statuer, nos corporis tui custodes esse patiaris. Amisimus Græciam: nulla Bactra sunt nobis, spes omnis in te, utinam & in cæteris esset! Plura dici non attinet. Custodia corporis tui externus & alienigena non deposcerem, si crederem alium posse præstare.* Bessus, quanquam erat Græci sermonis ignarus, tamen stimulante conscientia, indicium profecto Patronem detulisse credebat: & interpretis Græci relato sermone, exempta dubitatio est. Darius autem quantum ex vultu conspici poterat, hæud sane territus, percunctari Patrona causam consilii, quod afferret, coepit. Ille non ultra differendum ratus Bessus, inquit, *& Nabarzanes insidiantur tibi: in ultimo discrimine & fortune tue & vite. Hic dies aut parricidæ, aut tibi, futurus ultimus.* Et Patron quidem egregiam conservari Regis gloriam

riam tulerat. Eludant licet, quibus forte & temere humana negotia volvi agique persuasum est: equidem æterna constitutione crediderim, nexuque caularum latentium, & multo ante destinatarum, suum quemque ordinem immutabili lege percurrere. Darius certe respondit: *Quanquam sibi Græcorum milium fides nota sit, nunquam tamen a popularibus suis recessurum. Difficilius sibi esse dammare, quam decipi. quicquid fors tulisset, non se suos perpeti malle, quam transfugam fieri: juro se perire, si saluum esse sui milites nollent* Patron, desperata salute Regis, ad eos quibus præerat, rediit; omnia pro fide experiri paratus.

12. At Bessus occidendi protinus Regis impetum conceperat. Sed veritus, ne gratiam Alexandri, ni vivum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio, agere gratias incipit, quod perfidi hominis insidias, iam Alexandri opes spectantis, prudenter cauteq; vitasset: donum eum hosti laturum fuisse Regis caput; nec mirari, hominem mercede conductum omnia habere venalia, sine pignore, sine lare, terrarum orbis exsulem, ancipitem hostem, ad nutum licentium circumferri. Purganti deinde se, Deosque patrios testes fidei suæ invocanti, Darius vultu assentiebatur, haud dubius quin vera deferrentur à Græcis, sed eo rerum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quam decipi. triginta millia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur. Quatuor milia Patron habebat; quibus si credidisset salutem suam, damnata popularium fide, parricidio excusationem videbat offerri. Itaque præprobat immerito, quam jure violari. Besso tamen insidiarum consilium purganti respondit: *Alexandri sibi non minus justitiam, quam virtutem, esse perspetam. Falli eos*
qui

qui proditiōis ab eo præmium exspectent. Violata fidei neminem acriter fore vindicem ultoremque.
 Jamque nox appetebat, cum Persæ more solito armis positis ad necessaria ex proximo vico ferenda discurrent. At Bactriani (ut imperatum erat à Besso) armati stabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri jubet, expositisq; e quæ Parron detulerat, haud dubitare Artabazum, quin transeundum esset in castra Græcorum: Persas quoque periculo vulgato secuturos. Destinatus toris suæ, & iam nullius salubris consilii patiens, unicam in illa fortuna opem, Artabazum, ultimum illum visurus amplectitur, perfususque mutuis lacrymis, inhaerentem sibi avelli iubet: capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut à Rege intueretur, in humum primum corpus abiecit. Tum vero eustodiæ eius assueti, quos Regis salutem vel periculis vitæ tueri oportebat, dilapsi sunt, armatis quos jam adventare credebant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat, paucis spadonibus (quia quo descenderent non habebant) circumstantibus Regem. At ille, remotis arbitris, diu aliud atq; aliud consilium animo volutabat. Jamque solitudinem, quam paulo ante pro solatio petiverat, perosus, Bubacem vocari iubet; quem intuens, *Ite, inquit, consulite vobis; ad ultimum Regi vestro (ut decebat) fide exhibita. Ego hic legem fati mei exspecto. Forsitan mireris quod vitam non finiam: alieno scelere quam meo mori malo.* Post hanc vocem, spado gemitu non modo tabernaculum, sed etiam castra complevit. Irruere deinde alii laceratisque vestibus, lugubri & barbaro ululatu Regem deplorare cœperunt. Persæ, ad illos clamore perlato, attoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quiescere, audebant, ne impie deserere Regem viderentur.

Iur. Varius ac dissonus clamor sine duce, ac sine imperio, totis castris referebatur, Besso & Nabarzani nuntiaverant sui, Regem à semetipso interemptum esse. Planctus eos deceperat: Itaque citatis equis aduolant, sequentibus quos ad ministerium sceleris delegerant, & cum tabernaculum intrassent, quia Regem vivere spadones indicabant, comprehendi, vinciri que jusserunt. Rex curru paulo ante vectus, & Deorum, à suis, honoribus cultus, nulla externa ope admota, captivus servorum suorum, in sordidum vehiculum pellibus undique contextum imponitur. Pecunia Regis, & supellex quasi jure belli, diripitur: onustique præda per scelus ultimum parta, fugam intendunt. Artabazus cum iis, qui imperio parebant. Græcisque militibus, Parthienem petebat; omnia tutiora parricidarum contuitu ratus. Persæ promissis Bessi onerati, maxime quia nemo alius erat quem sequerentur, conjungere se Bactrianis, agmen eorum tertio affecturi die. Ne tamen honos Regi non haberetur, aureis compeibus Darium vinciunt, nova ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio posset agnosci, sordidis pellibus vehiculum intexerant. Ignoti jumenta agebant, ne percunctantibus in agmine monstrari posset. custodes procul sequebantur.

13. Alexander audito Darium movisse ab Ecbatanis, omisso itinere quod patebat in Mediam fugientem insequi pergit strenue. Tabas oppidum est in Parætacene ultima: quo ubi pervenit, ibi transfugæ cuniant; præcipitem fuga Bactrapetere Darium Certiora deinde cognoscit ex Bagysthene Babylonio: non equidem victum Regem, sed in periculo esse aut mortis, aut vinculorum. Rex, ducibus convocatis, *Maximum, inquit, opus, sed labor brevissimus superest. Darius haud procul, desti-*
tu

tutus à suis, aut vinculus, aut oppressus est. In illo corpore posita est victoria nostra & tanta res celeritatis est premium. Omnes pariter conclamant, paratos ipsos sequi : nec labori, nec periculo parceret. Igitur raptim agmen cursus magis quam itineris modo ducit : ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque quingenta stadia processit perventumque erat in vicum, in quo Darium Bessus comprehenderat. Ibi Melon Darii interpretis excipitur. corpore æger, non potuerat agmen sequi, & deprehensus celeritate Regis, transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit : sed fatigatis necessaria quies erat. Itaque delectis equitum sex millibus, trecentos, quos Dimachas appellabant, adjungit. Dorio hi graviora arma portabant : cæterum equis vehebantur. cum res locusque posceret, pedestris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orsillos & Mythracenes, qui Bessi parricidium exosi transfugerant : nuntiabantque, stadia quingenta abesse Persas : ipsos brevius iter monstraturos. Gratus Regi adventus transfugarum fuit. Itaque prima vespere, ducibus iisdem, cum expedita equitum manu monstratam viam ingreditur, phalange, quantum festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedens, ita cursum regebat, ut primi coniungi ultimis possent. Trecenta stadia processerant, cum occurrit Brocubelus, Mazei filius, Syriæ quondam prætor. Is quoque transfuga, nuntiabat Bessum haud amplius quam ducenta stadia abesse. Exercitum, utpote qui nihil præcaveret, inconfutrum inordinatumque procedere : Hyrcaniam videri petituros. si festinaret sequi, palantibus super venturum. Darium adhuc vivere. strenuo aliqui cupiditatem consequendi transfuga in ecerat. Itaque calcaribus subditis, effuso cursu erunt. Jam-

qu e

que fremitus hostium iter ingredientium exaudiebatur: sed prospectum ademerat pulveris nubes. Paulisper ergo inhibuit cursum, donec consideret pulvis. Jamque conspecti à Barbaris erant, & abeuntium agmen conspexerant; nequaquam futuri pares, si Besso tantum animi fuisset ad praelium, quantum ad parricidium fuerat. Namque & numero Barbari præstabant, & robore. Ad hoc, refecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri, & fama, maximum in bello utique momentum, pavidos in fugam convertit. Bessus, & cæteri facinoris ejus participes, vehiculum Darii affecuti, cœperunt hortari eum, ut conscenderet equum, & se hosti fuga eriperet. Ille Deos ultores adesse testatur, & Alexandri fidem implorans, negat se parricidas velle comitari. Tum vero ira quoque accensi, tela iniiciunt in Regem, multisque confossum vulneribus relinquunt. Jumenta quoque, ne longius prosequi possent, convulnerant; duobus servis, qui Regem comitabantur, occisis. Hoc edito facinore, ut vestigia fugæ spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Bessus Bactra, paucis equitum comitantibus, petebant. Barbari ducibus destituti, qua quemq; aut spes ducebat, aut pavor, dissipabantur. Quingenti tantum equites congregaverant se, incerti adhuc, resistere melius esset an fugere. Alexander hostium trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam præmittit. Ipse cum cæteris sequitur: tria ferme millia resistentium occisa sunt: reliquum agmen more pecudum intastum agebatur, iubente Rege ut cadibus abstineretur. Nemo captivorum erat, qui monstrare Darii vehiculum posset: singuli, ut quæque preherderent, scrutabantur; nec tamen ullum vestigium fugæ Regis exstabat. Festinantem Alexandrum vix

tria millia equitum persecuta sunt. At in eos qui lentius sequebantur, incidebant un-versa fugientium agmina. Vix credibile dictus; plures captivi quam qui caperent, erant. adeo omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, ut nec hostium paucitatem, nec multitudinem suam satis cernerent. Interim iumenta, quæ Darium vehebant, nullo regente decesserant militari via, & errore delata per quatuor itadia in quadam valle constituerant, æstu simulque vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monstratum à peritis Polystratus Macedo siti maceratus accessit. Ac dum galea haustam aquam sorbet, tela jumentorum deficientium corporibus infixæ conspexit. Miratusque confossa potius, quam abacta esse, semivivi hominis corpus, cum propius accessisset in sordido vehiculo pellibus contecto situm reperit; atque Darium, multis quidem vulneribus confossum, adhuc tamen spirantem, esse cognovit. Qui applicito captivo, cum civem ex voce cognovisset, id saltem præsentis fortunæ solatium se habere dixit, quod apud intellecturum locuturus esset, nec incassum postremas voces emissurus; Hæcque Alexandro perferri iubet: Se nullis in eum meritorum officiis, maximorum autem illi debitorum mori. Agere tamen ei maximas gratias pro beneficiis, in matrem, coniugem liberosque suos impensis: iis enim vitam, & pristini status reverentiam dignitatemque concessam: sibi autem a cognatis atque amicis, quibus & regna & vitam dederit, illa omnia erepta esse; precari se, ut illi victori terrarum omnium imperium contingat. Uitionem sceleris erga se perpetrati, non solum sua, sed exempli omniumque Regum causa, non negligere, illi cum decorum, tum utile futurum. Jamque deficiens aquam poposcit; quam allata m post-

postquam bibit, Polystrato qui eam tulerat: Quisquis es mortalium, inquit, hoc mihi extremum universæ calamitatis genus accidit, ut pro tanto in me beneficio dignas tibi grates referre nequeam. at referat Alexander: Alexandro vero Dii, pro ejus summa in meos humanitate ac clementia. Cui hoc fidei regis unicum dextræ pi gnus pro me dabis. Hæc dicentem, accepta Polystrati manu, vita destituit. Quibus Alexandro nuntiatis, ad corpus demortui perveniens, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis prosecutus est. demptaque sibi chlamyde, corpus illius contexit: atque regio ornatum cultu, ad matrem Syfigambini, patrio regioque more sepeliendum, atque regiis majorum suorum tumulis inferendum, misit.

LIBER VI.
BREVARIUM LIBRI.

1. **P** Rælii inter Lacedæmonios atque Macedones descriptio. & pax ab Alexandro victore Græcis qui eo absente defecerant, concessa.

2. Alexander bello invictus, otio & delitiis frangitur, unde rumor in castris, qui torpentem excitat.

3. Hortatoria Alexandri ad milites oratio, ut bellum, in Asia inchoatum, persequantur, & absolvant.

4. Zieberis miri fluminis descriptio. Alexander Nabarzani per literas salutem querentis veniam pollicetur. Deinde mari Caspio & Hyrcaniæ proximus, quosdam Darii præfectos recipit in gratiam.

5. Artabazo, summa cum animi benevolentia excepto, Græcis qui Darium adjuverant, parcit Alexander, & Mardorum gente debellato, Amazoniæ cujusdam reginæ petitioni satisfacit.

6. *Macedones Alexandri offenduntur moribus: qui, ut seditionem averteret, ad bellum Besso inferendum mentem convertit, quod & stratagemate inchoat: ac Satibarzanem, quod defecisset, primum persequitur: Barbaros à montibus fortiter dispellit: Artacacnam expugnat.*

7. *Conjuratorem in Alexandrum Dymnus Nicomacho, hic per Ceballinum fratrem Alexandro detegit. Hinc mors Dymni, qui ipse sibi manus infert.*

8. *Amicorum regionum consilio Philotas Parmenionis filius, conjurationis autor & particeps creditus, capitur, ac velato capite in regiam abducitur.*

9. *De conjuratione, adversus Philotam expositoria Alexandri ad milites oratio, coram quibus Philotas adductus, defensionem parat.*

10. *Apologetica Philotæ oratio, qua conjurationis accusationem prolixè refellit.*

11. *Concio à quodam Belone accensa, in Philotam surgit. Is paulo post, ut se cruciatibus liberaret, fidei conjurationis circumstantias aperit: cumq; aliis qui accusantur, saxis Nicomacho obruitur.*

PUGNA discrimen immisit; obtruncatisque qui promptius resistebant, magnam partem hostium propulit. Cœperant fugere victores, & donec avidius sequentes in planum deduxere, multi cadebant. Sed ut primum locus, in quo stare posset, fuit, æquis viribus dimicatum est. Inter omnes tamen Lacedæmonios Rex eminebat, non armorum modo & corporis specie, sed etiam magnitudine animi, quo uno vinci non potuit. Undiq; nunc cominus, nunc eminus, petebatur, diuque arma circumferens, alia tela clypeo exci-

piebat, corpore alia vitabat, donec hasta femora
perforata, plurimo sanguine effuso, destituere pu-
gnantem. Ergo clypeo suo exceptum armigeri ra-
ptim in castra referebant, iactationem vulnorum
haud facile tolerantem. Nec tamen omisere Lace-
dæmonii pugnam, & ut primum sibi quam hosti
æquiores locum capere potuerunt, densatis ordi-
nibus effusi, fluentem in se aciem excepere. Non
aliud discrimen vehementius fuisse, memoriz
proditum est. Duarum nobilissimarum bello gen-
tium exercitus pari Marte pugnant. Lacedæmo-
nii vetera, Macedones præsentia decora intueban-
tur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugna-
bant. Lacedæmoniis dux, Macedonibus locus de-
erat. Diei quoq; unius tam multiplex casus, mo-
do spes, modo metum, utriusque partis augebat:
velut de industria inter fortissimos viros certamen
æquante fortuna. Cæterum angustia loci, in quo
heserat pugna, non patiebantur totis congregari vi-
ribus. Spectabant ergo plures quam inierant præ-
lium: & qui extra teli iactum erant, clamore in-
vicem suos accendebant. Tandem Laconum acies
languescere, lubrica arma sudore vix sustinens, pe-
dem deinde referre cœpit urgente hoste, ac aperte
fugere. Insequebatur dissipatos victor, & emensus
omne spatium quod acies Laconum obtinuerat,
ipsum Agim persequabatur. Ille, ut fugam suorum,
& proximos hostium conspexit, deponi se iussit:
expertusque membra, an impetum animi sequi
posset, postquam deficere sensit, poplitibus semet
cepit: galeaq; strenue sumpta, clypeo protegens
corpus, hanc tam dextra vibrabat: ultro vocans ho-
stem, si quis iacenti spolia demere auderet. Nec
quisquam fuit, qui sustineret cominus congregari.
Procul missilibus appetebatur, ea ipsa in hostem
retorquens, donec lancea nudo pectori infixæ esset,
qua

qua ex vulnere evulsa, inclinatum ac deficiens caput clypeo paulisper excepit; deinde, linquente spiritu pariter ac sanguine, moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque millia & ccc. ex Macedonibus haud amplius c. 10. Cæterum vix quisquam nisi saucius, revertit in castra. Hæc victoria non Spartam modo, lociosque ejus, sed etiam omnes, qui fortunam belli spectaverant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, dissentire ab animis gratulantium vultus; sed bellum finire cupienti, opus erat decipi, & quanquam fortuna rerum placebat, invidiam tamen, quia maiores res erant, quam quas Præfecti modus caperet, metuebat: quippe Alexander hostes vinci voluerat: Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem indignabatur: suæ demptum gloriæ existimans, quicquid cessisset alienæ. Itaque Antipater, qui probe nosset spiritum ejus, non est ausus ipse agere arbitrium victoriæ: sed concilium Græcorum, quid fieri placeret, consuluit. A quo Lacedæmonii, nihil aliud, quam ut oratores mittere ad Regem liceret, precati, non gravate veniam defectionis, præter auctores, impetraverunt; Megalopolitanis, quorum urbs erat obsessa à defectione, Achæis & Ætolis, dxx talenta dare jussis. Hic fuit exitus belli, quod repente ortum, prius tamen finitum est, quam Darius Alexander apud Arbella superaret.

2. Sed ut primum instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum, quam quietis otiique patientior, exceperunt eum voluptates: & quem arma Persarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempestiva convivia, & perpotendi pervigilandi que insana dulcedo; Indique & greges pellicum, omnia in externum lapsa sunt morem: quem æmulatus quasi potiorum suo, ita popularium animos oculosque pariter offendit, ut à plerisque ami-

corum pro hoste haberetur: tenaces quippe disciplina suæ, festinosque parco ac parabili victu ad implenda naturæ desideria defungi, in peregrina & vicinarum gentium mala impulerat. Hinc sæpius comparatæ in caput eius insidiæ, secessio militum, & liberior inter mutuas querelas dolor; ipsius deinde nunc ira, nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pavor, cæteraq; his similia, que deinde dicentur. Igitur cum intempestivis conviviis dies pariter noctesque consumeret, satietatem epularum ludis interpolabat, non contentus artificum, quos è Græcia excitaverat, turba: quippe captivæ feminarum iuebantur suo ritu canere inconditum & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam Rex ipse conspexit molliorem quam cæteras, & producentibus eam verecunde reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honestabat. Deiectis in terram oculis, & quantum licebat, ore velato, suspicionem præbuit Regi, nobiliorem esse, quam ut inter convivales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata quanam esset, neptem se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio eius genitam esse respondit: uxorem Histaspis fuisse. Propinquus hic Darii fuerat; magni & ipse exercitus Prætor. Adhuc in animo Regis tenues reliquæ pristini moris hærebant. Itaque fortunam regia stirpe genitæ & tam celebre nomen reveritus, non dimitti modo captivam, sed etiam reitui ei suas opes iussit; virum quoque requiri, ut reperto coniugem redderet. Postero autem die præcepit Hephæstioni, ut omnes captivos in regiam iuberet adduci. Ubi singulorum nobilitate inspectata secrevit à vulgo, quorum eminebat genus. Mille hi fuerunt, inter quos repertus est Oxatres Darii frater, non illius fortuna, quam indomabile animi sui clarior. xxvi millia talentum proxima præ-

præda redacta erant : è quæis xii millia in congiam militum absumpta sunt. Par huic pecuniæ summa custodum fraude subtracta est. Oxydates erat nobilis Perses, quia à Dario capitali supplicio destinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato Satrapiam Mediæ attribuit, fratremque Darii recepit in cohortem amicorum; omni vetustæ claritatis honore servato. Hinc in Parthienem perventum est, tunc ignobilem gentem, nunc caput omnium, qui post Euphratem & Tigridem amnes siti, Rubro mari terminantur. Scythæ regionem campestem ac fertilem occupaverunt, graves adhuc atcolæ. Sedes habent & in Europa, & in Asia. Qui super Bosphorum colunt, ascribuntur Asiæ. At qui in Europa sunt, à lævo Thraciæ latere ad Borysthenem, atque inde ad Tanaim alium amnem recta plaga pertinent. Tanaïs Europam & Asiam medius interfuit; nec dubitatur quin Scythæ, qui Parthos condidere, non à Bosphoro, sed ex regione Europæ penetraverint. Urbs erat ea tempestate clara Hecatompylos, condita à Græcis. Ibi stativa Rex habuit, comæatibus undique advectis. Itaque rumor otiosi militis, viritum sine autore percrebuit, Regem contentum rebus, quas gessisset in Macedoniam protinus redire statuisse. Discurrunt lymphatis similes in tabernacula, & itineri sarcinas aptant: signum datum crederes, ut vasa colligerent. Totis castris tumultus, hinc contubernales suos requirentium, hinc onerantium plaustra, perfertur ad Regem. Fecerant fidem rumori temere vulgato Græci milites, redire iussi domos, quorum equitibus singulis denariorum sena millia dono dederat, Ipsi quoque finem militiæ adesse credebant. Haud secus quam par erat, territus Alexander, qui Indos atque ultima Orientis peragrasse statuisset, Præfectos copiarum in Prætorium

contrahit, obortisque lacrymis, ex medio gloriæ spatio revocari se, victi magis quam victoris fortunam in patriam relaturum, conquestus est: nec sibi ignaviam militum obstare, sed Deorum invdiam, qui fortissimis viris subitum patriæ desiderium admovissent, paulo post in eandem cum majore laude famaque reducturis. Tum vero pro se quisque operam suam offerre, difficillima quæque poscere, pollicere militum quoque obsequium, si animos eorum leni & apta oratione permulcere voluisset. Nunquam infractos & abiectos recessisse, quoties ipsius alacritatem & tanti animi spiritus haurire potuissent. Ita se facturum esse respondit: Illi vulgi aures præparent sibi. Satisque omnibus, quæ in rem videbantur, compositis, vocari ad concionem exercitum jussit, apud quem talem orationem habuit:

3. Magnitudinem rerum, quas gessimus, milites, intuentibus vobis, minime mirum est, & desiderium quietis, & satietatem gloriæ, occurrere, ut omittam Illyrios, Triballos, Bæotiam, Thraciam, Spartam, Achaos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque, perdomui. Ecce orsi bellum ad Hellespontum, Ionas, Æolidem servitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam Pamphiliam, Pisidias, Ciliciam, Syriam, Phenicem, Armeniam, Persidem, Medos, Parthienem, habemus in potestate. Plures provincias complexus sum, quam alii urbes ceperunt: & nescio an enumeranti mihi quædam ipsarum rerum multitudo subduxerit. Itaque, si crederem satis certam esse possessionem terrarum, quas tanta velocitate domuimus, ego vero milites, ad penates meos, ad parentem sororesque & ceteros cives, vel renitentibus vobis, erumperem, ut ibi potissimum parta vobiscum laude

de gloria fruerer, ubi nos uberrima victoræ præmia exspectant, liberorum, conjugum, parentumque letitia, pax, quies, rerum per virtutem partarum securæ possessio. Sed in novo, & (si verum fieri volumus) precario imperio, adhuc iugum eius rigida cervice subeuntibus Barbaris, tempore, militæ opus est, dum mitioribus ingeniis imbuuntur, & efferratos mollior consuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem statuto tempore exspectant. Adco etiam illa sensus omnium expertia, tamen sua lege mutescunt. Quid? creditis, tot gentes alterius imperio ac nomine assuetas, non sacris, non moribus, non commercio linguæ nobiscum coherentes, eodem prælio domitas esse, quo victæ sunt? Vestris armis continentur, non suis moribus; & qui præsentibus metuant, in absentia hostes erunt. Cum feris bestiarum res est, quas captas & inclusas, quia ipsarum natura non potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago, tanquam omnia subacta sint armis, quæ fuerunt in ditione Darii. Hyrcaniam Nabarzanes occupavit. Bactra non solum possidet parricida Bessus, sed etiam minatur. Sogdiani, Dahæ, Massagætæ, Saccæ, Indi, sui iuris sunt. Omnes hi simul, si terga nostra viderint, sequentur. Illi enim eiusdem nationis sunt, nos alienigenæ & externi. Suis autem quique parent placidius, etiam cum is præest, qui magis timeri potest. Proinde aut quæ cepimus, mittenda sunt, aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus agris, milites, nihil quod nociturum est, medici relinquunt: sic nos, quidquid obstat imperio, recidamus. Parva sæpe scintilla contempta magnum excitavit incendium. Nil tuto in hoste despicitur: quem spreveris, valentioris negligentia facies. Ne Darius quidem hæreditarium Persarum accepit imperium, sed in sedem Cyri beneficio Bagoæ castrati hominis admissus ne vos magno labore cre-

datis Bessum vacuum regnum occupaturum. Nos
 vero peccavimus, milites, si Dariam ob hoc vici-
 mus, ut servo ejus traderemus imperium: qui ul-
 timum ausus scelus, Regem suum etiam externa
 opis egentem, certe cui nos victores pepercissimus,
 quasi captivum in vinculis habuit: ad ultimum,
 ne a nobis conservari posset, occidit. Hunc vos re-
 gnare patiemini? quem equidem cruci affixum vi-
 dere festino, omnibus Regibus gentibusque fidei,
 quam violavit, meritas pœnas solventem. At her-
 cule, si mox eundem Græcorum urbes, aut Helleſpon-
 tum vastare nuntiaturum erit vobis, quo dolore affi-
 ciemini, Bessum præmia vestra occupasse victoriæ?
 Tunc ad repetendas res festinabitis: tunc arma ca-
 pietis. Quanto autem præstaret territum adhuc, &
 vix mentis suæ compotem, opprimere? Quatridui
 nobis iter superest, qui tot proculcavimus nives,
 tot amnes superavimus, tot montium iuga trans-
 currimus: non mare illud, quod exæstuans iter flu-
 cibus occupat, euntes nos moratur: non Cilicia fau-
 ces & angustiae includunt: plana omnia & pro-
 na sunt. In ipso limine victoriæ stamus. Pauci no-
 bis fugitivi, & domini sui interfectores, supersunt.
 Egregium mehercule opus, & inter prima gloria
 vestra numerandum, posteritate famæque trade-
 tis: Darii quoque hostis, finito post mortem ejus
 odio, parricidas esse vos ultos: neminem impiam
 effugisse manus vestras. Hoc perpetrato, quanto cre-
 ditur Persas obsequentiores fore, cum intellexerint,
 vos pia bella suscipere; & Bessi sceleri, non nomi-
 ni suo, irasci?

4. Summa militum alacritate, jubentium quo-
 cunque vellet, duceret, oratio excepta est. Nec
 Rex moratus impetum, tertioque per Parthienem
 die ad fines Hyrcaniæ penetrat: Cratero relicto
 cum iis copiis, quibus præerat, & ex manu,
 quam

quam Amyntas ducebat, additis sexcentis equitibus, & totidem sagittariis, ut ab incursione Barbarorum Parthienem tueretur. Erigyum impedimenta, & modico præsidio dato, campestri itinere ducere jubet. Ipse cum Phalange & equitatu ci. stadia emensus, castra in valle, qua Hyrcaniam ad-eunt, communit. Nemus præaltis densisque arboribus umbrosum est, pingue vallis solum rigan-tibus aquis, quæ ex petris eminentibus manant. Ex ipsis radicibus montium Zioberis amnis effun-ditur, qui tria fere stadia in longitudinem univer-sus fluit: deinde saxo, quod alveolum interpolat, repercussus, duo itinera velut dispensatis aquis a-perit. Inde torrens & saxorum per quæ incurrit asperitate violentior, terram præceps subit. Per-ecce stadia conditus labitur, rursusque velut ex alio fonte conceptus editur, & novum alveum intendit, priore sui parte spatiosior. Quippe in lati-tudinem XIII stadiorum diffunditur, rursusque angustioribus coërcitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui Rhidago nomen est. Incolæ affirmabant, quæcunque dimissa essent in cavernam, quæ propior est fonti, rursus, ubi aliud os amnis aperit, existere. Itaque Alexander duos tauros, qua subeunt aquæ terram, præcipi-tari jubet: quorum corpora, ubi rursus erumpit, expulsa videre, qui missi erant ut exciperent. Quat-tum jam diem eodem loco quietem militi dede-rat, cum literas Nabarzanis, qui Darium cum Besso interceperat, accipit; quarum sententia hæc erat, *Se Dario non fuisse inimicum, imo etiam, quæ credidisset utilia esse, suasisse: & quia fidele consi-lium Regi dedisset, prope occisum ab eo. Agitasse Darium, custodiam corporis sui contra ius fasque peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quam per ducentos & triginta annos inviolatam*

Regibus suis prestitissent. Se in precipiti & lubrico stantem, consilium à presenti necessitate reperisse. Darium quoque cum occidisset Bagoam, hac excusatione satisfacisse popularibus, quod insidiantem interemisset. Nihil esse miseris mortalibus spiritus carius. Amore eius ad ultima esse propulsum: sed ea magis esse secutum, quæ corrigisset necessitas, quam quæ optasset. In communi calamitate suam quemque habere fortunam. Si venire se iuberet, sine metu esse venturum. Non timere, ne fidem datam tantus Rex violaret. Deos à deo falli non solere. Cæterum, si, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti. Patriam esse ubicunque vir fortis sedem elegerit. Nec dubitavit Alexander fidem, quo Persæ modo accipiebant, dare, inviolatum, si venisset, fore. Quadrato tamen agmine & composito ibat: speculatores subinde præmittens, qui explorarent loca. Levis armatura ducebat agmen: Phalanx eam sequebatur: post pedites erant impedimenta: & gens bellicosa, & natura situs difficilis aditu, curam Regis intenderat. Namque perpetua vallis jacet, usque ad mare Caspium patens. Duo terræ ejus veluti brachia excurrunt: media fluxu modico sinum faciunt, Lunæ maxime similem, cum eminent cornua nondum totum orbem fidere implente. Cercetæ, Mossyni, & Chalybes, alæva sunt. Ab altera parte Leucosyri, & Amazonum campi, & illos quæ vergit ad septentrionem; hos ad occasum conversa prospectat. Mare Caspium dulcius cæteris, ingentis magnitudinis serpentes alit: piscium longe diversus ab aliis color: quidam Caspium, quidam Hyrcanium appellant Alii sunt, qui Mæotim paludem in id cadere putent, & argumentum afferunt, aquam quo dulcior sit quam cætera maria, infuso paludis humore mitescere. A Septentrione ingens in littus mare incumbit, longe.

geque agit fluctus, sed magna parte exarsuans stagnat. Idem alio cœli statu recipit in se frerum, eodemque impetu, quo effusum est relabens, terram naturæ suæ reddit : & quidam credidere non Caspium mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere, cujus fastigium (ut supra dictum est) perpetua valle submittitur. Hinc Rex viginti stadia processit, semita propemodum invia, cui silva imminabat, torrentesque & eluvies iter morabantur; nullo tamen hoste obvio penetravit, tandemque ad ulteriora perventum est. Præter alios commeatus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus nascitur, & uberrimum gignendis uvis solum est. Frequens arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur: sed nisi solis ortum incolæ occupaverint, vel modico tempore succus extinguitur. Triginta hic stadia processerat, cum Phrataphernes ei occurrit, seque, & eos, qui post Darii mortem profugerant dedens. Quibus benigne exceptis, ad oppidum Arvas pervenit. Hic ei Craterus & Erigionus occurrunt; Præfectum Tapurorum gentis Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam Regis. Sarrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim. Exul hic, regnante Ocho, ad Philippum pervenerat. Tapurorum quoque gentem Phradati reddidit.

5. Jamque Rex ultima Hyrcaniæ intraverat, cum Artabazus, quem Dario fidissimum fuisse supra diximus, cum propinquis Darii, ac suis liberis, modicaque Græcorum militum manu, occurrat: dextram venienti obtulit Rex. Quippe & hospes Philippi fuerat, cum, Ocho regnante exularet, & hospitii pignora in Regem suum ad ultimum fides conversata vincebat. Comiter igitur exceptus, *Tu quidem, inquit, Rex, perpetua felicitate*

floreas. Ego ceteris latus hoc uno torqueor, quod precipiti senectute diu frui tua bonitate non possum. xc & quintum annum agebat. Novem juvenes eadem matre geniti patrem comitabantur. Hos Artabazus dextræ Regis admovit, precatus ut tam diu viverent, donec utiles Alexandro essent. Rex pedibus iter plerumque faciebat. Tunc admoventi sibi & Artabazo equos iussit, ne ipso ingrediente pedibus, senex equo vehi erubesceret. Deinde ut castra sunt posita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, convocari jubet. At illi, nisi Lacedæmoniiis quoque fides daretur, respondent, se quid agendum ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmoniorum missi ad Darium: quo victo, applicaverant se Græcis mercede apud Persas militantibus. Rex, omissis sponsionum fideique pignoribus, venire eos iussit, fortunam, quam ipse dedisset, habituros. Diu cunctantes, plerisque consilia variantibus, tandem venturos se pollicentur. At Democrates Atheniensis, qui maxime Macedonum opibus semper obstiterat, venia desperata, gladio se transfigit. Cæteri, sicut constituerant, ditioni Alexandri se ipsos permittunt; mille & v milites erant. Præter hos legati ad Darium missi xc. In supplementum distributus miles, cæteri remissi domum, præter Lacedæmonios, quos tradi in custodiam iussit. Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu vitæ aspera, & latrociniis assuecta. Hæc sola nec legatos miserat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, si una gens posset efficere, ne invictus esset, impedimentis cum præsidio relictis, invicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hostis in conspectu erat: tumultus magis quam prælium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupaverant, Barbari profugiunt, proximique vici ab incolis

deserti capiuntur. Interiora regionis eius haud sane adire sine magna vexatione exercitus poterat. Juga montium, præaltæ sylvæ, rupesque invix, sepiunt: ea, quæ plana sunt, novo munimenti genere impederant Barbari. Arbores densæ sunt ex industria constitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rursus inserunt terræ. Inde velut ex alia radice latiores virent trunci. Hos, qua natura fert, adolescere non sinunt. Quippe alium alii quasi nexu conserunt: qui ubi multa fronde vestiti sunt, operiunt terram. Itaque occulti ramorum, velut laquei, perpetua sepe iter cludunt. Una ratio erat, cædendo aperire saltum. Sed hoc quoque magni operis. Crebri namque nodi nudaverant stipites; & in se implicati arborum rami suspensis circulis similes, lento vimine frustrabantur ictus. Incolæ autem ritu ferarum virgulta subire soliti, tum quoque intraverant saltum, occultisque telis hostem laceſcebant. Ille venantium modo latibula scrutatus, plerosque confodit: ad ultimum circuire saltum milites jubet, ut si qua pateret, irrumperent. Sed ignotis locis plerique oberrabant. Excepti sunt quidam, inter quos equus Regis (Bucephalum vocabant) quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo æstimabat. Namque ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium: & Regem, cum vellet ascendere, sponte sua genua submittens, excipiebat, credebaturque sentire quem veheret. Maiore ergo, quam decebat, ira simul ac dolore stimulatus. equum vestigari jubet, & per interpretem pronuntiare, ni reddidissent, neminem esse victurum. Hac denuntiatione territi, cum cæteris donis equum adducunt, Sed ne sic quidem mitigatus, cædi sylvas jubet, aggestaq; humo è montibus, planitiem ramis impeditam exaggerari. Jam aliquantulum

altitudinis opus creverat, cum Barbari, desperato
 regionem quam occupaverant, posse retineri, gen-
 tem suam dedidere. Rex obsidibus acceptis, Phra-
 datum tradere eos iussit. Inde quinto die in stativa
 revertitur. Artabazum deinde, geminato honore,
 quem Darius habuerat ei, remittit domum. Jam-
 que ut ad urbem Hyrcaniam, in qua regia Darii fuit,
 ventum erat. Ibi Nabarzanes accepta fide occur-
 rit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat
 specie singulari spado, atque in ipso flore pueritiæ:
 cui & Darius fuerat assuetus, & mox Alexander
 assuevit; seque maxime precibus motus, Nabar-
 zani ignovit. Erat, ut supra dictum est, Hyrcaniam
 finitima gens Amazonum, circa Thermodoonta
 amnem, Themiscyræ incolentium campos. Regi-
 nam habebant Thalestrim, omnibus inter Cauca-
 sum montem & Phasim amnem imperitantem.
 Hæc cupidine visendi Regis accensa, finibus regni
 sui excessit: & cum haud procul abesset, præmisit
 indicantes, venisse Reginam, adeundi ejus cogno-
 scendique avidam. Protinus facta potestate ve-
 niendi, cæteris jussis subsistere, cæcæ feminarum
 comitatu processit. Atque ut primum Rex in con-
 spectu fuit, equo ipsa desiliit, duas lanceas dextra
 præferens. Vestis non toto Amazonum corpori
 obducitur: nam læva pars ad pectus est nuda, cæ-
 tera inde velantur: nec tamen sinus vestis, quem
 nodo colligant, infra genua descendit. Altera pa-
 pillæ intacta servatur, qua muliebris sexus liberos
 alant: adurit dextera, ut arcus facilius inten-
 dant, & tela vibrent. Interito vultu Regem Tha-
 lestris intuebatur: habitum ejus haud quaquam
 rerum famæ parem oculis perlustrans. Quippe o-
 mnibus Barbaris in corporum maiestate veneratio
 est: magnorumque operum non alios capaces pu-
 tant, quam quos eximia specie donare natura di-
 gna-

gnata est. Cæterum interrogata, num aliquid petere vellet: haud dubitavit fateri, ad communicandos cum Rege liberos se venisse; dignam ex qua ipse regni generaret hæredes. Faminei lexis se tenturam, marem reddituram patri. Alexander, an cum ipso militare velle, interrogat: & illa, causata sine custode regnum reliquisse, petere perseverabat, ne se irritam spei pateretur abire. Acrior ad Venerem femina cupido, quam Regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit. Tredecim dies in obsequium desiderii eius absque non sunt. Tum illa regnum suum, Rex Parthienem, petiverunt.

6. Hic vero palam cupiditates suas solvit: continentiamque & moderacionem, in altissima quaque fortuna eminentia bona, in superbiam ac lasciviam vertit. Patrios mores, disciplinamque Macedonum Regum salubriter temperatam, & civilem habitum, velut leviora magnitudine sua duccens, Persicæ regiæ par Deorum potentia fastigium æmulabatur. Jacere humi venerabundos ipsum, paulatimque; cervilibus ministeriis tot Victores gentium imbuere, & captivis, pares facere, expetebat. Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit, vestemque Persicam sumpsit: ne omen quidem veritus, quod à victoriis insignibus in devesti transiret habitum. Et ille, se quidem Persarum spolia gestare dicebat: sed cum illis quoque mores induerat; superbiamque habitus animi insolentia sequebatur. Literas quoque, quas in Europam mitteret, veteris annuli gemma obsignabat iis, quas in Asiam scriberet, Darii annulus imprimebatur; ut apparet, unum animum duorum non capere fortunam. Amicos vero & equites, unaque principes militum aspernantes quidem, sed recusare non ausos, Persicis ornaverat vestibus. Pellices

cec & LX, totidem quot Darii fuerant, regiam
 implebant, quas spadonum greges, & ipsi mulie-
 bria pati assueti, sequebantur. Hæc luxu, & per-
 egrinis infecta moribus, veteres Philippi milites,
 rudis natio ad voluptates, palam aversabantur; to-
 risque castris unus omnium sensus ac sermo erat,
 plus amissum victoria, quam bello quæsitum esse.
 Tum maxime vinci ipsos, dedique alienis mori-
 bus & externis: tantæ moræ pretium, domos qua-
 si in captivo habitu reversuros, pudere jam sui: Re-
 gem victis quam victoribus similiorem, ex Mace-
 doniæ Imperatore Darii Satrapen factum. Ille non
 ignarus, & principes amicorum, & exercitum
 graviter offendi, gratiam liberalitate donisque re-
 cuperare tentabat. Sed, ut opinor, liberis pretium
 servitutis ingratum est. Igitur, ne in seditionem
 res verteretur, otium interpellandum erat bello,
 cujus materia opportune alebatur. Namque Bes-
 sus, veste regia sumpta, Artaxerxem appellari se
 jusserat, Scythasque & cæteros Tanais accolæ
 contrahebat. Hæc Satibarzanes nuntiabat, quem
 receptum in fidem, regioni, quam antea obtinue-
 rat, præfecit. Et cum grave spoliis apparatuque lu-
 xuriæ agmen vix moveretur, suas primum, dein-
 de totius exercitus sarcinas, exceptis admodum
 necessariis, conferri jussit in medium. Planities
 spatiosa erat, in quam vehicula onusta perduxer-
 ant. Expectantibus cunctis, quid deinde esset im-
 peraturus, jumenta jussit abduci, suisque primum
 sarcinis face subdita, cæteras incendi præcepit. Fla-
 grabant exurentibus dominis, quæ ut intacta ex
 urbibus hostium raperent, sæpe flammæ restinxer-
 ant, nullo sanguinis pretium audente deflere, cum
 regias opes idem ignis exureret. Brevis deinde ora-
 tio mitigavit dolorem; habilesque militiæ, & ad
 omnia parati, latabantur sarcinarum potius, quam
 disci-

disciplinæ, fecisse iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor Parmenionis filius, subita morte correptus, magno desiderio sui affecerat cunctos. Rex ante omnes mœstus, cupiebat quidem subsistere, funeri affuturus, sed penuria com meatuum festinare cogebat. Itaque Philotas cum duobus millibus & DC relictus, ut iusta fratri persolveret; ipse contendit ad Bessum. Iter facient literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum; è quibus cognoscit, Bessum quidem hostili animo occurrere cum exercitu: cæterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipse præfecisset, defecisse ab eo. Itaque quanquam Besso imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præverti optimum ratus, levem armaturam, & æquestres copias educit: totaque nocte strenue facto itinere, improvisus hosti supervenit. Cuius cognito adventu, Satibarzanes cum duobus millibus equitum (nec enim plures subito contrahi poterant) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupaverunt. Prærupta rupes erat, quæ spectat Occidentem: eadem qua vergit ad Orientem, leniore submissa fastigio, multis arboribus obsita, perennem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus ejus triginta & duo stadia comprehendit. In Vertice herbidus campus: in hoc multitudinem imbellem confidere jubent. Ipsi, qua rupes erat, arborum truncos & saxa obmoliuntur. XIII millia armata erant. In horum obsidionem Cratæro relicto, ipse Satibarzanem sequi festinat. Et quia longius eum abesse cognoverat, ad expugnandos eos, qui edita montium occupaverant, redit. Ac primo repurgari jubet, quicquid ingredi possent: deinde, ut occurrebant invicem cautes, præruptæque rupes, irritus labor videbatur obstante natura. Ille, ut erat animi semper obliuctantis difficultatibus, cum & per-

progredi arduum, & reverti periculosum esset, versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (ut solet, ubi prima quæque damnamus) subiciente animo: hæsitanti, quod ratio non potuit, fortuna consilium subministravit. Vehemens Favonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Hæc vapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores jubet, & igni dare alimenta: celeriterque stipitibus cumulatis, fastigium montis æquatum est. Tunc undique ignis injectus cuncta comprehendit: flammam in ora hostium ventus ferebat: fumus ingens velut quadam nube absconderat cælum. Sonabant incendio sylvæ, atque ea quoque quæ non incendebat miles, concepto igne, proxima quæque adurebant. Barbari suppliciorum ultimum, si qua inter moreretur ignis, effugere tentabant: sed qua flamma dederat locum, hostis obstabat. Varia igitur eade consumpti sunt. Alii in medios ignes, alii in petras præcipitavere se; quidam manibus hostium se obtulerunt; pauci semiuistulati venire in potestatem. Hinc ad Craterum, qui Artacacnam obsidebat, rediit. Ille, omnibus præparatis, Regis exspectabat adventum, captæ urbis titulo (sicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoveri iubet: ipsoque aspectu territi Barbari è muris supinas manus tendentes orare cœperunt, iram in Sathibarzanem, defectionis autorem reservaret, supplicibus semet dementibus parceret. Rex, data venia, non obsidionem modo solvit, sed omnia sua incolis reddidit. Ab hac urbe digresso, supplementum novorum militum occurrit. Zoilus de equites ex Græcia adduxerat: tria millia Illyrico Antipater miserat. Thessalie equites c & xxx cum Philippo erant. Ex Lydia duo millia & DC, peregrinus miles, advenerant: CCC equites gentis ejusdem sequere

quebantur. Hac manu adjecta Drangas pervenit. Bellicosa natio est. Satrapes erat Bazaentes, sceleris in Regem suum particeps Besso. Is suppliciorum, quæ meruerat, metu, profugit in Indiam.

7. Jam nonum diem stativa erant, cum externa vi non tutus modo Rex, sed invictus, intestino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud Regem autoritatis & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio uni sibi dediti corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perspicere poterat, similis attonito, remotis arbitris cum juvene secessit in Tempus; arcana se & silenda afferre præfatus: suspensumque expectatione, per mutuam caritatem & pignora utriusque animi rogat, ut affirmet jurejurando, quæ commississet, silentio esse recturum. Et ille ratus, nihil, quod etiam cum perjurio detegendum foret, indicaturum, præsentibus Deos jurat. Tum Dymnus aperit, in tertium diem insidias Regi comparatas, sequæ ejus consilii fortibus viris & illustribus esse participem. Quibus juvenis auditis, se vero fidem in parricidio dedisse constanter abnuit, nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus & amore & metu amens, dextram exoleti complexus, & lacrymans, orare primum ut particeps consilii operisq; fieret. Si id sustinere non posset, attamen proderet se, cuius erga ipsum benevolentia præter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus, quod caput suum permisisset fidei adhuc in expertæ. Ad ultimum averfari scelus perseverantem metu mortis terret; ab illo capite coniuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Alias deinde effeminatum, & muliebriter timidum, alias proditorem amatoris appellans, nunc ingenia promittens, interdumque regnum quoque, versabat animum tanto facinore procul abhorrentem: strictum

Etum deinde gladium modo illius, modo suo ad-
 movens iugulo, supplicem dem & infestus expressit,
 ut tandem non solum silentium, sed etiam operam
 polliceretur: namque abunde constantis animi, &
 dignus qui pudicus esset, nihil ex pristina volun-
 tate mutaverat: sed captum Dymni amore simu-
 labat nihil recusare. Sciscitari deinde pergit, cum
 quibus tantæ rei societatem inisset. Plurimum re-
 fere quales viritam memorabili operi admoturi
 manus essent. Ille & amore & scelere male sanus,
 simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissi-
 mis juvenum non dubitasset se jungere, Demetrio
 corporis custodi, Peucolao, Nicanori. Adjicit his
 Aphæbetum, Loceum, Dioxenum, Archepolim,
 & Amyntam. Ah hoc sermone dimissus Nico-
 machus, ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ
 acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in taber-
 naculo, ne si regiam intrasset, non assuetus adire
 Regem, conjurati proditos se esse reciscerent. Ipse
 Ceballinus ante vestibulum regis (neque enim
 propius aditus ei patebat) consistit: oppetens ali-
 quem ex prima cohorte amicorum, ut introduce-
 retur ad Regem. Forte cæteris dimissis, unus Phi-
 lotas Parmenionis filius, incertum quam ob cau-
 sam, subsisterat in regia. Huic, Ceballinus ore con-
 fusio magnæ perturbationis notas præ se ferens,
 aperit quæ ex fratre compererat, & sine cunctatio-
 ne nuntiari Regi iubet. Philotas, laudato eo, pro-
 tinus intrat ad Alexandrum: multoque invicem
 de aliis rebus consumpto sermone, nihil eorum
 quæ ex Ceballino cognoverat, nuntiat. Sub vespe-
 rameum prodeuntem in vestibulo regis excipit
 iuvenis, an mandatum exsecutus foret, requirens.
 Ille non vacasse sermoni suo Regem causatus, dis-
 cessit. Postero die Ceballinus venienti in Regiam
 præsto est. Intrantemque admonet pridie commu-
 ni

nicatz cum ipso rei. Ille curz sibi esse respondit : ac ne tum quidem Regi, quz audierat, aperit. Cœperat Ceballino esse suspectus. Itaque non ultra interpellandum ratus, nobili iuveni (Metron erat ei nomen) super armamentarium posito, quod scelus pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamentario abscondito, protinus Regi corpus forte curanti, quid ei index detulisset, ostendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus, *Habeo te, inquit incolumem ex impiorum manibus ereptum.* Percunctatus deinde Alexander quz noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque institit quzrere quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium. Atque illo fatente, iam tertium esse; existimans haud incorrupta fide tãto post deferre quz audierat, vin-
ciri eum iussit. Ille clamitare cœpit, eodem temporis momento, quo audisset, ad Philotam decurrisse ab eo percontaretur. Rex item quzrens, an Philotam adisset? an institisset ei, ut perveniret ad se? perseverante eo affirmare quz dixerat; manus ad cœlum tendens, manantibus lacrymis hanc sibi à carissimo quondam amicorum relata gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignarus quam ob causam accerferetur à Rege, gladio, quo forte erat cinctus, graviter se vulnerat: occur-
suque satellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens Rex: *Quod, inquit, in te, Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?* Illum iam defecerat vox. Itaque edito gemitu, vultuque a conspectu Regis averso, subinde collapsus extinguitur. Rex, Philota venire in regiam iussu, Ceballinus, inquit, ultimum supplicium meritus, si in caput meum præparatas insidias biduo textit, huius
cri-

criminis reum Philotam substituit, ad quem protinus indisium detulisse se affirmat. Quo propiore gradu amicitiae contingis, hoc maius est dissimulationis tua facinus: & ego Ceballino magis, quam Philota id convenire fateor. Faverem habes iudicem, si quod admitti non oportuit, saltem negari potest. Ad hæc Philotas, haud sane trepidus, si animus vultu æstimaretur; Ceballinum quidem scorti sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam levi auctori nihil credidisse respondit: veritum ne iurgium inter amatorem & exoletum non sine risu aliorum detulisset. Cum Dymnus interemerit se ipsum; qualiacunque erant, non fuisse reticenda: complexusque Regem, orare cœpit, ut præteritam vitam potius quam culpam, silentii tamen, non facti ullius intueretur. Haud facile dixerim, credideritne ei Rex, an altius iram suppresserit, dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis, quam celatum, indicium esse, videri sibi dixit.

3. Advocato tamen concilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non est, Nicomachum introduci jubet. Is eadem, quæ detulerat ad Regem, ordine exposuit. Erat Craterus Regi carus in paucis, & eo Philotæ ob æmulationem dignitatis adversus. Neque ignorabat, sæpe Alexandri auribus nimia jactatione virtutis atque operæ gravem fuisse, & ob ea non quidem sceleris, sed contumaciæ tamen suspectum. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis præferens speciem, *utinam inquit, in principio quoque huius rei nobiscum deliberasses! suavissemus, si Philotæ velles ignoscere, paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam usque ad mortis metum adductum, cogeres potius de periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim*
sem.

semper insidiari] tibi poterit : tu non semper Philote poteris ignoscere. Nec est quod existimes, eum, qui tantum facinus ausus est, venia posse mutari. Scit eos qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiamsi ipse, vel pœnitentia, vel beneficio tuo victus, quiescere velit, patrem ejus Parmenionem tanti ducem exercitus & inveterata apud milites tuos autoritate, haud multum infra magnitudinis tuæ fastigium positum scio non æquo animo salutem filii sui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruisse mortem, confiteri pudet. Superest, ut malit videri iniuriam accepisse, quam vitam. Proinde scio, tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus. Latus à domesticis, hostibus muni. Hos si submoves, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabant, quin conjurationis indicium suppressurus non fuisset, nisi autor, aut particeps. Quem enim pium, & bonæ mentis, non amicum modo, sed ex ultima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad Regem fuisset cursurum? Nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipsi nuntiaffet. Parmenionis filium, præfectum equitatus, omnium arcanorum Regis arbitrum simulasse etiam, non vacasse sermoni suo Regem, ne index alium internuntium quæreret. Nicomachum, religione quoque Deum adstrictum, conscientiam suam exonerare prope- rasse. Philotam, consumpto per ludum jocumque pene toto die, gravatum esse, pauca verba ad caput Regis pertinentia, tam longo & forsitan supervacuo inferere sermoni. At enim non credidisse talia deferentibus pueris. Cur igitur extraxisset biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuisse Ceballinum, si delationem ejus damnabat. In suo quemq; periculo magnum animum habere:
cum

cum de salute Regis timeretur, credulos esse debere : vana quoque deferentes admittere. Omnes igitur quæstionem de eo, ut participes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt. Rex, admonitos ut consilium silentio premerent, dimittit. Pronuntiari deinde iter in posterum diem iubet ne qua novi iniri consilii daretur nota. Invitatus est etiam Philotas ad ultimas ipsi epulas : & non coenare modo, sed etiam familiariter colloqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Secunda deinde vigilia, luminibus extinctis, cum paucis in regiam coeunt Hephæstion, & Craterus, & Coenus, & Erygius. Hi ex amicis. Ex armigeris autem, Perdicas, & Leonatus. Per hos imperatum, ut qui ad Prætorium excubabant, armati vigilarent. Jam ad omnes aditus dispositi equites, itinera quoque obsidere iussi, ne quis ad Partemionem, qui tum Mediæ, magnisque copiis præerat, occultus evaderet. Atarras autem cum trecentis armatis intraverat regiam. Huic decem satellites traduntur, quorum singulos deni armigeri sequebantur. Hi ad alios conjuratos comprehendendos distributi sunt. Atarras cum trecentis ad Philotam missus, clausum aditum domus moliebatur. Lævi juvenum promptissimus stipatus. Nam ceteros congregare undique domum jusserat, ne occulto aditu Philotas posset elabi. Illum sive securitate animi, sive fatigatione resolutum, somnus oppresserat : quem Atarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso cum inicerentur catenæ : *Vicit inquit, bonitatem tuam, Rex, inimicorum meorum acerbitas.* Nec plura locutum, capite velato, in regiam abducunt. Postero die Rex edixit, omnes armati corrent, Sex millia fere militum venerant, præterea turbalixarum calorumque impleverant regiam. Philotam armigeri agmine suo

tegebant, ne ante conspici posset à vulgo, quam Rex allocutus milites esset. De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat exercitus: in pace erat vulgi; nihil potestas Regum valebat, nisi prius valuisset autoritas. Igitur primum Dymni cadaver infertur, plerisque quid patrasset, quoque casu extinctus esset, ignaris.

9. Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi. Amicorum quoque mœstitia exspectationem haud parvam fecerat. Diu dimisso in terram vultu, attonito stupentique similis stetit. Tandem recepto animo, Pene, inquit, milites, paucorum hominum scelere vobis ereptus sum. Deum providentia & misericordia vivo: conspectusque vester venerabilis coëgit, ut vehementius parricidis irascerer: quoniam spiritus, imo unus vite meae fructus est, tot fortissimis viris, & de me optime meritis, referre adhuc gratiam posse. Interrumpit orationem militum gemitus, oborta que sunt omnibus lacrymæ. Tum Rex: Quanto, inquit, majorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris autores ostendero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam salvi esse possint, a omnibus abstineo? Sed vincenda est memoria pristina caritatis, & conjuratio impiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmenio, illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis de vinculis, omnium nobis amicorum vetustissimus, ducem tanto sceleri se præbuit. Minister ejus Philotas, Peucolaum, & Demetrium, & hunc Dymnum, cuius corpus aspicitis, ceterosque ejusdem amentiae, in caput meum subornavit. Fremitus undique indignantium querentiumque tota concione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, & maxime militaris, ubi aut studio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metron, & Ceballinus, producti,

ducti, quæ quisq; detulerat, exponunt: nullius eorum indicio Philotas particeps sceleris destinabatur. Itaq; indignatione pressa, vox indicum silentio excepta est. Tum Rex: *Qualis*, inquit, ergo animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium id ipsum suppressit? quod non fuisse vanum, Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi lavabar, irumperet. Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum! Iste Regis periculo cum moneretur, vultum non mutaret? indicem tantæ rei sollicitus non audiret? Subest nimirum silentio facinus, & avida spes regni præcipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediæ præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotens viribus, maiora, quam capit, sperat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas: In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo; vobis salvis orbus esse non possum. Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem, & Philotam, scripserat, recitat, haud sane indicium gravioris consilii præferentem. Namque summa ejus hæc erat: Primum vestri curam agite, deinde vestrorum: sic enim, quæ destinavimus, efficiemus. Adjecitque Rex, Sic esse scriptam, ut, si ve ad filios pervenisset, à consciis posset intelligi; si ve intercepta esset, falleret ignaras. At enim Dymnus, cum ceteros particeps sceleris indicaret, Philotam non nominavit. Hoc quidem illius non innocentia, sed potentia indicium est, quod sic ab iis timetur, etiam à quibus prodi potest, ut cum de se fateantur, illum tamen celent. Ceterum Philotam ipsius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparavit insidias, socium se, & conscium,

scium, adjunxit. Hic Attalo, quo graviores inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei pro jure tam familiaris usus atque amicitiae, qualis fors edita esset Iovis Ammonis oraculo; sustinuit rescribere mihi, Se quidem gratulari, quod in numerum Deorum receptus essem: ceterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui modum hominis excederet. Hæc sunt etiam animi, pridem alienati à me, & invidenti gloriæ meæ, indicia: quæ equidem, milites, quam diu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem viscerum meorum abrumperè, si, in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed jam non verba puniendæ sunt, lingua temeritas pervenit ad gladios. Hos (si mihi creditis) Philotas in me acuit. si ipsum dimiseris, quo me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatus, optimæ exercitus parti, principibus nobilissima juventutis unum præfeci: salutem, scem, victoriam meam, fidei ejus tutelæque commisi: patrem in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admovi. Mediam, quâ nulla opulentior regio est, tot civium sociorumque nullius, imperio ejus ditionique subjeci. Unde præsidium petieram, periculum extitit. Quam feliciter in acie occidissim, potius hostis præda, quam civis victima! Nunc servatus ex periculis, quæ sola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. Soletis identidem à me, milites, petere, ut saluti meæ parcam. Ipsi mihi prestare potestis, quod suadetis ut faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio: invitis vobis salvus esse nolo: volentibus, non possum, nisi vindicor. Tum Philoram, religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo velatum jussit induci. Facile apparebat, motus esse tam miserabili habitu non sine invidia paulo ante conspecti, ducem equitatus

tatus pridie viderant, sciebant Regis interfuisse convivio: repente non reum modo, sed etiam damnatum, imo vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis fortuna, qui, modo duobus filiis Hectori & Nicanore orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas Regis Prætor, inclinantem ad misericordiam concionem rursus aspera in Philotam oratione commovit: *Proditos eos esse Barbaris: neminem ad conjugem suam, neminem in patriam & ad parentes fuisse rediturum: velut truncum corpus, dempto capite, sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros.* Haudquaquam pro re ipsius Amyntæ oratio grata Regi fuit, quod conjugum, quod patris admonitos, pigriores ad cætera munia exsequenda fecisset. Tunc Cœnus, quanquam Philotæ sororem matrimonio secum conjunxerat, tamen acrius quam quisquam in Philotam investus est; parricidam esse Regis, patriæ, exercitus, clamitans: saxumque, quod forte ante pedes jacebat, arripuit, emissurus in eum; ut plerique credidere, tormentis subtrahere cupiens: sed Rex manum ejus inhibuit, dicendæ prius causæ debere fieri potestatem, nec aliter judicari passurum se, affirmans. Tum dicere rursus permissus Philotas, siue conscientia sceleris, seu periculi magnitudine amens & attonitus, non attollere oculos, non hiscere audebat. Lacrymis deinde manantibus, linquente animo, in eum, à quo tenebatur, incubuit: absterfisque amiculo ejus oculis paulatim recipiens spiritum ac vocem, dicturus videbatur. Jamque Rex intuens eum, *Macedonius*, inquit, *de te judicaturi sunt: quero, an patrio sermone sis apud eos usurus?* Tum Philotas: *Præter Macedones*, inquit, *plerique adsunt,*
quos

quos facilius, quæ dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero usus, qua tu egisti: non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tum Rex: Ecquid videtis odio etiam sermonis patrii Philotam teneri? Solus quippe falsidici eum dicere. Sed sane, dicat utcumque cordi est, dum memineritis, æque illum à nostro more atque sermone abhorrere. Atque ita concione excessit,

ro. Tum Philotas: Verba, inquit, innocenti reperire facile est, modum verborum misero tenere, difficile. Itaque inter optimam conscientiam et iniquissimam fortunam destitutus, ignoro quo modo et animo meo et tempori paream. Absit quidem optimus cause meæ iudex: qui cur me ipse audire voluerit, non mehercule excogito, cum illi utique, cognita causa, tam damnare me liceat, quam absolvere. Non cognita vero, liberari ab absente nec possum, qui à presente damnatus sum. Sed quamquam vinculi hominis non supervacua solum, sed etiam invisa defensio est, qua iudicem non docere videtur, sed arguere: tamen, utcumque licet dicere, memet ipse non deferam, nec committam ut damnatus etiam mea sententia videar. Equidem, cuius criminis reus sim, non video. Inter conuictos nemo me nominat. De me Nichomachus nihil dixit. Ceballinus plus quam audieret, scire non potuit. Atque conurationis caput me fuisse credit Rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem sequebatur? præsertim cum querenti socios vel falso fuerim nominandus, quo facilius, qui tentabatur, posset impelli. Non enim detecto facinore nomen meum præterit, ut posset videri scio pepercisse. Nichomachus, quem taciturnum arcana de semetipso credebat, confessus, alius nominatis, me unum subtrahebat. Quæso, commilitones, si Ceballi-

nus me non adisset, nihil me de conjuratis scire voluisset: num hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sane & vivat adhuc, & velit mihi parcere: quid ceteri, qui de se confitebuntur? me videlicet subtrahent? Maligna calamitas, & vere noxia, cum quis suo supplicio acquiescit pro alio cruciatus. Tot consci ne in equuleum quidem impositi verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen & ad unum revertendum mihi est. Cur rem delatam ad te tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc quaecunque est, confesso mihi, ubicunque es, Alexander, remisisti: dexteram tuam amplexus, reconciliati pugnis animi, convivio quoque interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum: perpercisti, dimissus. Vel iudicium tuum serva. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum à mensa tua, feci? quod novum facinus delatum ad te mutavit animum tuum? Gravi sopore acquiescebam, cum me, malis indormientem meum, inimici vinciendo excitarent. Unde & parricide & proditori tam aliquies somni? scelerati conscientia obstreperante cum dormire non possint, agitant eos furia, non consummato modo, sed & cogitato parricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde dextera tua obtulerat. Non timui ne plus alienae crudelitati apud te liceret, quam clementiae tuae. Sed ne tem hi credidisse pœniteat, res ad me ferebatur à puero, qui non testem, non pignus indicii exhibere poterat, impleturus omnes merui, si capisset audiri. Amatoris & scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem eius suspectam habui, quod non ipse defervet, sed fratrem potius subornaret. Timui ne negaret mandasse se Ceballino, & ego viderer multum amicorum Regis fuisse periculi causa. Sic quoque cum laeserim neminem, inveni, qui mallet perire

perire me, quam incolumem esse. Quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse, si insontes laceßissem: At enim Dymnus se occidit. Num igitur facilium eum divinare potui? Minime. Ita quod solum indicio fidem fecit, id me, cum à Ceballino interpellatus sum, movere non potuit. At hercule, si conscius Dymno tanti sceleris fuisset, biduo illo prodiosus essem, dissimulare non debui. Ceballinus in se tolli de medio nullo negotio potuit. Denique post delatum indicium quo periturus eram, cubiculum Regis solus intravi, ferro quidem cinctus. Cur deluli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps conjurationis fuit: sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Ecquis è vobis corruptus est donis? quem ducem, quem præfectum impensius colui? Mihi quidem obijcitur, quod societatem patrii sermonis asperner, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, imminco? Jam pridem nativus ille sermo commercio aliarum gentium exolevit: tam victoribus, quam victis, peregrina lingua discenda est. Non mehercule ista me magis ledunt, quam quod Amyntas Perdicæ filius insidiatus est Regi: cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recusando defendere, si fratrem Regis non oportuit diligere à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu positum etiam venerari necesse erat, utrum, quæso, quod non divinavi, reus sum? An impiorum amicis insontibus quoque moriendum est? Quod si æquum est, cur tam diu vivo? si iniustum, cur nunc deum occidam? At enim scripsi, Misereri me eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui se Jovis filium crederet. Fides amicitie, veri consilii periculosa libertas, vos me decepsit: vos quæ sentiebam, ne reticerem, impulstis. Scripsisse me hoc fateor Regi, non de Rege, non enim faciebam iravidiam,

sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Jovis stirpem tacitus agnosceret, quam qui prædicatione jactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est, sit Deus causæ meæ testis. Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon interim. Qui Regem nostrum dignatus est filium, neminem eorum, qui stirpi suæ insidiati sunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormenta, ne hanc quidem exhibenda veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi: patrem nec ostendere possum, nec invocare audeo, cum & ipse tanti criminis reus sit. Parum est enim tot modo liberorum parentem, in unico filio acquiescentem, eo quoque orbari, ni ipse in rogum meum imponitur. Ergo, carissime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi vitam adimo, ego senectutem tuam extinguo. Quod enim me procreabas infelicem adversantibus Diis; an ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio, adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripior: tibi carnifex spiritum adinet, quem si fortuna expectare voluisset, natura reposcebat. Admonuit me patris mei mentio, quam timide & cunctanter, quæ Cebalinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim, cum audisset, venenum à Philippo medico Regi parari, detertere cum voluit epistola scripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? Num ullam auctoritatem ejus literæ habuerunt? Ego ipso quoties, quæ audieram, detuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Si &, cum indicamus, invisi; &, cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet? Cumque unus è circumstantium turba exclamasset, Bene meritum non insidiari: Philotas, Recte, inquit, quisquis es, dicis.

Itaque

Itaque, si insidiatus sum, pœnam non deprecor : & finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia sunt auribus vestris. Abducitur deinde ab iis qui custodiebant eum.

11. Erat inter duces manu strenuus Belon quidam, pacis artium & civilis habitus rudis ; verus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus, qui, tacentibus cæteris, stolidi audacia ferox, admonere eos cœpit, quoties suis quisque diversoriis, quæ occupassent, deturbatus esset, ut purgamenta servorum Philotæ reciperentur eo, unde commilitones expulisset : auro argentoque vehicula ejus onusta totis vicis stetit : ac ne in vicinia quidem diversorii quemquam commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos ad somnum habebat, omnes procul relegatos, ne scœmina illa murmurantium inter se, silentio verius quam sono, excitaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines. Phrygasque & Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret, Macedo natus, homines linguæ suæ per interpretem audire. Cur Hammonem consuli veller ? eundem Jovis arguisse mendacium, Alexandrum filium agnoscantis scilicet veritum ne invidiosum esset, quod Dii offerrent. Cum insidiaretur capiti Regis & amici, non consuluisse eum Jovem. Nunc ad oraculum mittere, dum pater ejus sollicitaretur, qui præsit in Media : & pecunia, quæ ejus custodix commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad oraculum, non qui Jovem interrogent, quod ex Rege cognoverint ; sed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate Regis optimi persolvant. Tum vero universa concio accensa est, & à corporis custodibus initium factum, clamantibus, discrepandum esse patricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui graviora

supplicia metueret, haud sane iniquo animo audiebat. Rex in concionem reversus, sive ut incustodia quoq; torqueretur, sive ut diligentius cuncta cognosceret, concilium in posterum diem distulit. Quanquam in vesperam inclinabat dies, tamen amicos convocari jubet: & ceteris quidem placebat, Macedonam more obrui saxis. Hephæstion autem, & Craterus, & Cœnus, tormentis veritatem exprimendam esse dixerunt: & illi quoque, qui aliud suaserant, in horum sententiam transeunt. Concilio ergo dimisso, Hephæstion cum Cratero & Cœno ad quæstionem de Philota habendam consurgunt. Rex, Cratero accersito, & sermone habito, cuius summa non edita est, in intimam diversorii partem secessit. remotis arbitris, in multam noctem quæstionis expectavit eventum. Tortores in conspectu Philotæ omnia crudelitatis tormenta proponunt. Et ille ultro: *Quid cessatis, inquit, Regis inimicum, interfeclorem, conscientem occidere? quid quæstione opus est? Cogitavi, volui.* Craterus exigere, ut quæ confiteretur, in tormentis quoque diceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dum vestis exuitur, gentium jura, Deos patrios nequidquam apud surdas aures invocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote damnatus, & inimicis in gratiam Regis torquentibus, laceratur. Ac primo quanquam hinc ignis, illinc verbera, jam non ad quæstionem, sed ad pœnam ingerebantur, non vocem modo, sed etiam gemitus habuit in potestate. Sed postquam intumescens corpus ulceribus, flagellorum ictus nudis ossibus incussos ferre non poterat, si tormentis adhibitori modum essent, dicturum se, quæ scire expeterent, pollicetur. Sed finem quæstioni fore, jurare eos per Alexandri salutem, volebat, removeriq; tortores. Et utroque impetrato,

Cratero inquit, *Dic quid me velis dicere.* Illo indignante ludificari, rursusque revocante tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet spiritum, cuncta quæ sciret indicaturus. Interim equites, nobilissimus quisque, & ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, posteaquam Philotam torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis necarentur: alii se interficiunt, alii in devios montes vastasque solitudines fugiunt, ingenti per tota castra terrore diffuso: donec Rex, tumultu cognito, legem se supplicii conjunctis fontium remittere edixit. Philotas verone an mendacio liberare se à cruciatu voluerit, anceps conjectura est: quoniam & vera confessis, & falsa dicentibus, idem doloris finis ostenditur. Cæterum, Pater, inquit, meus, Hegelochus quam familiariter usus sit, non ignoratis. Illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit. Ille omnium malorum nobis causa fuit. Nam cum primum Jovis filium se salutare iussit Rex: id indigne ferens ille; Hunc igitur regem agnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam Deos despicit, qui postulat Deus credi. Amisimus Alexandrum, amisimus Regem; incidimus in superbiam, nec Deus quibus se exæquat, nec hominibus quibus se exultat, tolerabilem. Nostrum sanguine Deum fecimus, qui nos fastidiat? quæ graveretur? ita cum adire concilium? Credite mihi, & nos, si vultis, à Diis adoptabimur. Quis proinde philotus Alexandrum, quis deinde Archelæum, quis deinde Antigonem? Quis ultus est? hic non idem est, qui patris ignovit. Hæc Hegelochus, qui patris ignovit: & postero die prima luce per castra processit, & cæcis

erat, & me moestum videbat: audieramus enim quæ sollicitudinem incuterent. Itaque ut experiremur, utrumne vino gravatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersiri eum placuit, ac venire: eodemque sermone ultro repetito, adiecit, se, siue auderemus duces esse, proximas à nobis partes vindicaturum: siue decessit animus, consilium silentio esse recturum. Parmenioni, vivo adhuc Dario, intempestiva res videbatur; non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum: Dario vero sublato, præmium Regis occisi Asiam, & totum Orientem interfectoris esse cessurum. Approbatoque consilio, in hæc fides data est & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio: & hæc confessus, intelligo, non prodesse mihi quod prorsus sceleris expers sum. Illi rursus tormentis admotis, cum ipsi quoque hastis os oculosque eius everberarent, ut hoc quoque crimen confiteretur, expressere. Exigentibus deinde, ut ordinem cogitati sceleris exponeret: cum diu Baëtra retentura Regem viderentur, timuisse respondit, ne pater LXX natus annos, tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ custos, interim extingueretur, ipsique spoliato tantis viribus, occidendi Regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum præmium haberet in manibus. Repræsentasse consilium; cujus patrem fuisse autorem si crederent, tormenta, quanquam tolerare non posset, tamen non recusare. Illi collocati, satis quæsitum videri, ad Regem revertuntur, qui postero die, & quæ confessus erat Philotas, recitari, & ipsum, quia ingredi non poterat, iussit afferri. Omnia agnoscente eodem, Demetrius, qui proximi sceleris particeps esse arguebatur, producit: multa affirmatione, animique pariter constantia, & vultu abnuens, quidquam sibi in regem cogitatum esse. Tormenta etiam deposcebat

poscebat in semetipsum. Cum Philotas, circumlatis oculis incideret in Calin quendam haud procul stantem, propius eum iussit accedere. Illo perturbato, & recusante transire ad eum; *Patieris*, inquit, *Demetrium mentiri, rursusque excruciar?* Calin vox sanguisque defecerant, & Macedones Philotam inquinare innoxios velle suspicabantur; quia nec à Nichomacho nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adolescens: qui ut praefectos Regis circumstantes se vidit, Demetrium & semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes ergo à Nichomacho nominatos, more patrio dato signo, saxis obruerunt. Magno non modo salutis, sed etiam vitae periculo liberatus erat Alexander. Quippe Parmenio & Philotas principes amicorum, nisi palam fontes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari, Itaque anceps quaestio fuit. Dum inficiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur: post confessionem Philotas ne amicorum quidem misericordiam meruit.

L I B E R VII.

B R E V I A R I U M L I B R I.

1. **A**lexander Lyncestem majestatis reum interfici curat; deinde in Amyntam & Simmiam Philota amicos inquit, qui suam innocentiam gravi oratione tuentur.

2. Amynta & fratribus in gratiam receptis, Polydamas à rege iussus, in Mediam celeriter profectus, Parmenionem interfici curat: Unde indignatio & seditio, quae tandem extinguitur.

3. Varios populos sub jugum mittit Alexander, ac septendecim diebus cum exercitu Caucasum superat.

4. Bessus de bello adversus Alexandrum, inter

epulas, consultat, sapientique Cobari consilio minime acquiescit. Interim Rex Bactra pervenit, ubi de Graecorum defectione, & Satibarzane singulari certamine occiso, advenit ei nuntius.

5. Exercitus Alexandri siti liberatus Oxum amnem industrie trajicit, Bessus dolo captus ad Alexandrum adducitur, à quo & Darii fratri Oxari crucifigendus traditur.

6. Barbarorum & Macedonum benevolentia: varias expugnat urbes. Sed & Alexandriam ad Tanaim condit amnem, brevissimoque temporis absolvit spatio.

7 De bello Scythis inferendo Alexander ager ex vulnere cum suis inquit consilium. Aristander vates regis voluntati extorum accommodat significata. Menedemus à Spitamene per insidias cum duobus pedum millibus & ccc equitibus à Dahis interficitur: quod callide admodum dissimulat Alexander.

8. Dum exercitus ad bellum accingitur, Scytharum legati adveniunt, ac de pace prorsus egregiam ad Alexandrum orationem habent.

9 Alexander legatis dimissis Tanaim trajicit, bellum Scythis infert: & cum victis benigne agit.

10. Sogdianorum nobilium invictus animus. Bessi supplicium: novo milite auctus Alexandri exercitus.

11. Petram, urbem amplissimam, situ naturaque loci fere inexpugnabilem, ad ditionem cogit Alexander.

PHILOTAM sicut recentibus sceleris ejus vestigiis jure affectum supplicio censuerant milites; ita postquam desierat esse, quem odiant, invidia in misericordiam vertitur. Moverat & claritas juvenis, & patris ejus senectus atque orbi.

orbitas. Primus Asiam aperuerat Regi, omnium periculorum eius particeps, semper alterum acie cornu defenderat. Philippo quoque ante omnes amicus, & ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat exercitum, seditiosæque voces referebantur ad Regem; queis ille haud sane motus, satisque prudens otii vitia negotio discuti, edicit ut omnes in vestibulo regis præsto afforent. quos ubi frequentes adesse cognovit, in concionem processit. Haud dubie ex composito Apharias postulare coepit, ut Lyncestes Alexander, qui, multo antequam Philotas, Regem voluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (sicut supra diximus) delatus, tertium jam annum custodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque eadem conjurasse cum Pausania, pro comperito fuit: sed quia primus Alexandrum Regem salutaverat, supplicio magis, quam crimini, fuerat exemptus. Tum quoque Antipatri soceri ejus preces justam Regis iram morabantur. Cæterum recruduit soporatus dolor: quippe veteris periculi memoriam, præsentis cura renovabat. Igitur Alexander ex custodia educitur, iussusque dicere, quamquam toto triennio meditatus erat defensionem, tamen ha sitans & trepidus, pauca ex iis quæ composuerat, protulit: ad ultimum non memoria solum, sed etiam mens eum destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientiae indicium esset, non me verum vitium. Itaque ex iis, qui proxime præterierant, obliuiscens adhuc oblivioni, antea se ostenderant: cujus corpore ablato, Rex introduci iussit Amyntam & Simmiam. Nam Polemon minimus ex fratribus, cum Philotam torqueri comperisset, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi carissimi fuerant, ad magna & honorata ministeria illius maxime sus-

fra-

fragatione producti: memineratque Rex summo studio ab eo conciliatos sibi. Nec dubitabat hujus quoque ultimi consilii fuisse participes. Igitur olim esse sibi suspectos matris suae literis, quibus esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur: ceterum se invitum deteriora credentem, nunc manifestis indiciis victum jussisse vinciri. Nam pridie quam detegeretur Philotæ scelus, quin in secreto cum ipso fuisset, non posse dubitari. Fratrem vero qui profugerit cum Philotas torqueretur, aperuisse fugæ causam. Nuper præter consuetudinem, officii specie, amoris longius cæteris, admovisse semetipsos lateri suo, nulla probabili causa: seque mirantem quod non vice sua tali fungerentur officio, & ipsa trepidatione eorum perterritum, strenue ad armigeros, qui proxime sequebantur, recessisse. Ad hoc accedere, quod cum Antiphanes scriba equitum Amyntæ denuntiasset, pridie quam Philotæ scelus deprehensum esset, ut ex suis equis, more solito, daret iis qui amisissent suos: superbe respondisse, nisi incepto desisteret, brevi sciturum quis ipse esset. Jam linguæ violentiam, temeritatemque verborum, quæ in semetipsum jacularentur, nihil aliud esse, quam scelesti animi indicem ac testem: quæ si vera essent, idem meruisse eos quod Philotam: si falsa exigere ipsum ut refellant. Productus deinde Antiphanes, de equis non traditis, & adjectis etiam superbe minis indicat. Amyntas, facta dicendi potestate: *Si nihil, inquit, interest Regis; peto, ut, dum dico, vinculis liberer.* Rex solvi utrumque jubet: desiderantique Amyntæ ut habitus quoque redderetur, armigeri lanceam dari jussit: quam ut læva comprehendit, evitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulo ante jacuerat, *Qualiscunque, inquit, exitus nos manet, Rex, confitemur, prosperum tibi debituros, tristiores*

tiorem fortuna imputaturos. Sine præjudicio dici-
 mus causam; liberis corporibus animisque: habi-
 tum etiam, in quo te comitari solemus, reddidisti.
 Causam non possumus, fortunam timere desinemus.
 Te queso, permittas mihi id primum defendere, quod
 à te ultimum objectum est. Nos, Rex, sermonis, ad-
 versus majestatem tuam habiti nullius conscii su-
 mus nobis. Dicerem, jam pridem vicisse te invi-
 diam, nisi periculum esset, ne alia maligne dicta
 crederes blanda oratione purgari. Caterum, etiamsi
 militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel
 in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri & vul-
 nera curantis, aliqua vox asperior esset accepta, me-
 rueramus fortibus factis, ut mallet ea tempori no-
 stro imputare, quam animo. Cum quid accidit tri-
 stius, omnes rei sunt: corporibus nostris, quæ utique
 non odimus, infestas admoveamus manus: parentes
 liberis si occurrant, & ingrati & invisi sunt. Contra,
 cum donis honoramur, cum præmiis onusti reverti-
 mur, quis ferre nos potest? quis illam animorum a-
 lacritatem continere? Militantium nec indignatio,
 nec letitia moderata est. Ad omnes affectus impetu
 rapimur; vituperamus, laudamus, miseremur, ira-
 scimur. Utcunque præsens movit affectio, modo In-
 diam adire & Oceanum libet, modo conjugum &
 liberorum patriæque memoria occurrit. Sed has co-
 gitaciones, has inter se colloquentium voces, signum
 tuba datum finit. In suos ordines quisque currimus,
 & quicquid irarum in tabernaculo conceptum est,
 in hostium effunditur capita. Utinam Philotas quo-
 que intra verba peccasset. Proinde ad id revertar,
 propter quod rei sumus. Amicitiam, quæ nobis cum
 Philota fuit, adeo non inficio, ut expetisse quoque
 nos, magnosque ex ea fructus percepisse confitear. An
 vero Parmenionis, quem tibi proximum esse volui-
 sti, filium, omnes pene amicos tuos dignatione vin-
 centem,

centem, cultum à nobis esse mirari? Tu hercule (si verum audire vis) Rex, hujus nobis periculi causa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerent qui placere vellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiae tuae ascendimus. Is apud te fuit, cujus gratiam expetere, & iram timere possemus. An non propemodum in tua verba, tui omnes te praesente juravimus, eosdem nos inimicos amicosque habituros esse, quos tu haberes? hoc sacramento pietatis obstricti adversamur scilicet, quem tu omnibus praeferebas? Igitur si hoc crimen est, tu paucos innocentes habes, imo hercule deminem. Omnes enim Philotae amici esse voluerunt: totidem, quot volebant, esse non poterant. Ita si à consensu amicos non dividis, nec ab amicis quidem separabis illos qui idem esse voluerunt. Quod igitur conscientiae affertur indicium? ut opinor, quia pridie familiariter, & sine arbitrio, locutus est nobiscum. At ego purgare non possem, si pridie quicquam ex vetere vita ac more mutassem. Nunc vero, si, ut omnibus diebus, illo quoque qui suspectus est, fecimus; consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, & pridie quam Philotas detectus est, haec mihi cum Antiphane res erat, qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dederim, semetipsum, quod eos desideraverat, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem, & exigentem, nisi quod melior est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum. Ceterum, Rex, equos decem habui, è quibus Antiphanes octo jam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutum esse me cum ingravissimo; & hoc unum militiae suae usurpante, ut alienos quos pugnaturis dis-

tribuat. Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore & Alexandro excussem, & Antiphani. At hercule mater de nobis inimicis tibi scripsit. Utinam prudentius esset sollicita pro filio, & non inanes quoque species anxio animo figuraret. Quare enim non adscribit metus sui causam? Denique non ostendit autorem, quo facto dictore nostro mota, tam trepidas tibi litteras scripsit. O miseram conditionem meam, cui forsitan non periculosius est tacere quam dicere! Sed utcunque cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quam causam. Agnosces autem quæ dicturus sum. Quippe meministi, cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros juvenes in domo tuæ matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quem præter te intuerer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius, quam expediebat mihi, executus sum imperium tuum. Gorgiam, & Hecateum & Gorgatam, quorum bona opera uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quam me, qui, si tibi non parvissem, jure daturus fui pœnas, nunc perire quia parui? Neque enim ulla alia matri tuæ persequendi nos causa est, quam quod utilitatem tuam muliebri præposuimus gratiæ. Sex millia Macedonum pedutum, & DC equites adduxi: quorum pars secutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui ire eius nos obtulisti.

2. Dum hæc Amyntas agit, forte supervenerunt qui fratrem eius Polemonem, de quo ante dictum est, fugientem consecuti vinctum reducebant. Insecta concio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum iaceret. Atq; ille sanc interritus; Nihil, inquit, pro me deprecor, modo ne fra-

fratrum innocentia fuga imputetur mea. Hæc si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quod ego, qui profugi, suspectus sum. Hæc elocuto universa concio assensu est. Lacrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeo in contrarium repente mutatis, ut solum pro eo esset quod maxime læserat. Juvenis erat primo ætatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum cum à comitibus, & hæsitantem inter revertendi fugiendique consilium, qui secuti erant, occupaverunt. Is tum flere cœpit, & os suum converberare, mœstus non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Moveratque jam Regem, non concionem modo: sed unus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum, Tum, ait, demens, lacrymare debueras, cum equo calcaria subderes, fratrum desertor, & desertorum comes. Miser, quo, & unde, fugiebas? Effecisti ut reus capiti, accusatoris uterer verbis. Ille peccasse se, sed gravius in fratres, quam in semetipsum, fatebatur. Tum vero, neque lacrymis, neque acclamationibus, quibus studia sua multitudo profitetur, temperaverunt. Una vox erat pari emissa consensu, ut insontibus & fortibus viris parceret. Amici quoque, data misericordiz occasione, consurgunt; flentesque Regem deprecantur. Ille, silentio facto, Et ipse, inquit, Amyntam mea sententia fratresque eius absolvo. Vos autem, juvenes, malo beneficii mei oblivisci, quam periculi vestri meminisse. Ea fide redite in gratiam mecum, qua ipse vobiscum revertor. Nisi quæ delata essent, excussissem, valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, quam suspectos. Cogitate, neminem absolvi posse, nisi qui dixerit causam. Tu Amynta, ignosce fratri tuo: erit hoc simpli-

citer

citer etiam mihi reconciliati animi tui pignus. Con-
cione deinde dimissa, Polydamanta vocari jubet.
Longe acceptissimus Parmenioni erat, proximus
lateri in acle stare solitus. Et quanquam conscien-
tia fretus, in regiam venerat: tamen ut iussus est
fratres suos exhibere admodum juvenes, & Regi
ignotos ob ætatem, fiducia in sollicitudinem ver-
sa, trepidare cœpit: sæpius quæ nocere possent,
quam quibus eluderetur, reputans. Jam armi-
geri, quibus imperatum erat, produxerant eos,
cum ex sanguine metu Polydamanta propius ac-
cedere jubet: submotisque omnibus; Scelere, in-
quit, Parmenionis omnes pariter appetiti sumus:
maxime ego ac tu, quos amicitie specie fefellit: ad
quem persequendum puniendumque (vide quantum
fidei tuæ credam) te ministro uti statui. Obsides, dum
hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Me-
diam, & ad Præfectos meos literas scriptas manu
mea perfer. Velocitate opus est, quæ celeritatem fa-
me antecedas. Nocturno pervenire illuc te volo: postero
die quæ scripta erunt, exequi. Ad Parmenionem
quoque epistolas feres, unam à me, alteram Philotæ
nomine scriptam. Signum annuli ejus in mea pote-
state est. Sic pater credens à filio impressum, cum te
viderit, nihil metuet. Polydamas, tanto liberatus
metu, impensius etiam quam exigebatur, pro-
mittit operam. Collaudatusque, & præmiis one-
ratus, deposita veste quam habebat, Arabica in-
duitur. Duo Arabes, quorum interim conjuges ac
liberi, vinculum fidei, obsides apud Regem erant,
dati comites. Per desertum etiam ob siccitatem lo-
ca, camelis undecima die, quo destinaverat, per-
venit. Et prius quam ipsius uuntiaretur adventus,
rursus Polydamas vestem Macedonicam sumit,
& in tabernaculum Cleandri (Prætor hic regius
erat) quarta vigilia pervenit. Redditis deinde
literis,

literis, constituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namque ceteri quoque, quibus literas Regis attulerat, ad eum venturi erant, cum Parmenioni Polydamanta venisse nuntiaverunt: qui dum lætatur adventu amici, simulque noscendi, quæ Rex ageret, avidus, (quippe longo intervallo nullam ab eo epistolam acceperat) Polydamanta requiri jubet. Diversoria regionis illius magnos recessus habent, amœnosque nemoribus manu confitis. Ea præcipue Regum Satraparumque voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenio, medius inter duces, quibus erat imperatum literis Regis, ut occiderent. Agendæ autem rei constituerant tempus, cum Parmenio à Polydamante literas traditas legere cœpisset. Polydamas procul veniens, ut a Parmenione conspectus est vultu lætitiæ speciem præferente, ad complectendum eum cucurrit: mutuaque gratulatione functi Polydamas epistolam à Rege scriptam ei tradidit. Parmenio vinculum epistolæ solvens, quidnam Rex ageret, requirebat. Ille, ex ipsis literis cogniturum esse, respondit, Quibus Parmenio lectis, Rex, inquit, expeditionem parat in *Arachosios*. *Strenuum hominem, & nunquam cessantem. Sed tempus, salutis sue, tanta jam parta gloria, parcere.* Alteram deinde epistolam Philoxæ nomine scriptam, lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum ejus latus gladio haurit Cleander, deinde jugulum ferit: ceteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris astiterant, cognita eæde, cujus causa ignorabatur, in castra perveniunt, & tumultuoso nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata eædes erat, coeunt, & ni Polydamas, ceterique ejusdem noxæ participes dedantur, murum circumdatum nemori everfuros denuntiant, omniumque sanguine Duci parentatu-

turos. Cleander primores eorum intronitti jubet, literasque Regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiae Parmenionis in Regem, precesq; ut ipsum vindicarent, continebantur. Igitur, cognita Regis voluntate, non quidem indignatio, sed tamen seditio compressa est. Dilapsis pluribus pauci remanserunt, qui saltem ut corpus ipsius sepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum est, Cleandri metu, ne offenderet Regem. Pertinacius deinde precantibus, materiam consternationis subtrahendam ratus, capite deciso truncum humare permisit. Ad Regem caput missum est. Hic exitus Parmenionis fuit, militum domique clari viri. Multa sine Rege prospere, Rex sine illo nihil magnae rei gesserat. Felicissimo Regi, & omnia ad fortunae suae exigenti modum, satisfecit LXX natus annos: juvenis, ducis, & saepe etiam gregarii militis munia explicuit; acer consilio, manu strenuus, carus principibus, vulgo militum acceptior. Haec impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum suspectum fecerint, ambigi potest: quia Philotas ultimis cruciatibus victus, verane dixerit, quae facta probari non poterant, an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexander, quos mortem Parmenionis conquestos esse compererat, separandos à cetero exercitu ratus, in unam cohortem secrevit, ducemque his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quondam intima familiaritate conjunctum. Fere iidem erant, quos alioqui Rex habuerat invisos. Nam cum experiri vellet militum animos, admonuit, qui literas in Macedoniam ad suos scripisset, iis, quos ipse mittebat, perlaturis cum fide, traderet. Simpliciter ad necessarios suos quisque scripserat quae sentiebat. Aliis gravis erat, plerisque non ingrata militia. Ira & agen-

agentium gratias, & querentium, literæ exceptæ sunt. & qui forte tardium laboris per literas erant quæsti, hanc seorsum cohortem à cæteris tendere ignominia causa iubet: fortitudine usus in bello libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus, & consilium temerarium forsitan: quippe fortissimi juvenes contumelias irritati erant, sicut omnia alia felicitas Regis excipit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat virtutem & ignominia demenda cupido, & quia fortiora facta in paucis latere non poterant.

3. His ita compositis, Alexander Arianorum Satrape constituto, iter pronuntiari jubet in Agriaspas, quos jam nunc mutato nomine Evergetas appellabant, ex quo frigore victusque penuria Cyri exercitum affectum, testis & com meatibus juverant. Quintus dies erat ut in eam regionem pervenerat; cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arios. Itaque Caranum & Frigym cum Artabazo & Andronico, & sex millibus Græcorum peditum, DC equites sequebantur. Ipse sexaginta diebus gentem Evergetarum ordinavit, magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata. Relicto deinde, qui iis præesset, Amenide (scriba is Darii fuerat), Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum, qui sub Parmenione fuerat, occupavit. Sex millia Macedonum erant, & cc nobiles, & v millia Græcorum, cum equitibus ducentis, haud dubie robur omnium virium Regis. Arachosius datus Memnon Præter, quatuor millibus peditum, & DC equitibus in præsidium relictis. Ipse Rex nationem ne finitimis quidem satis notam, quippe nullo commercio volentem mutuos usus, cum exercitu intravit. Parapamisadae appellantur; agreste hominum

num genus, & inter Barbaros maxime inconditum: locorum asperitas hominum quoque ingenia duraverat. Gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectant. Baſſianis ad Occidentem conſuncti ſunt. Meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere primo ſtruunt. Et quia ſterilis eſt terra materix, in nudo etiam montis dorſo uſque ad ſummum ædificiorum faſtigiū eodem laterculo utuntur. Cæterum ſtructura latior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur; ad ultimum in carinæ maxime modum coit. Ibī foramine reſecto, ſuperne lumen accipiunt. Ad medium vires & arbores, ſiquæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme deſoſæ latent. Cum, nive diſcuſſa, aperiri humus cœpit, cœlo ſolique redduntur. Cæterum adeo altæ nives premunt terram, gelu & perpetuo pene rigore conſtrictæ, ut ne avium quidem feræve ullius veſtigium exiſtet. Obſcūra cœli verius umbra, quam lux nocti ſimilis, premit terram, vix ut quæ prope ſunt, conſpici poſſiat. In hac tamen omnis humani cultus ſolitudine deſtitutus exercitus quicquid malorem tolerari poteſt, pertulit: inopiam, frigus, laſtitudinem, deſperationem. Multos exanimavit rigor inſolitus nivis: multorum aduſſit pedes: plurimorum oculis præcipue pernicioſiſſis fuit fatigari quippe in ipſo gela deficientia corpora ſternebant: quæ cum moveri deſiſſent, vis frigoris ita aſtrongeſcit, ut ruruſ ad ſurgendum conſpici non poſſent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neque aliud remedium erat, quam ut ingredi cogerentur, Tum demum vitali calore moro, membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria Barbarorum adire potuerunt, celeriter reſecti ſunt. Sed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alia res, quam ſumus, oſtenderet.

Illi, nunquam ante in terris suis advena viso, cum armatos repente conspicerent, exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, afferebant: ut corporibus ipsorum parceretur, orantes. Rex agmen circuibat pedes, jacentes quosdam erigens, & alios, cum xgre sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medium, nunc in ultimo agmine itineris, multiplicato labore, aderat. Tandem ad cultiora perventum est: com meatuque largo recreatus exercitus, simul & qui consequi non poterant, in illa castra venerunt. Inde agmen processit ad Caucasum montem, cujus dorsum Asiam perpetuo jugo dividit: hinc simul mare, quo Ciliciam subit: illinc Caspium fretum & amnem Araxem, aliaque regionis Scythiæ deserta spectat. Taurus secundæ magnitudinis mons committitur Caucaso: à Cappadocia se attollens Ciliciam præterit, Armeniæque montibus jungitur. Sic inter se tot juga velut serie coherentia, perpetuum habent dorsum: ex quo Asiæ omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanum & Ponticum decidunt. xvii dierum spatio Caucasum superavit exercitus. Rupes in eo x in circuitu stadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit: in qua vinctum Prometheus fuisse antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est vii millibus seniorum Macedonum, & præterea militibus, quorum opera uti desisset, permissam in novam urbem confidere. Hinc quoque Alexandriam incolæ appellaverunt.

4. At Bessus Alexandri celeritate perterritus, Diis patriis sacrificio rite facto, sicut illis gentibus mos est, cum amicis ducibusque copiarum inter epulas de bello consultabat. Graves mero suas vires extollere; hostium nunc temeritatem, nunc pauci-

citatem, spernere. Præcipue Bessus ferox verbis ; & parto per scelus regno superbus, ac vix potens mentis, dicere : Socordia Darii crevisse hostium famam. Occurrisse enim in Ciliciæ angustissimis faucibus, cum retrocedendo posset perducere incautos in loca natura & situ invia, tot fluminibus objectis, tot montium latebris, inter quas deprehensus hostis, ne fugæ quidem, nedum resistendi, occasionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem velut murum objecturum hosti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmos, & Dahas, Sacasque, & Indos, & ultra Tanaim amnem colentes Scythas : quorum neminem adeo humilem esse, ut humeri ejus non possent Macedonis militis verticem æquare. Conclamant temulenti, unam hanc sententiam salubrem esse : & Bessus circumferri merum largius jubet, debellaturus super mensa Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares natione Medus, sed magicæ artis (si modo ars est, non vanissimi cuiusque ludibrium) magis professione quam scientia celebris, alioquin moderatus, & probus. Is cum præfatus esset, scire, servo esse utilius parere dicto, quam afferre consilium, cum illos qui pareant, idem quod cæteros maneat ; qui vero suadeant, proprium periculum : poculum ei, quod habebat in manu, irradidit. Quo accepto Cobares, *Natura*, inquit, *mortalium*, hoc quoque nomine prava & sinistra dici potest, quod in suo quisque negotio hebetior est quam in alieno. Turbida facta sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obstat alius metus, aliis cupiditas, nunquam naturalis eorum, quæ cogitaveris, amor. nam in te superbia non cadit. Expertus es, unumquemque quod ipse repererit, aut solum, aut optimum ducere, Magnum onus sustines capite, regnum

insigne. Hoc aut moderate perferendum est, aut (quod abominor) interruet. Consilio, non impetu opus est. Adjicit deinde, quod apud Bactrianos vulgo usurpabant, Canem timidum vehementius latrare, quam mordere. Altissima quæque flumina minimo sono labi. Quæ inserui, ut qualiscunque inter Barbaros potuit esse prudentia, traderetur. In his audientium suspenderat expectationem sui. Tum consilium aperit, utilius Besso, quam gratius. In vestibulo, inquit, regæ tuæ velocissimus consistit Rex. Ante ille agmen, quam tu mensam istam movebis. Nunc ab Tanai exercitum accerses, armis flumina oppones. Scilicet, qua tu fugiturus es, hostis sequi non potest? Iter utriq; commune est, victori tutius. Licet strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin validioris occupas gratiam dedisque te? Vt cunque cesserit, meliorem fortunam deditus, quam hostis, habiturus. Alienum habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forsitan justus esse Rex, cum ipse fecerit, qui tibi et dare potest regnum, et eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exsequi supervacaneum est. Nobilis equus umbra quoque virgæ regitur; ignavus ne calcari quidem concitari potest. Bessus, & ingenio & multo mero ferox, adeo exarsit, ut vix ab amicis, quo minus occideret eum (nam strinxerat quoque acinaecm), contineretur. Certè à convivio proflivit, haudquaquam potens mentis. Cobares inter tumultum elapsus, ad Alexandrum transfugit. Octo millia Bactrianorum habebat armata Bessus, quæ, quamdiu propter cœli intemperiem Indiam potius Macedones petitorios crediderant, obedienter imperata fecerunt. Postquam adventare Alexandrum compertum est, in suos quisque vicos dilapsi Bessum reliquerunt. Ille cum clientium manu, qui non mutaverant fidem, Oxo amœ superato,

superato, exustisque navigiis, quibus transierat, ne iisdem hostis uteretur, novas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucasum quidem (ut supra-dictum est) transierat: sed inopia frumenti prope ad famem ventum erat. Succo ex sesama expresso haud secus quam oleo, artus perungebant. Sed huius succi ducenis quadragenis denariis amphoræ singulæ, mellis denariis trecentis nonagenis, trecentis, vini aestimabantur; tritici nihil, aut admodum exiguum reperiebatur. Siros vocabant Barbari: quos ita solerter abscondunt, ut, nisi qui defoderunt, invenire non possunt. In iis conditæ fruges erant. In quarum penuria milites fluviatili pisce & herbis sustinebantur. Jamque hæc ipsa alimenta defecerant, cum iumenta, quibus onera portabant, cadere iussi sunt: horum carne, dum in Bactrianos perventum, traxere vitam. Bactrianæ terræ multiplex & varia natura est. Alibi multa arbor, & vitis, largos mitesque fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora sunt, frumento conferuntur. Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem ejusdem terræ steriles arenæ tenent. Squalida siccitate regio non hominem, non frugem, alit. Cum vero venti à Pontico mari spirant, quicquid sabuli in campis jacet, convertunt. Quod ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Itaque qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera observant, ad quorum cursum iter dirigunt: & propemodum clarior est noctis umbra, quam lux. Ergo interdiu invia est regio: quia nec vestigium, quod sequantur, inveniunt; & nitor siderum caligine absconditur. Cæterum si quos ille ventus, qui à mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed quæ mitior terra est, ingens hominum equorum-

que multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites triginta millia expleverant. Ipsa Bactra, regionis ejus caput, sita sunt sub monte Paropamisso. Bactrus amnis præterit mœnia. Is urbi & regioni dedit nomen. Hic Regi stativa habenti nuntiatur ex Græcia Peloponnesium Laconumque defectio. Nondum enim victierant, cum proficiscerentur tumultus ejus principia nuntiaturi. Et alius præsens terror affertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventare, Besso ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Catanus & Erigyus gesserant, perferuntur. Commissum erat prælium inter Macedones Ariosque. Transfuga Satibarzanes Barbaris præerat: qui cum pugnam segnem utrinque æquis viribus stare vidisset, in primos ordines adeque itavit, demptaque galea, inhibitis qui tela jaciebant, si quis viritum dimicare vellet, provocavit ad pugnam, nudum se caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam Barbari dux exercitus Erigyus, gravis quidem ætate, sed & animi & corporis robore nulli juvenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans: *Venit, inquit, dies, quo aut victoria, aut morte honestissima, quales amicos & milites Alexander habeat, ostendam.* Nec plura elocutus, equum in hostem egit. Crederes imperatum, ut acies utraque tela cohiberent. Protinus certe cesserunt, dato libero spatio, intenti in eventum, non duorum modo, sed etiam suæ sortis; quippe alienum discrimen secuturi. Prior Barbarus emisit hastam, quam Erigyus modica capitis declinatione vitavit. At ipse infestam sarissam, æquo calcaribus concito, in medio Barbari gutture ita fixit, ut per cervicem emineret. Præcipitatus ex equo Barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarza-

nes hastam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hostis adjuvit; & Barbari, duce amisso, quem magis necessitate quam sponte secuti erant, tunc haud immemores meritorum Alexandri, arma Erigyo tradunt. Rex his quidem latus, de Spartanis haudquaquam securus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens: Non ante ausos consilia nudare, quam ipsum ad fines Indæ pervenisse cognovissent. Ipse Bessum persequens copias movit: cui Erigyus spolia Barbarica, seu opimum belli decus, præferens occurrit.

5. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, sarcinas & impedimenta ibi cum præsidio reliquit. Ipse cum expedito agmine loca deserta Sufitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (ut ante dictum est) penuria, prius desperatione, quam desiderio bibendi, sitim accendit. Per ecce stadia ne modicus quidem humor existit. Arenas vapor æstivi solis accendit, quæ ubi flagrare cœperunt, haud secus quam continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ fervore excitata, lucem tegit: camporumque non alia, quam vasti & profundi æquoris species est. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore & matutino frigore corpora levabantur. Cæterum cum ipsa luce æstus oritur, omnemque naturalem absorbet humorem siccitas, ora visceraque penitus uruntur. Itaque primum animi, deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & consistere, & progredi. Pauci, à peritis regionis admoniti, præpararant aquam. Hac paulisper repressit sitim. Deinde crescente æstu, rursum desiderium humoris accensum est. Ergo quidquid vini oleique erat, hominibus ingerebatur. Tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in posterum sitis non timeretur. Graves deinde avide hausto humore,

non sustinere arma, non ingredi poterant; & feliciores videbantur quos aqua defecerat; cum ipsi sine modo infusam vomitu cogerentur egerere. Anxiosum Regem tantis malis circumfusi amici, ut meminisset, orabant, animi sui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus esse; cum ex iis, qui praecesserant ad capiendum locum castris, duo occurrunt, utribus aquam gestantes, ut filiis suis, quos in eodem agmine esse, & ægre pati sitim non ignorabant, occurrerent. qui cum in Regem incidissent, alter ex iis, utre resoluta, vas quod simul ferebat, implet, porrigens Regi: ille, percontatus quibus aquam portarent, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno (sicut oblatum est) reddito, *Nec solus, inquit, bibere sustineo, nec tam exiguum dividere omnibus possum. Vos currite, & liberis vestris, quod propter illos attulistis, date.* Tandem ad flumen Oxum ipse pervenit prima fere vespera. Sed exercitus magna pars non potuerat consequi. In edito monte ignes jubet fieri, ut ii, qui ægre sequebantur, haud procul castris se abesse cognoscerent. Eos autem qui primi agminis erant, mature cibo ac portione firmatos, implere alios utres, alios vasa, quibuscum aqua possit portari, iussit, ac suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu extincti sunt. Multoquæ major horum numerus fuit, quam ullo amiserat pralio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, qua veniebat exercitus, constitit. Nec ante ad curandum corpus recessit, quam præterierant qui agmen sequebantur: totamque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit, nec postero die latior erat; quia nulla navigia habebat, nec pons erigi poterat, circumquaque amnem nudo solo, & materia maxime sterili. Consilium igitur, quod unum neces-

sitas

sitas subiecerat, init. Utres quamplurimos fra-
 mentis refertos dividit. His incubantes transnave-
 re amnem: quique primi transierant, in statione
 erant, dum traicerent ceteri. Hoc modo sexto
 demum die in ulteriore ripa totum exercitum
 exposuit. Iamq; ad persequendum Bessum statue-
 rat progredi, cum ea, quæ in Susianis erant, co-
 gnoscit. Spitamenes erat inter omnes amicos præ-
 cipuo honore cultus à Besso Sed nullis meritis per-
 fidia mitigari potest: quæ tamen jam minus in eo
 invisa esse poterat, quia nihil ulli nefas tum in Bes-
 sum interfectorem Regis sui videbatur. Titulus fa-
 cinoris speciosus præferebatur, vindicta Darii.
 Sed fortunam, non scelus, oderat Bessi. Nam ut
 Alexandrum flumen Oxum superasse cognovit,
 Dataphernem & Catenem, quibus à Besso maxi-
 ma fides habebatur, in societatem cogitata rei
 asciscit. Illi promptius adeunt, quam rogabantur;
 adsumtisque octo fortissimis juvenibus tam en-
 dum intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum, &
 remotis arbitr's comperisse ait se, insidiari ei Da-
 taphernem & Catenem, ut vivum Alexandro tra-
 derent agentes; à semet occupatos esse, & vin-
 ctos teneri. Bessus tanto merito (ut credebat) ob-
 ligatus, partim gratias agit, partim avidus explen-
 di supplicij, adduci eos jubet. Illi, manibus sua
 sponte religatis, à participibus consilij trahebant-
 tur: quos Bessus truci vultu intuens consurgit,
 manibus non temperaturus. At illi simulatione
 omissa circumstant eum, & frustra repugnantem
 vinciunt, direpro ex capite regni insigni: lacerata-
 que veste, quam spoliis occisi Regi induerat. Ille
 Deos sui sceleris ultores adesse confessus, adiecit:
 Non Dario iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur:
 sed Alexandro propitios, cuius victoriam semper
 etiam hostis adjuvisset. Multitudo an vindicata

Bessum fuerit, incertum est, nisi illi, qui vixerant, jussu Alexandri fecisse ipsos ementiti, dubios adhuc animi terruissent. In equum impositum Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc Rex, quibus matura erat missio, electis xc fere, equiti bina talenta dedit, pediti terna denarium millia, monitosque ut liberos generarent, remisit domum. Cæteris gratiæ actæ, quod ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur. Tum Bessus perducitur. Perventum erat in parvulum oppidum; Branchidæ ejus incolæ erant. Mileto quondam jussu Xerxis cum è Græcia rediret, transierant, & in ea sede constiterant: quia templum, quod Didymæon appellatur, in gratiam Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant. sed jam bilingues erant, paulatim à domestico externoque sermone degeneres. Magno igitur gaudio Regem excipiunt, urbem seque dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum militabant, convocari jubet. Vetus odium miles gerebat in Branchidarum gentem, proditoris ergo, His, sive injuriæ, sive originis meminisse mallet, liberum de Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deinde sententiis, se ipsum consideraturum quod optimum factu esset, ostendit. Postero die occurrentibus, Branchidas secum procedere jubet. Cumq; ad urbem ventum esset ipse cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circuire jussa, & dato signo diripere urbem proditorum receptaculum: ipsosque ad unum cadere. Illi inermes passim trucidantur; nec aut commercio linguæ, aut supplicum velamentis precibusque inhiberi crudelitas potest; tandem ut decicerent, fundamenta murorum ab imo moliuntur, ne quod urbis vestigium exstaret. Nec mora, lucos quoque sacros non cadunt modo, sed etiam extirpant, ut vasta solitudo & sterilis humus, ex-
 -cul-

cussis etiam radicibus, linqueretur : quæ si in ipsos proditiõis autores excogitata essent, iusta ultio esse, non crudelitas, videretur. Nunc culpam maiorum posteri luere, qui ne viderant quidem Miletum ; adeo Xerxi non potuerant prodere. Inde processit ad Tanaim amnem. Quo perductus est Bessus, non vinctus modo, sed etiam omni velamento corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat, collo inserta catena, tam Barbaris quam Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spitamenes, *Et te, inquit, & Darium Reges meos ultus, interfectorem domini sui adduxi, eo modo captum, cuius ipse fecit exemplum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Darius. Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit, & hoc solatio dignus est.* Alexander, multum collaudato Spitamene, conversus ad Bessum : *Cujus, inquit, feræ rabies occupavit animum tuum, cum Regem de te optime meritum, prius vincere, deinde occidere sustinisti ? Sed huius parricidis mercedem falso Regis nomine percipisti.* Ibi ille facinus purgare non ausus, Regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tradere ipsi possit : qui si cessasset, alium fuisse regnum occupaturum. At Alexander Oxatrem fratrem Darii, quem inter corporis custodes habebat, propius iussit accedere, tradique Bessum ei, ut cruci affixum, mutilatis auribus naribusque, sagittis configerent Barbari, asservarentque corpus, ut ne aves quidem contingerent. Oxatres cætera sibi curæ fore pollicetur : Aves non ab alio quam à Catene posse prohiberi adjecit ; eximiam ejus artem cupiens ostendere : namque adeo certo ictu destinata feriebat, ut aves quoque exciperet. Nam etiam forsitan sagittandi tam celebri usu minus admirabilis videri hæc ars possit, tamen ingens visentibus miraculum, magnoque honori Cateni fuit. Dona

deinde omnibus, qui Bessum adduxerant, data sunt. Ceterum supplicium ejus distulit, ut eo loco, in quo Darium ipse occiderat, necaretur.

6. Interea Macedones ad petendum pabulum in composito agmine egressi, à Barbaris, ubi de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur; pluresque capti sunt, quam occisi. Barbari autem, captivos præ se agentes, rursus in montem recesserunt. Viginti millia latronum erant; fundis sagittisque pugnam invadunt: quos dum obsidet Rex, inter promptissimos dimicans, sagitta ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illi quidem mœsti & attoniti Macedones in castra referebant. Sed nec Barbaros fefellit subductus ex acie Rex: quippe ex edito monte cuncta prospexerant. Itaque postero die misere legatos ad Regem, quos ille protinus jussit admitti; solutisque fasciis magnitudinem vulneris dissimulans, crus Barbaris ostendit. Illi jussi considerare affirmant, non Macedonas quam ipsos fuisse tristiores, cognito vulnere ipsius: cujus si autorem reperissent, dedituros fuisse. Cum Diis enim pugnare sacrilegos tantum. Ceterum se gentem in fidem dedere, superatos virtute illius. Rex fide data, & captivis receptis, gentem in deditionem accepit. Castris inde motis, lectica militari ferebatur, quam pro se quisque eques pedesque subire certabant. Equites, cum quibus Rex prælia inire solitus erat, sui muneris id esse censebant. Pedites contra, cum saucios commilitones ipsi gestare assuevissent, eripi sibi proprium officium, tum potissimum, cum Rex gestandus esset, querebantur. Rex in tanto utriusque partis certamine, & sibi difficilem, & præteritis gravem electionem futuram ratus, invicem subire eos jussi. Hinc quarto die ad urbem Maracanda perventum est. Lxx stad. a muris urbis.

an. p. lxx.

amplectitur, arx nullo cingitur muro. Præsidio urbi relicto proximos vicos depopulatur atque urit. Legati deinde Abiorum Scytharum superveniunt: liberi, ex quo decesserat Cyrus: tum imperata facturi. Justissimos Barbarorum constabat. Armis abstinebant, nisi laceffiti. Libertatis modico & æquali usu, principibus humiliores pares fecerunt. Hos benigne allocutus, ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quendam misit ex amicis, qui denuntiaret eis, ne Tanaim amnem regionis injussu Regis transirent. Eidem mandatum, ut contempleretur locorum situm, & illos quoque Scythas, qui super Bosphoro incolunt, videret. Condendæ urbis sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum etiam perdomitorum, & quos deinde adire decreverat. Sed consilium distulit Sogdianorū nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. Septem millia equitum erant, quorum auctoritatem ceteri sequebantur. Alexander Spitamenem & Cateanem, à quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem, coercendo qui novaverant, jussit accersiri. At illi defectionis, ad quam coercendam evocabantur, auctores, vulgaverant famam, Bactrianos equites à Rege omnes, ut occiderentur, accersiri: idque imperatum ipsis, non sustinuisse tamen exequi, ne in expiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri favitiam, quam Bessi parricidium ferre potuisse. Itaque sua sponte jam motos, metu poenæ haud difficulter concitaverunt ad arma. Alexander, transfugarum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolim jubet. Ipse aliam urbem regionis ejusdem corona cepit; signoque ut puberes interficerentur dato, reliqui in prædam cessere victoris. Urbs diruta est, ut ceteri cladis exemplo continerentur.

Memaceni, validagens, obsidionem, non ut honestiorem modo, sed etiam ut tutiorem, ferre decreverant. Ad quorum pertinaciam mitigandam Rex Lequites præmisit, qui clementiam ipsius in deditos, simulque inexorabilem animum in devictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de potentia Regis, ipsos dubitare respondent, equitesque tendere extra munimenta urbis jubent. Hospitaliter deinde exceptos, gravesque epulis & somno, intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus quam par erat motus, urbem corona circumdedit, munitiorem quam ut primo impetu capi posset. Itaque Meleagrum, & Perdiccam, in obsidionem jungit, Cyropolim (ut ante dictum est) obsidentes. Statuerat autem parcere urbi conditæ à Cyro: quippe non alium gentium illarum magis admiratus est, quam hunc Regem & Semiramim. inqueis & magnitudinem animi, & claritatem rerum longe emicuisse credebat. Ceterum pertinacia oppidanorum ejus iram accendit. Itaque captam urbem diripere jussit delectos Macedones, haud injuria infestos: & ad Meleagrum & Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit, quippe & militum promptissimi cecidere, & ipse Rex ad ultimum periculum venit. Namque cervix ejus saxo ita ista est, ut oculis caligine offusa collaberetur; ne mentis quidem compos. Exercitus certe velut erepto eo ingemuit, Sed invictus adversus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato vulnere acrius obsidioni institit: naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffossa mœnia, ingens nudare spatium, per quod irrupit, victorque urbem dirui jussit. Hinc Menedemum cum tribus milibus peditum, & octingentis equitibus, ad urbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga, præsidio Macedo-
num

num inde deſecto, muris urbis ejus incluſerat ſe, haud oppidanis conſilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantum ſoli occupaverant caſtris, muro circūdedit. Sexaginta ſtadiorum urbis murus fuit: hanc quoq; urbem Alexandriam appellari juſſit. Opus tanta celeritate perfectum eſt, ut decimo ſeptimo die, quo munimenta excitata erant, recta quoque urbis abſolverentur. Ingens militum certamen inter ipſos fuerat, ut ſuum quiſque munus (nam diviſum erat) primus oſtenderet. Incolæ novæ urbi dati captivi, quos, reddito pretio dominis, liberavit: quorum poſteri nunc quoque nondum apud eos tam longa ætate propter memoriam Alexandri exoleverunt.

7. Rex Scytharum, cujus tum ultra Tanaim imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis impositam eſſe cervicibus, fratrem, Cartasim nomine, cum magna equitum manu miſit ad diruendam eam, proculque amne ſubmovendas Macedonum copias. Baſtrianos Tanais ab Scythiis, quos Europæos vocant, dividit. Idem Aſiam & Europam ſinis interfluit. Cæterum Scytharum gens haud procul Thracia ſita, ab Oriente ad Septentrionem ſevertit, Sarmatarumque, ut quidam credidere, non ſinirima, ſed pars eſt. Recta deinde regionem aliam ultra Iſtrum ſacentem colit, Ultima Aſiæ, quæ Baſtra ſunt, ſtringit: quæ Septentrioni proxima ſunt, profundæ inde ſylvæ, væſtæque ſolitudines excipiunt. Rurſus, quæ ad Tanaim & Baſtra ſpectant, humano cultu haud diſparia ſunt. Primus cum hac gente non proviſum bellum Alexander geſturus, cum in conſpectu ejus obequitaret hoſtis, adhuc æger ex vulnere, præcipue voce deficiens,

deficiens, quam & modicus cibus, & cervicis extenuabat dolor, amicos in consilium advocari jubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant. Scythæ etiam lacescebant. Ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus, Deos quoque incusans, quebatur, se jacere segnem, cujus velocitatem nemo antea valuisset effugere. Vix suos credere, non simulari valetudinem. Itaque qui post Darium victum ariolos & vates consulere desierat, rursus ad superstitionem humanarum mentium ludibria revolutus, Aristandrum, cui credulitatem suam addixerat, explorare eventum rerum sacrificiis jubet. Mos erat aruspibus, exta sine Rege spectare, & quæ portenderentur, referre. Inter hæc Rex, dum fibris pecudum explorantur eventus latentium rerum, propius ipsum confidere amicos jubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephæstion, Craterus, & Erigyus erant cum custodibus in tabernaculum admissi. *Discrimen*, inquit, *me occupavit, meliorem bestium quam meo tempore. Sed necessitas anterrationem est; maxime in bello, quo raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus stamus, & quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur. Haud dubie si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, contemti ad illos, qui defecerunt, revertemur. Si vero Tanaim transierimus, & ubique invictos esse nos Scytharum perniciæ ac sanguine ostenderimus; quis dubitabit patere etiam Europam victoribus? Fallitur, qui terminos gloriæ nostræ metitur spatio, quod transiuri sumus. Unus annus interfluit: quem si traicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æstimandum est, dum alium subigimus, in alio quodammodo*

modo orbe trophea statuere, & quæ tam longo intervallo natura videtur diremisſe, una victoria ſubito committere? At hercule ſi paululum ceſſaverimus, in tergiſ noſtris Scythæ hærebunt. An ſoli ſumus qui flumina tranare poſſimus? Mula in noſmet ipſos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli, artem victos quoque docet. Utribus amnem traſſiendi exemplum ſecimus nuper, hoc ut Scythæ imitari neſciant, Baſtriani docebunt. Præterea unus gentis huius adhuc exercitus venit, cæteri exſpectantur. Ita bellum vitando alemus, & quod inferre poſſumus, accipere cogemur. Maniſteſta eſt conſilii mei ratio. Sed an permiſſuri ſint Macedones animo uti meo, dubito: quia ex quo hoc vulnus accepi, non equo veſtus ſum; non pedibus ingreſſus. Sed ſi me ſequi vultis, valeo, amici. Sati virium eſt ad toleranda iſta. Aut ſi jam adeſt vitæ meæ finis, in quo tandem opere melius extinguar? Hæc quaſſa adhuc voce deficiens, vix proximis exaudientibus dixerat; cum omnes à tam præcipiti conſilio Regem detertere cœperunt. Erigyus maxime, qui haud ſane auctoritate proficiens apud obſtinatum animum, ſuperſtitionem, cuius potens non erat Rex, incutere tentavit, dicendo, Deos quoque obſtare conſilio: magnumque periculum, ſi flumen tranſiſſet, oſtendi. Intranſi Erigyæ tabernaculum Regis. Ariſtander occurrerat, triſtia exta fuiſſe ſignificans Hæc ex vate comperſa Erigyus nuntiabat. Quo inhibito, Alexander non ira ſolum, ſed etiam pudore confuſus, quod ſuperſtitio, quam celaverat, detegebatur, Ariſtandrum vocari iuber. Qui ut venit, intuens eum, Non Rex, inquit, ſed privatus ſum. Sacrificium ut faceres, mandavi. Quid eo portenderetur, cur apud alium quam apud me profeſſus es? Erigyus arcana mea & ſecreta, te prodente, cognovit. Quem certum
me hercule

*mehercule habeo extorum interpretem metu suo. Tibi autem sapius quam potest, denuntio, ipse mihi indices quid ex extis cognoveris, ne possis inficiari dixisse quæ dixeris. Ille ex sanguis attonitoque similis stabat, per metum etiam voce suppressa. Tandemque eodem metu stimulante, ne Regis expectationem moraretur; Magni, inquit, laboris, non iriti, discrimen instare prædixi. Nec me mea ars quam benevolentia magis perturbat. Infirmi-
 tudinis tuæ video: & quantum in uno te sit, scio, Vereor, ne non præsentis fortunæ tuæ sufficere possit. Rex iussum confidere felicitati suæ remisit. Sibi enim ad alia gloriam concedere Deos. Consultanti deinde cum iisdem, quonam modo flumen transirent, supervenit Aristander, non aliàs lætiora exta vidisse se affirmans, utique prioribus longe diversa: tum sollicitudinis causas aperuisse, nunc prorsus egregie litatum esse. Cæterum quæ subinde nuntiata sunt Regi, continuæ felicitati rerum ejus imposuerant labem. Menedemum, ut supra dictum est, miserat ad obsidendum Spitamenen Bactrianæ defectionis autorem. Qui comperto hostis adventu, ne muris urbis includeretur, simul fretus excipi posse quem venturum sciebat, confedit occultus. Sylvestre iter aptum insidiis regendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum invicem singuli repente desiliunt, equestris pugnæ ordinem turbant. Equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos Spirames saltum circuire iussos, pariter & à lateribus, & à fronte & à tergo, hosti ostendit. Menedemus undique inclusus, ne numero quidem par, diu tamen resistit, clamitans, Nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quam honestæ mortis solatium ex hostium cade. Ipsum prævalens equus vehebat, quo sapius in cuneos Barbarorum effulis
 habenis*

habenis euectus, magna strage eos fuderat. Sed cum unum omnes peterent, vulneribus exanguis, Hipsidem quendam ex amicis hortatus est, ut in equum suum ascenderet, & se fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpusque ex equo defluxit in terram. Hipsides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit. Una erat cura, ne inultus occideret. Itaque subditis calcaribus equo, in medios hostes se immisit, & memorabili edita pugna, obrutus telis est. Quod ubi videre qui cæde supererant, tumultum paulo quam cætera editiorem capiunt: quos Spitamenes fame in deditiorem subacturus obsedit. Cecidere eo prælio pedum duo millia trecenti equites. Quam cladem Alexander solerti consilio texit, morte denuntiata iis, qui ex prælio venerant, si acta vulgassent,

8. Cæterum cum animo disparem vultum diutius ferre non posset, in tabernaculum, supra ripam fluminis de industria locatum, secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando, noctem vigiliis extraxit, sæpe pellibus tabernaculi allevatis, ut conspiceret hostium ignes, è quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Jamque lux appetebat, cum thoracem indutus, procedit ad milites, tum primum post vulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio Regis, ut facile periculi, quod horrebant, cogitationem præsentia ejus excuteret. Latit ergo, & manantibus præ gaudio lacrymis, consalutant eum, &, quod ante recusaverant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitem phalangemque transportaturum esse pronnutiat: super utres jubet nare levius armatos. Plura nec dici res desideravit, nec Rex dicere per valetudinem potuit. Cæterum tanta alacritate militum rates junctæ sunt, ut in triduum ad duodecim millia effectæ sunt.

Jamque

Jamque ad transeundum omnia aptaverant, cum legati Scytharum viginti, more gentis, per castra equis vestiti, nuntiarı jubent Regi, velle ipsos ad eum mandata perferre. Admissi in tabernaculum, jussique confidere, in vultu Regis defixerant oculos: credo, quia, magnitudine corporis animum æstimantibus, modicus haudquaquam famæ par videbatur. Scythis autem non, ut cæteris Barbaris, rudis & inconditus sensus est. Quidam eorum sapientiam capere dicuntur, quantamcunque gens capit semper armata. Sicque locutos esse apud Regem, memoriæ proditum est, abhorrentia forsitan moribus nostris, & tempora & ingenia cultiora sortitis. Sed ut possit oratio eorum speini, tamen fides nostra non debet: quæ utcunq; tradita sunt, incorrupta perferemus. Igitur unum ex his maximum natu ita locutum accepimus: *Si Dii habitum corporis tui, aviditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet. Altera manu Orientem, altera Occidentem, contingeres. Et hoc assecutus, scire velles, ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, quæ non capis. Ab Europa petis Asiam: ex Asia transis in Europam. Deinde, si humanum genus omne superaveris, cum sylvis, & nivibus, & fluminibus, ferisque bestiis, gesturus es bellum. Quid tu? ignoras, arbores magnas diu crescere, una hora exstirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Vide, ne, dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fuit, & ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab invalido. Quid nobis tecum est? nunquam terram tuam attigimus. Quis sis, unde venias, liceatne ignorare in vastis sylvis viventibus? Nec jervire ulli possumus, nec imperare desideramus.*

desideramus. Dona à nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, jugum boum, aratrum, & sagitta, & patera. His utimur & cum amicis, & adversus inimicos. Fruges amicis damus, boum labore quasitas: Patera cum isdem vinum Diis libamus: inimicos sagitta eminus, hasta cominus, petimus. Sic Scythia Regem, & postea Persarum, Medorumque, superavimus, patuitque nobis iter usque in Ægyptum. At tu, qui te gloriari ad latrones persequendos venire; omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam cepisti, Syriam occupasti, Persidem tenes, Bactrianos habes in potestate, Indos petisti. Jam etiam ad pecora nostra avaras & insatiabiles manus porrigis. Quid tibi divitiis opus est, quæ te esurire cogunt? Primus omnium sat etate parasti famem, ut, quo plura haberes, acrius, quæ non habes, cuperes. Non succurrit tibi, quam diu circum Bactra hereas? Dum illos subigu, Sogdiani bellare ceperunt. Bellum tibi ex victoria nascitur. Nam ut major fortiorque sis quam quisquam; tamen alienigenam dominum pati nemo vult. Transi modo Tanaim, scies quam late pateant, nunquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit quam exercitus tuus, qui prædam tot nationum vehit. Rursus, cum procul abesse nos credes, videbis in tuicastris. Eadem enim velocitate & sequimur, & fugimus. SCYTHARUM SOLITUDINES, Grecis etiam proverbii audio eludi. Nos deserta, & humano cultu vacua, magis, quam urbes & opulentos agros, sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene: lubrica est, nec invita teneri potest: impone felicitati tuæ frenos; facilius illam reges. Nostris SINE PEDIBUS dicunt esse FORTUNAM, quæ manus & pinnas tantum habet, cum manus porrigit, pinnas quoque comprehendere non sinit. Denique si Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes,

debes, non sua eripere. Sin autem homo es: id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse propter quæ tui oblivisceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmissima est inter pares amicitia: & videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris, amicos tibi esse cave credas. Inter dominum & servum nulla amicitia est: etiam in pace, belli tamen iura servantur. Jurando gratiam Scythas sancire ne credideris: colendo fidem jurant. Græcorum ista cautio est, qui acta consignant, & Deos invocant: nos religionem in ipsa fide novimus. Qui non reverentur homines, fallunt Deos. Nec tibi amico opus est, de cujus benevolentia dubites. Ceterum nos & Asiæ & Europæ custodes habebis. Bætra, nisi dividat Tanais, contingimus. Ultra Tanaim, usque ad Thraciam, colimus. Thraciæ Macedoniam conjunctam esse fama est. utrique imperio tuo finitimos, hostes an amicos velis esse, considera. Hæc Barbarus.

9. Contra Rex, fortuna sua, & consiliis suorum, se usurum esse responder. Nam & fortunam cui confidat, & consilium suadentium, ne quid temere & audacter faciat, secutorum. Dimissisque legatis, in præparatas rates exercitum imposuit. In proris elypeatos locaverat, iustos in genua subidere, quo tutiores essent adversus ictus sagittarum. Post hos, qui tormenta intenderent, stabant, & ab utroque latere, & à fronte circumdati armatis. Reliqui, qui post tormenta constiterant, remigem lorica indutum scutorum testudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quæ equitem vehebant, servatus est: major pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos utres stramento repleti vehebant, objectæ rates tuebantur. Ipse Rex cum delectis primus ratem solvit,

solvit, & in ripam dirigi iussit. Cui Scythæ admo-
tos ordines equitum in primo ripæ margine op-
ponunt, ut ne applicari quidem terræ rates pos-
sent. Cæterum præter hanc speciem ripis præsi-
dentis exercitus, ingens navigantes terror invase-
rat. Namque cursum gubernatores, cum obliquo
flumine impellerentur, regere non poterant: vacil-
lantesq; milites, & ne excuterentur solliciti, nau-
tarum ministeria turbaverant. Nec tela quidem
conati nisu vibrare poterant, cum prior standi si-
ne periculo, quam hostem incessendi cura esset.
Tormenta saluti fuerunt, quibus in confertos ac
temere se offerentes, haud frustra excussa sunt te-
la. Barbari quoq; ingentem vim sagittarum infu-
dere ratibus. Vixq; ullum fuit scutum, quod non
pluribus simul spiculis perforaretur. Jamque terræ
rates applicabantur, cum acies clypeata consurgit,
& hastas certo ictu, utpote libeto nisu, mittit è ra-
tibus. Et ut terribiles recipientesque equos videre,
alacres mutua adhortatione in terram desiliere.
Turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum
deinde turmæ, quæ frænatos habebant equos, per-
fregerunt Barbarorum aciem. Interim cæteri, agmine
dimicantium tecti, aptavere se pugnæ. Ipse Rex,
quod vigoris ægro adhuc corpori deerat, animi
firmitate supplebat. Vox adhortantis non poterat
audiri, nondum bene obducta cicatrice cervicis:
sed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipsi qui-
dem ducum fungebantur officio: aliusque alium
adhortati in hostem, salutis immemores, ruere
cœperunt. Tum vero non ora, non arma, non
clamorem hostium Barbari tolerare potuerunt,
omnesque effusis habenis (namque equestres acies
erat) cepessunt fugam: quos Rex, quanquam ve-
xationem invalidi corporis pati non poterat, per
LXXX tamen stadia insequi perseveravit. Jamque
linquente

linquente animo suis præcepit, ut, donec lucis ali, quid superesset, fugientium tergis inhaerent. Ipse, exhaustis etiam animi viribus, in castra se recepit, reliquum substitit. Transierant jam Liberi patris terminos, quorum monumenta lapides erant crebris intervallis dispositi, arboreisque proceræ, quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedones ira longius provexit: quippe media fere nocte in castra redierunt multis interfectis, pluribus captis. equosque M Dccc abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX, pedites c fere: M faucii fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Asiam fama tam opportuna victoriæ domuit. Invictos Scythas esse crediderant: quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaque Sacæ misere legatos, qui pollicerentur gentem mandata facturam. Moverat eos Regis non virtus magis, quam clementia in devictos Scythas: quippe captivos omnes sine pretio remiserat, ut fidem faceret, sibi cum ferocissimis gentium de fortitudine, non de ira, fuisse certamen. Benigne igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Escipinum dedit, admodum juvenem, ætatis flore conciliatum sibi: qui, cum specie corporis æquaret Hephaestionem, lepore haud sane illi par erat. Ipse, Cratero cum majore parte exercitus modicis itineribus sequi jussu, ad Maracanda urbem pervenit: ex qua Spiramenes, cognito ejus adventu, Bactra perfugerat. Itaque quadriduo Rex longum itineris spatium emensus, pervenerat in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum, & trecentos equites, amiserat. Horum ossa tumulo contegi jussit, & inferias more patrio dedit. Jam Craterus cum phalange subsequi jussus, ad Regem pervenerat. Itaque ut omnes, qui defecerant, pariter belli clade premerentur,

merentur, copias dividit, urique agros, & interfici puberes iussit.

10. Sogdiana regio majori ex parte deserta est: octingenta fere stadia in latitudinem vastæ solitudines tenent. Ingens spatium rectæ regionis est, per quam amnis (Polytimetum vocant incolæ) fertur. Torrentem eum ripæ in tenuem alveum cogunt: deinde caverna accipit, & sub terram rapit. Cursus abscondi indicium est aquæ meantis sonus, cum ipsum solum sub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem resudet humore. Ex capitivis Sogdianorum, ad Regem triginta nobilissimi, corporum robore eximio, perducti erant. Quî, ut per interpretem cognoverunt, iussu Regis ipsos ad supplicium trahi: carmen lætantium more canere, tripudiisque, & lasciviori corporis motu, gaudium quoddam animi ostentare cœperunt. Admiratus Rex, tanta magnitudine animi oppetere mortem, revocari eos iussit, causam tam effusæ lætitiæ, cum supplicium ante oculos haberent requires. Illi, si ab alio occiderentur, tristes morituros fuisse respondent. Nunc à tanto Rege victore omnium gentium majoribus suis redditos, honestam mortem quam fortes viri voto quoque expeierent, carminibus sui moris læritiaque celebrare. Tum Rex admiratus magnitudinem animi: *Quæro itaque, inquit, an vivere velitis non inimici mihi, cujus beneficio victuri estis?* Illi, nunquam se inimicos ei, sed bello lacessitos, hostes fuisse respondent. Si quis ipsos beneficio, quam injuria experiri maluisset, certaturos fuisse ne vincerentur officio. Interrogantique, quo pignore fidem obligaturi essent; *Vitam, quam acciperent, pignori futuram esse dixerunt; reddituros, quandocunque repetisset.* Nec promissum fefellerunt. Nam qui remissi domos ierant, in fide continere populares. Quatuor

tuor inter custodes corporis retenti, nulli Macedonum in Regem caritate cesserunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim majori praesidio indigebat) relicto, Bastra pervenit. Inde Bessum Ecbatana duci iussit, interfecto Dario poenas capite persoluturum. Iisdem fere diebus Ptolemæus & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerunt mercede militaturos: Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum, & quingentis equitibus, venit. Totidem ex Syria Asclepiodorum sequebantur. Antipater Græcorum octo millia, in quibus quingenti equites erant, miserat. Itaque exercitu aucto, ad ea, quæ defectione turbata erant, componenda processit: interfectisque consternationis auctoribus, quarta die ad flumen Oxum perventum est: hic, quia limum vehit, turbidus semper, & insalubris est potu. Itaque puteos miles coeperat fodere. Nec tamen humo alte egesta existerat humor, cum in ipso tabernaculo Regis conspectus est fons: quem, quia tarde noraverant, subito exitisse finxerunt. Rexque ipse credi voluit, donum Dei id fuisse. Superatis deinde omnibus Ocho & Oxo, ad urbem Marginiam pervenit. Circa eam sex oppidis condendis electa sedes est. Duo ad meridiem versa, quatuor spectantia Orientem, modicis inter se spatiis distabant, ne procul repetendum esset mutuum auxilium. Hæc omnia sita sunt in editis collibus, tum velut fræni domitarum gentium; nunc originis suæ oblita, serviunt quibus imperaverunt. Et cætera quidem pacaverat.

II. Una erat Petra, quam Arimazes Sogdianus cum xxx millibus armatorum obtinebat, alimentis ante congestis, quæ tantæ multitudini vel per biennium suppeterent. Petra in altitudinem xxx eminet stadia, circuitu C & L complectitur. Undique

quæ abscissa & abrupta, semita perangusta aditur. In medio altitudinis spatio habet specum, cujus os arctum & obscurum est: paulatim deinde ulteriora panduntur. Ultima etiam altos recessus habent: fontes per totum fere specum manant. E quibus collatz aquæ per prona montis flumen emittunt. Rex, loci difficultate spectata, statuerat inde abire: Cupido deinde incessit animo, naturam quoque fatigandi. Prius tamen quam fortunam obsidionis experiretur, Cophen (Artabazi hic filius erat) misit ad Barbaros, qui suaderet, ut dederent rupem. Arimazes loco fretus, superbe multa respondit. Ad ultimum, an Alexander volare possit, interrogat. Quæ nuntiata Regi, sic accendere animum, ut adhibitis cum quibusconsultare erat solitus, indicaret insolentiam Barbari illudentis ipsos. quia pinnas non haberent: Se autem proxima nocte effecturum, ut crederet, Macedonas etiam volare: Trecentos, inquit, perniciosissimos juvenes ex suis quisque copiis perducite ad me, qui per calles, & pene invias rupes, domi pecora agere consueverint. Illi præstantes & levitate corporum, & ardore animorum, strenue adducunt: quos intuens Rex, Vobiscum, inquit, ô juvenes, & mei æquales, urbium invictarum ante munimenta superavi: montium iuga perenni nive obruta emensus sum: angustias Ciliciæ intravi: Indiæ sine lassitudine vim frigoris sum perpeßus. Et mei documenta vobis dedi, & vestra habeo. Petra, quam videtis, unum aditum habet, quem Barbari obsident, cetera negligunt. Nullæ vigiliæ sunt, nisi qua castra nostra spectant. Invenietis viam, si solerter rimati fueritis aditus ferentis ad cacumen. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non posset eniti. Experiendo quæ ceteri desperaverunt, Asiam habemus in potestate. Evadite in cacumen: quod

cum ceperitis, candidis velis signum mihi dabitis: ego, copiis admotis, hostem in nos à vobis convertam. Premium erit ei, qui primus occupaverit verticem, talenta decem. Uno minus accipiet, qui proximus ei venerit: eademque ad decem homines servabitur portio. Certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quam voluntatem. His animis Regem audierunt, ut jam cepisse verticem viderentur. dimissique, ferreos cuneos, quos inter saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex circumvectus Petram, qua minime asper ac præruptus aditus videbatur, secunda vigilia (quod bene verteret) ingredi jubet. Illi, alimentis in biduum sumptis, gladiis modo atque hastis armati subire cœperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt: deinde, ut in prærupta perventum est, alii manibus eminentia saxa complexi, levare semet, alii adjectis funium laqueis evasere, cum cuneos inter saxa defigerent, queis gradus subinde insisterent: diem inter metum laboremque consumpserunt. Per aspera enixis, duriora restabant, & crescere altitudo Petræ videbatur. Illa vero miserabilis erat facies, cum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex præcipiti devolverentur: mox eadem in se patienda alieni casus ostendebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti; quidam multati parte membrorum, pariterque eos & nox, & somnus oppressit. Stratis passim corporibus in inviis & in asperis saxorum, periculi instantis obliti in lucem quieverunt: tandemque velut ex alto sopore excitati, occultas subiectasque ipsis valles rimantes, ignari in qua parte Petræ tanta vis hostium condita esset, fumum specus infra se ipsos evolutum notaverunt. Ex quo intellectum est, illam hostium latebram esse. Itaque hastis im-

posuere

posuere quod convenerat signum ; totoque è numero duos & triginta in ascensu interiisse cognoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quam vicem eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat, sollicitus, toto die cacumina montis intuens restitit. Noctu demum cum obcuritas conspectum oculorum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero die nondum satis clara luce primus vela, signum capti verticis, conspexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas cœli, intermitente lucis fulgore conditi. Verum ut liquidior lux apparuit cœlo, dubitatio exempta est. Vocatumque Cophen, per quem Barbarorum animos tentaverat, mittit ad eos, qui moneret, nunc saltem salubrius consilium inirent. Sin autem fiducia loci perseverarent, ostendi à tergo iussit qui ceperant verticem. Cophes ad eos missus suadere coepit Arimazi Petram tradere, gratiam Regis inituro, si tantas res molientem in unius rupis obsidione hædere non coëgisset. Ille, ferocius superbiusque quam antea locutus, abire Cophen jubet. At is prehensum manu Barbarum rogat, ut secum extra specum prodeat : quo impetrato, juvenes in cacumine ostendit, ejusq; superbix haud immerito illudens, pinnas ait habere milites Alexandri. Jamque è Macedonum castris signorum concentus, & torius exercitus clamor, audiebatur. Ea res, sicut pleraque belli vana & inania, Barbaros ad deditionem traxit, quippe occupati metu, paucitatem eorum, qui à tergo erant, æstimare non poterant. Itaque Cophen (nam trepidantes relinquerat) strenue revocant, & cum eo triginta principes mittunt, qui Petram tradant, & ut incolumibus abire liceat, pacifcantur. Ille, quanquam verebatur, ne conspecta juvenum paucitate deturbarent eos Barbari, tamen & fortunæ suæ confisus,

sus, & Arimazi superbiæ infensus, nullam se conditionem deditiois accipere respondit. Arimazes, desperatis magis quam perditis rebus, cum propinquis nobilissimisq; gentis suæ descendit in castra, quos omneis verberibus affectos sub ipsis radicibus Petræ crucibus iussit affigi. Multitudo dedititiorum incolis novarum urbium cum pecunia capta dono data est. Artabazus, in Petræ regionisque quæ opposita esset ei, tutela, relictus est.

LIBER VIII.

BREVIARIUM LIBRI.

1. **M**Assagetis, Dahis, & Sogdianis, subactis, Scythæ sui Regis filiam Alexandro conjugem offerunt, qui leone interfecto & quatuor milibus ferarum in venatione dejectis, Clytū solenni convivio adhibitum, & liberius loquentem, interficit.

2. Sæva Alexandri pœnitentia, quam sequuntur bellicæ expeditiones adversus Bactrianos transfugas & Sysmithren: Philippus item strenuissimū juvenem, & Erigyem clarissimū ducis, obitus.

3. Spitamenis uxorem, interfecti mariti caput afferentem, Alexander castris excedere iubet: provincias quasdam à præfectorum suorum iniuriis vindicat.

4. Frigoris nimia vi pene opprimitur exercitus Gabaxam aditurus. Alexandri constantia, & erga gregarium militem humanitas; ejusdemque cum Roxane matrimonium.

5. Cogitationibus in bellum Indicum versis, adulatorum fraude, nimia superbia elatus Alexander, Jovis filius vult salvari: quod Calisthenes gravi oratione improbat,

6. Ex

6. *Exignominia, Hermolao nobili puero illata, nascitur in caput Alexandri conjuratio, qua detecta, inter autores sceleris innocens Calisthenes conjicitur.*

7. *Hermolai, Calsthenem justum esse asseverantis, adversus crudelem Alexandri superbiam invektura.*

8. *Alexandri ad Hermolai invektivam responsio: conjuratorum item, atque innocentis Calisthenis supplicium.*

9. *Indi, Gangis, Dyardenis, Indiae, ejus incolarum, luxu disfluentium regum, ac sapientum, luculenta descriptio.*

10. *Varios Indiae populos mira felicitate, non tamen sine sanguine, Alexander subjicit.*

11. *Aornus petra & arx inaccessa ab Alexandro oppugnatur, & ab obsessis relicta capitur.*

12. *Omphis rex potentissimus se regnumque suum Alexandro permittit, à quo in integrum restituitur: unde mutua dona regia.*

13. *Porum regem, Omphis suafu, Alexander ancipiti quidem & sub initia periculosissimo aggreditur bello.*

14. *Indorum & Macedonum insignis & cruenta pugna: Pori captivi magnanimitas, & Alexandri regia clementia.*

ALEXANDER majore fama quam gloria in ditionem redacta Petra, cum propter vagum hostem spargendæ manus essent, in tres partes divisit exercitum: Hephæstionem uni, Cænon alteri, duces dederat: ipse cæteris præerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures ante certamen imperata fecerunt: quibus eorum, qui in defectione perseveraverant,

severaverant, urbes agrosque iussit attribui. At exsules Bactriani cum decem equitibus Massagerarum proximos vicos vastaverunt. Ad quos coercentes Attinas regionis ejus Praefectus centum equites, insidiarum quae parabantur ignarus, eduxit. Namque hostis in sylvis, quae erant forte campo junctae, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, ut improvidum ad insidias praeda perduceret. Itaque incompósito agmine, solutisque ordinibus, Attinas praedabundus sequebatur, quem praetergressum sylvam, qui in ea confederant, ex improviso adorti, cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Crateram hujus cladis fama perlata est, qui cum omni equitato supervenit. Et Massagetae quidem jam refugerant. Dahae mille oppressi sunt: quorum clade totius regionis finita defectio. Alexander quoque, Sogdianis rursus subactis, Maracanda repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosphorum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit. Phrataphernes quoque, qui praerat Massagetis & Dahis, regionum confinio adjunctus, miserat, qui facturum imperata pollicerentur. Scythae petebant, ut Regis sui filiam matrimonio sibi jungeret: si dedignaretur affinitatem, principes Macedonum cum primoribus suae gentis connubio coire pateretur. Ipsum quoque Regem venturum ad eum pollicebantur. Utraque legatione benigne audita, Hephæstionem & Artabazum opperiens, stativa habuit: quibus adjunctis, in regionem, quae appellatur Bazaria, pervenit. Barbarae opulentiae in illis locis haud ulla sunt majora indicia, quam magnis nemoribus nobilium ferarum greges clausi. Spatiosas ad hoc eligunt sylvas, crebris perennium aquarum fontibus amoenas. Muris nemora cinguntur, tursaeque habent, venantium receptacula. Quatuor continuis
 atatibus

ætatibus intactum saltum fuisse constabat; quem Alexander cum toto exercitu ingressus, agitari undiq; feras iussit. Inter quas cum leo magnitudinis rari ipsum Regem invasurus incurreret, forte Lysimachus, qui postea regnavit, proximus Alexandro, venabulum objicere feras coeperat. Quo Rex repulso, & abire iusso, adjecit: Tam à semet uno, quam à Lysimacho, leonem interfici posse. Lysimachus enim quondam, cum venaretur in Syria, occiderat eximie magnitudinis feram solus sed laevo humero usque ad ossa laceratus, ad ultimum periculi pervenerat. id ipsum exprobrans ei Rex, fortius quam locutus est, fecit. Nam feram non excepit modo, sed etiam uno vulnere occidit. Fabulam, quæ obiectum leoni à Rege Lysimachum temere vulgavit, ab eo casu (quem supra diximus) ortam esse credederim. Cæterum Macedones, quamquam prospero eventu defunctus erat Alexander, tamen scivere gentis suæ more, ne pedes venaretur sine delectis principum, amicorumque. Ille quatuor millibus ferarum dejectis, in eodẽ saltu cum toto exercitu epulatus est. Inde Maracanda reditum est. Acceptaque ætatis excusatione ab Artabazo, provinciam ejus destinat Clyto. Hic erat qui apud Granicum amnem nudo capite Regem dimicantem clypeo suo texit: & Rhodacis manum capiti Regis imminentem gladio ampuravit; vetus Philippi miles, multisque bellicis operibus clarus. Hellenice quæ Alexandrum educaverat, sorore ejus haud secus quam mater à Rege diligebatur. Ob has causas validissimam imperii partem fidei ejus tutelæque commisit. Jamque iter parare in posterum iussus, solemnem & tempestivum adhibetur convivio. In quo Rex cum multo incalvisset mero, immodicus æstimator sui, celebrare, quæ gesserat, coepit; gravis etiam eorum auribus, qui senie-

bant vera memorari. Silentium tamen habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Cheroneam victoriam sui cperis fuisse jactavit, ademptamque sibi malignitate & invidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem, seditione inter Macedonas milites & Græcos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea consternatione acceperat, jacuisse, non alias quam simulatione mortis tutiorem: se corpus ejus protexisse elypeo suo, ruentesq; in illum sua manu occisos. Quæ patrem nunquam æquo animo esse confesum, invitum filio debentem salutem suam. Itaque post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyricos, victorem scripsisse se patri, fusos fugatosque hostes, nec affuisse usquam Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia viserent, cum Asiam uri, vastarique oporteret; sed eos, qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Hæc & his similia læti audire juvenes: ingrata senioribus erant, maxime propter Philippum, sub quo diutius vixerant. Tum Clytus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos, qui infra ipsum cubabant, conversus, Enripidis retulit carmen, ita ut sonus magis quam sermo exaudiri posset à Rege: Quo significabatur, male instituisse Græcos, quod trophæis, Regum duntaxat nomina inscriberentur. Alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaque Rex cum suspicaretur malignius habitum esse sermonem, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audissent. Et illis ad silentium obstinatis Clytus paulatim majore voce Philippi acta, bellaque in Græcia gesta commemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter juniores senesque orta contentio est. Et Rex, velut patienter audiret, queis Clytus obterebat laudes ejus, ingentem iram conceperat. Cæterum cum animo videretur impera-

turus,

turus, si finem procaciter orto sermoni Clytus im-
 poneret: nihil eorum omittente, magis exaspera-
 batur. Jamq; Clytus etiam Parmenionem defen-
 dere audebat: & Philippi de Atheniensibus victo-
 riam, Thebarum præferebat excidio; non vino
 modo, sed etiam animi prava contentione, prove-
 ctus. Ad ultimum, *Si morien lum, inquit, est pro*
te, Clytus est primus, At victoria majus premium
ferunt, qui procacissime patris tui memorie illu-
dunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties
rebeliem, & non modo indomitam, sed quæ ne sub-
igi quidem possit. Mittor ad feras bestias, præcipitur
ingenia sortitus. Sed quæ ad me pertinent, transeo:
Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharias
senex juniores pugnam detrectantes revocasset, ad-
huc nos circa Halicarnassum hæsusos fuisse. Quo-
modo ergo Asiam etiam cum istis junioribus subie-
cisti? Verum est (ut opinor) quod avunculum
tuum in Italia dixisse constat: Ipsum in viros inci-
disse, te in fæminas. Nihil ex omnibus inconsulte
ac temere actis Regem magis moverat, quam Par-
menionis cum honore mentio illata; dolorem ta-
men Rex pressit, contentus jussisse ut convivio
excederet: nec quidquam aliud adjecit, quam for-
sitan eum (si diutius locutus foret) exprobratu-
rum sibi fuisse vitam à semetipso datam: hoc enim
superbe sæpe jactasse. Atque illum cunctantem ad-
huc surgere, qui proximi ei cubuerant, injectis
manibus, iurgantes monentesque conabantur ab-
ducere. Clytus cum abstraheretur, ad pristinam
vinolentiam ira quoque adjecta: Suo pectore ter-
gum illius esse defensum: nunc posteaquam tanti
meriti præterit tempus, etiam memoriam invisam
esse, proclamat. Attali quoque cadem objiciebat:
& ad ultimum, Jovis, quem patrem sibi Alexander
assereret, oraculum eludens, veriora se Regi, quam
patrem

patrem ejus, respondiſſe dicebat. Jam tantum iræ conceperat Rex, quantum vix ſobrius ferre poruiſſet. Enimvero mero ſenſibus victus, ex lecto repente proſiluit. Attoniti amici, ne poſitis quidem, ſed abjectis poculis, conſurgunt, in eventum rei, quem tanto impetu acturus eſſet, intenti. Alexander, rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo & Perdicca inhibetur. medium complexi, & obluſtari perſeverantem, morabantur. Lyſimachus & Leonatus etiam lanceam abſtulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi ſe à proximis amicorum, quod Dario nuper accidiſſet, exclamat: ſignumque tuba dari, ut ad regiam armati coirent, jubet. Tum vero Ptolomæus & Perdiccas genibus advoluti orant, ne in tam præcipiti irâ perſeveret, ſpatiumque potius animo det: omnia poſtero die juſtius executurum. Sed clauſæ erant aures, obſtrepente irâ. Itaque impotens animi, percurrit in regis veſtibulum, & vigili excubanti haſta ablata conſtitit in aditu, quo neceſſe erat iis, qui ſimul cœnavebant, egredi. Abierant cæteri: Clytus ultimus ſine lumine exhibat. Quem Rex, quiſnam eſſet, interrogat. Eminebat, etiam in voce, ſcleris, quod parabat, atrocitas. Et ille jam non ſuæ, ſed Regis iræ memor, Clytum eſſe, & de convivio exire reſpondit. Hæc dicentis latus haſta tranſfixit, morientisſque ſanguine aſperſus: *Inunc, inquit, ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum.*

2. Male humanis ingeniis natura conſuluit, quod plerumque non futura, ſed tranſacta perpendimus. quippe Rex poſteaquam irâ mente decellerat, etiam ebrietate diſcuſſa, magnitudinem facinoris ſera æſtimatione perſpexit. Videbat tunc immodica libertate abuſum, ſed alioqui egregium bello

bello virum, & nisi erubesceret fateri, servatorem sui, occisum. Detestabile carnificis ministerium occupaverat Rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde ultus. Manabat toto vestibulo cruor paulo ante convivæ: vigiles attoniti & stupentibus similes procul stabant, liberioraque pœnitentiam solitudo excipiebat. Ergo hastam ex corpore jacentis evulsam retorxit in semet: jamque admoverat pectori, cum advolant vigiles, & repugnanti è manibus extorquent, allevatumque in tabernaculum deferunt. Ille humi prostraverat corpus; gemitu ejulatuque miserabili tota personante regia. Laniare deinde os unguibus, & circumstantes rogare, ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur. In has preces tota nox exacta est: scrutantemque num ira Deorum ad tantum nefas actus esset, subit, anniversarium sacrificium Libero patri non esse redditum stato tempore. Itaque inter vinum & epulas cæde commissa, iram Dei fuisse manifestam. Caterum magis eo movebatur, quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum. Vivendum esse in solitudine, velut feræ bestię, terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, jussit inferri. Quo posito ante ipsum, lacrymis obortis, *Hanc, inquit, nutrici meæ gratiam retuli, cujus duo filii apud Miletum pro mea gloria occubuerunt mortem? hic frater, unicum orbitatus solatium, à me inter epulas occisus est. Quo nunc se conferet misera? Omnibus ejus unus supersum, quem solum æquis oculis videre non poterit. Et ego servatorum meorum latro revertar in patriam, ut ne dexteram quidem nutrici sine memoria calamitatis ejus offerre possim? Et cum finis lacrymis querelisque non fieret; jussu amicorum*

corpus oblatum est. Rex triduum jacuit inclusus. Quem ut armigeri corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse cognoverunt, universi in tabernaculum irrumpunt, diuque precibus ipso- rum reluctantem ægre vicerunt, ut cibum caperet. Quoque minus cædis puderet, jure interfectum Clytum Macedones decernunt, sepultura quoque prohibitori, ni Rex humari jussisset. Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda consumtis, cum parte exercitus Hephæstionem in regionem Bactrianam misit, com- meatus in hyemem paraturum. Quam Clyto au- tem destinaverat provinciam, Amyntæ dedit. Ipse Xenippa pervenit. Scythiæ confinis est regio, ha- bitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terræ non indigenas modo detinet, sed etiam advenas invitat. Bactrianorum exulum, qui ab Alexandro detecerant, receptaculum fuerat. Sed posteaquam Regem adventare compertum est, pulsi ab incolis, duo millia fere & ducenti congre- gantur. Omnes equites erant, etiam pace in latro- ciniis assueti. Tum ferocia ingenia non bellum modo, sed etiam veniæ desperatio, efferaverat. Ita- que ex improvise adorti Amyntam Prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerant. Ad ulti- mum, dec suorum amissis, quorum ccc hostis cepit, dedere terga victoribus, haud sane inulti: quippe Lxxx Macedonum interfecerunt, præter- que eos trecenti & quinquaginta saucii facti sunt, veniam tamen etiam post alteram defectionem impetraverunt. His in fidem acceptis, in regio- nem, quam Naura appellant, Rex cum toto exer- citu venit. Satrapes erat Sysmithres, duobus ex sua matre filiis genitis: quippe apud eos parenti- bus stupro coire cum liberis fas est. Duobus milli- bus armatis popularibus, fauces regionis, qua in
arctissimum

arctissimum cogitur, valido munimento sepserant. Præterfluebat torrens amnis, qui terga Petræ clau-
debat; hanc manu perviam incolæ fecerant. Sed
aditus specus accipit lucem: interiora, nisi illato
lumine, obscura sunt. Perpetuus cuniculus iter
præbet in campos ignotum, nisi indigenis. At Ale-
xander, quanquam angustias naturali situ munitas
valida manu Barbari tuebantur, tamen arietibus
admotis, munimenta, quæ manu adjuncta erant,
concussit, fundisque & sagittis propugnantium
plerosque dejecit: quos ubi dispersos fugavit, rui-
nas munimentorum supergressus, ad Petram ad-
movit exercitum. Cæterum interveniebat fluvius
coeuntibus aquis ex superiore fastigio in vallem;
magnique operis videbatur, tam vastam voragi-
nem explere. Cædi tamen arbores, & saxa conge-
ri, jussit. Ingenisque Barbaros pavor rudes ad talia
opera concusserat, excitatam molem subito cer-
nentes. Itaq; Rex ad deditionem metu posse com-
pelli ratus, Oxarten misit nationis ejusdem, sed di-
tionis suæ, qui suaderet duci, ut traderet Petram.
Interim ad augendam formidinem, & turres ad-
movebantur, & excussa tormentis tela emicabant.
Itaque verticem Petræ, omni alio præsidio da-
mnato, petiverunt. At Oxartes trepidum diffiden-
temque rebus suis Sysimithren cœpit hortari, ut
fidem, quam vim Macedonum, mallet experiri;
neu moraretur festinationem victoris exercitus in
Indiam tendentis: cui quisquis semet offerret, in
suum caput alienam cladem esse versurum. Et ipse
quidem Sysimithres deditionem annuebat: cæ-
terum mater eademq; conjux morituram se ante
denuntians, quam in ullius veniret potestatem,
Barbari animum ad honestiora quam turiora con-
verterat: pudebatque, libertatis majus esse apud
fæminas, quam apud viros, pretium. Itaq; dimisso
internuntio

internuntio pacis, obsidionem ferre decreverat. Sed cum hostis vires, suasque pensaret, rursus muliebri consilii, quod præceptis magis quam necessariis esse credebat, poenitere eum coepit. Revocatoque strenue Oxarte, futurum se in Regis potestate respondit: unum precatus, ne voluntatem & consilium matris suæ proderet, quo facilius venia illi quoque impetraretur. Præmissum igitur Oxartem cum matre liberisque, & totius cognationis grege, sequebatur, ne expectato quidem fidei pignore, quod Oxartes promiserat. Rex, equite præmissis, qui reverti eos juberet, opperiri que præsentiam ipsius, supervenit, & victimis Minervæ ac Victoriæ cæsis, imperium Sysmithri restituit, spe majoris etiam provinciæ facta, si cum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi juvenes patre tradente, secum militaturos sequi iussit. Relicta deinde phalange, ad subigendos, qui defecerant, cum equite processit. Arduum & impeditum saxi iter primo utcumque tolerabant. Mox equorum non ungulis modo attritis, sed corporibus etiam fatigatis, sequi plerique non poterant, & rarius subinde agmen fiebat, pudorem (ut fere fit) immodico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans, sine intermissione fugientes insequabatur. Nobiles juvenes comitari eum soliti defecerant, præter Philippum; Lyfimachi erat frater, tum primum adultus, &, quod facile appareret, indolis raræ. Is pedes (incredibile dictum) per 200 stadia vestum Regem comitatus est, sæpe equum suum offerente Lyfimacho: nec tamen ut digrederetur à Rege effici potuit, cum lorica indutus arma gestaret. Idem, cum perventum esset in saltum, in quo se Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, Regemque cominus cum hoste dimicantem protexit. Sed posteaquam Barbari in fugam effusi

effusi deseruere sylvas, animus, qui in ardore pugnae corpus sustentaverat, liquit: subitoque ex omnibus membris profuso sudore, arboris proximæ stipiti se applicuit. Deinde, ne illo quidem adminiculo sustinente, manibus Regis exceptus est: inter quas collapsus, extinguitur. Mœstum Regem alius haud levis dolor excepit. Erigyus inter claros duces fuerat, quem extinctum esse paulo ante quam reverteretur in castra, cognovit. Utriusque funus omni apparatu atque honore celebratum est.

3. Dahas deinde statuerat petere: ibi namque Spitanem esse cognoverat. Sed hanc quoque expeditionem, ut pleraque alia, fortuna, indulgendo ei nunquam fatigata, pro absente transigit. Spitanes uxoris immodio amore flagrabat: quam ægre fugam & nova subinde exilia tolerantem, in omne discrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, identidem muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret, victorisque Alexandri clementiam expertus placaret, quem effugere non posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cum pectori patris admovisset, ut saltem eorum misereri vellet, orabat. Et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Alexander. Ille se prodi, non moneri ratus, & formæ profecto fiducia cupere eam quamprimum dedi Alexandro, acinacem strinxit percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum ejus occursum. Cæterum abire è conspectu jubet, addito metu mortis, si se oculis ejus obtulisset: & ad desiderium levandum noctes inter pellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor, fastidio præsentium accensus est. Itaque rursus uni ei deditus, orare non destitit, ut tali consilio abstinere, patereturque sortem, quamcunque his fortuna fecisset. Sibi mortem deditione esse leviolem.

At illa purgare se, quod quæ utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente, suasis-
 set: de cætero futuram in viri potestate. Spitame-
 nes simulato captus obsequio. de die convivium
 apparari juvet: vinoque & epulis gravis semiso-
 mnus in cubiculum fertur. Quem ut alto & gravi
 somno sopitum esse sensit uxor, gladium, quem
 veste occultaverat, stringit; caputque ejus abscis-
 sum cruore respersa servo suo conscio facinoris
 tradit. Eodem comitante (sicut erat cruenta ve-
 ste) in Macedonum castra pervenit, nuntiarique
 Alexandro jubet, esse, quæ ex ipsa deberet agno-
 scere. Ille protinus Barbaram jussit admitti. Quam
 ut aspersam cruore conspexit, ratus ad deploran-
 dam contumeliam venisse, dicere, quæ vellet, ju-
 bet. At illa, servum, quem stare in vestibulo jusse-
 rat, introduci desideravit. Qui, quia caput Spita-
 menis veste tectum habebat, suspectus, scrutanti-
 bus quid occluderet, ostendit. Confunderat oris ex-
 sanguis notas pallor, nec quis esset, nosci satis po-
 terat. Ergo Rex certior factus, humanum caput
 afferre eum, tabernaculo excessit, percontatusque
 quid rei sit, illo proficiente cognoscit. Varie hinc
 cogitationes invicem animum diversa agitantem
 commoverant. Meritum ingens in semet esse cre-
 debat, quod transfuga, & proditor, tantis rebus
 (si vixisset) injecturus moram, interfectus esset.
 Contra facinus ingens averfabatur, cum optime
 meritum de ipsa, communium parentem libero-
 rum, per insidias interemisset. Vicit tamen gratiam
 meriti sceleris atrocitas, denuntiarique jussit, ut
 excederet castris, ne licentiæ Barbaræ exemplar
 in Græcorum mores & mitia ingenia transferret.
 Dahræ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernem,
 defectionis ejus participem, vinctum Alexandro
 seque dedunt. Ille maxima præsentium curarum
 parte

parte liberatus, convertit animum ad vindicandas injurias eorum, quibus à Prætoribus suis avare ac superbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam, & Mardos cum Tapuris tradidit, mandavitque, ut Phradatem, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami Cariz Præfecto substitutus est Stasanor. Arsaces in Mediam missus, ut Oxidates inde discederet. Babylonia, mortuo Mazo, Deditameni subjecta est.

4. His compositis, tertio mense ex hibernis movit exercitum; regionem, quæ Gabaza appellatur, aditurus. Primus dies quietum iter præbuit; proximus ei nondum quidem procellosus & tristis, obscurior tamen pristino, non sine minis crescentis mali, damno præteriiit. Tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, &, nunc internitente luce, nunc condita, non oculos modo meantis exercitus, sed etiam animos terrere cœperunt. Erat prope continuus cœli fragor, & passim cadentium fulminum species viscebatur: atronitisque auribus stupens agmen, nec progredi, nec considerare, audebat. Tum repente imber grandinem incutiens, torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis suis testi exceperant. Sed jam nec retinere arma lubrica rigentes manus poterant, nec ipsi destinare, in quam regionem obverterent corpora, cum undique tempestatis violentia major, quam vitabatur, occurreret. Ergo ordinibus solutis, per totum saltum errabundum agmen ferebatur, multique, prius metu quam labore defatigati, posttraverant humi corpora, quanquam imbrem vis frigoris concreto gelu astrinxerat. Alii se stipitibus arborum admoverant: id plurimis & adminiculum & suffugium erat. Nec fallebat ipsos, morti locum eligere, cū immobileis vitalis calor linqueret. Sed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recusabant

bant extingui quiescendo : quippe non vehemens modo, sed etiam pertinax, vis mali insistebat, lucemque, naturale solatium, præter tempestatem haud disparem nocti, sylvarum quoque umbræ suppresserant. Rex unus tanti mali patiens, circuire milites, contrahere dispersos, allevare prostratos, ostendere procul evolutum ex tuguriis summum, hortarique ut proxima quæque suffugia occuparent. Nec ulla res magis salutis fuit, quam quod multiplicato labore sufficientem malis, quibus ipsi cesserant. Regem deserere erubescabant. Cæterum efficacior in adversis necessitas, quam ratio, frigoris remedium invenit. Dolabris enim sylvas sternere aggressi, passim acervos struesque accenderunt. Continenti incendio ardere crederes saltum, & vix inter flammæ agminibus relictum locum. Hic calor stupentia membra commovit, paulatimque spiritus, quem continuerat rigor, meare libere cœpit. Excepere alios tecta Barbarorum, quæ in ultimo saltu abdita necessitas investigaverat. Alios castra, quæ in humido quidem, sed jam cœli mitescente sævitia, locaverunt. Mille militum atque lixarum calorumque pestis illa consumpsit. Memoriam proditum est, quosdam applicatos arborum truncis, & non solum viventibus, sed & inter se colloquentibus similes esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles, seque & arma sustentans, tandem in castra pervenerat. Quo viso, Rex, quamquam ipse tunc maxime admoto igne refovebat artus, ex sella sua exiit, torpentemque militem, & vix compotem mentis, demptis armis, in sua sede iussit confidere. Ille diu, nec ubi requiesceret, nec à quo esset exceptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut regiam sedem, Regemque vidit, territus surgit. Quem in-

tuens

tuens Alexander: *Ecquid intelligis, miles, inquit, quanto meliore sorte, quam Persæ, sub Rege vivamus? Illis enim in sella Regis consedis se capitale foret, tibi saluti fuit.* Postero die convocatis amicis, copiarumque ducibus, pronuntiari iussit, ipsum omnia quæ amissa essent, redditurum; & promisso fides extitit. Nam Syssmithres multa jumenta, & camelorum duo millia adduxit, pecoraque & armenta quæ distributa, pariter militem & damno & fame liberaverunt. Rex gratiam sibi relatum à Syssmithre præfatus, sex dierum costâ cibaria terre milites iussit. Sacas petens totam hanc regionem depopulatus, triginta millia pecorum ex præda Syssmithri dono dat. Inde pervenit in regionem, cui Cohortanes Satrapes nobilis præerat, qui se Regis potestati fideique permisit. Ille imperio ei reddito, haud amplius, quam ut duo ex tribus filiis secum militarent, exegit. Satrapes etiam eo, qui penes ipsum relinquebatur, tradito, Barbara opulentia convivium, quo Regem accipiebat, instruxerat. Id cum multa comitate celebraret, introduci triginta nobiles virgines iussit. Inter quas erat filia ipsius Roxane nomine, eximia corporis specie, & decore habitus in Barbaris raro. Quæ, quanquam inter electas processerat, omnium tamen oculos convertit in se, maxime Regis minus jam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunæ, contra quam non satis cauta mortalitas est. Itaque ille, qui uxorem Darii, qui duas filias virgines, quibus forma præter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo quam parentis aspexerat; tunc in amorem virgunculæ, si regis stirpi compararerur, ignobilis, ita effusus est, ut diceret, ad stabiliendum regnum pertinere, Persas & Macedonas connubio jungi: hoc uno modo & pudorem victis, & superbiam victoribus, detrahi posse.

posse. Achillem quoque, à quo genus ipse deduceret, cum captiva coisse. Ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonii jure velle jungi. Insperato gaudio lætus pater, sermonem ejus excepit. Et Rex medio cupiditatis ardore jussit afferri patrio more panem (hoc erat apud Macedonas sanctissimum coeuntium pignus), quem divisum gladio uterque libabat. Credo, eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili victu ostendere voluisse jungentibus opes, quantulo contenti esse deberent. Hoc modo Rex Asiæ & Europæ, introductam inter convivales ludos matrimonio sibi adjunxit, è captiva geniturus qui victoribus imperaret. Pudebat amicos, super vinum & epulas socerum ex deditis esse electum. Sed post Clyti eadem libertate sublata, vultu, qui maxime servit, assentiebantur.

5. Cæterum Indiam, & inde Oceanum, petiturus, ne quid à tergo, quod destinata impedire posset, moveretur, ex omnibus provinciis triginta millia juniorum legi jussit, & ad se armata perducere, obsides simul habiturus & milites. Craterum autem ad persequendos Haustanem & Catenem, qui ab ipso defecerant, misit, quorum Haustanes captus est, Catenes in prælio occisus. Polypercon quoque regionem, quæ Bubacene appellatur, in deditionem redegit. Itaque omnibus compositis, cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur, non auro modo, sed gemmis quoque margaritisq; ad luxum magis quam ad magnificentiam, exulta. Clypei militares auro & ebo-
re fulgere dicebantur. Itaque, necubi vinceretur, cum cæteris præstaret, scutis argenteas laminas, equis frænos aureos addidit; loricas quoque alias auro, alias argento, adornavit. Cxx millia armorum erant, quæ Regem ad id bellum sequebantur. Jamque omnibus præparatis, quod olim prava
mente

mente conceperat, tunc esse maturum, quonam modo cœlestes honores usurparet, cœpit agitare. Jovis filium non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset, ac linguis. Itaque more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare prosterntes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti pernicio-
sa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sapius assentatio quam hostis evertit. Nec Macedonum hæc erat culpa: nemo enim illorum quidquam ex patrio more labare sustinuit: sed Græcorum, qui professionem honestarum artium malis corruperant moribus. Agis quidam Argivus, pessimorum carminum post Chœrilum conditor; & ex Sicilia Cleo: hic quidem, non ingenii solum, sed etiam nationis, vitio adulator: & cætera urbium suarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorumque exercituum ducibus, a Rege præferebantur: hi tum cœlum illi aperiebant, Herculemque & patrem Liberum, & cum Polluce Castorem novo numini cessuros esse jactabant. Igitur festo die omni opulentia convivium exornari jubet, cui non Macedones modo, & Græci principes amicorum; sed etiam nobiles, adhiberentur. Cum quibus cum discubuisset Rex, paulisper epulatus, convivio egreditur. Cleo, sicut præparaverat, sermonem cum admiratione laudum ejus instituit. Merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratia posset; si, quem intelligerent Deum esse, confiterentur, exigua thuris impensa tanta beneficia pensaturi. Persas quidem non pie solum, sed etiam prudenter, Reges suos inter Deos colere: majestatem enim imperii, salutis esse tutelam. Ne Herculem quidem, & patrem Liberum, prius dicatos Deos, quam vicissent secum viventium invidiam. Tantundem quoque posteros credere,

credere, quantum præsens ætas spondidisset. Quod si cæteri dubitent, semetipsum, cum Rex inisset convivium, prostraturum humi corpus, debere idem facere cæteros, & in primis sapientia præditos. Ab illis enim cultus in Regem esse prodendū exemplum. Haud perplexe in Calisthenem dirigebatur oratio. Gravitas viri & prompta libertas invisa erat Regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale obsequium moraretur. Is tum, silentio facto, unum illum intuentibus cæteris, Si Rex, inquit, sermoni tuo affuisset, nullius profecto vox responsuri tibi desideraretur. Ipse enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare se cogeres, neu rebus felicissime gestis invidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo. Nullum esse eundem & diuturnum & præcoccem fructum: cælestesque honores, non dare te Regi, sed auferre. Intervallo enim opus est, ut credatur Deus, semperque hanc gratiam magni viri posteris reddunt. Ego autem seram immortalitatem precor, Regi ut via diuturna sit, & aeterna majestas. Hominem consequitur aliquando, nunquam comitatur divinitas. Herculem modo, & patrem Liberum, consecrata immortalitatis exempla, referebas. Credisne illos unius convivii decreto Deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam in cælum fama perveheret. Scilicet ego & tu, Cleo, Deos facimus? A nobis divinitatis suæ autoritatem accepturus est Rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem Regem, si Deum potes facere. Facilius est imperium dare, quam cælum. Dii propitii sine invidia, quæ Cleo dixit, audierint, eodemque cursu, quo fluxere res, ire patiantur. Nostris moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriæ, nec desidero, ad quem modum Rex mihi colendus sit, discere. Quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, quæ vivamus,

vivamus, accipimus. Aquis auribus Calisthenes, veluti vindex publicæ libertatis, audiebatur. Expresserat non adfensionem modo, sed etiam vocem, seniorum præcipue, quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio. Nec quidquam eorum quæ invicem jactata erant, Rex ignorabat, cum post aula, quæ lectis obduxerat, staret. Igitur ad Agim & Cleonem misit, ut sermone finito, Barbaros tantum, cum intrasset, procumbere suo more paterentur. Et paulo post, quasi potiora quædam egisset, convivium reperit. Quem venerantibus Persis, Polypercon, qui cubabat super Regem, unum ex his mento contingentem humum, per ludibrium coepit hortari, ut vehementius id quateret ad terram: elicuitque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque Rex, *Tu autem, inquit, non veneraberis me? An tibi undigni videmur esse ludibrio?* Ille nec Regem ludibrio, nec se contemptu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto Rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, *Videsne, inquit, idem te fecisse, quod in alio paulo antè ridibus?* Et tradi eo in custodiam jussu, convivium solvit. Polyperconti quidem postea castigato diu, ignovit.

6. In Calisthenem olim contumaciâ suspectum, pervicacioris iræ fuit, cujus explendæ maturæ obvenit occasio. Mos erat (ut supra dictum est) principibus Macedonum, adultos liberos Regibus tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excudabant, servatis noctium vicibus, proximis foribus ejus adis, in qua Rex acquiescebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quam quem armati obsidebant. Idem acceptos agasonibus eques, cum Rex ascensurus esset, admovebant, comitabanturq; & venantem, & in praliis, omnibus artibus studio-

rum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum Rege. Castigandi verberibus eos nullius potestas præter ipsum erat. Hæc cohors velut seminarium ducum præfectorumque apud Macedonas fuit. Hinc habuere posteri Reges, quorum stirpi per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus, puer nobilis ex regia cohorte, cum aprum telo occupasset, quem Rex ferire destinaverat, jussu ejus verberibus affectus est. Quam ignominiam ægre ferens, deslere apud Sostratum cœpit. Ex eadem cohorte erat Sostratus amore ejus ardens; qui cum laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoque causam Regi infestus juvenem sua sponte jam motum, data fide acceptaque perpulit, ut occidendi Regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem executi sunt; quippe solemter legerunt, quos in societatem sceleris asciscerent; Nicostratum, Antipatrum, Asclepiodorumque: placuit & Philotam assumi. Per hos adjecti sunt Elapronius & Epimenes. Cæterum agendæ rei haud sane facilis patebat via. Opus erat eadem omnes conjuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilii impedirentur, forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis stationum vicibus, cæteroque apparatu exsequendæ rei triginta & duo dies absumpti sunt. Aderat nox, qua conjurati excubare debebant. mutua fide lati, cujus documentum tot dies fuerant. Neminem metus spesve mutaverat. Tanta omnibus vel in Regem ira, vel fides inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores ædis ejus in qua Rex vescebatur, ut convivio egressum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipsius, simulque epulantium comitas, provexit omnes ad largius vinum, ludi etiam convivales extraxere tempus: nunc latis conjuratis,

conjuratis, quod sopitum aggressuri essent: tunc sollicitis, ne in lucem convivium extraheretur. Quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere, ipsorum post septem dies reditura vice; nec sperare poterant, in illud tempus omnibus duraturam fidem. Cæterum, cum jam lux appeteret, & convivium solvitur, & conjurati exceperunt Regem; læti, occasionem exequendi sceleris admotam: cum mulier attonitz, ut creditum est, mentis, conversari in regia solita, quia instinctu videbatur futura prædicere, non occurrit modo abeunti, sed etiam semet objecit, vultuque & oculis motum præferens animi, ut rediret in convivium monuit: & ille per ludum, Bene Deos suadere, respondit: revocatisque amicis, in horam diei ferme secundam convivii tempus extraxit. Jam alii ex cohorte in stationem successerant, ante cubuli fores excubaturi. Adhuc tamen conjurati stabant, vice officii sui expleta. Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ devoverant. Rex benignius quam alias allocutus, discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perstitissent, jubet: data singulis quinquaginta sestertia; collaudatque, quod etiam ab aliis tradita vice, tamen excubare perseverassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt, & cæteri quidem exspectabant stationis suæ noctem. Epimenes, sive comitate Regis, qua ipsum inter conjuratos exceperat, repente mutatus, sive quia cœptis Deos ob stare credebat, fratri suo Eurylocho, quem antea expertem esse consilii voluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotæ supplicium in oculis erat. Itaque protinus injicit fratri manum, & in regiam pervenit: excitatisque custodibus corporis, ad salutem Regis pertinere, quæ afferret, affirmat: & tempus, quo venerat, &

vultus haud sane securi animi index, & mœstitia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero ac somno excitant Regem. Ille, paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus, non ex toto domum suam averfari Deos dixit, quia frater ipsius, quanquam impium facinus ausus foret, tamen & pœnitentiam ejus ageret, & per se potissimum profiteretur indicium, in eam ipsam noctem, quæ decederet, insidias comparatas fuisse. Autores scelesti consilii esse, quos minime crederet Rex. Tum Epimenes cuncta ordine, consciorumque nomina, exponit. Calisthenem non ut participem facinoris nominatum esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus vituperantium criminantiumque Regem faciles aures præbere. Quidam adjiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum se à Rege quereretur, dixisse Calisthenem, meminisse debere, eos jam viros esse. Idque an ad consolandam patientiam verberum, an ad incitandum juvenum dolorem, dictum esset, in ambiguo fuisse. Rex animi corporisque sopore discusso, cum tanti periculi imago oculis oberraret; Eurylochum quinquaginta talentis, & cujusdam Tiridatis opulenti bonis donat protinus: fratremque, antequam pro salute ejus precaretur, restituit. Sceleris autem autores, interque eos Calisthenem, vinctos asservari jubet, quibus in regiam adductis, toto die & nocte proxima, mero ac vigiliis gravis, acquievit. Postero autem die, frequens concilium adhibuit, cui patres propinquire eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem salute securi: quippe Macedonum more perire debebant, omnium devotis capitibus, qui sanguine contigissent eos. Rex introduci

roduci conjuratos, præter Calisthenem, iussit, atque quæ agitaverant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde universis eos: ipse Rex, Quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat.

7. Stupentibus cæteris, Hermolaus: Nos vero, inquit, quoniam quasi nescias, quæris, occidendi te consilium invenimus, quia non ut ingenuis imperare coepisti, sed quasi in mancipia dominaris. Primus ex omnibus pater ipsius, Sopolis, parricidam etiam parentis sui clamitans esse, consurgit, & ad os manu objecta, scelere & malis insanientem, ultra negat audiendum. Rex, inhibito patre, dicere Hermolaum jubet, quæ ex magistro didicisset Calisthene. Et Hermolaus, Vtor, inquit, beneficio tuo, & dico quæ nostris malis didici. Quota pars Macedonum servituti tue superest? Quotusquisque non est vilissimo sanguine? Attalus, & Philotas, & Parmenio, & Lyncestes Alexander, & Clitus, quantum ad hostes pertinet, vivunt, stant in acie, te clypei suis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria, vulnera accipiunt: quibus tu egregiam gratiam retulisti. Alius mensam tuam sanguine suo asperfit. Alius ne simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in equuleum impositi, Persis, quos vicerant, fuere spectaculo Parmenio, in dicta causa, trucidatus est: per quem Attalum occideras. Invicem enim misere miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia. Et quos paulo ante ministros cædis habuisti, subito ab aliis iubes trucidari. Obstrepunt subinde cuncti Hermolao. Pater supremum strinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset à Rege, quippe Hermolaum dicere iussit; petiitque, ut causas supplicii augmentem, patienter audirent. Aegre ergo coërcitis, rursus Hermolaus: Quam liberaliter, inquit,

inquit, pueris rudibus ad dicendum agere permittis! at Calisthenis vox carcere inclusa est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cum etiam confessi audiuntur? Nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis, ac ne vultum quidem pateris. Atque nihil eum fecisse contendo. Sunt hic qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt. Nemo est, qui conscium fuisse nobis Calisthenem dicat, cum morti olim destinatus sit à iustissimo & patientissimo Rege. Hac ergo sunt Macedonum premia, quorum ut supervacuo & sordido abuteris sanguine. At tibi triginta millia mulorum captivum aurum vehunt, cum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos Barbari dederes, & novo more victores sub jugum mitteres. Persarum te vestis & disciplina delectat, patrios mores exosus es. Persarum ergo, non Macedonum Regem occidere volumus: & te transfugam, belli jure, persequimur. Tu Macedonas voluisti genua tibi ponere, venerarique te ut Deum. Tu Philip-pum patrem aversari, & si qui Deorum ante Jovem haberetur, fastidires etiam Jorem. Miraris si liberi homines superbiam tuam ferre non possimus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est, aut, quod tristius morte est, in servitute vivendum? Tu quidem, si emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim scire cœpisti, quid ingenui homines ferre non possunt. De cætero parce, quorum orbam senectutem supplicii ne oneraveris. Nos jube duci, ut quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra. Hæc Hermolaus.

8. At Rex, Quam falsa sint, inquit, quæ iste tradita à magistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confessum enim ultimum facinus, tamen ut vos quoque,

quoque, non solum ipse, audiretis, expressi, non imprudens, cum permisisset huic latroni dicere, usum eum rabie, qua compulsus est, ut me quem parentis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in venatione gessisset, more patrio, & ab antiquissimis Macedonia Regum usurpato, castigari eum iussi. Hoc & oportet fieri, & ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, servis quoque pueros huius ætatis verberare concedimus. Hac est scævitia in ipsum mea, quam impia cade voluit ulcisci. Nam in ceteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim, non ignoratis, & commemorare supervacuum est. Hermolao parricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse meruerit minime hercule admiror. Nani cum Parmenionem & Philotam laudat, suæ servit causæ. Lyncestem vero Alexandrum bis insidiatum capiti meo, à duobus judiciis liberaui. Rursum convictum, per biennium tamen distuli, donec vos postularetis, ut tandem debito supplicio scelus lueret. Attalum, antequam Rex essem, hostem meo capiti fuisse meministi. Clitus utinam non coegisset me sibi irasci: cuius temerariam linguam probra dicentem mihi, & vobis, durius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingenio sita est. Obsequio mitigantur imperia. Ubi vero reverentia excessit animus, & summa inius confundimus, vi opus est, ut vim repellamus. Sed quid ego mireris istum crudelitatem mihi obiecisse, qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne in vram liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum aspiciate. qui paulo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteus cubat lectis. Mensas auro onerant, greges servorum ducunt, ipsolia de hostibus justinere non possunt.

sunt, At enim Persæ, quos vicimus, in magno honore sunt. Apud me quidem, moderationis meæ certissimum indicium est, quod ne victis quidem superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes, nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem: sed ut illos quoque, quos bello subegissem, victoriæ meæ non pœniteret. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro sanguinem fundunt, qui superbe habiti rebellassent. Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam, non transire volumus, cum his communicando est nostra clementia. horum fides stabile & æternum faciet imperium: & sane plus habemus quàm cupimus. Insatiabilis autem avaritia est, adhuc implere velle, quod iam circumfluit. Veruntamen eorum mores in Macedonas transfundo. in multis enim gentibus esse video quæ non erubescamus imitari. nec aliter tantum imperium apte regi potest, quam ut quadam & tradamus illis, & ab iisdem discamus. Illud pene dignum r. f. fuit, quod Hermolaus postulat à me, ut averterer Iorem, cuius oraculo agnoscor. An etiam, quid Dii respondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen filii mihi: recipere, ipsiis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Utinam Indi quoque Deum esse nœ credant. Fama enim bella constant, & sæpe etiam quod falso creditum est, veri vicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem, putatis arma vestra auro argentoque adorasse? Assuetis nihil vilius hac videri materia volui; Macedonas invictos cæteris, nec auro quidem vinci. Oculos ergo primum eorum sordida omnia & humilia spectantium capiam: & docebo nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venisse. quam gloriam tu parricida intercipere voluisti, & Macedonas, Rege adempto, divicti genibus

bus dedere. At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam. Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissetis, quo tristiores periretis, si qua vobis parentum memoria & hara est. Sed olim istum morem occidendi cū scelestis insontes propinquos parentesq; solvi: & profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Calisthenem, cui uni vir videris, quia latro es, scio cur produci velis, ut coram his probra, quæ modo in me jecisti, modo audisti, illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, tecum introduxisset, dignissimum te discipulo magistrum. Nunc Olynthio non idem iuris est. Post hæc consilium dimisit, tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi, ut fidem suam sævitia Regi approbarent, excruciatos necaverunt. Calisthenes quoque ante tortus interiit, initi consilii in caput Regis innoxius: sed haudquaquam aulæ & assentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius cædes maiorem apud Græcos Alexandro excitavit invidiam, quam quod præditum optimis moribus artibusque à quo revocatus ad vitam erat, quum interfecto Clito mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit, indicta quidem causa. Quam crudelitatem fera pœnitentia consecuta est.

9. Sed ne ortum ferendis rumoribus natum aleret, in Indiam movit, semper bello quam post victoriam clarior. India tota ferme spectat Orientem, minus in latitudinem, quam recta regione spatiosa. quæ Austrum accipiunt, in altius terræ fastigium excedunt. Plana sunt cætera, multisque inclytis amnibus Caucaso monte ortis, placidum per campos iter præbent. Indus gelidior est, quam cæteri. Aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu maximus,

à Meridiana regione decurrit, & magnorum montium juga recto alveo stringit. in eum obiectæ rupes inclinant ad orientem. Uterque Rubro mari accipitur findens ripas, multasque arbores cum magna soli parte exsorbet. Saxis quoque impeditus, crebro reverberatur. Ubi mollius solum reperit, stagnat, insulasque molitur. Acesines eum auget. Ganges decursurum in mare intercipit: magnoque motu amnis uterque colliditur. Quippe Ganges asperum os influenti obijcit, nec repercussæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celebris auditus est, quia per ultima Indix currit. Cæterum non crocodilos modo, uti Nilus, sed etiam delphines, ignotasque aliis gentibus belluas alit. Erimanthus crebris flexibus subinde curvatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea causa est, cur tenues reliquias jam sine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio dividitur, sed ignobilibus, quia non adeo interfliunt. Cæterum quæ propiora sunt mari, Aquilones maxime deurunt. Ii cohibiti jugis montium, ad interiora non penetrant. ita alendis frugibus mites. Sed adeo in illa plaga mundus statas temporum vices mutat, ut cum alia fervore solis exstuant, Indiam nives obruant: rursusque ubi cætera rigent, illic intolerandus æstus existit: nec cur, ulli se naturæ causa ingessit. Mare certe, quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro Rege inditum est nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde plerisque sunt vestes. Libri arborum teneri, haud secus quam ceræ, literarum notas capiunt. Aves ad imitandum humanæ vocis sonum dociles sunt: animalia inusitata cæteris gentibus nisi investa. Eadem terra & rhinocerotas alit; non generat. Elephantorum major est vis, quam quos in Africa domitant. Et viribus magnitudo

tudo respondet. Aurum flumina vehunt, quæ leni modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasque mare litoribus infundit. Neque alia illis major opulentia causa est utique, postquam vitiorum commercium vulgavere in exterarum gentes; quippe æstimantur purgamenta æstuantis fæti pretio, quod libido constituit. Ingenia hominum, sicut ubique, apud illos locorum quoque situs format. Corpora usque pedes carbaso velant. Soleis pedes, capita linreis vinciunt. Lapilli ex auribus pendent: brachia quoque, & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillū pectunt sæpius quam tondent. Mentum semper intonsum est. Reliquam oris cutem ad levitatem exquant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentium appellant, supra omnium gentium vitia. Cum Rex se in publico conspicipatitur. thuribula argentea ministri ferunt, totumque iter, per quod ferri destinavit. odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Distincta sunt auro & purpura carbaso, quæ indutus est: lecticam sequuntur armati corporisque custodes. Inter quos ramis arces pendent quas cantu seriis rebus obstreperere docuerunt. Regia auratas columnas habet; toras eas vitis auro cælara percurrit, aviumque, quarum visu maxime gaudent. argenteæ effigies opera distinguunt. Regia adeunt bus patet. Cum capillum pectit atque ornat, tunc responsa legationibus, tunc iura popularibus, reddit. Dempstis so'eis, odoribus illinuntur pedes. Venatus maximus labor est. inclusa vario animalia inter vota cantusque pellicum figere. Binum cubitorum sagittæ sunt, quos emittunt majore nixu quam effectu: quippe telum, cujus in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breviora itinera equo conficit. Longior ubi

expeditio est, elephantivehant currum, & tantarum belluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pellicum longus ordo sequitur. Separatum à Regiæ ordine agmen est, æquatque luxuria. Fœminæ epulas parant. Ab iisdem vinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Regem mero somnoque sopitum, in cubiculum pellices referunt, patrio carmine noctium invocantes Deos. Quis credat inter hæc vitia curam esse sapientiæ? Unum agreste & horridum genus est, quos Sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem, pulchrum; & vivos se cremari iubent. Quibus aut segnīs ætas, aut incommoda valetudo est, exspectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec ullus corporibus, quæ senectus solvit, honos redditur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, siderum motus scite spectare dicuntur, & futura prædicere. Nec quenquam admovere leti diem credunt, cui exspectare interrito liceat. Deos putant quicquid colere cœperunt: arbores maxime, quas violare capitale est. Menses in quinos denos descripserunt dies. Anni plena spatia servant. Lunæ cursu notant tempora, non ut plerique, cum orbem sidus implevit, sed cum se curvare cœpit in cornua: & idcirco breviores habent menses, qui spatium eorum ad hunc Lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari ordinem rerum, haud sane operæ pretium videbatur.

10. Igitur Alexandro fines Indiæ ingressō, gentium suarum Reguli occurrerunt, imperata facturi: illum tertium Jove genitum ad ipsos pervenisse memorantes. Patrem Liberum, atque Herculem, fama cognitos esse: ipsum coram adesse, cernique. Rex benigne exceptos sequi iussit, iisdem

dem itinerum ducibus ulurus. Caterum cum amplius nemo occurreret, Hephæstionem & Perdiccam cum copiarum parte præmisit, ad subigendos, qui averfarentur imperium : iussitque ad flumen Indum procedere, & navigia facere, queis in ulteriora transportari posset exercitus. Illi, quia plura flumina superanda erant, sic junxere naves, ut solutz plaustris vehi possent, rursusque congi, Post se Cratero cum phalange iussu sequi, equitatum ac levem armaturam eduxit, eosque, qui occurrerant, levi pralio in urbem proximam compulit. Jam supervenerat Craterus. Itaque ut principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertæ, præcipit ne cui parceretur, munimentis urbis, quam obsidebat, incensis. Caterum dum obequitabat mœnibus, sagitta ictus est Cepit tamen oppidum, & omnibus incolis ejus trucidatis, etiam in testa sevitum est. Inde domita ignobili gente, ad Nysam urbem pervenit. Forte castris ante mœnia ipsa sylvestri loco positis, nocturnum frigus, vehementius quam alias, horrore corpora affecit, opportunumque remedium ignis oblatum est. Cæsis quippe sylvis flammam excitaverunt: quæ igni alita, oppidanorum sepulcra comprehendit. Verusta cedro facta erant, conceptumque ignem late fudere, donec omnia solo æquata sunt. Et ex urbe primum canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum & oppidani hostem, & Macedonas ipsos ad urbem venisse cognoscunt. Jamque Rex eduxerat copias, & mœnia obsidebat, cum hostium, qui discrimen tentaverant, obruti telis sunt. Aliis ergo deditionem, aliis pugnam experiri placebat : quorum dubitatione comperta, circumfideri tantum eos, & abstineri exdibus iussit. Tandemque obsidionis malis fatigati dedidere se. A Libero patre

conditos se esse dicebant ; & vera hæc origo erat. Sira est sub radicibus montis, quam Meron incolæ appellant. Inde Græci mentiendi traxere licentiam, Jovis femine Liberum patrem esse celatum. Rex situ montis cognito ex incolis, cum toto exercitu, præmissis com meatibus, verticem ejus ascendit. Multa hedera vitisque toto gignitur monte. Multæ perennes aquæ manant. Pomorum quoque varii salubresque succi sunt, sua sponte fortuitorum seminum fruges humo nutriente. Lauri, baccæque, & multa in illis rupibus agrestis est sylva. Credo equidem non divino instinctu, sed lascivia esse profectos, ut passim hederæ ac vitium folia decerperent, redimitique fronde toto nemore similes bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot millium, præsidem nemoris eius Deum adorantium, iuga montis collesque resonabant, cum orta licentia à paucis (ut fere fit) in omnes se repente vulgasset. Quippe velut in media pace, per herbas congestamque frondem, prostraverant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non averfatus, laque ad epulas omnibus præbitis, per decem dies Libero patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam sæpius fortunæ quam virtutis esse beneficium ? quippe ne epulantes quidem & sopitos mero, aggredi ausus est hostis ; haud secus bacchantium ululantiumque fremitu perterritus, quam si præliantium clamores audiret. Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos comessantesque protexit. Hinc ad regionem, quæ Dædala vocatur, perventum est. Deseruerant incolæ sedes, & in avios sylvestresque montes confugerant. Ergo Acadera transit, æque ustra, & destituta incolentium fuga. Itaque rationem belli necessitas mutavit. Divisiis enim copiis pluribus simul locis arma ostendit ; oppressique & qui

qui exspectaverant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolemæus plurimas urbes, Alexander maximas cepit: rursusque quas distribuerat copias junxit. Superato deinde Choasæ amne, Cœnon in obsidione urbis opulentæ (Beziram incolæ vocant) reliquit. Ipse ad Mazagas venit, nuper Assaceno (eius regnum fuerat) demortuo. Regioni quoque urbiq; præerat mater ejus Cleophes. Triginta millia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam qua spectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis utrinque rupibus aditum ad urbem impedit. Ab Occidente & à Meridie, velut de industria, rupes præaltas admolita natura est, infra quas cavernæ & voragines longa vetustate in altum cavitæ jacent; quæque desinunt, fossa ingentis operis objecta est. Triginta quinque stadia murus urbem complectitur, cujus inferiora saxo, superiora crudolatre sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materiæ fragilis incumberet: simulque terra humore diluta, ne tamen universa consideret, interpositæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata muros & tuebant & pervios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, consiliiq; incertum (quia nec cavernas, nisi aggere, poterat implere, nec tormenta aliter muris admove) quidam è muro sagitta percussit. Tum forte in suram incidit telum, cujus ipsis evulso admoveri equum iussit: quo vectus, ne obligato quidem vulnere, haud segnus destinata exsequebatur. Caterum cum crus faucium penderet & cruore siccato frigescentis vulnus aggravaret dolorem, dixisse fertur: Se quidem Jovi filium dici, sed corporis ægri vitia sentire. Non tamen ante se recepit in castra, quam cuncta prospexit, & quæ fieri vellet, edixit. ergo
sicut

sicut imperatum erat, alii extra urbem testa demoliebantur, ingentemque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant; alii magnarum arborum stipites cumulis, ac moles saxorum, in cavernas dejiciebant. Jamque ager æquaverat summæ fastigium terræ. Itaque turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda Rex, nondum obducta vulnere cicatrice, processit: laudatisque militibus, admoventi machinas iussit, è quibus ingens vis reorum in propugnatores effusa est. præcipue rudes talium operum terrebant mobiles turres: tantasque moles nulla ope, quæ cerneretur, adductas Deorum numine agi credebant. Pila quoque muralia, & excussas tormentis prægraves hastas, negabant convenire mortalibus. Itaque desperata urbis tutela, concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis præter deditionem placebat, legati ad Regem descenderunt, veniam petitori. Qua impetrata, Regina cum magno nobilium foeminarum grege, aureis pateris vina libantium, processit. Ipsa, genibus regis parvo filio admoto; non veniam modo, sed etiam pristinæ fortunæ impetravit decus: quippe appellata Regina est, & credidere quidam, plus formæ quam miserationi datum. Puer quoque certe, postea ex ea utcunque genito, Alexandro fuit nomen.

11. Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus, inconditos oppidanos prælio vicit: intra munimenta compulsos secutus, urbem in deditionem redegit. Multa ignobilia oppida deserta à suis venire in Regis potestatem. Quorum incolæ armati, Petram Aornon nomine occupaverunt. Hanc ab Hercule frustra obsessam esse, terræque motu coactum absistere, fama vulgaverat. Inopem consilii Alexandrum, quia undique præceps

præcepſ & abrupta rupes erat. ſenior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, ſi pretium operi eſſet, aditum ſe monſtraturum eſſe promittens. Octoginta talenta conſtituit daturum Alexander, & altero ex juvenibus obſide retento, ipſum ad exſequenda, quæ obtulerat, dimiſit. Leviter armatis dux datus eſt Mullinus ſcriba Regis. Hos enim circumitu, qui fallerent hoſtem, in ſummum jugum placebat evadere. Petra non ut pleræque modicis ac mollibus clivis in ſublime faſtigium creſcit, ſed in metæ maximæ modum erecta eſt: cujus ima ſpatioſiora ſunt, altiora in arctius coeunt, ſumma in acutum cacumen exſurgunt. Radices ejus Indus amnis ſubit, præaltus utrinque aſperis ripis. Ab altera parte, voragineſque præruptæ ſunt: nec alia expugnandi patebat via, quam ut replerentur. Ad manum ſylva erat, quam Rex ita cædi juſſit, ut nudi ſtipites jacerentur: quippe rami fronde veſtiti impediſſent ferentes. Ipſe primus truncam arborem jecit, clamorque exercitus index alacritatis ſecutus eſt, nullo detrectante munus, quod Rex occuparet. Intra ſeptimum diem cavernas expleverant, cum Rex Sagittarios & Agrianos jubet per ardua niti. Juveneſque fortiffimos ex ſua cohorte triginta delegit. Duces hiſ dati ſunt Charus, & Alexander, quem Rex nominis, quod ſibi cum eo commune eſſet, admonuit. Ac primo, quia tam manifeſtum periculum erat, ipſum Regem diſcrimen ſubire non placuit. Sed ut ſignum tuba datum eſt, vir audaciæ promptæ, converſus ad corporis cuſtodes, ſequi ſe jubet primuſque invadit in rupem. Nec deinde quiſquam Macedonum ſubſtitit, relictiſque ſtationibus ſua ſponte Regem ſequebantur. Multorum miſerabilis fuit caſus, quos ex prærupta rupe lapſos amnis præterfluens hauſit. Trifte ſpectaculum

culum etiam non periclitantibus. Cum vero alieno exitio quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum misericordia versa, non extinctos, sed semetipsos deflebant. Et jam eo perventum erat, unde sine pernicie, nisi victores redire non possent; ingentia saxa in subeuntes provolventibus Barbaris. qui perculsi, instabili & lubrico gradu præcipientes recidebant. Evaserant tamen Alexander & Charus, quos cum triginta dilectis præmiserat Rex, & jam pugnare cominus cœperant. Sed cum superne tela Barbari ingererent, sæpius ipsi feriebantur quam vulnerebant. Ergo Alexander & nominis sui, & promissi memor, dum acrius quam cautius dimicat, confossus undique obruitur. Quem ut Charus jacentem respexit, rueret in hostem, omnium præter ultionem immemor, cœpit: multosque hasta, quosdam gladio interemit. Sed cum tot unum incesserent manus super amici corpus ptocubuit exanimis. Haud secus quam par erat, promptissimorum juvenum cæterorumque militum interitu commotus Rex, signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim & intrepidi se receperunt. & Barbari hostem depulsi se contenti, non insistere cedentibus. Cæterum Alexander cum statuisset desistere incepto: quippe nulla spes potiundæ Petreæ offerebatur, tamen speciem ostendit in obsidione perseverantis. Nam & itinera obsideri iussit, & turres admoveri, & fatigatis alios succedere. Cujus pertinacia cognita Indi per bidduum quidem ac duas noctes cum ostentatione non fiducia modo, sed etiam victoriz, epulati sunt: tympana suo more pulsantes. Tertia vero nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri: cæterum ex tota Petra faces refulgebant, quas accenderant Barbari, ut tutior esset ipsis fuga obscura nocte per invia saxa cursuris. Rex,
Bala-

Balaero, qui specularetur, præmisso, cognoscit, Petram fuga Indorum esse desertam. Tum dato signo ut universi conclamarent, incomposite fugientibus metum incussit, multique (tanquam adesset hostis) per lubrica saxa, perque invias cotes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorum parte mulctati, ab integris deserti sunt. Rex locorum magis quam hostium victor tamen magnæ victoriæ sacrificiis & cultu Deum satisfecit. Arz in Petra locatæ sunt Minervæ Victoriæque. Ducibus itineris, quos subire jusserat leviter armatos, etsi promissis minora præstiterant, pretium cum fide redditum est.

12. Petræ, regionisque ei adjunctæ, Sisocosto tutela permissa. Inde processit Echolima: & cum angustias itineris obsideri viginti millibus armatorum ab Eryce quodam comperisset, gravius agmen exercitus Cæno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipse prægressus cum funditore ac sagittario, deturbatis qui obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Indi, siue odio ducis, siue gratiam victoris Regis inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque ejus atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille, factio impunitatem dedit: honorem denegavit exemplo. Hinc ad flumen Indum sextis decimis castris pervenit, omniaque (ut præceperat) ad trajiciendum præparata ab Hephæstione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat autor dædendi regnum Alexandro. Et post mortem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim vellet, an privatum opperiri ejus adventum; Permissoque ut regnaret, non tamen jus datum usurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Hephæstionem, gratuitum frumentum copiis ejus admensus: non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius,

ullius, nisi Regis, experiretur. Itaque venienti obviam cum armato exercitu egressus est. Elephanti quoque per modica intervalla militum agmini immixti, procul castellorum fecerant speciem. Ac primo Alexander, non socium, sed hostem adventare credebat. Jamque & ipse, arma milites capere, & equites discedere in cornu jusserat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore, jussis subsistere cæteris, ipse concitat equum, quo vehebatur. Idem Alexander quoque fecit: sive hostis, sive amicus occurreret, vel sua virtute, vel illius fide tutus. Coivere, quod ex utriusque vultu posset intelligi, amicis animis: cæterum sine interprete non poterat conferi sermo. Itaque adhibito eo, Barbarus occurrisse se dixit cum exercitu, totas imperii vires protinus traditurum, nec expectasse, dum per nuntios daretur fides. Corpus suum & regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militantis, nihil magis quam famam timere perfidiæ. Lætus simplicitate Barbari Rex, & dextram fidei suæ pignus dedit, & regnum restituit. LVI elephanti erant, quos tradidit Alexander, multaque pecora eximie magnitudinis. Tauros ad tria millia, pretiosum in ea regione acceptumque animis regnantium armentum. Quærenti Alexandro, plures agricultores haberet, an milites: cum duobus Regibus bellanti sibi, majore militum quam agrestium manu opus esse, respondit. Abisares & Porus erant. Sed in Poro egebant autoritas. Uterque ultra Hydaspem amnem regnabat, & belli fortunam, quisquis arma inferret, experiri decreverat. Onphis, permittente Alexandro, & regium insigne sumpsit, & more gentis suæ nomen, quod patris fuerat: Taxilem appellavere populares, sequente nomine imperium, in quemcunque transiret. Ergo cum per triduum hospita-

liter

liter Alexandrum accepisset, quarto die, & quantum frumenti copiis, quas Hephæstion duxerat, præbitum à se esset, ostendit: & aureas coronas ipsi, amicisque omnibus, præter hæc signati argenti octoginta talenta, dono dedit. Qua benignitate ejus Alexander mire lætus, & quæ is dederat, remisit, & mille talenta ex præda, quam vehebat, adjecit: multaque convivalia ex auro & argento vasa, plurimum Persicæ vestis, triginta equos ex suis, cum iisdem insignibus queis assueverant cum ipsum veherent. Quæ liberalitas, sicut Barbarum adstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit. E quibus Meleager super cœnam largiore vino usus, gratulari se Alexandro dixit, quod saltem in India reperisset dignum talentis mille. Rex haud oblitus, quam ægre tulisset, quod Clitum ob linguæ temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit, Invidos homines nihil aliud quam ipsorum esse tormenta.

13. Postero die legati Abisaræ adiere Regem, omnia ditioni ejus, ita ut mandatum erat, permittebant, firmataque invicem fide remittuntur ad Regem. Porum quoque nominis sui fama ratus ad deditionem posse compelli, misit ad eum Cleocharem, qui denuntiaret ei, ut stipendium penderet, & in primo finium suorum aditu occurreret Regi. Porus alterum ex his facturum sese respondit, ut intranti regnum suum præsto esset, sed armatus. Jam Hydaspen Alexander superare decreverat, cum Barzentes defectionis Arachosii autor, victus, trigintaque elephanti simul capti, perducuntur, opportunum adversus Indos auxilium, quippe plus in belluis, quam in exercitu, spei aut virium illis erat. Gamaxusque, Rex exiguæ partis Indorum, qui Barzenti se conjunxerat, victus adductus est. Igitur transfuga & Regulo in custodiam,

custodiam, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaspem pervenit. In cuius ulteriore ripa Porus confederat, transitu prohibiturus hostem. Lxxxv elephantos obiecerat eximio corporum robore, ultraque eos currus ccc & peditum xxx fere millia: in quibus erant sagittarii (sicut ante dictum est) gravioribus telis quam ut apte excuti possent. Ipsum vehebat elephante super ceteras belluas eminens. armaque auro & argento distincta corpus raræ magnitudinis honestabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas, non conspectus hostium solum, sed etiam fluminis, quod transcendendum erat, magnitudo deterrebat. Quatuor in latitudinem stadia diffusum profundo alveo & nusquam vada aperiente, speciem vasti maris fecerat. Nec pro spatio aquarum late stagnantium impetum coercebat, sed quasi in arctum coeuntibus ripis torrens & elisus ferebatur, occultaque saxa inesse ostendebant pluribus locis undæ percussæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi virique compleverant. Stabant ingentes vastorum corporum moles, & de industria irritatæ horrendo stridore aures fatigabant. Hinc hostis, hinc amnis, capacia quidem bonæ spei pectora, & sæpe se experta, improvise tamen pavore percusserant quippe instabiles rates, nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari posse credebant. Erant in medio amne insulæ crebræ, in quas Indi & Macedones nantes, levatis super capita armis, transibant. Ibi levia prælia conferebantur, & uterque Rex parvæ rei discrimine, summæ experiebatur eventum. Cæterum in Macedonum exercitu temeritate atque audacia insignes fuere Symmachus & Nicanor, nobiles juvenes, & perpetua partium felicitate ad spernendum omne periculum accensi. Quibus ducibus

bus promptissimi juvenum lanceis modo armati tranavere in insulam, quam frequens hostis tenebat, multosque Indorum nulla re magis quam audacia armati interemerunt. Abire cum gloria poterant, si unquam temeritas felix inveniret modum. Sed dum supervenientes contemptim & superbe quoque expectant, circumventi ab his qui occulti enataverant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt, aut vorticibus impliciti. Ea; pugna multam fiduciam Pori erexit, cuncta cernentis è ripa. Alexander inops consilii, tandem ad fallendū hostem talem dolū intendit. Erat insula in flumine amplior cæteris, sylvestris eadem, & tegendis insidiis apta. Fossa quoque præalta haud procul à ripa, quam tenebat ipse, non pedites modo, sed etiam cum equis viros poterat abscondere. Ut igitur à custodia huius opportunitatis oculos hostium averteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare iussit procul insula, & subinde Indos clamore terrere, quasi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit, eo; consilio Porum agmenque suum ei parti, quam se petere simulabat, coegit advertere. Jam extra conspectum hostis insula erat. Alexander in diversa parte ripæ statui suum tabernaculum iussit, assueramque comitari ipsum cohortem, ante id tabernaculum stare : & omnem apparatus regis magnificentis hostium oculis de industria ostendit. Attalum, etiam æqualem sibi, & haud disparem habitu oris & corporis, utique cum procul viseretur, veste regia exornat præbiturum speciem, ipsum Regem illi ripæ præsidere, nec agitare de transitu. Huius consilii effectum primo morata tempestas est, mox adjuvit, incommoda quoque ad bonos eventus vertente fortuna. Trajicere amnem cum cæteris copiis in regionem
insulæ

insulæ (de qua ante dictum est) parabat. averso hoste in eos qui cum Ptolemæo inferiorem obse-
derant ripam, cum procella imbrem vix sub testis
tolerabilem effudit, obrutique milites nimbo, in
terram refugerunt, navigiis ratibusque desertis.
Sed tumultuantium fremitus, obstrepentibus ri-
pis, ab hoste non poterat audiri. Deinde momen-
to temporis repressus est imber. Cæterum adeo
spissæ intendere se nubes, ut conderent lucem viz-
que colloquentium inter ipsos facies noscigaretur.
Terruisset alium obducta nox cælo, cum ignoto
amne navigandum esset, forsitan hoste eam ipsam
ripam, quam cæci atque improvidi, & ex periculo
gloriam accersentes, petebant, occupante: obscu-
ritatem, quæ cæteros terrebat, suam occasionem
ratus, dato signo ut omnes silentio ascenderent in
rates, eam, qua ipse vehebatur, primam jussit ex-
pelli. Vacua erat ab hostibus ripa, quæ petebatur;
quippe adhuc Porus Ptolemæum tantum intueba-
tur. Una ergo navi, quam petræ fluctus illi ferat,
hærente, cæteræ evadunt: armaque capere mili-
tes, & ire in ordinem jussit.

14. Jamque agmen in cornua divisum ipse du-
cebat, cum Poro nuntiatur, armis virisque ripam
obtineri, & rerum adesse discrimen. Ac primo hu-
mani ingenii vitio spei suæ indulgens, Abisarem
belli socium (& ita convenerat), adventare cre-
debat. Mox liquidiore luce aperiente hostem, cen-
tum quadrigas & quatuor millia equitum venien-
ti agmini Porus objecit. Dux erat copiarum, quas
præmisit, Hages frater ipsius. Summa virium in
curribus, senos viros singuli vehebant, duos cly-
peatos, duos sagittarios ab utroque latere disposi-
tos. cæteri aurigæ erant haud sane inermes: quip-
pe jacula complura, ubi cominus præliandum
erat, omissis habenis, in hostem ingerebant. Cæte-
rum

rum vix ullus usus hujus auxilii eo die fuit. Namque (ut supra dictum est) imber violentius quam alias fusus, campos lubricos & inequitabiles fecerat; gravesque & propemodum immobiles currus illuvie & voraginibus hærebant. Contra Alexander, expedito ac levi agmine strenue investus est. Scythæ & Dacæ primi omnium invasere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dextrum cornu hostium emisit. Jam undique pugna se movebat, cum ii, qui currus agebant, illud ultimum auxilium suorum rati, effusis habenis in medium discrimen ruere cœperunt. Anceps id malum utrisque erat. Nam & Macedonum pedites primo impetu obterebantur, & per lubrica atque invia immissi currus excutiebant eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi non in voragines modolacunasque, sed etiam in amnem præcipitavere curricula. Pauci tamen hostium tenus exacti penetrare ad Porum, acerrime pugnam cientem. Is ut dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis amicorum distribuit elefantos. Post eos posuerat pedites, ac sagittarios tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat. nec strepitus eorum movebantur; oïm ad notum sonum auribus mitigatis. Herculis simulacrum agmini peditum præferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum: & deseruisse gestantes militare flagitium habebatur. Capitis enim sanxerant poenam iis, qui ex acie non retulissent; metu, quem ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque converso. Macedonas non belluarum modo, sed etiam ipsius Regis aspectus parumper inhibuit. Bellum dispositæ inter armatos, speciem turrium procul fecerant. Ipse Porus humanæ magnitudinis propemodum excesserat formam, magnitudini adjicere videba-

tur bellua, quæ vehabatur, tantum inter cæteras
 eminens, quantum aliis ipse præstabat. Itaque
 Alexander contemplatus & Regem, & agmen In-
 dorum, Tandem, inquit, par animo meo periculum
 video. Cum bestiis simul & cum egregiis viris res est.
 Intuensque Cœnum : Cum ego, inquit, Ptolemao,
 Perdiccaq; & Hephægione comitatus, in lævum ho-
 stium cornu impetum fecero, viderisque me in medio
 ardore certaminis, ipse dextrum move, & turbatis si-
 gna infer. Tu, Antigone, & tu, Leonate, & Tau-
 ron, invehimini non in mediam aciem, sed urgebitis
 frontem. Hastæ nostræ prælongæ & validæ, non alias
 magis quam adversus belluas rectoresque earum usui
 esse poterunt. Deturbate eos, qui vehuntur, & ipsas
 confodite. Anceps genus auxilii est, & in suos acrius
 furit. In hostem enim imperio, in suos pavore, agitur.
 Hæc elocutus, concitat equum primus. Jamque
 (ut destinatum erat) invaserat ordines hostium,
 cum Cœnus ingenti vi in lævum cornu invehit-
 tur. Phalanx quoque in mediam Indorum aciem
 uno impetu prorupit. At Porus qua equitem in-
 vehi senserat, belluas agi jussit. Sed tardum, &
 pene immobile animal, equorum velocitatem æ-
 quare non poterat. Nec sagittarum quidem ullus
 erat Barbaris usus. Quippe longas & prægraves, ni-
 si prius in terra statuerent arcum, haud satis apte
 & commode imponunt : tum humo lubrica &
 ob id impediende conatum, molientes ictus, ce-
 leritate hostium occupabantur. Ergo spreto Regis
 imperio (quod fere fit, ubi turbatis acrius metas
 quam dux imperare cœpit) totidem erant impera-
 tores, quot agmina errabant. Alius jungere aciem,
 alius dividere ; stare quidam, & nonnulli circum-
 vehi terga hostium jubebant. Nihil in medium
 consulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus
 metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, ob-
 vius

vius hosti ire pergit, elephantosque ante agmen
 suorum agi iuger. Magnum bellum iniecere terro-
 rem, insolitusque stridor non equos modo, tam pa-
 vidum ad omnia animal, sed viros quoque, ordi-
 nesque turbaverat. Jam fugæ circumspiciebant lo-
 cum paulo ante victores, cum Alexander Agria-
 nos, & Thracas leviter armatos, meliorem con-
 cursatione quam cominus militem, emisit in bel-
 luas. Ingentem ii vim telorum iniecere & elephan-
 tis & regentibus eos. Phalanx quoque instare con-
 stanter territis coepit. Sed quidam avidius persecu-
 ti belluas, in semet irritavere vulneribus. Obtriti
 ergo pedibus earum, cæteris, ut parcius instarent,
 fuere documentum. Præcipue terribilis illa facies
 erat, cum manu arma virosque corripere, & su-
 per se regentibus traderent. Anceps ergo pugna,
 nunc sequentium, nunc fugientium elephantos, in
 multum diei varium certamen extraxit, donec se-
 curibus (id namque genus auxilii præparatum erat)
 pedes amputare coeperunt. Copidas vocant gladios
 leviter curvatos falcibus similes, quæ appetebant
 belluarum manus. Nec quidquam inexpertum,
 non mortis modo, sed etiam in ipsa morte novi
 supplicii timor omittebat. Ergo elephanti vulneri-
 bus tandem fatigati, suos impetu sternunt, & qui
 rexerant eos, præcipitati in terram ab ipsis obtere-
 bantur. Itaque pecorum modo magis pavidum quam
 infestum, ultra aciem exigebantur, cum Porus desti-
 tutus à pluribus rebus multo ante præparata, in cir-
 cumfusos, ex elephante suo coepit ingerere, multis-
 que eminus vulneratis, expositus ipse ad ictus un-
 dique petebatur. Novem jam vulnera hinc tergo,
 illinc pectore, exceperat : multoque sanguine pro-
 fuso, languidis manibus magis elapsa quam excus-
 sa tela mittebat. Nec segnius bellua instincta ra-
 bie, nondum saucia, invehebatur ordinibus, donec

rector belluæ Regem conspexit fluentibus mem-
 bris, omissisq; armis vix compotem mentis. Tum
 belluam in fugam concitat, sequente Alexandro,
 Sed equus ejus multis vulneribus confossus defi-
 ciensque procubuit, posito magis Rege, quam ef-
 fuso. Itaque dum equum mutat tardius insecutus
 est. Interim frater Taxilis Regis Indorum præmis-
 sus ab Alexandro, monere cœpit Porum ne ulti-
 ma experiri perseveraret, dederetque se victori. At
 ille, quanquam exhaustæ erant vires, deficiebat-
 que sanguis, tamen ad notam vocem excitatus:
Agnosco, inquit, Taxilu fratrem, imperii regnique
sui proditorem; & telum, quod unum forte non ef-
 fluxerat, contorsit in eum; quod per medium pe-
 ctus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis o-
 pere edito, fugere acrius cœpit. Sed elephante
 quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Ita-
 que sistit fugam, peditemque sequenti hosti obje-
 cit. Jam Alexander consecutus erat; & pertinacia
 Pori cognita, vetabat resistentibus parci. Ergo un-
 dique & in pedites, & in ipsum Porum, tela conge-
 sta sunt; queis tandem gravatus, labi ex bellua cœ-
 pit. Indus, qui elephantum regebat, descendere
 eum ratus, more solito elephantum procumbere
 jussit in genua, qui ut se submisit, cæteri quoque
 (ita enim instituti erant) dimisere corpora in ter-
 ram. Ea res & Porum & cæteros victoribus tradi-
 dit. Rex spoliari corpus Pori, interemptum esse
 credens, jussit: & qui detraherent lorica vestem-
 que, concurrere: cum bellua dominum tueri, &
 spoliantes cœpit appetere, levatumque corpus ejus
 rursus dorso suo imponere. Ergo telis undique ob-
 ruitur, confossoque eo, in vehiculum Porus im-
 ponitur. Quem Rex ut vidit allevantem oculos,
 non odio sed miseratione commotus, *Quæ ma-*
lum, inquit, amentia te coegit, rerum mearum co-
gnita

gnita fama, belli fortunam experiri, cum Taxiles esset in deditos clementiæ meæ tam propinquum tibi exemplum? At ille, *Quoniam*, inquit, percontaris, respondet bo ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me fortiozem esse censebam. Meas enim noveram vires, nondum expertus tuas: fortiozem esse te, belli docuit eventus. Sed ne sic quidem parum felix sum, secundus tibi. Rursus interrogatus, quid ipse victorem statuere debere censeret: *Quod hic*, inquit, *dis tibi suadet quo expertus es, quam caduca felicitas esset.* Plus monendo profecit, quam si precatus esset. Quippe magnitudinem animi ejus interitum, ac ne fortuna quidem infractam, non misere, recordia modo, sed etiam honore, excipere dignatus est. Agrum curavit haud secus quam si proprio pugnasset. Confirmatum, contra spem omnium, in amicorum numerum recepit. Mox donavit ampliore regno quam tenuit. Nec sane quicquam ingenium ejus solidius aut constantius habuit, quam admirationem veræ laudis & gloriæ. Simplicius tamen famam æstimabat in hoste, quam in cive: quippe à suis credebat magnitudinem suam destrui posse: eandem clariorem fore, quo majores fuissent quos ipse vicisset.

L I B E R I X.

B R E V I A R I U M L I B R I.

1. **D**Evicto Poro, in Indiam penetrat Alexander, variasq; gentes & urbes, quarum mores describuntur, sibi subjicit.

2. Gangaridas & Pharrasios aggressurus, milites fatigatos & bellum detestantes, proluxa oratione ad perseverantiam hortatur.

3. Cæsus, militum nomine, Alexandro respondet, & paulo post morbo extinguitur.

4. Sobis, & aliis expugnatis, regionem Oxydracærum & Mallorum ingreditur. Oratione ad milites habita, Barbaros fugat, eorumq; oppidum, contempto Demophoonte rege, obsidet.

5. Præcipiti saltu in Oxydracærum oppidum se immittens, graviter vulneratur, & fortissimis quibusdam ducibus desideratis, oppidoque post aliquot dies expugnato, sibi suisque restituitur.

6. Ab amicis rogatus, ut salutis suæ publicæque parceret, generose respondit; in instituto suo de domando orbe perseverans.

7. Græcorum quorundam in Bactrianis defectione repressa. Dum Indorum legatos convivio excipit Alexander, inter Horratham & Dioxippum, qui tandem imparibus armis duello certant, rixa oritur. Paulo post Dioxippus inimicorum calumniis ultra modum irritatus, seipsum interemit.

8. Donis à legatis Indorum acceptis, Sabrachas, Musicanos, Præstos, aliosque populos debellat; Ptolemæo venenata plaga accepta curato, ope cuiusdam herba, cujus species in somnis Alexandro est oblata.

9. Cupidine visendi Oceani correptus, non sine periculis propter nautarum imperitiam, tandem voti sui compos redditur.

10. Ab Oceano in Arabitarum, Gedrosiorum & Indorum regiones revertitur: ubi cum fame & pestilentia luctatur exercitus, deinde liberatur, planeque restituitur. Unde sequutus est probrosus bacchantium lusus, supplicio Aspasiæ Satrapæ cruentatur.

ALEXANDER tam memorabili victoria laetus, qua sibi Orientis fines apertos esse censebat, Soli victimis caesis, milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, quicquid Indis virium fuisset, illa dimicatione prostratum: ceteram optimam praedam fore, celebratasque opes in ea regione eminere, quam peterent. Proinde jam vilia & obsoleta esse spolia de Persis: gemmis, margaritisque, & auro atque ebore Macedoniam Graciamque, non suas tantum domos repleturum. Avidi milites & pecuniae & gloriae, simul quia nunquam affirmatio ejus sefellerat eos, pollicentur operam: dimissisque cum bona spe navigia aedificari jubet, ut cum totam Asiam percurrissent, finem terrarum mare inviseret. Multa materia navalis in proximis montibus erat, quam cadere aggressi, magnitudinis inusitatae reperere serpentes. Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in iisdem montibus erant. Ceterum hoc nomen belluis eis inditum à Gracis. sermonis ejus ignari aliud lingua sua usurpant. Rex duabus urbibus conditis in utraq; fluminis, quod superaverat, ripa, copiarum duces coronis & mille aureis singulos donat. Ceteris quoque proportionem aut gradu, quem in militia obtinebant, aut navatae operae honos habitus est. Abisares, qui prius quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios misit, pollicentes omnia facturum quae imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere. Neque enim aut sine regio imperio victurum, aut regnaturum esse captivum. Cui Alexander nuntiari iussit, si gravaretur ad se venire, ipsum ad eum esse venturum. Hinc Poro, summeq; superato, ad interiora Indiae processit. Syl-

vz erant prope in immensum spatium diffusa,
 procerisque & in eximiam altitudinem editis ar-
 boribus umbrosa. Plerique rami instar ingentium
 stipitum flexi in humum, rursus, qua se curvave-
 rant, erigebantur, adeo ut species esset non rami
 resurgentis, sed arboris ex sua radice generatz.
 Cœli temperies salubris: quippe & vim solis um-
 bra levant, & aqua largæ manant è fontibus. Ce-
 terum hic quoque serpentium magna vis erat,
 squamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud
 ullum magis noxium est: quippe morsum præsens
 mors sequebatur, donec ab incolis remedium ob-
 latum est. Hinc per deserta ventum est ad flumen
 Hyraoten. Junctum erat flumini nemus opacum
 arboribus alibi inusitatis agrestiumque pavonum
 multitudine frequens. Castris inde motis, oppi-
 dum haud procul positum corona capit, obsidi-
 busq; acceptis, stipendium imponit. Ad magnam
 deinde (ut in ea regione) urbem pervenit; non
 muro solum, sed etiam palude, munitam. Caterum
 Barbari vehiculis inter se junctis dimicaturi occur-
 rerunt. Aliis tela, aliis hastæ, aliis secures erant:
 transliebantque in vehicula strenuo saltu, cum
 succurrere laborantibus suis vellent. Ac primo in-
 solitum genus pugnae Macedonas terruit, cum e-
 minus vulnerarentur. Deinde spreto tam in condi-
 to agmine, ab utroq; latere vehiculis circumfusi,
 repugnantes fodere cœperunt. Et vincula, quæ
 conferta erant, jussit incidi, quo facilius singula
 circumvenirentur. Itaque octingentis suorum a-
 missis, in oppidum refugerunt. Postero die scalis
 undique admotis, muri occupantur. Paucis perni-
 citas saluti fuit: qui cognito urbis excidio, palu-
 dem tranavere, & in vicina oppida ingentem in-
 tulere terrorem, invictum exercitum, & Deorum
 profecto, advenisse memorantes. Alexander ad va-
 standam

standam eam regionem Perdicca cum expedita manu miso, partem copiarum Eumeni tradit, ut is quoque Barbaros ad deditionem compelleret. Ipse ceteros ad urbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolæ, induxit. Oppidani missis qui Regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant: quippe orta seditio in diversa consilia diduxerat vulgum. Alii omnia deditione potiora; quidam nullam opem in ipsis esse docebant. Sed dum nihil in commune consulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hostem recipiunt. Alexander, quanquam belli auctoribus jure poterat irasci, tamen omnibus venia data & obsidibus acceptis, ad proximam deinde urbem castra movit. Obsides ducebantur ante agmen: quos cum è muris agnovissent, utpote gentis ejusdem, in colloquium convocaverunt. Illi clementiam Regis simulque vim commemorando, ad deditionem eos compulere: ceterasque urbes simili modo deditas in fidem accepit. Hinc in Regnum Sophitis perventum est. Gens, ut Barbari, sapientia excellit, bonisque moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tolunt aluntque: sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est. Si quos segnes aut aliqua membrorum parte inutiles notaverunt, necari jubent. Nuptiis coeunt, non genere ac nobilitate conjunctis sed electa corporum specie: quia eadem aestimatur in liberis. Hujus gentis opidum, cui Alexander admovebat copias, ab ipso Sophite obtinebatur. Clausæ erant portæ, sed nulli in muris turribusque se armati ostendebant: dubitabantque Macedones, deseruissentne urbem incolæ, an fraude se occulerent: cum subito patefacta porta Rex Indus cum duobus adultis filiis accurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis specie. Vestis erat

auro purpuraque distincta, quæ etiam crura vela-
bat. Aureis soleis insuerat gemmas. Lacerti quo-
que & brachia margaritis ornata erant. Pendebant
ex auribus insignes candore & magnitudine lapil-
li; Baculum aureum berylli distinguebant. Quo
tradito, precatus, ut sospes acciperet, se, liberos-
que, & gentem suam dedit. Nobiles ad venan-
dum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere
dicuntur, cum videre feram: leonibus maxime in-
festi. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in
conspectu leonem eximie magnitudinis iussit e-
mitti: & quatuor omnino admoveri canes; qui
celeriter occupaverunt feram: cum ex iis qui as-
sueverant talibus ministeriis unus, canis leoni
cum aliis inhærentis crus avellere, & quia non se-
quebatur, ferro amputare cœpit, nec sic quidem
pertinacia victa, rursus aliam partem secare insti-
tit; & inde non segnius inhærentem, ferro subin-
de cadebat. Ille in vulnere feræ dentes moribun-
dus quoque infixerat. Tantum in illis animalibus
ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam
memoriæ proditum est. Equidem plura transcri-
bo, quàm credo. Nam nec affirmare sustineo, de
quibus dubito: nec subducere, quæ accepi. Reli-
cto igitur Sophite in suo regno, ad fluvium Hypa-
sin processit, Hephæstione, qui diversam regio-
nem subegerat, conjuncto. Phegelas erat gentis
proximæ Rex; qui popularibus suis colere agros
(ut assueverant) iussis, Alexandro cum donis oc-
currit. Nihil quod imperaret detrectans, biduum
apud eum substitit.

2. Rex tertio die amnem superare decreverat,
transitu difficilem, non spatio solum aquarum, sed
etiam saxis impeditum Percontatus igitur Phege-
lam, quæ noscenda erant, undecim dierum ultra
flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit:
excipere

excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminum. Ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas & Pharrasios, eorumque Regem esse Aggrammen, viginti millibus equitum, ducentisque peditum obsidentem vias. Ad hæc quadrigarum duo millia trahere, & præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia Regi omnia videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percunctatur, an vera essent, quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis & regni haud falso jactari affirmat. Cæterum qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimæ sortis: quippe patrem ejus, tonsorem vix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse Reginæ. Ab ea in propiorem ejus, qui tum regnasset, amicitix locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberum, ejus invasisse regnum, necatisque pueris, hunc qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque popularibus, magis paternæ fortunæ quam suæ memorem. Assertio Pori multiplicem animo Regis iniecerat curam: hostem beluasque spernebat, situm locorum & vim fluminum extimescebat. Relegatos in ultimum pene rerum humanarum persequi terminum, & eruere, arduum videbatur. Rursus avaritia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ, nihil invium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Mæcedones tot emensi spatia terrarum, facies, & in castris senes facti, per obiecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates, secuturi essent. Abundantes onustosque præda, magis parati fuisse, vellet, quam acquirenda fatigari. Non idem sibi, & militibus animi esse. Se totius orbis imperium gerente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare. Militem labore defatigatum, proximum

quemque fructum, finito tandem periculo, expectare. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maxime modum disseruit: Non ignoro, milites, multa, quæ terrere vos possent, ab incolis Indiæ per hos dies de industria esse jactata. Sed non est improvisa nobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ fauces, sic Mesopotamiæ campos, Tigrim & Euphratem, quorum alterum vado transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia, illa tradente, majora sunt vero. Nostra quoque gloria cum sit ex solido, plus tamen habet nominis quam operis. Modo quis belluas offerentes mærii specie, quis Hydaspem amnem, quis cætera auditu majora quam vero, sustinere posse credebat? olim hercule fugissemus ex Asia, si nos fabule debellare potuissent. Creditisne elephantorum greges maiores esse quam usquam armentorum sunt? cum & rarum sit animal, nec facile capiatur, multoque difficilius mitigetur. Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. Nam flumen quo latius fusus est, hoc placidius stagnat, quippe angustis ripis coercita, & in angustiore alveum elisa, torrentes aquas invehunt: contra spatium alvei segnior cursus est. Præterea in ripa omne periculum est, ubi applicantes navigia hostis expectat. Ita quantumcunque flumen intervenit, idem futurum discrimen est evadentium in terram. Sed omnia ista vera esse fingamus. Utrumne vos magnitudo belluarum, an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, præsens habemus exemplum: in suos vehementius, quam in nos incurrerunt. Tum vasta corpora securibus falcibusque mutilata sunt. Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, aut tria millia, cum, uno aut altero vulneratis, ceteros in fugam declinare videamus? Deinde paucos quoque incommode regunt: con-

gregata

gregata vero tot millia ipsa se elidunt, ubi nec stare nec fugere potuerint inhabiles vastorum corporum molis. Equidem sic animalia ista contempsi, ut, cum haberem, ipse non opposuerim: satis gnarus, plus suis quam hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commovet. Cum paucis enim pugnare soliti estis, & nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Testis adversus multitudinem invicti Macedonum reborum Granicus amnis, & Cilicia iundata cruore Persarum, & Arbella, cujus campi devictorum à nobis ossibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare coepistis, posteaquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cum per Hellespontum navigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia presto sunt. Dabæ Sogdiani que inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem, rerum, quas gesturus sum, vadem prædemque habeo. Quam diu vobiscum in acie stabo, nec meos nec hostium exercitus numeravero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fidei adhibete. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus. Perveimus ad Solis ortum, & Oceanum, nisi obstat ignavia: inde victores, perdomito fine terrarum, revertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Majora sunt periculis præmia, dives eadem & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad prædam. Digni estis, qui opes, quas illud mare litoribus invehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum, relinquatis. Per vos, gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis, perque & mea in vos & in me vestra merita, quibus invicti contendimus, oro, quæsoque, ne humanarum rerum terminos ad-

euntem, alumnium commilitonemque vestrum, ne dicam Regem, deseratis. Cetera vobis imperavi, hoc vnum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil unquam vobis præcepi, quin prius me periculis obiulerim, qui sæpe acie clypeo meo texi, ne infringeretis in manibus meis palmam, qua Herculum, Liberumque Patrem, si invidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Ubi est ille clamor, alacritatis vestræ index? Ubi est ille meorum Macedonum vultus? Non agnosco vos milites, nec agnosci videor à vobis. Sardas jam dudum aures pulso. Aversos animos & infra oculos excitare conor. Cumque illi in terram demissis capitibus tacere perseverarent. Nescio quid, inquit, imprudens in vos deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In solitudine mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat quos alloquor. Quid autem postulo? vestram gloriam & magnitudinem vindicamus. Ubi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi contendentium, qui potissimum vulnerati Regis corpus exciperent? Desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseverabo. Obijcite me fluminibus & belluis, & illis gentibus, quarum nomina horretis. Inveniā qui desertum à vobis sequantur. Scythæ Bactrianique erunt mecum, hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori præstat, quam precario Imperatorem esse. Ite reduces domos, ire deserto Rege ovantes. Ego hic à vobis desperare victoriæ aut honestæ morti locum inveniam.

3. Nec sic eundem ulli militum vox exprimi potuit. Exspectabant ut duces principesque ad Regem perferrent, vulneribus & continuo labore militiæ fatigatos non detrectare monia, sed sustinere non posse. Ceterum illi non attenti in terram ora defixerant. Igitur primo fremitus sua sponte, deinde gemitus quoque oritur, paulatimque

que liberius dolor erigi cœpit, manantibus lacry-
 mis, adeo ut Rex, ira in misericordiam versa, ne
 ipse quidem, quanquam cuperet, temperare ocu-
 lis potuerit. Tandem universa concione effu-
 sius flente, Cœnus ausus est, cunctantibus cæte-
 ris, proprius tribunal accedere. significans se loqui
 velle. Quem ut videre milites detrahentem ga-
 leam capiti (ita enim Regem alloqui mos est.)
 hortari cœperunt, ut causam exercitus ageret.
 Tum Cœnus: *Dii prohibeant, inquit, à nobis
 impias mentes, & profecto prohibent. Idem animus
 est tuus, qui fuit semper, ire quo iusseris, pugnare, pe-
 riclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuæ
 nomen. Proinde si perseveras, incrimas quoque, &
 nudi, & exangues, utcumq; tibi cordi est, sequimur,
 vel antecedimus. Sed si audire vis non fictas tuorum
 militum voces, rerum necessitate ultima expressas,
 prabe, quæso, propitias aures, imperium atque au-
 spicium tuum constantissime secuti, & quocumque
 pergis, secuturis. Vicisti, Rex, magnitudine rerum non
 hostes modo, sed etiam milites. Quicquid mortalitas
 capere poterat, implevimus. Emenfis maria terras-
 que, melius nobis, quam incolis, omnia nota sunt. Pene
 in ultimo mundi fine consistimus: in alium orbem pa-
 ras ire, & Indiam quaris, Indis quoque ignotam. In-
 ter feras serpentesque degentes eruere ex latebris &
 cubilibus suis expetis, ut plura quam sol videt, victo-
 ria lustres. Digna prorsus cogitatio animo tuo, sed
 altior nostro. Virtus enim tua semper in incremento
 erit, nostra vis in fine non est. Intuere corpora exan-
 gua, tot perfixa vulneribus, tot cicatricibus putria.
 Jam telia, & betia sunt, & arma deficiunt. Vestem
 Perperam induimus, quia domestica subveli non potest.
 Inexternum degeneravimus cultum. Quoto cuique
 lorica est? quis equum habet? Jube queri, quam mul-
 tos servi ipsorum persecuti sunt, quid cuique supersit*
ex

ex praeda. Omnium victores, omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello. Instrumenta belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum objicies belluis? Quarum ut multitudinem augeant de industria Barbari: magnum tamen esse numerum etiam ex mendacio intelligo. Quod si adhuc penetrare in Indiam certum est, regio à Meridie minus vasta est. Qua subacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum posita est? Hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mari errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. Hæc tecum, quam sine te cum his, loqui malui: non ut inirem circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius quam ut gemitum murmurantium audires. Ut finem orationi Cœnus imposuit, clamor undique cum ploratu oritur, Regem patrem, dominum, confusis appellantium vocibus. Jamque & alii duces præcipueque seniores, quæ ob ætatem & excusatio honestior erat, & auctoritas major, eadem precabantur. Ille nec castigare obstinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilii desilivit è tribunali, claudique regiam jussit, omnibus, præter assuetos, adire prohibitis. Biduum iræ datum est, tertio die processit: erigique duodecim aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suæ; munimenta quoque castrorum jussit extendi, cubiliaque amplioris formæ, quam pro corporum habitu, relinqui, ut speciem omnium augeret, posteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens quæ emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Cœnus morbo extinctus est, cujus morte ingemuit Rex quidem; adjecit tamen, propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tanquam solus Macedoniam visurus esset. Jam in
aqua

aqua classis, quam ædificari iusserat, stabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in supplementum equitum vi millia, præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat, armaque viginti quinque millia auro & argento cælata pertulerat: quæ distributis, vetera cremari iussit, mille navigiis aditurus Oceanum, discordes & vetera odia retractantes Porum & Taxilem, Indiæ Reges, firmata per affinitatem gratia, reliquit in suis regnis, summo in ædificanda classe amborum studio usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Niczam appellavit, alterum Bucephalon, equi, quem amiserat, memoriæ ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde & impedimentis terra sequi iussus, secundo amne defluxit, quadraginta ferme stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiarum possent.

4. Perwentum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesini committitur. Hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis majores suos esse commemorant: agros relictos se, cepisse sedem, quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clavæ pro telo erant. Multaque, etiam cum Græci mores exolevisset, stirpis ostendebant vestigia. Hic excursionem facta, cci. stadia processit. Depopulatusq; regionem, oppidum caput ejus corona cepit xi. peditum millia alia gens in ripa fluminum opposuerat, quæ, amne superato, in fugam compulsa, inclusosque mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, cæteri venierunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus, magnaque vi defendentium pulsus, multos Macedonum amisit. Sed, cum in obsidione perseverasset, oppidani desperata salute ignem subiecere tectis, se quoque, ac liberos, conjugesque incendio cremant. Quod cum ipsi augerent, hostes extinguerent, nova forma pugnarum

gnæ erat. Delebant incolæ urbem, hostes defendebant: adeo etiam naturæ jura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit. Ipse navigio circumvestus est arcem: quippe tria flumina tota India præter Gangem maxima, munimento arcis applicant undas. A Septentrione Indus alluit, à Meridie Acesines Hydaspis confunditur. Cæterum amnium coitus maritimis similes fluctus movet, multoque ac turbido limo, quod aquarum concursu subinde turbatur, iter qua meant navigia, in tenuem alveum cogitur. Itaque cum crebri fluctus se inveherent, & navium hinc proras, hinc latera pulsarent, subducere nautæ cœperunt. Sed ministeria eorum hinc metu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur. In oculis duo majora omnium navigia submersa sunt: leviora, cum & ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse Rex in rapidissimos vortices incidit; quibus intorta navis obliqua, & gubernaculi impatiens, agebatur. Jam vestem detraxerat corpori, projecturus semet in flumen, amiciq; ut exciperent eum, haud procul nabant: apparebatque anceps periculum, tam natatori, quam navigare perseverantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantaque vis humana esse poterat, admota est, ut fluctus, qui se invehebant, everberarentur. Findi crederes undas, & retro gurgites cedere. Quibus tandem navis erepta, non tamen ripæ applicabatur, sed in proximum vadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminum positis, sacrificioque facto, triginta stadia processit. Inde ventum est in regionem Oxydracarum Mallorumque; quos, alias bellare inter se solitos, tunc periculi societas junxerat. Novem milia juniorum peditum in armis erant, præter hos equitum

equitum decem millia, nongentæque quadrigæ. At Macedones, qui omni discrimine jam defunctos se esse crediderant, posteaquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognoverunt, improvise metu territi, rursus seditiosis vocibus Regem increpare cœperunt. Gangem amnem, & quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum: indomitæ gentibus se objectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sidera & solem, cogique adire quæ mortalium oculis natura subduxerat. Novis identidem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant fugentque, quod præmium ipsos manere? caliginem ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantem, repletum immanium belluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum sollicitudine anxius, concione advocata docet, imbelles esse, quos metuant. Nihil deinde præter has gentes obstare, quominus terrarum spatia emensi, ad finem simul mundi laborumque perveniant: Cessisse illis metuentibus Gangem; & multitudinem nationum, quæ ultra amnem essent, declinasse iter eo, ubi par gloria, minus periculum esset. Jam prospicere se Oceanum: jam perflare ad ipsos auram maris: ne inviderent sibi laudem quam peteret. Herculis & Liberi patris terminos transitueros illos. Regi suo parvo impendio immortalitatem famæ daturus. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maxime militaris, mobili impetu fertur. Ita seditionis non remedia, quam principia, majora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus, jubentium duceret Diis secundis, & æquaret gloria quos æmularetur. Latus his acclamationibus ad hostes protinus castra movit.

Validissimæ

Validissimæ Indorum gentes erant, & bellum impigre parabant, ducemque ex natione Oxydracorum spectatæ virtutis elegerant, qui sub radicibus montis castra posuit, lateque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit; clamore quoque, ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Jam lux appetebat, cum Rex fiduciæ ac spei plenus, alacres milites arma capere, & exire in aciem jubet. Sed metune an seditione oborta inter ipsos, subito profugerunt Barbari. Certe avios montes & impeditos occupaverunt. Quorum agmen Rex frustra persecutus, impedimenta cepit. Perventum deinde est ad oppidum Oxydracorum, in quod plerique confugerant, haud majore fiducia moenium, quam armorum. Jam admovebat Rex, cum vates monere eum cœpit, ne committeret, aut certe differret obsidionem: vitæ ejus periculum ostendi. Rex Demophoonta (is namque vates erat) intuens, Si quis, inquit, te artitue intentum & extra spectantem sic interpellet, non dubitem quin incommodus ac molestus videri tibi possit. Et cū ille ita prorsus futurum respondisset: Censesne, inquit, tantis res, non pecudum fibras, ante oculos habenti, ullum esse majus impedimentum, quam vatem superstitione captum? Nec diutius quam respondit moratus, admoventi jubet scalas: cunctantibusque cæteris, evadit in murum. Angusta muri corona erat. Non pinnae, sicut alibi, fastigium ejus distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitum sepebat. Itaque Rex hærebat magis quam stabat in margine, clypeo undique incidentia tela propulsans. Nam undique eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia superne vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit: quippe cernebant cunctatione sua dedi hostibus Regem.

Regem. Sed festinando morabantur auxilia. Nam dum pro se quisque certat evadere, oneravere scallas: queis non sufficientibus, devoluti, unicam spem Regis sefellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus, velut in solitudine destitutus.

5. Jamque lævam, qua clypeum ad ictus circumferebat, lassaverat, clamantibus amicis, ut ad ipsos desiliret, stabantque excepturi: cum ille rem ausus incredibilem atque inauditam, multoque magis ad famam temeritatis quam gloriæ insignem. Namque in urbem hostium plenam præcipiti saltu semet ipse immisit, cum vix sperare posset, dimicantem certe & non inultum esse moriturum. quippe antequam assurgeret, opprimi poterat, & capi vivus: sed forte ita libraverat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaque stans init pugnam, & ne circumiri posset, fortuna providerat. Vetusta arbor haud procul muro ramos multa fronde vestitos velut de industria Regem protegentes, objecerat. Hujus spatioso stipiti corpus, ne circumiri posset, applicuit, clypeo tela, que ex adverso ingerebantur, excipiens. Nam cum unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere. Missilia ramis plura quam clypeo incidebant. Pugnat pro Rege primum celebrati nominis fama, deinde desperatio, magnum ad honeste moriendum incitamentum: Sed cum subinde hostis afflueret, jam ingentem vim telorum exceperat clipeo, jam galeam saxa perfregerant, jam continuo labore gravia genua succiderant. Itaque contemptim & incaute, qui proximi steterant, incurserunt: è quibus duos gladio ita accepit, ut ante ipsum exanimes procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit. procul jacula sagittasque mittebant. Ille ad omnes ictus expositus, ægre jam exceptum poplitibus corpus tuebatur.

tuebatur, donec Indus duorum cubitorum sagittam (namque Indis, ut ante diximus, hujus magnitudinis sagittæ erant) ita exussit, ut per thoracem paulum super latus dexterum infingeretur. Quo vulnere afflictus, magna vi sanguinis emicante, remisit arma moribundo similis, adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaque ad exspoliandum corpus qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit. Quem ut injicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem revocavit animum, & nudum hostis latus subiecto mucrone hausit. Jacebant circa Regem tria corpora, procul stupentibus cæteris. Ille, ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans jam exstingueretur, clypeo se allevare conatus est; & posteaquam ad connitendum nihil supererat virium, dextera impendentes ramos complexus, tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis, rursus in genua procumbit, manu provocans hostes, si quis congregari auderet. Tandem Peucestas per aliam oppidi partem, deturbatis propugnatoribus, muri vestigia persequens, Regi supervenit. Quo conspecto Alexander, jam non vitæ suæ sed mortis solatium supervenisse ratus, clypeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timæus, & paulo post Leonatus, huic Aristonius supervenit. Indi quoque cum intra mœnia Regem esse comperissent, omissis cæteris illuc concurrerunt, urgebantque protegentes. Ex quibus Timæus multis adverso corpore vulneribus acceptis egregiaque edita pugna cecidit. Peucestas quoque tribus jaculis confossus, non solum scuto sed Regem tuebatur. Leonatus, dum avide ruentes Barbaros submovet, cervice graviter icta, semianimis procubuit ante Regis pedes. Jam & Peucestes vulneribus fatigatus submiserat clypeum.

peum. In Aristono spes ultima hærebat. Hic quoque graviter saucius, tantam vim hostium ultra sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedonas, Regem cecidisse, fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitavit. Namque periculi omnis immemores, dolabris perfringere murum, & qua moliti erant aditum, irrupere in urbem, Indosque plures fugientes, quam congregi ausos, ceciderunt. Non senibus, non foeminis, non infantibus, parcitur. Quisquis occurrerat, ab illo vulneratum Regem esse credebant. Tandemque internecione hostium justæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnavit, huic pugnae affuisse, autor est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse scilicet gloriæ suæ non refragatus, abfuisse se missum in expeditionem, memoriæ tradidit. Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel, par huic vitium, credulitas fuit. Rege in tabernaculum relato, medici lignum hastæ corpori infixum, ita ne spiculum moveretur, abscindunt. Corpore deinde nudato animadvertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine perniciæ corpori extrahi posse, quam ut secando vulnus augerent. Cæterum ne secantes profluvium sanguinis occuparet, verebantur: quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in viscera videbatur. Critobulus inter medicos artis eximius, sed in tanto periculo territus, manus admoveere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperæ curationis recideret eventus. Lacrymantem eum, ac metuentem, & sollicitudine prope modum exanguem Rex conspexerat. *Quid, inquit, quodve tempus exspectas, & non quam primum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim?* At Critobulus tandem vel finito vel dissimulato metu hortari eum cœpit, ut se continendum preberet, dum spiculum

culum evelleret. Etiam levem corporis motum noxium fore. Rex, cum affirmasset nihil opus esse iis, qui semet continerent, sicut preceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere, & spiculo evulso, ingens vis sanguinis manare cæpit, linquique animo Rex, & caligine oculis offusa, veluti moribundus extendi. Cumque profluvium medicamenta frustra inhiherent, clamor simul atque ploratus amicorum oritur, Regem expirasse credentium. Tandem constitit sanguis, paulatimque animum recepit, & circumstantes cæpit agnoscere. Toto eo die, ac nocte, quæ secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes unius spiritu vivere. Nec prius recesserunt, quam compertum est, somno paulisper acquiescere. Hinc certiores spem salutis eius in castra retulerunt.

6. Rex, septem diebus curato vulnere, necdum obducta cicatrice, cum audisset convaluisse apud Barbaros famam mortis suæ, duobus navigiis junctis statui in medium undique conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet periisse credentibus: conspectusque ab incolis, spem hostium falso nuntio conceptam inhibuit. Secundo deinde amne defluxit, aliquantum intervalli à cetera classe præcipiens, ne quies, corpori invalido adhuc necessaria, pulsu remorum impediretur. Quarto posteaquam navigare cæperat die, pervenit in regionem, desertam quidem ab incolis, sed frumento & pecoribus abundantem. Placuit is locus, & ad suam, & ad militum requiem. Mos erat principibus amicorum & custodibus corporis, excubare ante prætorium, quoties Regi adversa valetudo incidisset. Hoc tum more quoque servato, universi cubiculum ejus intrant. Ille sollicitus ne quid novi afferrent, quia simul venerant, percontatur, num
he.

hostium recens nuntiaretur adventus. At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum preces perferret ad eum: Credisne, inquit, adventu magis hostium, ut jam in vallo consisterent, quam cura salutis tuæ, ut nunc est tibi vilis, nos esse sollicitos? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis virisque totum orbem, classibus maria conseruat, inusitatas belluas inducat, tu nos prestabis invictos. Sed quis Deorum hoc Macedoniae columen ac sidus diuturnum fore polliceri potest? cum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse, aut potest? Eo pervenimus, auspiciū atque imperiū secuti tuum, unde, nisi te reduce, nulli ad penates suos iter est. Qui si adhuc de Persidis regnum Dario dimicares, etsi nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset tam promptæ esse te ad omne discrimen audaciæ. Nam ubi paria sunt periculum ac præmiū, & secundum rebus amplior fructus est, & adversis solatium majus. Tuo vero capite ignobilem vicum emi, qui ferat, non tuorum modo militum, sed ulius etiam gentis barbaræ, qui tuam magnitudinem novit? Horret animus cogitatione rei, quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis spoliis inertissimos manus fuisse iniekturos, nisi te interceptum misericors in nos fortuna servasset. Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non potuimus persequi. Universo licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod ne amitteret, prestare non potuit. Patere, nos, quæso, alio modo esse viles tibi. Quocunque iusseris, ibimus: obscura bella, & ignobiles pugnas nobis deprecimur. Temet ipsū ad ea serva quæ magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus. Nec quidquam indignius est, quam consumi eam, ubi non possit

*sit ostendi. Eadem fere Ptolemæus, & similia iis
 cæteri. Jamque confusis vocibus flentes eum
 orabant, ut tandem exatiatz laudi modum fa-
 ceret, ac saluti suæ, id est, publicæ, parceret.
 Grata erat Regi pietas amicorum. Itaque singu-
 los familiarius amplexus considerare jubet, altius-
 que sermone repetito, *Vobis quidem*, inquit, ô
 fidissimi, piissimique civium, atque amicorum, gra-
 tes ago, habeoque, non solum eo nomine, quod hodie
 salutem meam vestra præponitis, sed quod à pr. mor-
 diis belli, nullum erga me benevolentia pignus atque
 indicium omisistis: adeo ut consistendum sit, nunquam
 mihi vitam meam fuisse tam caram, quam esse
 cæpit, ut vobis diu frui possim. Cæterum non eadem
 est cogitatio eorum qui pro me mori optant, & mea;
 qui quidem hanc benevolentiam vestram virtute me-
 ruisse me judico. Vos enim diuturnum fructum ex
 me, forsitan etiam perpetuum, percipere cupitis. Ego
 me metior non ætatis spatio, sed gloria. Licuit pa-
 ternis opibus contento, intra Macedonia terminos
 per otium corporis exspectare obscuram & ignobilẽ
 senectutem. Quanquam ne pigri quidem sibi fata
 disponunt, sed unicum bonum diuturnam vitam
 æstimantes sæpe acerba mors occupat. Verum ego,
 qui non annos meos sed victorias numero, si munera
 fortunæ bene computo, diu vixi. Orsus à Macedo-
 nia imperium, Graciam teneo: Thraciam, & Illy-
 ricos subegi: Triballi, Medisque imperito: Asiam,
 qua Hellesponto, qua Rubro mari alluitur, possideo.
 Jamque haud procul absum à fine mundi. Quem
 egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mi-
 hi statui. Ex Asia in Europa terminos momento
 unius horæ transivi. Victor utriusque regionis post
 nonum regni mei, post xxviii ætatis annum, vi-
 deorne vobis in excolenda gloria, cui me uni devovi,
 posse cessare? Ego vero non deero, & ubicunque pu-
 gnabo,*

gnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe submoverat. In his operibus extingui mihi (si fors ita foret) pulchrum est. Ea stirpe sum genitus, ut multam prius quam longam vitam debeam optare. Obsecro vos, cogitare nos pervenisse in terras, quibus femina ob virtutem celeberrimum nomen est. Quas urbes Semiramis condidit? quas gentes redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum feminam equavimus gloria, & jam nos laudis satietas cepit? Diu faveant, majora adhuc restant. Sed ita nostra erunt quae nondum attigimus, si nihil parvum duxerimus in quo magnae gloriae locus est. Vos modo me ab intestina fraude & domesticorum insidiis praestare securum. Belli Martisque discrimen impavidus subibo. Philippus in acie tutior quam in theatro fuit, hostium manus saepe vitavit, suorum effugere non valuit. Aliorum quoque Regum exitus si reputaveritis, plures à suis quam ab hoste interemptos numerabitis. Ceterum quoniam olim rei agitata in animo meo, nunc promendae occasio oblata est: mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecretur, quandocunque excesserit vita. Hoc, si licuerit, ipse praestabo. Si me preceperit fatum, vobis mandasse mementote. Ac tum quidem amicos dimisit. Ceterum per complures dies ibi stativa habuit.

7. Hæc dum in India geruntur, Græci milites, nuper in colonias à Rege deducti Carabactra, orta inter ipsos seditione, defecerant, non tam Alexandro infensi, quam metu supplicii: quippe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant, arma spectare cœperunt. Et Bactriana arce, quæ quasi negligentius asservata erat, occupata, Barbaros quoque in societatem defectionis impulerant.

rant. Athenodorus erat princeps eorum, qui Regis quoque nomen assumpserat, non tam imperii cupidine, quam in patriam revertendi cum iis qui auctoritatem ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam nationis ejusdem, sed ob æmulationem infestus, comparavit insidias, invitatumque ad epulas, per Boxum quendam Macerianum in convivio occidit. Postero die concione advocata, Bicon ultro insidiatum sibi Athenodorum plerisque persuaserat. Sed aliis suspecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare suspicio. Itaque Græci milites arma capiunt, occisuri Biconem, si daretur occasio. Cæteri principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Præter spem suam Bicon præsentī periculo ereptus, paulo post insidiatus autoribus salutis suæ est: cujus dolo cognito, & ipsum comprehenderunt, & Boxum. Cæterum Boxum protinus placuit interfici, Biconem etiam per cruciatum necari. Jamque corpori tormenta admovebantur, cum Græci milites, incertum ob quam causam, lymphatis similes ad arma discurrunt, quorum fremitu exaudito, qui torquere Biconem jusserant, omisere, veriti ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, pervenit ad Græcos, & miserabilis facies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit, dimittique eum jusserunt. Hoc modo pœna bis liberatus, cum cæteris, qui colonias à Rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytharum terminos gesta. Interim Regem duarum gentium (de quibus ante dictum est) centum legati adeunt Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decore habita, lineæ vestes intextæ auro, purpuraque distinctæ. Ei se dedere ipsos, urbes, agrosque, referebant; per tot ætates inviolatam libertatem

bertatem illius primum fidei ditioniq; permissuros. Deos sibi deditiois auctores, non metum: quippe intactis viribus jugum excipere. Rex, consilio habito, deditos in fidem accepit, stipendio, quod Arachosis utraque natio pensabat, imposito. Præterea, duo millia & de equites imperatis: & omnia obedienter à Barbaris facta. Invitatis deinde ad epulas legatis gentium, regulisque, exornari convivium iussit. Centum aurei lecti modicis intervallis positi erant, lectos circumdederant aula, purpura auroque fulgentia, quicquid aut apud Persas vetere luxu, aut apud Macedonas nova immutatione corruptum erat, confusus utriusque gentis vitiis in illo convivio ostendens. Inter epulis Dioxippus Atheniensis, pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virium jam Regi pernotus & gratus. Invidi malignique increpabant per seria & ludum, saginati corporis sequi inutilem belluam, cum ipsi prælium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eadem igitur in convivio Horratus Macedo jam remulentus exprobrare ei cœpt, & postulare, ut, si viret, postero die secum ferro decerneret: Regem tandem vel de sua temeritate, vel de illius ignavia iudicatum. Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam, accepta conditio est. Ac postero die Rex, cum etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrire non poterat, destinata exsequi passus est. Ingens hic militum, inter quos erant Græci, qui Dioxippo studebant, convenerat multitudo. Macedo iusta arma sumpserat; æreum clypeum, hastam, quam sarissam vocant, lava tenens: dextra lanceam; gladioq; cinctus, vehut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus, lava puniceum amiculum, dextra validum nodosumque stipitem præferebat. Ea ipsa

res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congredi nudum, dementia, non cemeritas, videbatur. Igitur Macedo, haud dubius eminens interfici posse, lanceam emisit: quam Dioxippus cum exigua corporis declinatione vitasset, antequam ille hastam transferret in dextram, assiluit, & stipite mediam eam fregit. Amisso utroque scelo, Macedo gladium coeperat stringere: quem occupatum complexu, pedibus repente subductis, Dioxippus arietavit in terram: creptoque gladio, pedem super cervicem facientis imposuit, stipitem intentans, elisurusque eo victum, ni prohibitus esset à Rege. Tristis spectaculi eventus non Macedonibus modo, sed etiam Alexandro fuit, maxime quia Barbari affuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse. Hinc ad criminationem invidorum adaperit: sunt aures Regis. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum ex composito subducitur: ministrique quasi amisissent quod amoverant, Regem adeunt. Saepe minus est constantiae in rubore, quam in culpa. Coniectum oculorum, quibus ut fur destinabatur, Dioxippus ferre non potuit. Et cum excessisset convivio, litteris conscriptis, quae Regi redderentur, ferro se interemit. Graviter mortem ejus tulit Rex, existimans indignationis esse, non poenitentiae testem, utiq; posteaquam falso infirmatum eum, nimium invidorum gaudium ostendit.

8. Indorum legati dimissi domos, paucis post diebus cum donis revertuntur. ecce erant equi, xxx curus, quos quadrijugi equi ducebant: Linæ vestis aliquantum, mille scuta Indica, & ferri candidi talenta centum, leonesque raræ magnitudinis, & tigres; utrumque animal ad mansuetudinem domitum. Lacertarum quoque ingentium pelles, & dorsa testudinum. Cratæro deinde impe-

rat Rex, haud procul amne, per quem erat ipse navigaturus, copias duceret. Eos autem, qui comitari eum solebant, imponit in naves, & in fines Malorum, secundo amne deuehitur. Inde Sabracas adiit, validam Indiæ gentem, quæ populi, non Regum imperio regebatur. Sex millia peditum habebant, equitum octo millia : has copias currus & sequebantur. Tres duces spectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem vicos maxime in ripa habebant) ut videre totum amnem, qua prospici poterat, navigiis constratum, & tot militum arma fulgentia, territi nova facie, Deorum exercitum, & alium Liberum Patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus, varizque nautarum voces hortantium, pavidas aures impleverant. Ergo universi ad eos, qui in armis erant, currunt, furere clamitantes, & cum Diis prælium inituros, Navigia non posse numerari, quæ invictos veherent. Tantumque in exercitum suorum intulere terroris, ut legatos mitterent, gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die pervenit. Nihilo plus animi his fuit, quam cæteris fuerat Itaque oppido ibi condito, quod Alexandriam appellari iusserat, fines eorum, qui Muscani appellantur, intravit. Hic de Teriolte Satrape, quem Parapamisadis præfecerat, iisdem arguentibus, cognovit : multa que avare ac superbe fecisse convictum, interfici iussit. Oxyatres Prætor Bactrianorum non absolutus modo, sed etiam jure amplioris imperii donatus est. Finibus Muscanis deinde in ditionem redactis, urbi eorum imperium imposuit. Inde Præstos, & ipsam Indiæ gentem, perventum est. Oxycanus Rex erat, qui se munitæ urbi cum magna manu popularium incluserat. Hanc

Alexander, tertio die quam cœperat obsidere, expugnavit. Et Oxycanus cum in arcem confugisset, legatos de conditione deditiois mittit ad Regem. Sed antequam adirent eum, duæ turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones evasere in arcem: qua capta, Oxycanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur arce, & omnibus captivis venundatis, Sabei Regis fines ingressus est. Multisque oppidis in fidem acceptis, validissimam gentis urbem cuniculo cepit, Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum, quippe in media ferme urbe è terra exislebant, nullo suffossi specus ante vestigio facto. Octoginta millia a Indorâ in ea regione caesos Clitarchus est autor, multosq; captivos sub corona venisse. Rursus Musicanî defecerunt, ad quos opprimendos missus est Pithon, qui captum principem gentis, eundemque defectionis autorem, adduxit ad Regem. Quo Alexander in crucem sublato, rursus amnem, in quo classem exspectare se jusserat, repetit. Quarto deinde die secundo amne pervenit ad oppidum qua iter in regnum erat Sabei. Nuper se ille dederat, sed oppidani detestabant imperium, & clausurant portas. Quorum paucitate contempta, Rex D Agrianos mœnia subire jusserat, & sensim recedentes elicere extra muros hostem, secuturum profecto, si fugere eos crederet. Agriani (sicut imperatum erat) laceffito hoste, subito verga verterunt: quos Barbari effuse sequentes, in alios, inter quos ipse Rex erat, incidunt. Renovato ergo prælio, ex tribus millibus Barbarorum sexcenti cæsi sunt, mille capti, ceteri mœnibus urbis inclusi. Sed non ut prima specie lata victoria, ita eventus quoque fuit: quippe Barbari veneno rinxerant gladios. Itaque saucii subinde exspirabant. Nec causa tam strenuæ mortis excogitari poterat

terat à medicis, cum etiam leves plagæ insanabiles essent. Barbari autem speraverant, incautum & temerarium Regem excipi posse, & forte inter promptissimos dimicans, intactus evaserat. Præcipue Ptolemæus lævo humero leviter quidem sauci-
cius, sed majore periculo quam vulnere affectus, Regis sollicitudinem in se converterat. Sanguine conjunctus erat, & quidam Philippo genitum esse credebant; certe pellice ejus ortum constabat. Idem corporis custos, promptissimusque bellator, & pacis artibus quam militiæ major & clarior, modico civilique cultu, liberalis imprimis aditu-
que facilis, nihil ex fastu regio assumpserat. Ob hæc Regi an popularibus carior esset, dubitari poterat: tum certe primum expertus suorum animos, adeo ut fortunam in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati esse videantur. Quippe non levior illis Ptolemæi fuit cura, quam Regis, qui & prælio & sollicitudine fatigatus cum Ptolemæo assideret, lætū, in quo ipse acquiesce-
ret, jussit inferri. In quem ut se recepit, protinus altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus, per quietem vidisse se exponit speciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remedium esse monstrasset. Colorem quoque herbe referebat agniturum, si quis reperisset, affirmans; inven-
tamque deinde, quippe à multis erat requisita, vulneri imposuit: protinusq; dolore finito, intra breve spatium cicatrix quoque obducta est. Barbaros ut primâ spes fefellerat, seipsos urbemque dediderunt. Hinc in proximam gentem Pathalyam per-
ventum est. Rex erat Mœris, qui urbe deserta in montes profugerat. Itaq; Alexander oppido potitur, agrosque populatur. Magnæ inde prædæ actæ sunt pecorum armentorumque, magna vis reperta frumenti. Ducibus deinde sumptis annis peritis,

defluxit ad insulam medio ferme alveo enatam.

9. Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordias asservati profugerant, misit qui conquererent alios: nec repertis, pervicax cupido incessit visendi Oceanum, adeundique terminos mundi sine regionis peritis; flumini ignoto caput suum totque fortissimorum virosum salutem permittere. Navigabant ergo, omnium, per quæ ferebantur, ignari; quantum inde abesset mare, quæ gentes colerent, quam placidum amnis os, quam patiens longarum navium esset, anceps & cæca æstimationo augurabatur. Unum erat temeritatis solatium, perpetua felicitas. Jam ecce stadia processerant, cum gubernatores agnoscere ipsos auram maris, & haud procul videri sibi Oceanum abesse, indicant Regi. Latus ille hortari nauticos cœpit, *incumberent remis, adesse finem laboris omnibus votis expetitur. Jam nihil gloria deesse, nihil ob stare virtuti. Sine ullo Martii discrimine, sine sanguine orbem terra ab illis capi. Ne naturam quidem longius posse procedere. Brevi incognita, nisi immortalibus, esse visuros.* Paucos tamen navigio emisit in ripam, qui agrestes vagos exciperent, è quibus certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere. Qui interrogati quam procul abesset mare, responderunt nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse. Cæterum tertio die perveniri posse ad aquam amaram, quæ corrumpet dulcem. Intellectum est mare destinari ab ignaris naturæ ejus. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quoque die, quo propius spes admovebatur, crescebat ardor animorum. Tertio jam die mixtum flumini subibat mare, leni adhuc æstu confundente dispares undas. Tum aliam insulam medio amni sitam evecti paulo lenius, quia cursus æstu reverberabatur, applicant

applicant classem, & ad commeatus petendos discurrunt, securi casus ejus, qui supervenit ignaris. Tertia ferme hora erat, cum flata vice Oceanus exstluans inveli cœpit, & retro flumen urgere. Quod primo coercitum, deinde vehementius pulsus, majore impetu adversum agebatur, quam torrentia præcipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti natura erat, monstraque, & iræ Deum indicia cernere videbantur. Identidem intumescens mare, & in campos paulo ante siccos descendere superfusum. Jamque levatis navigiis, & tota classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi & improvise malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoque tarda est. Hi contis navigia appellebant, hi dum remos aptari prohibebant, confederant. Quidam enavigare properantes, sed non expectatis qui simul esse debebant, clauda & inhabilia navigia languide moliebantur. Aliæ navium inconsulte ruentes non receperant, pariterque & multitudo & paucitas festinantes morabatur. Clamor hinc expectare, hinc ire iuventium, dissonæque voces nusquam idem ac unum tendentium, non oculorum modo usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne in gubernatoribus quidem quidquam opis erat, quorum nec exaudiri vox à tumultuantibus poterat, nec imperium à territis incompositisque servari. Ergo collidi inter se naves, abstergerique invicem remi, & alii aliorum navigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitus classem vehi, sed duorum navale inisse certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à sequentibus, qui antecedentes turbaverant. Jurgantium ira perveniebat etiam ad manus. Jamque æstus totos circa flumen campos inunda-
verat, tumultis duntaxat eminentibus, velut insulis parvis, in quos plerique trepidi, omissis navigiis

enare cœperunt. Dispersa classis partim in præalta aqua stabat, qua subsederant valles, partim in vado hærebat, utcunque inæquale terræ fastigium occupaverant undæ; cum subito novus & pristino major terror incutitur. Reciprocare cœpit mare, magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus; reddebatque terras paulo ante profundo salo mersas. Igitur destituta navigia, alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi sarcinis, armis, avulsarum tabularum remorumque fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naves subsistere audebat, identidem præsentibus graviora quæ sequerentur expectans. Vix quæ perpetiebantur, videre ipsos credebant: in sicco naufragia, in amni mare, nec finis malorum. Quippe æstus paulo post mare relaturum, quo navigia allevarentur, ignari, famem & ultima sibimet ominabantur. Bellæ quoque fluctibus destitutæ, terribiles vagabantur. Jamque nox apperebat, & Regem quoque desperatio salutis, ægritudine affecerat. Non tamen invictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præsideret in speculis, equitesque præmitteret ad os amnis, ut cum mare rursus exæstare sensissent procederent. Navigia quoque lacerata refici, & eversa fluctibus erigi jubet, paratosque esse & intentos cum rursus mare terras inundasset. Tota ea nocte inter vigilias adhortationesque consumpta, celeriter equites ingenti cursu refugere, & secutus est æstus. Qui primo, aquis leni tractu subeuntibus, cœpit levare navigia: mox totis campis inundans, etiam impulit classem: plaususque militum nauticorumque, insperatam salutem immodico celebrantium gaudio litorebus ripisque resonabat. Unde tantum redisset subito mare, quo pridie refugisset, quænam esset ejusdem elementi natura, modo discors, modo

do imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant. Rex cum ex eo, quod acciderat, conjectaret, post solis ortum statum tempus esse, media nocte, ut æstus occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit: evectusque osejus, ecce stadia processit in mare tandem voti sui compos, præsidibusque maris & locorum Diis sacrificio facto, ad classem rediit.

10. Hinc aversum flumen subiit classis, & altero die appulsa est haud procul lacu falso, cujus ignota natura plerosque decepit temere ingressos aquam; quippe scabies corpora invasit: & contagium morbi etiam in alios vulgatum est. Oleum remedio fuit. Leonato deinde præmissio, ut puteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur (quippe sicca erat regio;) ipse cum copiis substitit, vernum tempus expectans. Interim & urbes plerasque condidit. Nearcho atque Onesicrito, nauticæ rei peritis, imperavit, ut validissimas navium deducerent in Oceanum, progressique quoad tuto possent, naturam maris noscerent: vel eodem amne, vel Euphrate, subire eos posse, cum reverti ad se vellent. Jamque mitigata hyeme, & navibus, quæ inutiles videbantur, crematis, terrâ ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Arabitarum, inde totidem diebus in Gedrosiorum regionem perventum est. Liber hic populus, concilio habito, dedit se, nec quidquam deditis præter commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen, Arabon incolæ appellant. Regio deserta, & aquarum inops excipit, quam emensus in Horitas transit. Ibi majorem exercitus partem Hephæstioni tradidit: levem armaturam cum Ptolemæo Leonatoq; partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos, magnæque prædæ actæ sunt. Maritimos Ptolemæus, cæ-

teros ipse Rex, & ab alia parte Leonatus, urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deductique sunt in eam Arachosii. Hinc pervenit ad maritimos Indos, desertam vastamque regionem late tenent, ac ne cum finitimis quidem ullo commercii jure miscentur. Ipsa solitudo naturâ quoque immitia efferavit ingenia. Prominent ungues nunquam recisi. Comæ hirsutæ, & intonsæ sunt. Tuguria conchis & cæteris purgamentis maris strunt. Ferarum pellibus testî, piscibus sole duratis, & majorum quoque belluarum, quas fluctus ejicit, carne vescuntur. Consumptis igitur alimentis, Macedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem sentire cœperunt; radices palmarum (namque sola ea arbor gignitur) ubique rimantes. Sed cum hæc quoque alimenta defecerant, jumenta cadere aggressi, ne equis quidem abstinabant; & cum decissent quæ sarcinas veherent, spolia de hostibus, propter quæ ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio. Famem deinde pestilentia secuta est, quippe insalubrium ciborum novi succi, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi, vulgaverant morbos, & nec manere sine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant campi pene pluribus semivivis quam cadaveribus. Ac ne levius quidem ægri sequi poterant, quippe agmen raptim agebatur, tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando præciperent. Igitur qui defecerant, notos ignotosque, ut allevarentur, orabant. Sed nec jumenta erant, quibus excipi possent, & miles vix arma portabat, imminentisque etiam ipsis facies mali ante oculos erat. Ergo sæpius revocati ne respicere quidem suos sustinebant, misericordia in formidinem versa. Illi relictî, Deos testes, sacra

communia, Regisque implorabant opem. eumque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versi, parem suo exitum, similesque ipsis amicos & contubernales precabantur. Rex dolore simul & pudore anxius, quia causa tantæ cladis ipse esset, ad Phrataphernem Parthinorum Satrapem misit, qui juberet camelis costa cibaria afferre. Alios quoque finitimarum regionum Præfectos, certiores necessitatis suæ fecit: nec cessatum est ab his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Gedrosiæ fines perducitur. Omnium rerum sola fertilis regio est, in qua stativa habuit, ut vexatos milites quiete firmaret. Hic Leonati litteras accipit, conflixisse ipsum cum octo millibus peditum, & quingentis equitibus Oritarum, prospero eventu. A Cratæro quoque nuntius venit Ozinem & Zariaspem nobiles Persas defectionem molientes, oppressos à se, in vinculis esse. Præposito igitur regioni Siburtio (namque Memnon Præfectus ejus nuper interierat morbo) in Carmaniam ipse processit. Aspastes erat Satrapes gentis, suspectus res novare voluisse, dum in India Rex esset. Quem occurrentem, dissimulata ira, comiter allocutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit: cum Indiæ Præfecti (sicut imperatum erat) equorum, jumentorum, jugaliumque vim ingentem, ex omni, quæ sub imperio erat, regione misissent, quibus deerant impedimenta, restituit. Arma quoque ad pristinum resecta sunt cultum: quippe haud procul à Perside aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. Igitur (ut supra dictum est) æmulatus Patris Liberi non gloriam solum, quam ex illis gentibus deportaverat, sed etiam famam; sive illud triumphus fuit ab eo primum institutus, sive bacchantium lusus; statuit imitari, animo super humanum fastigium

stigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coronisque sterni juber. Liminibus ædium crateras vino repletos, & alia eximie magnitudinis vasa disponi. Vehicula deinde constrata, ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosa. Primi ibant amici, & cohors regia, variis redimita floribus coronisque. Alibi tubicinum cantus, alibi lyre sonus audiebatur: item in vehiculis pro copia cujusque adornatis, comessabundus exercitus, armis, quæ maxime decora erant, circumpendentibus, ipsum convivasque currus vehebat, crateris aureis ejusdemque materie ingentibus poculis pręgravis. Hoc modo per dies septem bacchabundum agmen incessit. Parata pręda, si quid victis saltem adversus comessantes animi fuisset, mille hercule viri, modo & sobrii, septem dierum crapula graves in suo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiumque constituit, hæc quoque militiæ probrum vertit in gloriam. Et præsens atas, & posteritas deinde, mirata est, per gentes nondum satis domitas incessisse remulentos, Barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus. Hunc apparatus carnifex sequebatur. Quippe Satrapes Aspastes (de quo ante dictum est) interfici jussus est, adeo nec luxurię quidquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obstat.

LIBER X.

BREVARIUM LIBRI.

1. **C**leander, & alii duces, delictorum veniam impetrant, dum nonnulli minus facinorosi puniuntur. Alexandri consilium de Occidentali Europę parte perlustranda: liberalitas erga Abisaris filium:

filium: & in Orsinem, nobilissimum Satrapam, crudelitas.

2. *Dum turbatum Græciæ statum pacare, & ex militibus (ære alieno liberatis) alios remittere domū, alios retinere cogitat, in castris oritur seditio: quam gravi oratione & regia autoritate compescit.*

3. *Seditiosis supplicio affectis, totius exercitus dissipat consilia, & Persis credit corporis sui custodiam.*

4. *Oratio Macedonis militis victi. Conjuratio in Alexandrum, qui veneno extinguitur.*

5. *Disla & gesta ejusdem ante obitum: quantum à suis fuerit desideratus: præcipue vero à Darii matre, quæ dolori succumbens, paulo post extincta est. Alexandri elogium.*

6. *De successore Alexandri inter Magnates consultatio, & variae sententiæ.*

7. *Arideus, Philippo genitus, Meleagro promouente, à quidusdam rex salutatur. Unde civilis belli semina.*

8. *Primarii duces Meleagri artibus occurrunt. Arideus autem, paci studiosus, tumultum componere media quadam ratione conatur.*

9. *Perdiccas Meleagrum & trescentos fere alios, qui eum sequuti fuerant, dolo opprimit.*

10. *Alexandri imperium in partes divisum, cujus summa Arideo tributa: Provincia autem Magnatibus. Defuncti corpus ab amicis & curatum, tandem Alexandriam Ægypti translatum est.*

I S D E M tere diebus Cleander & Sitalces, & cum Agathone Heracon superveniunt, qui Parmenionem jussu Regis occiderant: quinque millia perditum cum equitibus mille. Sed & accusatores eos è provincia, cui præfuerant, sequebantur:

bantur : nec tot facinora, quot admiserant, compensare poterant exdis perquam gratæ Regi ministerio. Quippe cum omnia profana spoliassent, ne sacris quidem abstinerant : virginesque & principes foeminarum stupra perpessæ, corporum ludibria deflebant : invisum Macedonum nomenavaritia eorum ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem constupratam servo suo pellicæ dederat. Pleriq; amicorum Alexandri, non tam criminum, quæ palam obiciebantur, atrocitatem, quam memoriam occisi per eos Parmenionis, quod tacitum prodesse eis apud Regem peterat, intuebantur, læti recidisse iram in iræ ministros, nec ullam potentiam scelere quæsitam cuiquam esse diuturnam. Rex, cognita causa, pronuntiavit, ab accusatoribus unum & id maximum crimen esse præteritum, desperationem salutis suæ, nunquam enim talia ausuros, qui ipsum ex India sospitem aut oprassent reverti, aut credidissent reverfurum. Igitur hos quidem vinxit : de autem militum, qui sævitæ eorum ministri fuerant, interfici iussit. Eodem die sumptum est supplicium de his quoque, quos autores defectionis Persarum Craterus adduxerat. Haud multo post Nearchus & Onesicritus, quos longius in Oceanum procedere jusserat, superveniunt. Nuntiabant autem quædam audita, alia comperta. Insulam ostio æmnis sub æstam auro abundare, inopem equorum esse : singulos equos ab iis, qui ex continenti trajicere auderent, singulis talentis emi. Plenum esse belluarum mare, æstu secundo eas ferri, magnarum navium corpora æquantem : truci cantu deteritas sequi classem, cum magno æquoris strepitu, velut demersa navigia, subisse aquas. Cætera incolis crediderant : inter quæ Rubrum mare, non à colore

lore undarum, ut plerique crederent, sed ab Erythro Rege appellari. Esse haud procul à continenti insulam palmetis frequentibus consitam, & in medio fere nemore columnam eminere Erythri Regis monumentum, literis gentis ejus scriptam. Adiciebant, navigia quæ lixas mercatoresque vexissent, famam auri secutis gubernatoribus, in insulam esse transmissa; nec deinde ab his postea visa. Rex cognoscendi plura cupidine accensus, rursus eos terram legere jubet, donec ad Euphratem appellerent classem; inde adverso amne Babylonem subituros. Ipse animo infinita complexus, statuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthagini insensus: inde Numidiz solitudinibus peregratis, cursum Gadis ditigere. Ibi namq; columnas Herculis esse, fama vulgaverat. Hispanias deinde, quas Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, & prætervehi Alpes, Italizque oram, unde in Epirum brevis cursus est. Igitur Mesopotamiz Prætoribus imperavit, materia in Libano monte cæsa, devestaque ad urbem Syriæ Capſagas, ingentium carinas navium ponere, septiremes omnes esse, deducique Babylonem. Cypriorum Regibus imperatum, ut æs, stupamque & vela, præberent. Hæc agenti, Pori & Taxilis Regum literæ traduntur, Abisarem morbo, Philippum, Præfectum ipsius, ex vulnere interiisse, oppressosque qui vulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudæmonem, dux erat Thracum. Abisaris regnum filio ejus attribuit. Ventum deinde Pasargadas: Persica est gens, cujus Satrapes Orfines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro, quondam Rege Persarum. Opes & à majoribus traditas habebat, & ipse longa imperii possessione cumulaverat. Is Regi cum omnis generis

neris donis, non ipsi modo ea, sed etiam amicis ejus daturus, occurrit. Equorum domiti greges sequebantur, currusque argento & auro adornati, pretiosa suppellex, nobles gemmae, aurea magni ponderis vasa, vestesque purpureae, & signati argenti talentum quatuor millia. Ceterum tanta benignitas Barbaro causa mortis fuit. Nam cum omnes amicos Regis donis super ipsorum vora collisset; Bagoz spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis devinxerat sibi, nullum honorem habuit; admonitusque à quibusdam, quam Alexandro cordi esset, respondit, amicos Regis, non scorta se colere: nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effoeminarentur. His auditis, spado potentiam, flagitio & dedecore quaesitam, in caput nobilissimi & insontis exercuit. Namque gentis ejusdem levissimos falsis criminibus astruxit, monitos, tum demum ea deferre cum ipse iussisset. Interim, quoties sine arbitris erat, credulas Regis aures implebat, dissimulans causam irae, quo gravior criminantis autoritas esset. Nondum suspectus erat Orsines: jam tamen vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus: & importunissimum scortum, ne in stupro quidem & dedecoris patientia fraudis oblitum, quoties amorem Regis in se accenderat. Orsinem, modo avaritiae, interdum etiam defectionis, arguebat. Jam matura erant in perniciem innocentis mendacia, & factum, cujus inevitabilis fors est, appetebar. Forte enim sepulchrum Cyri Alexander iussit aperiri, in quo erat conditum eius corpus, cui dare volebat inferias. Auro argentoque repletum esse crediderat: quippe ita fama Persae vulgaverant. Sed praeter clypeum ejus putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Ceterum corona aurea imposita, amiculo cui assueverat ipse, solum, in quo

quo corpus jacebat, velavit : miratus, tanti nominis Regem, tantis præditum opibus, haud pretiosius sepultum esse, quam si fuisset è plebe. Proximus erat lateri spado, qui Regem intuens, Quid mirum, inquit, est, inania sepulchra esse Regum, cum Satraparum domus aurum inde egestum capere non possint ? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non videram, sed ex Dario ita accipi, tria millia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut, quod impune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Concitaverat jam animum in iram, cum ii, quibus negotium idem dederat, superveniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati, falsis criminibus occupant aures. Antequam accusari se suspicaretur Orsines, in vincula traditus est. Non contentus supplicio insontis spado, ipse morituro manum injecit. Quem Orsines intuens, *Audieram, inquit, in Asia olim regnasse fœminas : hoc vero novum est, regnare castratam.* Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modo, sed eximie quoque benignitatis in Regem. Eodem tempore Phradates regnum affectasse suspectus occiditur. Coeperat esse præceps ad repræsentanda supplicia ; idem, ad deteriora credenda. Sic scilicet res secundæ valent commutare naturam : & raro quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim paulo antè Lyncestem Alexandrum, delatum à duobus indicibus, dammare non sustinuerat. Humiliores quoq; reos, contra suam voluntatē, quia cæteris videbantur insontes, passus absolvi, hostibus victis regna deduxerat. Ad ultimū à semetipso degeneravit usq; adeo, ut adversus libidinem animi, arbitrio scorti aliis regna daret, aliis adimeret vitam. Iisdem fere diebus literas à Cœno accepit de rebus in Europa gestis, dum ipse Indiam sub-

igit.

igit. Zopyrio Thraciæ præpositus, dum expeditionem in Getas faceret, tempestatibus procellisque subito coortis, cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade. Seuthes Odrysas populares suos ad defectionem compulerat. Amissa prope modum Thracia, ne Græcia quidem. * *

2. Igitur triginta navibus Sunium transmittunt. promontorium est Atticæ terræ, unde portum urbis petere decreverant. His cognitis, Rex Arpalò Atheniensibusque juxta infestus, classem parari jubet; Athenas protinus petiturus. Quod consilium dum agit, clam literæ ei redduntur, Arpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos: mox consilio plebis habito, jussu urbe excedere, ad Græcos milites pervenisse, à quibus interceptum & trucidatum à quodam viatore per insidias. His lætus in Europam trajiciendi consilium omisit. Sed exules, præter eos qui civili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Græcorum civitatibus, quæis pulsæ erant, jussit. Et Græci haud ausi imperium aspernari, quanquam solvendarum legum id principium esse censebant, bona quoque, quæ exstarent, restituere damnatis. Soli Athenienses, non solum modo, sed etiam publicæ vindicæ libertatis, coluvionem hominum, quia ægre ferebant, non regio imperio, sed legibus moribusque patriis regi assueti, prohibere finibus. Igitur exules ejiciunt; omnia potius toleraturi, quam purgamenta quondam urbis suæ, tunc etiam exilii, admitterent. Alexander senioribus militum in patriam remissis, tredecim millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Asia retineret, eligi jussit, existimans, modico exercitu continere posse Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset; nuperque conditas urbes, quas colonis replexer, res renovare cupientibus

bus obſtare. Cæterum, priuſquam excerneret quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites & alienum profiterentur. Grave plerique eſſe compere-
rat. Et quanquam ipſorum luxu contractum erat, diſſolvere tamen ipſe decreverat. Illi tentari ipſos rati, quo facilius ab integris ſumptuoſos diſcerne-
ret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et Rex ſatis gnarus, profeſſioni æris pudorem, non contumaciam obſtare, menſas totis caſtris poni juſſit & decem millia talentorum proferri. Tum demum fide facta profeſſi ſunt. Nec amplius ex tanta pecunia quam e & xxx talenta ſuperfuere. Adeo ille exercitus, tot ditiffimarum gentium victor, plus tamen victoriæ quam prædæ deportavit ex Aſia. Cæterum, ut cognitum eſt, alios remitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni ſedem in Aſia habiturum rati, vecordes, & diſciplinæ militaris immemores, ſeditioſis vocibus caſtra complent. Regemque ferocius quam alias adorti, omnes ſimul miſſionem poſtulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, canitiemque capitum oſtendentes. Nec aut Præſectorum caſtigatone, aut verecundia Regis deterriti, tumultuoſo clamore & militari violentia volentem loqui inhibebant; palam profeſſi, nuſquam inde niſi in patriam veſtigium eſſe moturos. Tandem ſilentio facto, magis quia motum eſſe credebant, quam quia ipſi moveri poterant, quidnam acturus eſſet, exſpectabant. Ille, *Quid hæc, inquit, repens conſternatio, & tam procax atque effuſa licentia denuntiat? Eloqui timeo: palam certe rupiſtis imperium, & precario Rex ſum, cui non alloquendi, non noſcendi monendique aut intuendi vos ius reliquiſtis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo poſt deportare ſtatuerim, tam illos acclamantes video qui abituri ſunt, quam hos cum quibus præmiſſos*

missos subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari in causa idem omnium clamor est. Pervelim scire, utrum qui discedunt, an qui retinentur, de me querantur. Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem; Ita pariter ex tota concione responsum est, Omnes queri. Tum ille, Non hercule, inquit, potest fieri, ut adducar, querendi simul omnibus hanc causam esse, quam ostenditis, in qua maior pars exercitus non est, utpote cum plures dimiserim, quam retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes avertit à me. Quando enim Regem universus exercitus deseruit? Ne servi quidem uno grege profugiant dominos: sed est quidam in illis pudor, à ceteris destitutos relinquendi. Verum ego tam furiosæ consternationis oblitus, remedia in/anabilibus conor adhibere. Omnem hercule spem, quam ex vobis conceperam, damno; nec ut cum militibus meis (iam enim esse destitistis,) sed ut cum ingratisimis oportet, agere decrevi. Secundis rebus, quæ circumfluunt vos, insanire cœpistis: obliti status ejus, quem beneficio exuistis meo. Digni hercule qui in eodem consenescentis: quoniam facilius est vobis adversam quam secundam regere fortunam. Ent tandem! Illyriorum paulo ante & Persarum tributarius, Asia & tot gentium spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis, amicula ex purpura sordent. Aurum & argentum oculi ferre non possunt. Ligna enim vasa desiderant, & ex cratibus scuta, rubiginemque gladiatorum. Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta aris alieni, cum omnis regia supellex haud amplius quam sexaginta talentorum esset, meorum operum fundamenta; quibus tamen (absit invidia) imperium maxima terrarum partis imposui. Asiæne pertasum est, quæ vos gloria rerum gestarum Diis pares fecit? In Europam ire properatis, Rege deserto, cum pluribus vestrum de-

futu-

futurum viaticum fuerit, ni *as* alienum luissem! nempe in *Asiatica* praeda. Nec pudet profundo ventre devictarum gentium spolia circumferentes reverti velle ad liberos conjugesque, quibus pauci pramia victoriae potestis ostendere. Nam ceterorum, dum etiam spei vestrae obviam istis, arma quoque pignori sunt. Bonus vero militibus cariturus sum, pellicum suarum concubinis, quibus hoc solum ex tantis opibus superest, quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites: faceßite hinc oculus. Ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos, ingratisßimi cives. Latu vos excipient parentes liberique, sine vestro Rege redeuntes! obviam ibunt desertoribus transfugisq;! Triumphabo mehercule de fuga vestra, & ubicunque ero, expetam penas, hos, cum quibus me relinquitis, colendo, preferendoque vobis. Jam autem scietis, & quantum sine Rege valeat exercitus, & quid opus in me uno sit. Desilivit deinde frendens de tribunali, & in medium armorum agmen se immisit; notatos quoque, qui ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit. Nec ausos repugnare, tredecim asservandos custodibus corporis tradidit.

3. Quis crederet favam paulo ante concionem obtorpuisse subito metu? &, cum ad supplicium videret trahi, nihil ausos graviora quam ceteros? * tam effusam antea licentiam, atque seditiosam militum violentiam ita compressam, ut non modo nullius ex omnibus irruenti Regi restiterit, verum etiam cuncti pavore exanimati attonitis similes, quid de ipsis quoq; Rex statuendum censeret, suspensa mente expectarent? Itaque * sive nominis, quod gentes quæ sub regibus sunt, inter Deos colunt, sive propria ipsius veneratio sive fiducia tanta vi exercentis imperium, conterruit

O

cos.

cos. Singulare certe ediderunt patientiæ exemplum : adeoq; non sunt accensi supplicio commilitonum, cum sub noctem interfectos esse nossent, ut nihil omiserint quod singuli magis obedienter ac pie facerent, Nam cum postero die prohibiti aditu venissent, Asiaticis modo militibus admissis, lugubrem totis castris edidere clamorem, denuntiantes, protinus esse morituros, si Rex perseveraret irasci. At ille pervicacis ad omnia quæ agitasset animi, peregrinorum militum concionem advocari jubet, Macedonibus intra castra cohibitis : & cum frequentes coissent, adhibito interprete, talem orationem habuit : *Cum ex Europa transierem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum, quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga Reges suos pietatis invictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in voluptates : At hercule munia militiæ hoc animorum corporumque robore impigre toleratis : & cum fortes viri sitis, non fortitudinem magis quam fidem colitis. Hoc ego non nunc primum profiteor, sed olim scio. Itaque & delectum è vobis juniorum habui, & vos meorum militum corpori immiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis. Obsequium vero & patientia imperii longe præstantior est quam cæteris. Ergo ipse Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio junxi, non dedignatus ex captiva liberos tollere. Mox deinde cum stirpem generis mei laus propagare cuperem, uxorem Darii filiam duxi : proximisque amicorum autor fui, ex captivis generandi liberos, ut hoc sacro fœdere omne discrimen victi & victorii excluderem. Proinde genitos esse vos mihi, non ascitos, milites, credite. Asiæ & Europæ unum atque idem regnum est. Macedonum vobis arma do. In-*
veteravi

veteravi peregrinam novitatem: & cives mei estis & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Persis Macedonum mores adumbrare, nec Macedonibus Persarum imitari indecorum est. Eiusdem juris esse debent, qui sub eodem Rege victuri sunt.

* Hac oratione habita, Persis corporis sui custodiam credidit, Persas satellites, Persas apparitores fecit. Per quos cum Macedones, qui huic seditioni occasionem dedissent, vincti ad supplicia traherentur, unum ex iis, auctoritate & aetate gravem, ad Regem ita locutum ferunt.

4. * *Quousque, inquit, animo tuo, etiam per supplicia, & quidem externi moris, obsequeris? Milites tui, cives tui, incognita causa captivi suis ducentibus trahuntur ad poenam. Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros supplicii muta. Amico animo, si veri patiens fuisset, admonebatur. Sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus, nam parumper, quibus imperatum erat, dubitaverant, mergi in amnem, sicut vincti erant, iussit. Nec hoc quidem supplicium seditionem militum movit. Namque copiarum duces atque amicos ejus manipuli adeunt; petentes, ut, si quos adhuc pristina noxa iudicaret esse contractos, juberet interfici. Offerre se corpora iræ trucidaret.* * Postquam vero cognitum est, Persis ducatus datos, Barbaros in varios ordines distributos, atque Macedonica iis inposita nomina, se vero ignominiose penitus rejectos esse, non jam amplius conceptum animis dolorem perferre potuerunt. Sed concursu in regiam facto, interiori duntaxat retenta tunica, arma ante ianuam, poenitentiae signum, projecerunt, ac præ foribus stantes intromitti se, sibi; ignosci suppliciter atque flentes orabant, utque Rex suppliciiis suis potius saturaret se, quam contumeliis; ipsos nisi venia impetrata non discessuros. Quæ cum

Alexandro nuntiata essent, apertis regię foribus ad ipsos est egressus. Postquam vero ipsorum ejulatum, atque pœnitentiam, nec non miserandum atque afflictum habitum vidisset, diu quoque collacrymatus est, eaque modestia, ut ipsis ignosceret, obtinuerunt. Eis deinde nunc modeste incusatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exautoravit, magnificentissimeque donatos dimisit. Scribens quoque ad Antipatrum, Macedonię Præfectum, eis ad spectanda certamina priores in theatro sedes assignari, coronatosque sedere iussit. Defunctorum quoque liberos pupillos paternæ contrahere stipendia voluit. Cratero iis præposito; quem etiam Antipatri loco, Macedonibus, Thessalis, Thracibusque præfisse iussit, Antipatrumque cum supplemento tironum in Crateri locum vocavit. Jam pridem quidem Alexandro literę, & ab Olympiade matre, & ab Antipatro redditę erant, ex quibus mutuam inter ipsos similitudinem perceperat. Mater Antipatrum affectati regni insimulabat. Antipater Olympiadem multa præter ipsius decorum gerere scripserat, itaque evocari se valde iniquo ferens animo, Alexandrum veneno interficere statuit. Peractis his rebus omnibus, Alexander ad Ecbatana Medię profectus, regni necessaria disposuit, spectacula denuo & solennes indixit dies. Illis forte diebus Hephæstion, quem Rex unice ac fratris loco diligebat, febricitans moritur. Ex quo Alexandri incredibili affectus dolore, multa quę regiam maiestatem minime decerent, admisisse dicitur. Miserum quippe medicum, tanquam in curando negligentior fuisset, suspendi iussit. Super amici corpus exanime ejulans procubuit, vixque inde ab amicis abstractus est. Diem atque noctem luctum continuavit. Aliaque nonnulla feruntur, quę quidem ego minime

nime credo. Illud tamen verum est, quod Alexander Hephæstioni, tanquam Heroi, sacrificare iussit. In funus atq; monumentum ei faciendum, plusquam duodecim millia talentorum impensa sunt. Reuertenti Babylonem Chaldæi vates occurrerunt, monentes ne Babylonem ingrederetur. profectionem enim ejus per id tempus, vitæ periculum ei portendere. Quibus spretis, quo destinaverat, ire pergit. Nuntiabatur enim ei, legatos ex diversis terrarum orbis partibus undique Babylonem confluisse, ejusque adventum expectare. Adeo totum orbem nominis ejus terror invaserat, ut cunctæ gentes, velut destinato sibi Regi adlarentur. Igitur tanquam conventum universi orbis acturus, Babylonem pervenire festinabat. Quo cū venisset, legatos omnes benigne susceptos domum remisit. Iisdem fere diebus convivium apud Thessalum medicum institutum est. Ad quod Rex quoq; cum sodalibus vocatus venit. Ibi nondum Herculis scypho epoto, repente, velut telo confixus, ingemuit. Elatur è convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedium posceret. Amici, causam morbi, intemperiem ebrietatis, divulgant. Revera autem insidiæ fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit. Antipater enim præparatum venenum Cassandro filio, qui cum fratribus Philippo & Jolla Regi ministrare solebat, dederat, præmonito eo, ne aliis quam Thessalo & fratribus crederet. Philippus itaque & Jollas, potum Regis prægustare soliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ porioni Regis supermiserunt. Quarto deinde die, cum milites partim mortuum suspicarentur, idque celari crederent, partim ejus desiderium ferre non possent, mœsti sese in regiam contulerunt, ut sibi Regis videndi copia fieret orantes;

arque à custodibus ex mandato Regis intromissi sunt.

6. * Intuentibus lacrymæ obortæ præbuere speciem jam non Regem, sed funus ejus, visentis exercitus. Mœrorum tamen circumstantium lectum eminebat, quos ut Rex aspexit : *Invenietis, inquit, cum exceßero, dignum talibus viris Regem.* Incredibile dictu. audituque, in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec à toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est : dimissoque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra rejecit, propiusque adire jussis amicis (nam & vox deficere jam cœperat), detractum annulum digito Perdiccæ tradidit, adjectis mandatis, ut corpus suum ad Hammonem ferri juberet. Quærentibusque his, cui relinqueret regnum, respondit, *Ei quiesset optimus*, cæterum prævidere jam, ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus, Perdicca interrogante, *Quando cælestes honores haberi sibi vellet* : dixit, *Tum velle, cum ipsi felices essent.* Suprema hæc vox fuit Regis, & paulo post extinguitur. Ac primo ploratu, lamentis que & planctibus tota regia personabat. Mox, velut in vasta solitudine, omnia tristi silentio muta torpebant ; ad cogitationes, quid deinde futurum esset, dolore converso. Nobiles pueri custodæ corporis ejus assueti, nec doloris magnitudinem capere, nec se ipsos intra vestibulum regię retinere potuerunt : vagique & furentibus similes, totam urbem luctu ac mœrore compleverant, nullis questibus onistis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra regiam astiterant, Macedones pariter Barbarique concurrunt, nec poterant victi à victoribus in communi dolore discerni. Persæ justissimum ac mitissimum dominum ; Macedones optimum

optimum ac fortissimum Regem invocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœstorum solum, sed etiam indignantium voces exaudivantur, tam viridem, & in flore ætatis fortunæq; invidia Deum ereptum esse rebus humanis. Vigore ejus & vultus educantis in prælium milites, obsidentis urbes, evadentis in muros, fortes viros pro concione donantis, occurrebant oculis. Tum Macedones divinos honores negasse ei pœnitebat, impiosq; & ingratos fuisse se confitebantur, quod aures ejus debita appellatione fraudassent. Et cum diu, nunc in veneratione, nunc in desiderio Regis hæssissent, in ipsos versa miseratio est. Macedonia profecti ultra Euphratem mediis hostibus novum imperium aspernantibus, destitutos se esse cernebant: sine certo Regis hærede, sine hærede regni, publicas vires ad se quemque tracturum. Bella deinde civilia, quæ secuta sunt, mentibus augurabantur. Iterum non de regno Asiæ, sed de Rege, ipsis sanguinem esse fundendum. Novis vulneribus veteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modo petita missione à justo Rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicujus ignobilis. Has cogitationes volventibus, nox supervenit, terroremque auxit. Milites in armis vigilabant, Babylonii alius è muris, alius è culmine sui quisque testi prospectabant, quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebat accendere. Et quia oculorum cessabat usus, fremitus vocesque auribus captabant. Ac plerumque vano metu territi, per obscuras semiras alius alii occurrentes, invicem suspecti & solliciti ferebantur. Persæ comis suo morte detontis, in lugubri veste cum conjugibus, ac liberis, non ut victorem, & modo hostem; sed ut gentis suæ iustissimum Regem, vero desiderio lugebant. Assueti sub Rege vivere, non alium, qui

imperaret ipsis, digniorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiae cis Euphratem, tanti mali fama pervaserat. Ad Darii quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste, qua induta erat, lugubrem sumpsit; laceratisque crinibus, humi corpus abiecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Hephæstionem, cui nupserat, lugens: propriasque causas doloris in communi mœstitia retractabat. Sed omnium suorum mala Sygambis una capiebat. Illa suam, illa, neptium, vicem flebat. Recens dolor etiam præterita revocaverat. Crederes modo amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat mortuos simul vivosque. Quem enim puellarum acturum esse curam? Quem alium futurum Alexandrum? Iterum esse se captas: iterum excidisse regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur, reperisse: qui post Alexandrum respiceret, utique non reperturas. Subibat inter hæc animum, octoginta fratres suos eodem die ab Ocho sævissimo Regum trucidatos, obiectumque stragi tot filiorum patrem. E septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse. Ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius posset extinguere. Ad ultimum dolori succumbit, obvolutoque capite assidentes genibus suis neptem nepotemque averfata: cibo pariter abstinuit & luce. Quinto, postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum profecto Alexandri indulgentiæ in eam, iustitiæque in omnes captivos, documentum est mors hujus: quæ cum sustinisset post Darium vivere, Alexandro esse superstes erubuit. Et hercule iuste æstimantibus Regem liquet, bona naturæ ejus fuisse, vitia vel fortunæ vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum
nimia,

nimia, fortitudo non inter Reges modo excellens,
 sed inter illos quoque, quorum hæc sola virtus
 fuit: liberalitas sæpe majora tribuentis, quam à
 Diis petuntur: clementia in devictos: tot regna
 aut reddita, quibus ea dēpserat bello, aut dono
 data: mortis, cujus metus ceteros exanimat, per-
 petua contemptio: gloriæ laudisque ut iusto ma-
 jor cupido, ita ut juveni & in tantis admittenda
 rebus: jam pietas erga parentes, quorum, Olym-
 piada immortalitati consecrare decreverat, Phi-
 lippum ultus erat. Jam in omnes fere amicos be-
 nignitas, erga milites benevolentia: consilium par
 magnitudinī animi, & quantam vix poterat ætas
 ejus capere, solertia: modus immodicarum cupi-
 ditatum: Veneris intra naturale desiderium usus:
 nec ulla, nisi ex permissō, voluptas, ingentes pro-
 fecto dotes erant. Illa fortunæ, Diis æquare se, &
 cœlestes honores accessere, & talia suadentibus
 oraculis credere, &, dedignantibus venerari ip-
 sum, vehementius, quam par esset, irasci: in ex-
 ternum habitum mutare corporis cultum: imita-
 ri devictarum gentium mores, quas ante victo-
 riam spreverat. Nam iracundiam & cupidinem
 vini, sicut juvenia irritaverat, ita senectus miti-
 gare potuisset. Fatendum est tamen, cum pluri-
 mum virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam
 solus omnium mortalium in potestate habuit.
 Quoties illum à morte revocavit? quoties temere
 in pericula vectum perpetua felicitate protexit?
 Vitæ quoque finem eundem illi, quem gloriæ, sta-
 tuit. Expectavere eum fata, dum Oriente perdo-
 mito, aditoque Oceano, quidquid mortalitas ca-
 piebat, impleret. Hæc Regi Ducique successor
 quærebatur. Sed major moles erat, quam ut unus
 subire eam posset. Itaque nomen quoque ejus, &
 fama rerum, in totum propemodum orbem Re-

ges ac regna diffudit : clarissimique sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt.

6. Cæterum Babylone (inde enim divertit oratio) corporis ejus custodes, in regiam principes amicorum, ducesque copiarum advocavere : secuta est militum turba, cupientium scire in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces, frequentia militum exclusi, regiam intrare non poterant ; cum præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohibuit. Sed precarium spernebatur imperium. Ac primum ejulatus ingens ploratusque renovatus est. Deinde futuri expectatio inhibitis lacrymis silentium fecit. Tunc Perdicca, Regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, annulum, sibi pridie traditum à Rege, in eadem sede posuit : quorum aspectu rursus obortæ omnibus lacrymæ integravere luctum. Et Perdicca, *Ego quidem, inquit, annulum, quo ille regni atque imperii vires obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi, reddo vobis. Cæterum quanquam nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis Diis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus, credere licet, tantum virum Deos accommodasse rebus humanis : quarum sorte completa, cito repeterent eum suæ stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate subducitur, corpori nominique quamprimum iusta solvamus, haud obliti in qua urbe, inter quos simus, quali Rege ac Præsidente spoliati. Tractandum est, commilitones, cogitandumque, ut victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est. Hocne uno, an pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane prægnans est.*

est. Optamus ut marem enitatur : cuius regnum
 Diis approbantibus futurum, quandoque adoleve-
 rit, interim a quibus regi velitis, destinate. Hæc
 Perdicca. Tum Nearchus : Alexandri sanguinem
 ac stirpem regis maiestati convenire, neminem,
 ait, posse mirari : ceterum expectari nondum or-
 tum Regem, & qui jam sit, præteriri, nec animis
 Macedonum convenire, nec tempori rerum. Esse
 è Barsine filium Regis, huic diadema dandum.
 Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scu-
 ra quatientes, obstrepere perseverabant. Jamque
 prope seditionem pervenerant ; Nearchus pervica-
 cius tuente sententiam. Tum Ptolemæus, *Digna*
prorsus est soboles, inquit, quæ Macedonum impe-
ret genti, Roxanes vel Barsines filius, cuius nomen
quoque Europam dicere pigebit, maiore ex parte
captivi. Cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum ser-
viamus ? quod iusti illi Reges Darius & Xerxes tot
millium agminibus tantisque classibus nequicquam
petiverunt. Mea sententia hæc est, ut sede Alexan-
dri in regia posita, qui consilii eius adhibebantur,
coeant, quoties in commune consulto opus fuerit.
eoque, quod maior pars eorum decreverit, stetur.
Duces Præfectique copiarum his pareant. Ptole-
 mæo quidam, potiores Perdiccæ assentiebantur.
 Tum Aristonius orsus est dicere, Alexandrum con-
 sultum, cui relinqueret regnum, voluisse opti-
 mum deligi. iudicatum autem ab ipso optimum
 Perdiccam, cui annulum tradidisset. Neque enim
 unum eum assedissem morienti, sed circumferentem
 oculos, ex turba amicorum delogisse cui trade-
 ret. Placere igitur, summam imperii ad Perdiccam de-
 ferri. Nec dubitavere, quin vera censeret. Itaque
 universi procedere in medium Perdiccam, & Re-
 gis annulum tollere iuebant. Hærebat inter cu-
 piditatem, pudoremque, & quo modestius quod
 appete-

appetebat, expectaret, pervicacius oblaturus esse credebat Itaque cunctatus, diuque quid ageret incertus, ad ultimum tamen recessit, & post eos, qui sederant proximi, constitit. At Meleager unus è ducibus confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat, Nec Dii siverint, inquit, ut Alexandri fortuna, tantique regni fastigium in istos humeros ruat, homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus quam hic est, sed de viris tantum, quibus invitis nihil perpeti necesse est. Nec vero interest, Roxanes filium, quandocunque genitus erit, an Perdiccam Regem habeatis, cum iste sub tutela specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei Rex placet, nisi qui nondum natus est. Et in tanta omnium festinatione, non iusta modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, & jam divinat matrem esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse, vel subdere. Si medius filius Alexander hunc nobis Regem pro se reliquisset, id solum ex his, quæ imperasset, non faciendum esse censorem. Quin igitur ad diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum utique populus est heres. Hac elocutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti viam dederant, ipsum ad prænuntiatam prædam sequebantur.

7. Jamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat, in seditionem ac discordiam versa concione: cum quidam plerisque Maecedonibus ignotus ex infima plebe, Quid opus est, inquit armis, civilique bello, habentibus Regem, quem queritis? Aridaeus Philippo genitus, Alexandri paulo ante Regis frater, sacrorum carumque consors modo, nunc solus heres, præteritur à vobis. Quo merito suo? quidve fecit, cur etiam gentium communi jure fraudetur? Si Alexandro similem queritis, nunquam reperietis. Si
proxi-

proximum, hic solus est. His auditis, concio primo silentium velut iussa habuit. Conclamant deinde pariter, Aridæum vocandum esse, mortemque meritos, qui concionem sine eo habuissent. Tum Python, plenus lacrymarum, orditur dicere. Nunc vel maxime miserabilem esse Alexandrum, qui tam bonorum civium militumq; fructu & præsentia fraudatus esset: nomen enim memoriamque Regis sui tantum intuentes, ad cætera caligare eos. Haud ambigue in juvenem, cui regnum destinabatur, impensa probra, quæ * magis ipsi odium, quam Aridæo contemptum attulerunt, quippe dum miserentur, etiam favere cœperunt. Igitur non alium se, quam eum, qui ad hanc spem genitus esset, regnare passuros, pertinaci acclamatione declarant, vocarique Aridæum jubent. Quem Meleager, infestus invisusque Perdicæ, strenue perducit in Regiam, & milites Philippum consalutatum Regem appellant. Cæterum hæc vulgi erat vox, principum alia sententia. E quibus Python consilium Perdicæ exequi cœpit, tutoresque destinat filio ex Roxane futuro, Perdiccam & Leonatum stirpe regia genitos Adjecit, ut in Europa Craterus & Antipater res administrarent. Tum jusjurandum à singulis exactum, futuros in potestate Regis geniti Alexandro. Meleager haud injuria metu supplicii territus, cum suis secesserat. Rursus Philippum trahens secum, irrupit in regiam, clamitans suffragati Reipub. de novo Rege paulo ante concepto: robur ætatis experirentur, modo stirpem Philippi, & filium ac fratrem Regum duorum sibimet ipsis potissimum crederent. Nullum profundum mare, nullum vastum fretum, & procellosum, tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, utique si nova & brevi duratura libertate luxuriat. Pauci Perdicæ

cæ modò electo, plures Philippo quam speraverat, imperium dabant. Nec velle, nec nolle quidquam diu poterant, pœnitebatque modo consilii, modo pœnitentiæ ipsius: ad ultimum tamen in stirpem regiam inclinavere studiis. Cesserat ex concione Aridæus principum autoritate conterritus: & abeunte illo conticuerat magis quam languerat militaris favor. Itaque revocatus, vestem fratris, eam ipsam, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager thorace sumpto, capit arma, novique Regis satelles sequitur Phalanx hastis clypeos quatens, expletura se sanguine illorum, qui affectaverant nihil ad ipsos pertinens regnum: in eadem domo familiaque imperii vires remansuras esse gaudebant: hæreditarium imperium stirpem regiam vindicaturam. assuetos esse nomen ipsum colere venerarique, nec quenquam id capere, nisi genitum ut regnaret. Igitur Perdicca territus, conclave in quo Alexandri corpus jacebat, obserari jubet. Sexcenti cum ipso erant spectatæ virtutis. Ptolemæus quoque se adjunxerat ei, puerorumque regia cohors. Caterum haud difficulter à tot milibus armatorum claustra perfracta sunt. Et Rex quoque irruperat, stipatus satellitum turbâ, quorum princeps erat Meleagër. Iratusque Perdicca, hos qui Alexandri corpus tueri vellent, se vocat: sed qui irruperant, eminus tela in ipsum jaciebant, multisque vulneratis, tandem seniores, demptis galeis quo facilius nosci possent, precari qui cum Perdicca erant cœpere, ut abstinerent bello, Regique & pluribus cederent. Primus Perdicca arma deposuit, ceterique idem fecere. Meleagro deinde suadente ne à corpore Alexandri discederent, insidiis locum quæri rati, diversa regis parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobilissimis juvenum constabat, Perdiccam & Leonatum

natum frequens sequebatur, placebatq; excedere urbe, & tendere in campos. Sed Perdicca ne pedites quidem secuturos ipsum desperabat. Itaque, ne abducendo equites abruptis à cætero exercitu videretur, in urbe substitit.

8. At Meleager Regem monere non destitit, jus imperii Perdiccæ morte sanxiendum esse, ne occupetur impotens animus rerum novarum; meminisse eum, quid de Rege meruisset. Neminem autem ei satis fidum esse quem metuat. Rex patiebatur magis, quam assentiebatur. Itaque Meleager silentium pro imperio habuit; misitque Regis nomine qui Perdiccam accerferent. Iisdem mandatum, ut occiderent, si venire dubitaret. Perdicca nuntiato satellitum adventu, sedecim omnino pueris regis cohortis comitatus, in limine domus suæ constitit, castigatosque, & Meleagri mancipia identidem appellans, sic animi vultusque constantia terruit, ut vix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros iussit equos conscendere; & cum paucis amicorum ad Leonatum pervenit, jam firmiore præsidio vim propulsaturus, si quis inferret. Postero die indigna res Macedonibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum: & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant. Atque illi cum Regem adissent, interrogare eum cœpere, an Perdiccam comprehendi ipse iussisset. Ille, Meleagri instinctu se iussisse, respondit. Cæterum non debere tumultuari eos: Perdiccam enim vivere. Igitur concione dimissa, Meleager equitum maxime defectione perterritus, inopsque consilii (quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico paulo ante intenderat) triduum fere consumpsit incerta consilia volvendo. Et pristina quidem regis species manebat, Nam & legati gentium Regem adibant. &
copia.

copiarum duces aderant, & vestibulum satellites armatique compleverant. Sed ingens sua sponte mœstitia ultimæ desperationis index erat; suspectique invicem, non adire propius, non colloqui audebant; secretas cogitationes intra se quoque volventes: & ex comparatione Regis novi desiderium excitabatur amissi. ubi ille esset, cujus imperium, cujus auspiciu, secuti erant, requirebant. Destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras tot cladum suarum pœnas quando-cunque oblata esset occasio. His cogitationibus animos exedebant, cum annuntiatur, equites qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babylonem campis, frumentum, quod in urbem invehebatur, retinuisse. Itaque inopia primum, deinde fames esse cœpit. Et qui in urbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandum esse censebant. Forte acciderat, ut qui in agris erant, populationem villarum vicorumque veriti, confugerent in urbem: oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, urbe excederent, & utrique generi tutior aliena sedes quam sua videretur. Quorum consternationem Macedones veriti, in regiam cœunt, quæque ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti, de finienda discordia, armisque ponendis. Igitur à Rege legatur Pafas Theffalus, & Amissas Megalopolitanus, & Perilaus, qui cum mandata Regis edidissent, non aliter posituros arma equites, quam si Rex discordiæ autores dedidisset, tulere responsum. His renuntiatis, sua sponte milites arma capiunt. quorum tumultu è Regia Philippus excitus, *Nihil, inquit, seditione est opus: nam inter se certantium præmia, qui quieverint, occupabunt. Simul mementote rem esse cum civibus, quibus spem gratiæ cito abrumperè, ad bellum civile properantium.*

ium est. Altera legatione, an mitigari possent, experiamur: & credo nondum Regis corpore sepulto ad præstanda ei iusta omnes esse coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quam exercere civium sanguine. Et, si nulla alia concordæ spes est, oro, quæsoque, eligite potiozem. Obortis deinde lacrymis, diadema detrahit capiti, dextram, qua id tenebat, protendens, ut, si quis se digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem fratris claritate suppressam, ea moderata excitavit oratio. Itaque cuncti instare cœperunt, ut quæ agitaasset, exequi vellent. Eosdem rursus legat, petituros ut Meleagrum tertium ducem acciperent. Haud ægre id impetratum est. Nam & abducere Meleagrum Perdicca à Rege cupiebat, & unum duobus imparem futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum phalange obviam egresso, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Utrumq; agmen, mutua salutatione facta, coit, in perpetuum (ut arbitrabantur) concordia & pace firmata.

9. Sed iam satis admovebantur Macedonum genti bella civilia. Nam & insociabile est regnum, & à pluribus expetebatur. Primum ergo collegere vires, deinde disperferunt; &, cum pluribus corpus, quam capiebat, onerassent, cætera membra deficere cœperunt: quodque imperium sub uno stare potuisset, dum à pluribus sustinetur, ruit. Proinde jure meritoque populus Romanus salutem se principi suo debere proficitur; cui noctis, quam pene supremam habuimus, novum sidus illuxit. Hujus hercule, non solis ortus, lucem caliganti reddidit mundo, cum sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantum tempestatem subita serenitate discussit? Non ergo revirescit

cit solum, sed etiam floret imperium. Absit modo invidia, excipiet huius seculi tempora ejusdem domus, urinam perpetua, certe diuturna posteritas. Caterum, ut ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis averterat, redeam; Perdicca unicam spem salutis suæ in Meleagii morte deponebat: vanum eundem & infidum, celeriter, quæ res novaturum, & sibi maxime infestum, occupandum esse. Sed alta dissimulatione consilium premebat, ut opprimeret incautum. Ergo clam quosdam ex copiis, quibus præerat, subornavit, ut quasi ignoraret ipse, conquererentur palam, Meleagrum æquatum esse Perdiccæ. Quorum sermone Meleager ad se relato, furens ira, Perdiccæ, quæ comperisset, exponit. Ille, velut nova re exterritus, admirari, queri, dolentisque speciem ostentare ei cœpit. Ad ultimum convenit, ut comprehenderentur tam seditiosæ vocis autores. Agit Meleager gratias, amp' exulque Perdiccam, fidem ejus in se ac benevolentiam collaudat. Tum communi consilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more lustrari: & probabilis causa videbatur, præterita discordia, Macedonum Reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissæ canis viscera ultima in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utraque abjicerentur parte. Intra id spatium armati omnes starent: hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo de, quem huc sacro destinaverunt, Rex cum equitibus elephantisque constitit contra pedites, quæ Meleager præerat. Jam eques agmen movebatur, & pedites subita formidine ob recentem discordiam, haud sane pacati quidquam expectantes, parumper addubitavere an in urbem subducerent copias: quippe pro equitibus planities erat. Caterum veriti, ne temere commilitonum fidem damna-

rent,

rent, subsistere, praparatis ad dimicandum animis, si quis vim inferret. Jam agmina coibant, parvumque intervallum erat, quod aciem utramque divideret. Itaque Rex cum una ala obequitare peditibus cœpit, discordiæ autores, quos tueri ipse debebat, instinctu Perdiccæ ad supplicia deprecens: minabaturque, omnes turmas cum elephantis inducturum se in recusantes, stupebantque improvise malo pedites. Nec plus in ipso Meleagro erat aut consilii aut animi. Tutissimum ex presentibus videbatur expectare potius quàm movere fortunam. Tum Perdicca, ut torpentes & obnoxios vidit, trecentos fere, qui Meleagrum erumpentem ex concione, quæ prima habita est post mortem Alexandri, secuti erant, à cæteris discretos, elephantis in conspectu totius exercitus objicit; omnesque beiluarum pedibus obruti sunt, nec prohibente Philippo, nec autore, apparabatque, id modo pro suo vindicaturum, quod approbasset eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus & omen, & principium fuit. Meleager sero intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem quia ipsius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus stetit: at mox, damnata spe salutis, cum eius nomine, quem ipse fecerat Regem, in perniciem suam abutentis videret inimicos, confugit in templum. Ac, ne loci quidem religione, defensus, occiditur.

10. Perdicca, perducto in urbem exercitu, consilium principum virorum habuit, in quo imperium ita dividi placuit, ut Rex quidem summam ejus obtineret: Sarrapes Ptolemaus, Ægypti & Africæ gentium, quæ in deditione erant Laomedonti Syria cum Phœnice data est: Philotas Cilicia destinata: Lyciam cum Pamphylia & majore Phrygia obtinere jussus Antigonus. In Cariam

Cassander,

Cassander, Menander in Lydiam missi. Phrygiam minorem Hellesponto adjunctam, Leonati provinciam esse jusserunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit. Præceptum est, ut regionem eam usque ad Trapezun'a defenderet, bellum cum Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium. Python Mediam, Lyfimachus Thraciam, appositasque Thraciæ Ponticas gentes obtinere iussi. Qui Indiæ, quique Bactris & Sogdianis, cæterisque, aut Oceani, aut Rubri maris, accolis, præerant, quibus quisque finibus habuisset, imperii etiam jus obrineret. Decretum est, ut Perdicca cum Rege esset, copiisque præesser, quæ Regem sequebantur. Credidere quidam, testamento Alexandri distributas esse provincias, sed famam ejus rei (quantum ab autoribus tradita est) vanam fuisse comperimus. Et quidem suas quisque opes, divisim imperii partibus, tuebantur, quas ipsi fundaverant, si unquam adversus immodicas cupiditates terminus stare. quippe paulo ante Regis ministri, specie imperii alieni procurandi, singuli ingentia invaserant regna, sublati certaminum causis cum & omnes ejusdem gentis essent, & à cæteris sui quisque imperii regione diceret. Sed difficile erat eo contentos esse quod obtulerat occasio; quippe sordent prima, cum maiora quæque sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna, quam fuisset accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus Regis jacebat in solio; curis omnium ad formandum publicum statum à tam solenni munere aversis. Et non aliis quam Mesopotamiæ regioni fervidior æstus existit; adeo ut pleraque animalia, quæ in nudo solo deprehendit, extinguat. Tantus est vapor solis, & cæli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum & rari sunt, & incolentium fraude celantur. Iplis usus pater, ignotus

ignotus est advenis. Ut tandem curare corpus ex-
animum amicis vacavit, nulla tabe, ne minimo
quidem livore corruptum videre qui intraverant.
Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non desti-
tuerat. Itaque Ægyptii Chaldaique jussi corpus
suo more curare, primo non sunt ausi admove-
re, velut sp ranti, manus: deinde precati, ut jus fasq;
esset mortalibus atrectare eum; purgavere cor-
pus, repletumque est odoribus. Aureum solium,
& capiti adjecta fortunæ ejus insignia. Veneno
necatum esse credere Plerique, filium Antipatri
inter ministros, Jollam nomine, patris jussu de-
disse. Sæpe certe aud ta erat vox Alexandri, Anti-
patrum regium affectare fastigium, majoremque
esse præfecti opibus, ac titulo Spartanæ victoriæ
inflatum, omnia à se data asserentem sibi. Crede-
bant etiam, Craterum cum veterum militum
manu ad interficiendum eum missum. Vim au-
tem veneni, quod in Macedon a gignitur, talem
esse constat, ut ferrum quoque exurat. ungulæ ju-
menti duntaxat patiens esse constat. Stygem ap-
pellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat.
Hoc per Cassandrum allatum traditumque fratri
Jollæ, & ab eo supremæ Regis potioni inditum.
Hæc, utcumque sunt tradita, eorum, quos rumor
aspererat, mox potentia extinxit. Regnum Ma-
cedoniæ Antipater, & Græciam quoque invasit.
Soboles deinde excepit, interfectis omnibus qui-
cunque Alexandrum etiam longinqua cognatio-
ne contigerant. Cæterum corpus ejus à Ptole-
mæo, cui Ægyptus cesserat, Memphim, & inde
paucis post annis Alexandriam, translatum est,
omnisque memoriæ ac nomini honos habetur.

F I N I S.

JANI

JANI RUTGERSII EMENDATIONES

ALIQVOT
IN Q. CURTIO.

LIBRO III.

Pag. 20. vers. 21. *Cultu haud sane à vilioribus vulgatisque usu abhorrens. Lego, vulgati- que usus.*

Pag. 38. vers. antep. *Dein Deum templa ruinis et ignibus esse deleta. Ita vetusti impressi. Modius ex vestigiis membranarum suarum edidit. Dedita deis templa. Legendum dedicata, non dedita.*

Pag. 42. vers. 5 *Equi pariter equitesque Persarum, scire laminarum ob id genus grave, agmen, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur. quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupaverant. Sic veteres Editiones ante Modianam Lego, serie laminarum graves, id genus agminis, quod celeritate maxime constat, ægre moliebantur. quippe in circumagendis equis suis Thessali multo occupaverant. Genus agmini quod celeritate maxime constat, est id, quod Græci μετὰ βάλαν vocant, aut certe simile. Est autem usus. voce occupo eodem modo, quo Varro apud Nonium: Quod si Aclæon occupasset, & ipse prius suos canes comedisset, & non nug. & altatoribus in theatro fieret. Hoc ergo dicit, Barbaros ferreis tunicis graves suos ægre circumegisse; quod tam expedite faciebant Thessali, ut longe Barbaros anteverterent. Aliquanto post,*

Pag.

Pag. 46. vers. 9. de Darii filiabus, *Virgines reginas excellentis formæ tam sanctæ habuit, quam si eodem, quo ipse, parente gentæ forent.* Ita Modius. Lego, *Virgines regias.*

Pag. 48. vers. 16. *Vehicula quoque à suis destituta ingentis opulentia plena* Mod. Ed. *gentis opul.* Lego, *vehicula quoque suis destituta agentibus.* Tantum enim terrorem Barbarorum fuisse vult, ut omnia, etiam vehicula, quibus eorum opes portabantur, relquerint, id solum agentes, ut seipsos fuga servare possent. Dixit autem agentes pro aurigis: eodem modo quo Ovidius in Phæthontis fabula, *Non aget hos currus.*

L I E R O I V.

Pag. 69. vers. 29. *Lingua gravius castigatur, quam ullum probrum: nec magnam rem magis sustineri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit.* Puto legendum, *Magi,* & hoc fortasse tam certum est, ut probatione non indigeat. Paulo post,

Pag. 71. vers. 24. *Lingui demde animo, & submitt genu.* Puto, *submitti.*

Pag. 78. vers. 3. *Africæ deinde, quæ Ægypto juncta est, præpositus Apollonius: vespertinus eiusdem [Africæ] Ægyptique Clemens.* Posterius *Africæ* glossema est, delendum igitur.

Pag. 90. vers. 2. *In lævo cornu Bactriani ibant equites mille admodum: Dabæ totidem, & Arachosii, Suanique quatuor millia explebant.* Ita Modii codices: sed scribendum, *Susianique,* aut *Susique.* Arrianus libro III: Τὸ μὲν Βακτριανὸν αὐτῶν κίεας οἵ τε Βάκτροι ἰππεῖς εἶχον, καὶ ζῶν αὐτοῖς Δάαι καὶ Ἀραχωῖται. ὅτι δὲ τοῖς Πέρσαι ἰτετάχατο, ἰππεῖς τε ὅμῃ καὶ πεζοὶ ἀναμειγμένοι.

μικροί, καὶ Σέστοι ὅτι Πέρσαις, καὶ ὅτι Σε-
στοῖς Κασέστοις.

L I B R O V.

Pag. 128. vers. 17. *Cyrus Pasergadam urbem con-*
diderat, quam Alexandro praefectus eius Globa-
res tradidit. Aliàs, Gobares. Legendum, Choba-
res; ut libro VII. pag. 195.

Pag. 139. vers. 13. *Perfususque mutuis lacrymis*
inherentem sibi avelli iussit. Ita scribo: non persuf-
sis, aut persusus denique.

L I B R O V I.

Pag. 157. vers. 14. *Crebri namque nodi nudave-*
rant stipites, & in se implicati arborum rami sus-
pensis circulus similes lento vimine frustrabantur
iclus. Delendum est τὸν νódι, quod librarius ob
sequentis vocis similitudinem importue itera-
nerat. Totum igitur locum lego hoc modo: Cre-
bri namque nodaverant stipites, & in se implicati
arborum rami, &c.

L I B R O V I I.

Pag. 214. vers. 20. *Hæc Barbarus. Contra rex,*
fortuna sua, & consiliis eorum, se usum esse re-
spondit. Legendum est, suorum, non enim Scythar-
um, sed Macedonum suorum, consilio se usum
dicit.

L I B R O V I I I.

Pag. 265. v. pen. lego: *Ipse Porus humane ma-*
gnitudinis prope excefferat normam; non, ut vulgo,
formam.

LIBRO IX.

Pag. 274. vers. 10. *Phgelis erat gentis proximæ rex, &c.* Quod si verum id ejus principis nomen est, non video quomodo mox Curtius Orbilii ferulam effugiat, iis verbis : *Percontatus igitur Phgela, quæ noscenda erant.* A *Phgelis* enim non nisi *Phgelin*, & *Phgelida*, declinari potest. Ego scribendum puto : *Phgel, u erat gentis proximæ rex, qui, &c.* Apud Diodorum quoque, quo loco αὐτὸς ᾧ εἰς τῆς Φηγίως δυναστείαν ἐμβαλὼν legitur, Φηγίλ legendum est. Nusquam securius grafata est veterum librariorum audacia, quam in propriis virorum ac foeminarum nominibus depravandis. Nec difficile esset aliquot centuriis exemplorum id ostendere, etsi & res ipsa pervulgata, & mihi alio quodam loco dicendum foret.

LIBRO X.

Pag. 307. vers. 20. *Igitur Mesopotamiae pratoribus imperavit, materia in Libano monte cæsa develtæque ad urbem Syriae Capsagas, ingentium carinas navium ponere, septiremes omnes esse, deducique Babylona.* Etiam hoc loco vocula ob præcedentis similitudinem inepte repetita est. Ea igitur ejecta, lego hoc modo : *septiremes omnes, deducique Babylona.* Hæc erant, quæ in Curtio emendasse mihi visus sum. Plura poteram, sed & cuius obvia sunt : & erunt, quibus hæc quoque nimia videbuntur.

JOSEPHI SCALIGERI

Palmaria Correctio.

Lib. III. p. 25. vers. 21. *Distinguebant internitentes gemmæ jugum : ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia ; quorum alterum pacis, alterum belli gerebat effigiem.* Interpolata à sciolis lectio. Veteres editiones habent : *quorum alterum in alterum belli gerebat effigiem.* Quare non dubitabis cum Scaligero emendare, *quorum alterum Nini, alterum Belis gerebat effigiem.* Per Ninum Assyriæ, per Belum Babylonis imperium conjunctum innuebant currus Darii artifices.

F I N I S.

JOHANNIS LOCCENII

Index Philologicus,

In quo rariiores Curtii dictiones, vel quarum sensus non omnibus liquidus esse queat, explicantur & illustrantur.

A:

Abdicari patrem, novè & acutè dictum, aliàs abdicantur liberi, non patres, qua voce insolentia Alexandri notatur, contempto Philippo Ammonem sibi patrem optantis. Freinshemius Indice Curtiano. Livius tamen lib. xl. ita etiam loquutus est: *Eum sibi, te abdicato patre, in locum suum substituit.*

Abhorrere, pro discrepare, differre, aut alienum esse. Sic Tullius in Partit. Orat. *Verba ponenda sunt, quæ vim habeant illustrandi ne abusu sint abhorrentia.* Livius lib. 21. *Gallos haud sanè multum linguâ moribusque abhorrentes.* Suetonius in Nerone c. 43. *Multa & immania, verùm non abhorrentia à sua natura creditur destinaſſe.* Vlpianus l. 6. Sect. 3. commun. præd. *A qua non abhorret, quod Marcellus libro sexto Digestorum scribit. & Marcellus in l. 66. de Reg. jur. Desinit debitor esse is qui nactus est exceptonem iustam, nec ab æquitate naturali abhorrentem.*

Abstergere remos, idem quod *παρασύνειν*, abrumperè, frangere, Lipsius Elector. 2. 19. notat esse nauticam & maritimam dictionem, nec aliud signare quam transversæ navis hostilis impetu & transcurso remos perfringere, auferre & velut puram ab iis reddere. Livius *detergere remos co-*

dem sensu dixit lib. 28. *Unius navis impetu lateris alterius remos deterfit, & alii.*

Acinaces, gladius Persicus reflexus, vide Freinshemii Indicem Curtianum in *Acinaces*.

Admodum. omninò, planè. Aliquando idem quod *circiter*. vid. Ind. Berneggeri in Justinum in v. *Admodum*.

Alstruere, pro *instruere*. Lib. x. 1, 27. *Gentis ejusdem levissimos falsis criminibus adstruxit, quod tamen minus usitatum est; nisi sit legendum instruxit, vel adstrinxit.* Vid. Freinshem, hic, & in Indice.

Æterna sordes, pro induratis ac diuturnis sordibus. vid. Freinshemii Comment. in Curt. 4 122.

Agema, certum agmen delectorum hominum, equitum aut peditum, ab ἄγω duco derivatum. Herm. Hugo lib. 111. de milit. equest. cap. v. latè.

Aggeraretur spartum, quædam editiones exaggeraretur habent, sed rectius prius, pro aggere compleretur, extolleretur. Ita Tacitus 1. Annal. *Angustus is trames vastas inter paludes & quondam a L. Domitio aggeratus.* Phædrus in Fab. p. m. 64. *Quadrantes aggerare*, pro coacervare, accumulare.

Alacer gaudio. Est pleonasmus abundantiam gaudii signans. Eodem modo Livius lib. 10. *Adesse consulem, adesse legiones gaudio alacres fremunt.* & alibi. Plinius paneg. *Letus gaudio.* Noster lib. 111. *Castra omni opulentia ditia.*

Ante rationem. Est Græcismus, πρὸ τοῦ λόγου, prior ratiōne. Sallustius bello Catilin. c. 53. de Gal-
lis: *Gloria belli ante Romanos fuisse* Et ad Sallustii imitationem Tacitus 1. Annal. de Cn. Lentulo;
Is ante alios etate & gloria belli. Idē xi 11. Annal. *Nullos mortalium armis aut fide ante Germanos esse.* Livius lib. 29. *Ante omnes barbaros Numidæ effusi in Venerem, i. e. magis quam omnes barbari.*

Aquam

Aquam ipsam terramque populantium. Vid. inf. in *Populantium a. i. t.*

Argentum sacrum, unde quid effectum est, in laminas & vasa redactum, opponitur infecto vel rudi, quod adhuc in massa est. Confer l. 27 D. de auro & arg. leg. & ibi Grot. Cuiac. 10. Obyf. 18.

Anictare in terram, percutere, protrudere in terram, unde tropus sit desumptus, patet. Seneca sapius, Plautus, & alii nonnulli quoque ea voce sic usi.

Armamaxe, vid. in *Harmamaxe*.

Attonita mentis mulier, pro instinctu d'vino afflata, vel, ut Arrianus habet in sua historia, καὶ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ θεοῦ ἡγνόμεν.

Audacia quoq; qua maximè viguit, ratio minui potest &c. Prafero hic Freinshemii lectionem: *Audaciae q. q. m. v. admiratio m. p.* & eruentis inde hunc commodum sensum: Nullo magis quam audaciae nomine celebrem fuisse Alexandrum, sed ita in potestate habuisse fortunam, ut ejus rei admiratio valde hinc minui possit. Nemo enim merito audax dicitur, qui nullo periculo quicquid vult conficit. Jam autem Alexandro ita successerunt omnia, ut ex eventu rem aestimantibus omnia ejus opera videantur facilia fuisse. Posset tamen (ut ibid. addit) eadem forte sententia erui, nihil mutata lectione pristina, si rationem capias pro calculo, summa, aestimatione: ut scilicet de audacia Alexandri detrahatur nonnihil, nec tanta fuisse videatur, quanta utique apparuisset, si inimica etiam fortunam sapius esset ausus lacerare.

Augurantur falsa. Raderus in suo ad Curtium commentario *augurantur* passivè pro *divinantur* novo modo à Curtio usurpari notat. unde Freinshemius suspicabatur *figurantur* pro *augurantur* legendum. Verum Curtius hic vocem *augurari* a-

etivo sensu accipere videtur; ut respondeat *non explorare*, velut in nonnullis editionibus est. Et ita sit sensus: ubi homines vera explorare non possunt, falsa per metum augurantur. Ita Curtius lib. 111. *quidam non ita augurabantur & 1.4. Macedones iter jaciendo operi monstra se eam augurabantur.* Alibi: *Vultu ejus interrito certam spem victoria augurabantur.* Ut autem Virgilius *vera augurare dixit 7. Æn. v. 273.*

—— *Veri si quid mens augurat, opto.*
ita Curtius ad ejus imitationem, ut videtur, *falsa augurare vel augurari.*

Authoritas. Nil potestas regum valebat, nisi prius voluisset *authoritas.* lib. vi. i. e. nisi approbasset populus. Ita accipitur in l. 3. de auctoritate & consensu tutorum: *Etiam si non interrogatus tutor auctor fiat, valet auctoritas ejus, cum se probare dicat, id quod agitur, hoc est enim auctorem fieri.* Confer hic Freinshem.

B.

Belluæ pro baleni aut belluis marinis accipiuntur. Sic Horatius lib. 111. od. 27.

Scatentem belluis pontum.

Alcimus Avitus lib. 4. ubi de Jona.

Hauferat hunc valido pervadens bellua victu,

Immersumque mari ventris concluderat arca.

Confer etiam Sueton. in Augusto cap. 72. in fin. Tac. Germ c. 17. Sed alibi bellua pro elephante accipitur, ut & apud Ovidium iv. Trist.

Bellua servitium tempore victa subis.

& apud Petronium:

—— *Bellua dente*

Ad mortes pretiosa suas.

Claudianus lib. 1. de laud. Stilic.

Immanis medium vectaret bellua Pontum.

Cetra,

C.

C*Etra*, scuti genus formatum ferme in cor humanum, quali hodie Mauri utuntur. Lipsius lib. III.

Cibus, quem occupant, satiat. Quædam editiones habent: *cibus, quem occupati parant, satiat.* Sed rectè advertit Freinshemius, hanc lectionem longius à sensu & dictione Curtii abesse, profectam ab iis qui quid sit *occupare* minus intelligebant. Est enim hic *cibus occupatus*, subito arreptus, fortuitus, non diu paratus, nec delicatus. Plato lib. III. de Rep. *ἄνεργον*, Diogenes Laërtius in vita Pythagoræ *ἀνέργον*, Herodianus lib. IV. *ἀντοξέδον* appellat, Claudianus bell. Get. de Stilicone *raptum cibum* aut *inventum* vocat:

—— *Raptos contentus in armis*

Delibasse cibos.

Lib. IV. de cons. Honorii: *Inventis utere cibus.*

Noster lib. III. de Alexandro: *Levi ac parabili cultu corporis esse contentum.* Seneca in excerpt. controvers. *Parabile est quod natura desiderat, & citò apponitur.* Cap. I. de tranq. an. *cibus parabilis facillique, nihil habens accersiti pretiosive.*

Circumfundi. Quamvis notum sit, authoribus hanc vocem in usu esse pro *Cingi* vel *circumdari*; tamen vel ideò hic tangere volui, quod in primâ editione Notarum mearum in Curtii lib. IV. ubi habetur: *Tantam multitudinem circumfundi paucioribus posse*, legendum putavi: *T. m. circumfundi à paucioribus non posse*, secutus non meam conjecturam, sed Gualtheri lectionem, qui ante CCC. annos & quod excedit, vixit, ac meliore fortè, quam nos Codice Curtii à se ferme ad verbum in versus transcripti usus est, & sic habet:

*Addit & à paucis hominum tot millia gentis
Nec circumfundi, nec bello posse moveri.*

A paucis Macedonum tot millia militum Darii non posse circumdari. Sed lector eligat sensui convenientius, nihil repugno.

Cogitatum, cogitasse pro conjurationis consilium participasse. vid. Not. Polit. in fine lib. v. i. & Bernegger, in Justin. 21, 4, 4.

Colorem ducere, translatè pro referre notam, indolem aut formam rei. Seneca epist. 108. Novimus quosdam qui multis apud Philosophum annis persederint & ne colorem quidem duxerint. Idem in lib. de tranq. anim. Quæ veras vires parant, exspectant annos, donec paulatim colorem diuturnitatis ducent. Seneca Tragicus Hercul. fur. v. 345.

Ducet è genere inclyto

Novitas colorem nostra.

Quintilianus lib. x. Orat. instit. cap. 1. *Optimis ad-
suescendum est, & multa magis quam multorum le-
ctione firmanda mens & ducendus est color. Videntur
laudari authores hoc Maronis eel. 1x. ante oculos
habuisse: Duceret apricis in collibus uva colorem.*

*Committere, solidare, conjungere. Ita Ovidius 1.
Amor. de Jove in concubitu Alcumenæ:*

Commisit noctes in sua vota duas.

Juvenalis sat. 14.

—— *Dolia nudi*

Non ardent Cynici, si fregeris, altera fiet

Cras domus, aut eadē plumbo commissa manebit.

*Consternatio pro trepidatione, motu aut tu-
multu. Seneca de Clem. 1. 25. de tyranno: Priva-
tis nonnunquam consiliis, alias consternatione publi-
ca circumvenitur.*

*Consulere in quem gravius, gravius quid statuere,
vel judicare, gravius cum quo agere. Sallust. bello
Jugurth. Ne gravius in eam consuleretur. Justinus
7, 10. Si quid in Cræsum crudelius consulisset. Ap-
ulejus 1. Metamorph. benignius in quem consule-
re.*

re Livius lib VI II. *Vultis crudeliter consulere in de-
ditos victosque?*

Continens continuum. Cæsar. lib. VI I. belli Gall.
Continenti labore omnia hæc superarunt. Vellejus
2, 109, 5. *Continentes Herciniæ sylva.* Sic terra di-
citur *continens*, quasi continuum & solidum so-
lum, terra firma.

Convaluisse famam mortis suæ. *Convaluisse* pro
certam ratam apud barbaros, & confirmatam esse
vid. Curtii verba sequentia 9, 6, 1. Sic in reg. jur. 2 9.
*Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis
convalescere, i. e. quod ab initio non valet, postea
non confirmatur.* Lucretius lib. IV.

Ægrotat fama vacillans.

Ibi Gifanius in Indice: *Ægrotat fama tralatè, ut
Græci νοστήν.*

Curare corpora non solum pro necessario cibo ac
potu reficere accipitur, sed etiam pro lavare, unge-
re, comere. Servius ad illud Virgili i v. Georg. *Tam
corpora curant* sic observat: *Curare corpus, si de
hominibus dicimus, & de cibo & lavacro intelli-
mus, vel alterutro.* Eginhartus in vitâ Caroli ma-
gai: *Corpus Caroli more solenni lotum & cura-
tum.* Alibi *curare* pro *mederi.* Et si verbum *cu-
randi* in l. 44. de Verb. signif. accipi interpretes
volunt, quod tamen mihi non videtur: quum
medicamenta *victus* nomine propriè non accipi-
antur.

D.

D*estinare* pro *designare.* Noster lib. IV. *Muris
polentam destinasset.* Olim hic *designasset* legen-
dum existimabam; sed nunc antepono cum Geb-
hardo & Gronovio Viris Clarissimis, *τὸ destinasset.*
vid. Gronov. in erudito opere Observat. lib. 2.
cap 8. ubi ostendit *urbis futurae muros polenta desti-
nasset* (sic enim legit) idem esse quod *polenta si-*

gnasset circuitum futurorum murorum, idque aliorum authorum similibus locis probat.

Devotis capitibus, morti destinatis capitibus. Horatius lib. 4. od. 14. *Devota morti pectora*. Germanicus in Arat. phæn. *Devotus pœnæ*. Augustus in oratione funebri Marcello nepoti dicta: *Marcellum immaturæ morti devotum*, apud Serv. ad 1 Æn.

Dignatio pro dignitate vel gratia. In l. 2. Sect. 16. de orig. jur. *Qui eorum maximæ dignationis apud populum R. fuerunt* Conf. Bongars. ad lib. 28. Just. 4. 10.

Dimachæ, in utrumque parati, vel pedites vel equites pugnare, unde *desultorii equites* dicuntur: quales laudat Cicones Homerus odyss. 9. Nostratibus *Draguner*. Adi & hic Freinsheimii Commentarium 5, 13, 8.

Dona à nobis data sunt, ne Scytharum gentē ignores, *ugum boum, aratrum & sagitta*. Dudum hic emendandum notavi: *Dona nobis data sunt*. Cœlo delapsa ac data fingeant. Lege Herodot. 4. 5. & Freinsheimii hic Commentar. 7. 8. 17.

Doryphori, hastati vel hastas gerentes, erant stipatores vel satellites regis Persarum.

Duo millia crucibus affixi, est synthesis vel enallage generis. Sic Livius lib. 8. *Duo millia Etruscorum cæsi*. lb. *Capita conurationis virgum cæsi ac securi percussi*.

E.

Equitabilis, quidam Codices hic habent *equabilis*, perperam. *Equitabilis* hic ἰππίαλος, locus equitationi commodus, cui opponitur *inequitabilis* inivius & impeditus.

Erubesceret fortuita. Quædam editiones habent *erubesceret fortune*. Et illa lectio ferri potest, si ellipticè intelligas, pro *fortune causa*, ut notat Vossius

ſus in de arte Grammat. lib de conſtruct. cap. 27.

Everberare fluctus, & mare remis everberare. verberando quali repellere, eluctari & ſuperare, ſic, Virgilius x. Æn.

It gravis Auletes centenaque arbore fluctus

Verberat affurgens.

ET XII. Æn. — *Clypeumque everberat alis.*

Seneca Medea v. 335.

Bene diſſepti ſœdera mundi

Traxit in unum Theſſala pinus,

Iuſſitque pati verbera pontum.

Hic verbera ſunt remorum iſtus, ut interpretes notant. Alibi dixit idem *emoliri fretum*, in Agamemn. v. 471. Plin. paneg. *frangere fluctus, remiſque tranſſire obſtantia freta*. Livius lib. 17. *Pervicerunt remis*. Ovidius Trift. 1. 9. *evincere dixit*.

Excernere, ſeparare, ſeligere, Virgil.

Multi jam excretos prohibent à matribus hædos.

Excita ſedibus ſuis moles ſcitè pro evocata & coacta multitudine. Manifèſta imitatio Livii, lib. v. Quia Etruriam omnem excitam ſedibus magna mole adèſſe Romani crediderant. Similem in modum lib. 27. & 44. Velleius, Lucanus, alii ſic quoque loquuti.

Exoletus. Scortum maſculum majoris ætatis & emeriti ſtipendi. Seneca de provid. cap. 3. Exoletus omnia pati doctus. vid. G. Voſſ. ad Vellejum p. 50.

F.

Falcati currus. horum uſus hodie exolevit ob cauſas, quas leges apud Herman Hagonem lib. 1. de inſt. equ cap. ult.

Fiduciarum impetratio, quod ad tempus ſub fide vel fiducia reſtituendi conceditur, unde & apud authorem hæc præcedunt verba: Regni temporis gratia ſtatuamus. Conſe. Grotium in Florum ſparſione

gione ad l. à giudice C. de judic. pag. 292.

Fontem aquam solis vocant. Cum Freinslemio malim: fontem quem solis v. quod autem iste fons noctu fervidus, meridie calidus fuerit, naturæ mystæ per antiperistasin factum existimant. Conferantur versus Lucretii lib. vi. de hoc fonte Ammonis, lectu digni.

*Esse apud Ammonis fanum fons luce diurnâ
Frigidus, at calidus nocturno tempore fertur.
Hunc homines fontem nimis admirantur, & acri
Sole putant subter terras fervere raptim,
Nox ubi terribili terras caligine texit.*

*Quod nimis à vera est longè ratione remotum:
Quippe ubi sol nudum contrectans corpus aquai
Non quierit calidum superâ de reddere parte,
Cum superum lumen tanto fervore fruatur,
Qui queat hic subter tam crasso corpore terram
Bercoquere humorem & calido sociare vaporibus?
Presertim cum vix possit per septa domorum
Insinuare suum radiis ardentibus æstum.
Quæ ratio est igitur? nimirum terra magis quod
Rara tenet circum hunc fontem, quam cætera tel-
lus;*

*Multaque sunt ignis prope semina corpus aquai.
Hinc ubi roriferis terram nox obruit umbris,
Exemplò subtus frigescit terra coitque.
Hac ratione fit, ut, tanquam compressa manu sit
Exprimat in fontem quæ semina cunq; habet ignis,
Quæ calidum faciunt laticis tactum atq; saporem.
Inde ubi sol radiis terram dimovit obortus,
Et rarefecit calido miscente vapore;
Rursus in antiquas redeunt primordia sedes
Ignis, & in terram cedit calor omnis aquai:
Frigidus hanc ob rem fit fons in luce diurna.
Fortunam solus omnium mortalium in potestate
habuit. Hoc capiendum de obsequio fortunæ sem-
per*

per Alexandro promptæ, nunquam adversantis, Boetl. Indic. Vellejan in *Fortuna*. Sed quod Cato Vellejo 2, 35, 2. *fortunam semper in potestate habuisse* dicitur, notat in Catone æquabilem utriusque fortunæ moderationem. id. ib. Quod autem in. l. qui testamentum 27. de prob. Scævola ait: *Omnem fortunam in sinu meo habui*, non eo solum sensu, quo in potestate habere dicimur, intelligendum, sed ut occultam & sibi soli creditam rem ostenderet, velut in sinu gaudere dicimus; ut notat Alciat. lib. iv. de verb. signif. pag. 102. Cornel. Nepos in Timothæo: *Et ut in sua manu esset fortuna, quò contenderet, pervenit.*

Fremitus undique indignantium querentiumque Colerus in Notis ad Valer. Maxim. lib. 6. cap. 2. *Populus*, inquit, *in concione fremere dicitur, quoties aliquid non approbat.* Imò etiam fremere dicitur, quando aliquid approbat. Utroque enim modo accipitur ab authoribus. Unde addit Curtius: *qualis (fremitus) solet esse multitudinis maximè militaris, ubi aut studio agitur aut ira.* Et Virgil. Æn. 5.

*Tum plausu frenituq; virum studiisq; faventum
Consonat omne nemus.*

Livius lib. vi. *Se verò bene sperare partes & de bello & de pace universaque repub. erecto gaudio fremunt.* Et Virgil. vii. Æneid. circa finem:

Latitia, Ludisque viæ plausuque fremebant.

Furto non prælio opus esse ut fures nocte plerumque & tenebris ad furandum uti solent, ita clandestinam & nocturnam hostium invasionem scire furto comparat: qualem etiam Xenophon. lib. iv. de Exped. Cyri p. m. 334. *κακῶς* vocat. Et Tacitus Agricola: *Unam legionem furto noctis aggressus, cui opponitur apertè vel luce pugnare.* Ovid. 13. Metamorph. fab. i.

— *Furtis incautum decipit hostem :
Luce nihil gestum est.*

Virgilius x Æn. de Mezentio :

— *Haud furto melior, sed fortibus armis.*

Claudianus Paneg. de VI. Consul Honor.

Manifestaque praelia furtis.

G.

Gordius nodus pro re inexplicabili aut difficili. Cicero lib 8. ep. 11. *Incideramus in difficilem nodum.* Livius lib. XL. *Nodum erroris exsolvere.* Seneca c. x. de tranq. *At in aliquod genus vita difficile incidisti, & tibi ignorantia vel publica fortuna vel privata laqueum impegit, quem nec solvere possis nec abrumpere.* Vid. Erasmi Adag. *Nodus Gordius.* Item: *Nodum solvere.*

H.

Hammon vel Ammon Jupiter, non ab ἀμμὸ ἀ-
rena, quod in arenoso Libyæ loco colebatur, ita dictus est, ut Græci volebant, sed à Chamo vel Hammo filio Noæ, qui migrans in Africam, istius regni primus conditor (unde & regio Chami Ægyptus à Davide Psal. 106. vers. 22. dicitur) pro Deo deinceps à gente superstitiosa cultus est. Quod autem arietis cornua ipsi attributa, hoc quidam ab involutis oraculi ejus responsis, quidam à potentia ejus deducunt. alii inde, quod antequam inter deos relatus, in bello, loco galeæ cornua arietis usurparit. Alii splendorem repræsentasse volunt, ut cornua Moïsis, velut vulgò loquuntur; alii, ut ostenderetur Noæ esse filius qui primum & alterum mundum vidit. Arnobius lib. VI. hoc lascivæ artificum amorat. Alii, quod locus in quo erat templum Ammonis creditur arietis indicio patuisse primis incolis. Adeantur Vossius lib 1. c. 32. lib. 2. cap 11. de orig. & progressu idololatriæ. Bochart. Geograph. sac. part. 1. lib. 1. cap. 1. p. 7. 8. 9. lib.

lib. iv. cap. 30. Freinshem in Curt. 4 7, 5. 21 23. Paschalius de Coronis lib. 10. c. 4. Anselmus Boetius de Lapid & gemm. lib. 2. cap. 246. Alexander verò qui se Jovis filium iactabat, in nummis corniger ad imitationem patris apparet.

Harmamaxæ, lecticæ aut carruchæ muliebres. vid. Briffon. lib. 2. de regno & ritibus. Pers. Freinshem. ad Curt. 3, 3. 23.

Horti pensiles. Eos Strabo lib. xvi. Geograph. prolixè describit. Quamvis autem Diodorus Siculus nolet, regem *αὐτὸς γυναικὸς πᾶλλαν*, in gratiam pallacæ aut pellicis, quæ erat loco conjugis, aut concubina, extruxisse; tamen Berofus apud Josephum author, ut videtur, verior est, [& eo respexisse videtur Curtius] Nabuchodonosorem in gratiam conjugis suæ, quæ in Montanis Mediæ educata, sylvis in edito sitis delectabatur, extruxisse. Conferatur Cunnus l. b. i. de repub. Hebr. cap. xv.

I.

Iactura, iactus mercium. Ita Actor. 27. v. 18. & in l. 2. Sect. 2. & l. 4. ad legem Rhodiam de iactu accipitur. Inde illa dictio *iactura* facere. Erasmus in colloq. in Naufragio: *Profecta sunt in mare plurima vasa plena preciosis mercibus. hoc verè erat iacturam facere.*

Ictus fortunæ. Elegans translatio ab ictu gladiatorum. Sic Lucanus lib. v. de Pompejo M.

--- *Dubium trepidumque ad prælia Magne
Te quoque fecit amor, quod nolles stare sub ictu
Fortunæ.*

Et Ovidius 2. de ponto El. 7.

Sic ego contra fortunæ vulnere ictus.

Seneca ep. cxxx. *Ut fortuna ictus incertus excipiat.
Quintilian. dec. an. 111. Subit fortuna minantis
ictu stare securum.* Claudianus de bell. Gildon.

--Dubio

— *Dubio stabant Romana sub iclu.*

Ignis sacer & æternus Persarum, sacer, quod sacrificiis destinatus; æternus, quod nunquam extinctus, nisi cum morte regis.

Immortales, quod in demortuorum aut è militia dimissorum locum subinde alii sufficerentur, integro semper manente numero, ut Brissonus ex Herodoto notat.

Imperare naves. Non est, quod hoc novè dictum putet Erasmus in Indice Curtiano: quum Cornel. Nepos in Conone, Tullius Verrinà quinta & alii authores eadem formulâ sint usi. Est autem rotundius, quam si dicas *jubere parari vel expediri naves*. Frequens etiam authoribus, *frumentum, obsides, pecuniam, milites, tributa imperare*. Apud Varronem lib. iv. de lingua Lat. *Tributum dictum à tribubus*, quod ea pecunia, quæ à populo imperata erat, *tributum à singulis pro portione census exigebatur*. numquid legendum? *quæ populo imperata erat*.

In Ciliciam fore, pro venturum in C. vid. Bernegger. ad Suetonii Augustum cap. xvi. Vossius in arte Gramm. lib. de construct. cap. lxxv. plura hujusmodi formularum exempla collegit.

In consilio habere, & alibi, considerare, æstimare. adi Freinsheimii Indicem in *Consilium*.

Indi menses in quinos denos descripserunt dies, &c. De hac ratione Scaliger l. 2. de emendat. temp. p. m. 118. ita: *Sanè verum est breviores menses esse quam aliorum, cum quini deni tantum diebus constent. Sed quomodo à luna corniculata, si non etiam à plenilunio alternatim? & si à plenilunio quomodo constant ea, quæ dicit, non ab eo tempore putari, cum implevit orbem sidus, quid enim aliud est quam à plenilunio? Rursus si quini deni dies mensi attribuuntur, quomodo constanter servabitur ille numerus, ut tandem*

tandem rationes luna non labascant, si quidem lunares menses alternis pleni & cavi? De his rebus ita temere etiam doctissimi veterum pronunciare solent. Si igitur semper a luna corniculata, ergo menses non quinis denis diebus, ut perperam scribit autor alioquin facundissimus (Curtius) sed tricenis & undecimicenis alternatim constabant.

Initia Samothracum erant certæ ceremoniæ mysteriorum vel sacrorum istius populi, quibus initiabantur admittendi in eorum communionem. Vide Scaliger. Animadvers. ad Euseb. pag. 197. & Freinshem. Ind. Curt. in *Inire bellum* & in *Samothracum initia*.

Instinctus, absolute pro instinctu divino, vel potius dæmonis, quia erat Pythia, de qua ibi loquitur Curtius. Lucanus lib. v. in alio argumento:

Instinctam sacro mentem testata furore.

Intra verba peccare. verbis solis delinquere, ad rem ea non conferre. ut loquitur Terrentius Eunuch. a 4. sc. 6. Tacitus 1 Hist. *Non ultra verba ac voces errare.* Celsus de re med. 3, 18. *Intra verba decipiunt.*

Inveterare peregrinam novitatem, quasi veterem & consuetam reddere. Glossæ Philoxeni: παλαιῶν, vetro, invetro. facile patet, legendum esse: παλαιῶν, vetero, invetero. Aliquando etiam pro antiquare, abrogare accipitur, ut Heb. 8. v. 13. ubi sic vulgata versio: *Diendo novum veteravit prius.*

Invocare, in testimonium vocare vel advocare, aut simpliciter vocare, per enallagen Sallust ep. 1. de rep. ord. *Neque quisquam te ad crudeles pœnas aut acerba iudicia invocat.* Tacitus 2. Annal. *Invocare leges. invocare arma.* In l. 23 quod met. caus. *invocare ius publicum.*

Legere

L.

L Egere terram, prope terram aut litus navigare,
nec alto se committere. Inde translatio ad me-
diocris status tanquam tutioris electionem, & al-
tiorum fugam, authoribus usurata. Virg Georg. 2.
ad Mæcenatem :

— *Ades & primi lege litoris oram.*

Servius ita interpretatur : *Fave minora scribenti.*
Illud Maronis Æneid.

Litus ama, et lavas stringat sine palmula cautes.

Altum alii teneant ;

sic expressit Seneca Tragicus in Agamemnone :

Felix media

Quisquis turbe sorte quietus,

Aura stringit litora tuta,

Timidusque mari credere cymbam

Remo terras propiore legit.

Idem in Tragœd. Hercule Oetæo, v. 694. & seq.
Seneca philosophus ep 19. *Hic te exitus manet,*
nisi terram legas. Horatius lib. 2. Od. x.

Rectius vives, Licini, neque altum

Semper urgendo, neque dum procellas

Cautus horrescis, nimium premendo

Litus inquam.

Propertius 3. 3.

Alter remus aquas, alter tibi radat arenas.

Tutus eris.

Et Cato :

Quot potes id tenta nam litus carpere remis

Tutus est multo, quam velum tendere in altum.

Liquidum, certum, clarum, compertum. Fama
ad liquidum non perducitur ib. Ita Quintilianus
Orat. instit. l. 5 c. 14. Ad liquidum confectumq; per-
ducunt. Vellejus lib 1. Nequeo temperare mihi, quin
rem saepe agitatam an m. meo neque ad liquidum ra-
tione perductam signem stylo. Seneca epist. 71. dixit

ad

ad liquidum redigere. quod etiam de rationibus bene confectis aut purgatis usurpari solet. In lib. 1. Cod. si secundo nups. mul. *Ad liquidum deducta ratione, omnia restituat.*

Ludibriū, vis aut in uria illata corpori femineo, vel stuprum. alibi etiam *contumelia* dicitur, ut Terentio Phorm. a. 5. sc. 7. imitatione Græcorum, qui ὕβρις & ὑβριζέειν eodem sensu dicunt.

Ludibrium oculorum alibi alio sensu, ut facile liquet, dicitur.

Lunamque deficere, quum aut terram subiret aut sole premeretur. Hinc Alexander, teste Arriano, 3, 2, 4. Lunæ, Soli & Terræ fecit, ut omnes placatum iret, qui auctores istius deliqui fuisse viderentur.

Lux naturale solatium eleganter dicitur. Augustinus serm. i. v. de verbis Domini Lunam noctis solatium simili elegancia vocat.

Lymphati trepidare cæperunt, quædam editiones habent *lymphari,* i. e. lymphari scimus esse in furorem agi. vid. cl. Buchner. in Prudentii hymnum de Natali Christi pag. 111 112.

M.

M*aior patria,* Tyrus dicitur *major patria* Carthaginis, quod Carthaginem Tyrii condiderunt. unde Tyrios à Carthaginensibus *parentum loco cultos* ait Curtius. Et Livius lib. xxxi i. i. *Annibal prospero excursu Tyrum pervenit, exceptisque à conditoribus, ut altera patria.*

Manus elephanti pro proboscide. Ratio translationis apud Galenum initio libri postremi de usu patrium. *Elephas extrema proboscide tanquam manu omnia contrahat* (τὰ ἑνὰ μὲν ὑπερβόρην) *res acceptas involvens ea parte, etiam minima æra, qua solet sessoribus suis porrigere.* Non est ergo quod manum

num in elephanto miretur Glareanus. Ita Cassiodorus x. Var. 30. Veget. de re milit. 3. 24. usurparunt, quæ loca jam notavit Freinshemius in Indice Curtiano.

Manus ferreæ instrumenta quibus in pugna apprehenduntur naves hostium, à forma aut usu sic dictæ: quod manuum furgentur munere. vide Gifanii Indic. Lucrer. in *Manus dextræ*, & Freinshemii Notas in Florum 2, 2, 9, x. ubi in l. 12 Sect. 21. de instruct. leg. pro *arpagon* & *amas* emendata, & *hamos*. Vocem tamen *amas* aut *hamas* ferri posse, innuunt loca parallela Sect. 18. d. 1. & l. 3. Sect. 3. de officio præfecti vigil. præsertim quod hamæ referrentur inter instrumenta comprimendo igni idonea. Plinius lib. x. epist. 42. ad Trajanum.

Marsyas amnis, fabulosis Græcorum carminibus inclutus. Fabulantur Marsyam Hyagnidis tibiæ filium à Minerva proëctas tibiæ invenisse, & ad lacum prope Celenas cum Apolline canu certasse, sed ab eo victum, exuviis corporis nudatum, in sui nominis flumen mutatum esse. lege Ovid. l. 6. Metamorph. fab 5. & alios. Quod autem addit Curtius, hunc fluvium cum extra muros fluit, Lycum appellari, sit ex concursu ejus cum Lyco fl. unde nomen trahit. Strabo lib. v. Liv. lib. 38. Plin. lib. 5 cap. 29.

Meroni incole appellant. unde Græcis est femur. inde Græci mentiendi traxere licentiam, Jovis femore vel semine Liberum esse celatum.

Mithras sol Persarum V. Indic. Freinshem.

Moliri, magno cum conatu aliquid movere. vid. Barth lib. xii. Adv. c. 10.

Murices ferrei, alias tribuli. qui in quacunque devolvantur partem, aculeos pedibus transeuntium infestos protendunt minanturque.

Navigia

X.

Navigia redimita coronis, in victoriz signum.
 Q. Calaber lib. xiv. de Gracis Troja rede-
 untibus :

Κατὰ τὴν ἐξουσίαν τὴν ἑαυτοῦ

Et Propertius lib 3 eleg. 13

Ecce coronata peritum tetigere carinae.

Nihil habenti nihil defuit. Hoc est, licet parum habuerim vel nihil, tamen honeste victum quærenti necessaria non defuerunt. vid. Auson. Pomp. d. ff. verb. lib. 3. in v. *Mendicus*, ubi Aristophanis versus in hanc sententiam adfert : Sic apud Terentium Gnatho : *Omnia habeo neque quicquam habeo: nihil cum est, nihil desit tamen.*

Nix insolitus rigor multorum adusit pedes, multorum oculis perniciabilis fuit. Frigoris & nivis rigorem urere liquet. Q. Serenus Sammonicus :

Illæ quoque usque putes, quæ sunt n. relaxa rigent ; nempe cum circumlittendo membra, obnitiitur suo contrario & colorem constringit. Aristot. 4. Meteorolog. cap. 5. Oculis autem nix perniciabilis est, dum fulgor nivis à sole splendentis repercussu suo visum offendit. Jil. Cæf. Scaliger exerc. 73. *Lædunt rerum candidarum species visum, propterea quod multa cum luce visui offeruntur, præsertim repentina illata luce iis, qui d. in tenebris commorati sunt.*

Nomina verius quam auxilia 96. nihil præter nomina adferre, qui numero magis quam robore aut virtute pollent, nomina solum esse, vel nihil præter nomina adferre scitè dicantur authoribus. Livius lib. 7. *Campani magis nomen ad præsidium sociorum, quam vires cum attulissent, fluentes luxu.* Synesius epist. lxxvi. milites imbelles ὀνόματα, nomina vocat. Civilis ad Batavos l. 4. Hist. Taciti. *Attollerent tantum oculos & inania legionum nomi-*

na ne pavescerent. Id. ib. Muciani & Domitiani
vana sine viribus nomina.

O.

Occurrere liberis. liberorum licentiae se oppo-
nere eosque castigare. Ita Propertius lib. 1.
el. 20.

Saepe imprudenti fortuna occurrit amanti.

i. e. adversa venit.

Offerre se, pro obicere, opponere, vel inferre se.
Curt. lib. 8. 2, 27. *Cui quisque semet offerret, in suum
caput alienam cladem esse versurum.* Tacitus Hist. 2.
14, 6. *Trevirorum turma obtulere se hosti incaute.*

Onerati promissis. Ita Sallustius belli Jugurth.
c. 12. *Ministrum oblatum promissu onerat.* Livius
lib. 35. *Collaudatum eum consul spe premiorum one-
rat.* Eadem formula Tacitus 1. & 4. Annal. & 1.
Hist. usus. Verbum autem *onerare* & *cumulum*
promissorum & *obligationem* ejus cui promissa
facta signat.

Optimus lib. x. *Et qui esset optimus.* Berneggerus
in accuratis in Justinum Notis 12, 15, 8. *Optimum*
pro fortissimo accipit, quem vide.

P.

Patrium carmen πατριὰ γένεον, à maioribus
acceptum. Sic Propertius lib. 4. el. 1.

Nisi patrium nisi nomen habet Romanus alumnus.

Patiens navium, navigabilis. Plinius lib. 5. ep. 6.
lib. 8. ep. 8. *Flumen navium patiens.* Et Tacitus 4.
Hist. Noster lib. v. *solum patiens terræ.* lib. 9. *navis*
impatiens gubernaculi, lib. x. *Vngula patiens veneni*
quæ veneno non dirumpitur.

Permittere, dedere, quod frequens est aliis
authoribus. alibi pro *committere* *author* noster
usu: pat,

Peti cælum vanis cogitationibus meronym. pro
peti coelestes honores. Lib. 8, 5, 5. noster: *quod*
olim

olim prava mente conceperat, tunc esse maturum, quonam modo cælestes honores usurparet. Sic Horatius lib. 1. Od. 3.

Cælum ipsum petimus stultitia.

Puissimi. Licet Tullius in Antonio circa finem Philippicæ xi i i. hoc ut parum Latinum damnarit, tamen postea usus Latina civitate donavit: quum præter Currium eo sint usi Seneca Rhetor. Florus, Fabius, alii. Vide Voss. art. Gramm. lib. 2. de Analogia cap. 27. Marcianus Ic. in l. 48. Sect. 1. de hæ. inst. *Filius meus impuissimus, male de me meritus.*

Populantium aquam terramque Isac. Vossius in Notis ad Justinum lib. 2. malè pro *populantium* reponi *poscentium* vel *postulantium* observat: neque enim cohærere cum sequentibus: ut neque *fontium haustum* neque *solitos cibos relinquerent.* Sed adi commentarium Joh. Freinshemii in Curt. 3. 16, 8. qui *postulantium* præfert, & authorem ad Persicum morem de deditiois signis, quæ erant, ut aquam & terram peterent, respicere, ostendit.

Precarium regnum, quod ex autoritate & arbitrio aliorum pendet. *precario imperatorem, regem esse alibi.*

Principi suo lib. x. Innuit hic author Principem Vespasianum, sub quo vixisse Curtium magni viri Rutgerius lib. 1. Var. lect. cap. 19. & Vossius lib. 1. de Historicis Latinis cap. xxi i i. luculentis argumentis ostenderunt. Quæ firmant ista quoque Plinii lib. 11. Nat. Histor. cap. vi i. Vespasianum *festu rebus subvenisse.* Curtius: *tempestatem subita serenitate discussisse,* ait. Et quod Curtius d. lib. x. sub laudato Principe non solum *revirescere* sed & *florere imperium,* & lib. 17. *longam pacem cuncta refovere* scribit; hoc Plinius de Vespasiani tempore expressit his verbis lib. 11. cap. xlv i. *Pace tam festa,*

sta, tam gaudente proventu rerum artiumq; Principe. quam Curtius d. lib. x. etiam *publicam felicitatem* nuncupat. Conferatur Frenshemius proleg. in Curt. cap. 1. & commentar. lib. 10, 9, 3.

Pronunciare iter non solum aliquoties dixit author, sed & *pronunciare stativa*, quod fiebat publicè per tubicinem, & perticam erectam supra prætorium, noctu ignem; interdium fumum, præferentem, ut undique conspici posset, & sic jubebantur milites novæ se expeditioni accingere atque movere castra. Curt 5, 2, 7. Lips. de mil. R. 4, 12.

*Q*uartis castris, id est quarta statione vel mansione: in itinere enim quotidie castra faciebant. vid. Ciaccon. in Cæsarem. Alibi undecimis, quartis decimis castris, &c.

R.

*R*epens consternatio, repentina c. Cicero lib. 3. Tusc. qu. Hostium repens adventus.

Reprehensos ex fuga, retractos ex fuga. Plautus Trinumm. 3. 1. Ille reprehendit hunc priorem pallio. Cicero pro Flacco: *Reprehendit testem, quo noluit, abduxit.* Cæsar lib. 1. bell. civ. *Reducitur ad eum, reprehensus ex itinere.* Hotomannus probat veteris codicis lectionem, *deprehensus ex itinere vel in itinere.* Sed *reprehensus ex itinere* rectius videtur. Firmant antecedentia *reducitur ad eum.* Confer Bernegger. in Justinum 38, 9 8. Taubman. in Plauti Epidic. a. 1, sc. 1.

Repræsentare consilium, supplicium exsequi, maturare, in opus & effectum adducere, interpretari Gronovio in de Sestert. & pecun. vet. lib. 1. in fin. cap. vi.

Rubrum mare, non à colore maris, nec ab Erythro rege dictum, ut vult Curtius; nisi per Erythrum rufus, ut notio vocis signat, intelligatur, qui

qui fuit Edom vel Esau, à quo nomen inditum Edumæis rubri maris accolis. Edum enim, qui alias Esau, lingua Hebræa rubrum significat. vid. Voss. lib. 1. de idolatr. gent. cap. 34. Becmann. Orig. in v. Erythræum & alios.

S.

Sagittare. Raderus in Prolus. ad Curt. cap. 11. *Sagittare quis præter Curtium et Justinum lib. 41. usurpet, nescio: nisi recentiores velis in testes adducere.* Uti eo quoque Vegetius lib. 3. cap. 9. Solinus cap. 21. & 61. Quanquam verò non optimæ notæ verbum, tamen nec improbæ prorsus. Voss. lib. 1. de vit. serm. cap. 23. lib. 4. cap. 23. usitatius tamen sagitta petere. ferire.

Sanctè habere virginem pro innoxie & castè habere. Ita Quintilianus declam. 3. *Captivi Sanctè habebantur.* Lactantius lib. vi. cap. 14. *Sanctè videre mulierem alienam.*

Segnes aut aliqua membrorum parte inutiles. Lege, ut Modius, jamdudum emendavit, *insignes aut aliqua. m. p. 1.* Insignes i. e. notabiles. Confer Freinshemium in Curt. 9, 1, 25. & Gronovium in Statium cap. lvi. pag. 369

Simpliciter, à sôas, bono fide; ut in l. 3. Sect. 1. de testib. & apud Martialem 3, 53. capitur.

Solus equus. Soli, quem Persæ pro Deo colebant, facer. Hæc fæda superstitio, in qua creatura pro creatore culta, etiam invaluit olim apud Judæos, ut colligere est ex 2 Reg. 23. v. 11, 12. Josias Rex pius abrogavit. In Regno Peruano Soli quoque templa dicata, & in iis ducentæ sæpe virgines, è quibus si qua corpus polluisset, morte luebat (ut apud Romanos Vestales virgines) nisi tamen è Sole se concepisse sanctè adjurasset. *Lit sius de Vestâ & Vestalib. cap. ult.* Vide gentis credulam & stolidam superstitionem.

Q

Spiritus

Spiritus meus ex te semper quidem pependit, sed nunc vero (arbitror) sacro et venerabili ore trahitur. Emendatio Acidalii, quam & hic sequitur Freinsheimius, vera: nunc verè ab isto sacro e. v. o. t. Id enim dicit, semper quidem suam vitam in regis salute positam fuisse. jam autem demum verè, id est, unice & proprie; ita ut isto sacro ore Alexandri, non magis regis, quam Philippi, spiritus & vita trahatur: quacausa, tam ipsi, quam regi necessariò moriendum erit.

Suam naturam fortuna corrumpit. id est illam sive illius hominis naturam, qui fortunam nimis obsequentem & benignam experitur; quem, crebrò rem ei ex animi sententia expediendo, suum fecit, ut doctè interpretatur amicissimus mihi Gronovius ad Statii lib. v. silv. 1. cap. 48. & similibus Statii, Ovidii, Flori locis firmat.

Subducitur ab immortalitate. Locus integer ita habet: Nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate subducitur. Freinsheimius legendum putat immortalitati subducitur, quia mors & sepulchrum istud sibi vindicat. nisi author fortè intelligat nomen & gloriam, quæ exempta dicuntur morti, & quasi fato subducta ab immortalitate. Unde statim addit: corpori nominique quam primum iusta solvamus. Hinc suspicabar aliquando, legendum, quam quod semper ipsi immortalitati s. vel. q. s. ab immortalitate morti s. Peto Albinovamus in eleg. ad Liviam:

Facta ducis vivent, operosaque gloria rerum.

Hæc manet, hæc avidos effugit una rogos.

Super armamentarium positus, i. e. armamentario præpositus, notante Vorstio ad fin. Diatrib. de Lat. susp.

Suspenderat expectationem sui Legendum ex emendatione Acidalii: Audientes suspenderat expectatione

statione sui. Ita enim Curtius 6, 7, 4. *Suspensum expectatione.* & 9, 7, 20. *Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat.* & Plinius lib. 2. ep. ult. *suspenderat expectatione* i. e. eâ anxios vel dubios tenuerat. Macrobius 1. Saturnal. xi. *Patres in anticipi deliberatione suspensi.*

Siri Bactrianorum conditoria frumenti.

T.

T *Temporaria ingenia,* subita, calida, levia & quæ à temporum mutatione pendent. Lipsius Politic. 3 10 55. ita explicat. Seneca ep. 9. *Temporaria amicitia.*

Temporum homo, qui animum à fortunæ eventu suspensum gerit, qui ad temporum varietatem se componit & mutat. vid. Gronov. lib. 1. Observ. cap. xxiv.

V.

V *Ehiculis inter se junctis,* in orbem connexis, hodie *Carraginem,* Germ. *Wigenburg* vocant. Vid. hic Not. Politic.

Vestigia fugæ spargere, non certam tenere fugam, sed variam, nequis assequi facile possit. Livius lib. ix. *Vestigia in omnes æquæ ferentia partes,* ut in dilapsis. Lucanus lib. 8.

Incerta fugæ vestigia turbat,

Implicitasque errore vias.

Vigilia tertia. Judæi veteres, dum penes ipsos jus armorum fuit, noctem in tres vigilias dividerunt, Romani & Græci in quaternas, & singulas trium horarum. Grotius ad Matth. cap. 14. *Hemifus Exercit. sacr. lib. 13. in fin. cap. 2.* Lips. de mil. Rom.

Vilitas sui contemptus vitæ vel sui. vid. Freinsheimii Ind. in *Vilis.* Et alibi habetur: *Vulgati corporis vilitas.* Vulgare corpus, patet hic esse prostituere quod est meretricis, quæ inde *vulgaria*

Afranio dicta. Agellius Noctium Attic. 6, 7. *Acca
Laurentia corpus in vulgus dabat.*

*Ultima pati vel experiri pro extrema aut gravissi-
ma, periculosissima experiri. Sic Livius lib. 24.
Ut traduci se in Locros paterentur, nec ultima expe-
riri vellent. Alibi noster ultimum scelus ut facinus
pro extremo & detestabili. Ultimum supplicium
pro gravi & capitali. Ultimæ terræ, remotissimæ.
Velut apud Virgil. Ultima Thyle. Livius lib. 21.
Devehendum in ultimas maris terrarumque oras.
Plautus Mostel. 4. 3. In terras solas orasque ultimas
sum circumvectus. Cicero lib. 1x. fam. ep. 15. A
regibus ultimis allatas esse literas, pro regibus remo-
tissimis, vel longè dissitis eorum regais.*

INDEX IN Q. CURTIUM.

A.

- A** Bisares rex Alexandro se permittit. 271
- Abdolonymus** Rex constituitur. 53
- Abulites** Susa praefectus. 115
- Aceßnes** fluvius. 250, 281, 282
- Achilles**; è quo Alexander genus ducit. 72
- Adulatio** vatam. 76
- Aegyptii** Persarum opibus infensi. 72
- Agenor** Tyrum & Sidonem condidit. 65
- Agidiu**, Lacedæmoniorum regis, animi magnitudo, & mors. 146, 147
- Agri Argivi**, pessimorum carminum post Chærilum conditor. 239
- Agrammes**, Pharrasiorum Rex. 275
- Alexandria**, in Ægypto condita. 77, 78. alia in radicibus Caucasi. 194, 302. alia in India. 295. alia ad Tainaim. 302
- Alexander**, Philippi frater. 1
- Alexander M.** suæ demptum gloriæ existimabat, quicquid celsisset alienæ. 147. quem arma Persarum non fregerant, in peregrinos mores abeuntem vitia vicerunt. ibid. super uxoris Darii morte crebros edidit gemitus. 84. eamque honorifice humavit. 85
- Alexandri cognati** omnes ab Antipatro interfecti. 333. corpus Alexandria in Ægypto translatum. ibid.
- Alexander sagitta** ictus. 255. quo anno regni sui & ætatis Asiam subegerit. 290. in obsidiane Gaxe sagitta vulneratur, ejusque crux in obsidione Gaxe saxo affligitur. 71, 72. Carthagini infensus. 307
- Alexandro** Babylonia deditur. 111
- Alexandri ad Uxiorum urbem** virtus. 118. & propter Sysigambis intercessionem clementia.

INDEX

- tia. 119. ad Darium
 l. teræ. 67. duces vulne-
 rati. 107. in Macedo-
 nas missionem petentes
 indignatio. 311. & ra-
 bies. 314. super Darii
 morte lacrymæ. 144
 Alexander pedes per ni-
 vem & concretam gla-
 ciem dolabra iter sibi
 facit. 129. sarcinas pri-
 mum suas, deinde to-
 tius exercitus, incendi
 præcipit. 160. à Tyro
 Arabiam petit. 59.
 semper bello quam post
 victoriam clarior. 249
 Alexandri triumphus ad
 imitationem Liberi Pa-
 tris. 254
 Alexander, haud contentus
 mortali fastigio. Jovis
 filius credi volebat 73,
 77, 239
 Alexandri in b. bendo con-
 tinentia mira. 200.
 & intolerabilis cupidi-
 tas vini. 129, 130. in
 captivas continentia.
 45. 46. ingens mæror
 super morte Cliti. 228,
 229
 Alexander à muliere at-
 tonita servatus. 249
 Alexandri super Hephæ-
 stionis morte dolor. 316. tum & visitorum enu-
 meratio.
- milites Babylonie cor-
 rupti. 113. dextrum
 femur leviter mucrone
 perstrictum. 41
 Alexander Parmenionis
 occidendi negotium Po-
 lydamanti dat. 189
 Alexandri legati à Ty-
 riis occisi. 57. exercitus
 pavor. 90. cervix à
 Memacenu saxo ita i-
 cta, ut oculis caligine
 offusa collaberetur, ne-
 mentu quidem compos.
 206
 Alexandro infidie à juu-
 parantur. 163, 177,
 242, 317
 Alexandri ingressi amnē
 Cydnum artus horrore
 subito rigere cœperunt.
 28. & inde pia lamen-
 tatio. 29
 Alexander, genus ab A-
 chille deducens, ob id
 eum, pœnam de hoste ca-
 piendo, imitatus 72. re-
 bus à Philippo patre ge-
 stis detrahit 226. intra
 urbem Oxydracarum
 gravissimè vulneratus.
 285, 286. quando re-
 gnum adeptus. 9
 Alexandri in fallendo
 hoste dolus. 286. virtu-
 tum & visitorum enu-
 meratio.

INDEX.

- meratio. 320, 321
 Alexander solus omnium
 mortalium fortunam in
 potestate habuit. 321
 Alexandri nominis terror.
 317
 Alexander vestem detra-
 hit, vorticibus sese sub-
 ducturus. 282. ad Ma-
 xagas è muro sagitta
 percussus. 255
 Alexandri in Porum re-
 gem liberalitas. 269.
 in Taxilem liberalitas.
 261
 Alexander iacere humi
 prostratos venerabundos
 patitur, & Persica ve-
 stitur. 159
 Alexandri ad Arbellam
 dimicaturus somnus. 94.
 & exercitus. 95
 Alexander sagitta vulne-
 ratur. 204. ad fines
 Hyrcanice penetrat.
 152, 153
 Alexandri desiderium, ut
 Olympias mater im-
 mortalitati consecrare-
 tur. 291. in Gracos à
 Persis mutilatos benefi-
 centia. 126. 127. ad
 Susidas Pylas clades.
 119, 120. Oceanum
 visendi pervicax cupi-
 do. 298. phalanx. 38.
 evellendi spiculi impos.
 286. de Philota quere-
 la. 165
 Alexander dux, & idem
 miles 40, 41. quando
 natus. 3
 Alexandri super valetu-
 dine Ptolemæi somniū.
 297. in Tyrios ira, &
 expugnatio difficilis.
 64 65. morituri im-
 pia magnanimitas.
 318. regnum divisum.
 331, 332
 Alexandri militis virtus,
 & mors. 258
 Amissas Megalopolita-
 nus. 328
 Ammonis satanæ Oracu-
 lum 73, 74. & tem-
 plum. 74, 76. effigies.
 76
 Annus tranandi consilium
 novum. 200, 201
 Amphoterus, classis Ale-
 xandri præfectus. 79
 Amyntas Philippi pa-
 ter. 1
 Amyntas Prætor Alexan-
 dri, transfuga. 42. ejus
 mors. 55
 Amyntas Philote ami-
 cus. 183
 Ancyra urbs. 21
 Andromachi Syria præfe-
 cti mors. 78
 P 4 Annona

I N D E X.

- Annonæ in castris Alex-
andri penuria.* 97
*Antigonus, Lydia Præ-
tor.* 55
*Antipater, Macedoniae
præfectus. 55. in Alex-
andrum conjurat. 242.
Alexandrum veneno
interficere statuit. 316.
Macedonia regnum
& Græciam invasit,
ac omnes quicunque
Alexandrum, etiam
longinqua cognatione,
contingebant, interfecit.* 333
*Antiphanes, scriba equi-
tum.* 134
Aornon. petra. 256
*Apollinis simulacrum Pæ-
ni Syracusis Tyrum de-
portarunt, ubi catenis
vinculum.* 62
*Aquila aurea, à Dario
sacrificata.* 25
*Aquila super Alexandri
caput volans.* 103
Arabiz fertilitas. 110
Arachosii. 192
Araxes amnis. 121, 194
*Arbella vicus, quem sua
clade nobilem fecit Da-
rius.* 31
*Arbores violare, apud In-
dos capitale est.* 252
*Aridam, Philippo geni-
tus, Alexandri frater.* 324
*Arimaxes Sogdianus, an
Alexander volare possit
interrogat.* 213,
219 se dedit. 221. cum
suis cruci affigitur, Pe-
tra urbe capta. 222
*Ariobarxanes. 119. stre-
nuus militum præfectus
sub Alexandro occidit.* 124
Arisba, Molossorum rex. 8
*Aristander, expertissimus
vates.* 57, 70, 93, 94
*Aristomenes, præfectus
classis Darii, supera-
tur.* 35
*Aristonicus, Methymneo-
rum Tyrannus, fraude
captus. 68. necatus. 78
Aristonis insignis pugna.* 82
Armenie montes. 194
*Arpalus. Vide Harpa-
lus.*
*Arsaces, Mediae præfe-
ctus.* 235
Arsanes, Cilicia Prætor. 26, 27
*Artabazus, Dario fidi-
mus. 133. olim Phi-
lippi hospes.* 155
*Asclepiodorus in Alexan-
dram conjurat.* 242
*Aspastes, satrapes Carma-
niæ.*

INDEX.

- nia.* 303. interfici iussus. 364
Astaces, Darii prætor. 73
Attalo gravicrem inimicum *Alexander* non habuit. 171
Athenodorus Græcorum militum, qui ab *Alexandro* defecerunt, princeps. 292. per *Boxum* in convivio occisus. 292
Atheniensibus infestus *Alexander*. 310
Athenienses soli, ex *Alexandri* edicto, exules non recipiunt. ibid.
Attinas, *Alexandri* præfectus, cum trecentis equitibus occisus. 224

B.

Babylonia *Alexandro* deditur. 111. eius conditrix. 112. muri bitumine interliti. 111, 112. descriptio. 112. pons lapideus, inter mirabilia Orientis opera numeratus. 112. horti pensiles. 113
*Babyloni*orum turpissimi mores. 113, 114
Bactra 67, 198. ultima *Asia*. 207
Bactriana terra. 197
Bactriana arx à Græcis militibus, qui ab *Alexandro* defecerant, occupata. 291, 292
Bactriani promptissimi. 69
Bactrianorum defectio. 205
Bactrus, amnis. 198
Bagoas, spado, *Alexandrum* obsequio corporis sibi devinxerat. 308. hinc *Orsinem* infontem ad supplicium rapit. 309
Bagophanes, archi, & regia pecunie, in *Babylonia* custos. 111
Balena monstrosa. 62
Barbarus quidam Darii miles, simulato transfugio, *Alexandri* cervicem appetit. 71
Barsine, pellex *Alexandri*. 323
Barxentes, defectionis *Archachosii* autor, victus ad *Alexandrum* perductus. 261
Batis. Vide *Betis*.
Bazarra, regio. 224
Belon strenuus miles, sed rudis, in *Philotam* invehitur. 177
Belus *Babyloniam* condidit.

INDEX.

- dit. 112
Bessus, *Bactrianorum dux.* minem præter Alexan-
 69, 74, 131. cum Na- drum dorso insidere pa-
barxane regem suum titur. 6, 157
Darium prodere cogi Bucephalus urbs ab Ale-
 tat. 133, 134, 135. xandro condita. 281
quem vinciunt. 140.
et confodiunt. 142.
Bactra petit. ibid. sum-
pta veste regia, se Ar-
texerxem appellari u-
bet. 160
Bessi in *Cobarem indigna-*
 tio. 196
Bessus à *Bactrianis mili-*
 tibus desertus. 196.
 à *Spitamene vinculus.*
 201, 202. ad Ale-
 xandrum perducitur.
 202, 203
Bessi supplicium. 204
Betis, *Gazæ Prætor.* 69.
ejus egregia virtus, et
crudelissima mors. 72
Bexira urbs. 255
Bion transfuga. 96
Bituminus fons. 111
Byzantium urbs quando
 condita. 6
Boxus *Macerianus A-*
thenodorum in convivio
occidit, mox ipse à mi-
litibus Græcis interfe-
ctus. 292
Branchidæ ad internecio-
 nem omnes cæsi. 202
- Bucephalus** equus s. ne-
 minem præter Alexan-
 drum dorso insidere pa-
 titur. 6, 157
Bucephalus urbs ab Ale-
 xandro condita. 281
- C.
- C** *Alis, reus factus.* 181
Calistheni gravitas,
et libertas, Alexandro
invisa. 240
Calisthenes ab Alexandro
vinculus. 244
Calisthenis mors, quæ sum-
mam apud Græcos A-
lexandro excitavit in-
vidiam 249
Canes venatici. 274
Captivi Græci. Vide Græ-
ci.
Carthagini infensus Ale-
xander. 307
Carthago à Tyriis condi-
ta. 57
Carthaginenses Saturno,
usque ad excidium ur-
bis suæ, ingenium pue-
rum immolarunt. 62
Caspium mare, quod et
Hyrcanum, dulcius ce-
litis. 154
Cassander venenum Ale-
xandro dedit. 317
Castra Cyri, regio. 26
Catenes,

INDEX.

<i>Eatenes, & eius sagittandi peritia.</i>	203.	ab Alexandro deficiens, in prælio occisus.	238	<i>Clitus apud Granicum armem nudo capite Alexandrum dimicantem clypeo suo texit, & Rhosacis manū gladio amputavit.</i>	225		
<i>Caucasus Asiam perpetuo iugo dividit.</i>	194	<i>Ceballinus Philote insidias Alexandro paratas detegit.</i>	164	<i>Cliti cum Alexandro contentio, & pertinacia.</i>	226. 227		
<i>Chaldaei vates Alexandrum monent, ne Babylonem ingrediatur.</i>	317	<i>Clitus ab Alexandro occisus.</i>	228	<i>Cobares, magus.</i>	195. ad Alexandrum transfugit.	196	
<i>Cartasis, Scytharum regis frater.</i>	207	<i>Cæle-Syria.</i>	67	<i>Cœnus sagittis prope occisus.</i>	107, morbo extinctus.	280	
<i>Cedrosia, regio.</i>	303	<i>Colonia Græcorum Carabastira deducta.</i>	291	<i>Cognati Regis, militum genus apud Persas.</i>	25	<i>Conjuraciones.</i>	163, 164, 242, 317
<i>Chares Atheniensis.</i>	69	<i>Chari virtus, & mors.</i>	258	<i>Copbes, Artabaxi filius.</i>	219	<i>Copidæ gladii.</i>	267
<i>Chliarchæ.</i>	115	<i>Choaspis amnis aqua delictata.</i>	116	<i>Corycium nemus.</i>	27	<i>Corvi, Bellicæ machine.</i>	63
<i>Cherilus, pessimorum carminum conditor.</i>	239	<i>Chrysolai Methymneorum ducis mors.</i>	78, 79	<i>Corvi in Gazæ obsidione augurium.</i>	70	<i>Corvi Alexandro duces cum Anmonem satagant peteret.</i>	74
<i>Cleander. 60. prætor regius. 189. Parmenionem iugulat.</i>	190	<i>Cleo, adulator.</i>	239	<i>Coffei montes.</i>	90		
<i>Cleochares, Alexandri ad Porum regem legatus.</i>	261						
<i>Cleophes, Affacani, Mazagarum regis, mater.</i>	255.	<i>Alexandro de-</i>					

INDEX.

- Craterus, Alexandro ca-*
rus, Philote adversus.
 166. *Oxenem & Za-*
riaspem nobiles Persas
defectionem molientes
oppressit. 303
Crocodili. 250
Cydaris, Persarum diade-
ma. 25
Cydaris amnis. 27, 28
Cypriorum reges à Dario
ad Alexandrum defi-
ciunt. 79
Cyri castra, regio. 26. se-
pulchrum. 308, 309
Cyropolis. 206

 D.

D *Edala, in India re-*
gio. 254
Daha Alexandro se de-
dunt. 224, 234
Daharum pernicitas 210
Damascenorum miserabi-
lis fuga & captivitas.
 47, 48
Darii armatorum nume-
rus. 21, 22. *somnium.*
 23, 24. *agminis ordo.*
 24, 25
Darius invalidis quibus-
dam militibus manus
amputat. 35
Darii acies. 37. *fuga.* 42.
mater, conjux, liberi,
captivi. 43, 44, 45;
 46. *Suse depositi.* 116.
uxoris mors. 84 & *hu-*
matio. 85. *Ad Alexan-*
drum literæ. 66
Darius omnia auxilia Ba-
byloniam contrahit. 79
Darii literæ, quibus Græci
militēs sollicitantur, ut
Alexandrum interfici-
ant. interceptæ. 84
Darius legatos ad Alex-
andrum mittit. 86,
 87
Darii ad Arbellam mili-
tum numerus. 89, 90.
 & *fuga.* 103, 104. *fu-*
gientis præclare dictum
 105
Darius natura simplex et
mitis. 34, 136. *servo-*
rum suorum vinculus
captivus. 140. *à suis*
confossus. 142
Darii morituri verba.
 143, 144
Darius, quomodo Rex
Persarum factus. 151
Dataphernes, Spitamenis
defectionis particeps,
Alexandro deditur.
 234
Democrates, Atheniensis,
gladio se transfigit 156
Demophoon vates. 284
Didymæon templum, vio-
latum.

INDEX.

- latum. 202
 Dimachæ, equites. 141
 Dioxippus Atheniensis, pugil nobilis. 293. falso à Macedonibus furti in-
 simulatus, ignominia impatiens, ferro se in-
 terimit. 294
 Doryphori, Persarum mi-
 lites. 25
 Drangarum bellicosana-
 tia. 163
 Duellum, 293
 Dyardenes fluvius. 250
 Dymnus insidias, Alexan-
 dro paratas. Nicomacho
 exoleto aperit. 163.
 gladio se interimere
 vult. 165
- E.
- E** Chatana, caput Me-
 dia. 131
 Epaminondas, strenuissi-
 mus Thebanorum dux,
 atque Philosophus præ-
 stantissimus. 1
 Epimenes in Alexandrum
 conjurat. 242. conju-
 rationem detegit. 243
 Equus Solus apud Persas.
 24. 25
 Erigyi cum Satibarxane
 duellum. 198. mors.
 233
- Erinanthus, fluvius. 250
 Erythroxomari, non à colo-
 re, sed ab Erythro rege,
 inditum nomen. 250,
 306, 307
 Erythri Regis monumen-
 tum. 307
 Eryci occisi caput atque
 arma ad Alexandrum
 delata. 259
 Euclidean, unus Græco-
 rum captivorum. 125
 Eudæmon, dux Thracum.
 307
 Eudemus, Atheniensis
 exul. 22. ejus inter-
 itus. 23
 Evergetæ, qui ante A-
 griaspæ. 192
 Eurydices, Amyntæ uxo-
 ri, Philippi matris, par-
 ticipia. 1, 2
 Eurylocho fratri conjura-
 tionem detegit Epime-
 nes, & ab eo in reſta
 manu in regiam trahi-
 tur, 244 245
 Eurylochi ob conjuratio-
 nem detectam præmia.
 244
 Euryone, Philippi soror. 1
 Excipinus. 216
 Exules recipi jussit Ale-
 xander. 310

INDEX.

F.

F Alcate quadriga. 80.
Fames & pestilentia
in exercitu Alexandri.

302

Fati inevitabilis fors. 308

Fons apud Ammonii tem-
plum mirabilis. 75

Fons bitumen effundens. 111

Fons in tabernaculo Ale-
xandri subito conspe-
ctus 218

Fortuna ludibria. 105

Fortuna Alexandro in-
dulgento nunquam fa-
tigata. 233

G.

G Ades Tyrriorum colo-
nia. 66

Gamaxus Rex exiguz
partis Indorum, ad A-
lexandrum inclusus per-
ductus. 261

Gangaba Persarum baju-
li. 47

Gangaridæ, quæ natio. 275

Ganges, egregius fluvius.
249, 250 maximum
totius India flum. num.

275

Gaza, urbs. 67. obside-

tur. 69. ab Alexandro
capitur. 71, 72

Globares Pasergadum A-
lexandro tradit. 128

Gordium, Mida civitas
regia, & Gordius no-
dus. 20

Gordyæi montes. 83

Gortuæ gentes. 90

Græci captivi ad quatuor
millia, quos Persæ va-
riis suppliciorum modis
affecerant. 124, 125

Græcorum temporaria in-
genia. 67

Græcorum in mentiendo
licentia, in Jovis femo-
re Liberum Patrem esse
celatum. 254

Græcorum militum ab A-
lexandro defectio. 291

Græcos exules recipi Ale-
xander iussit. 310

H.

H Ages, Pori Regis fra-
ter. 264

Halys. amnis. 87

Harbalus, Alexandrum
fugendo, & Athenas
petens Athenis excede-
re iubetur, & à Græ-
cis militibus trucidat-
ur. 310

Hausstanes ab Alexandro
deficit,

INDEX.

deficit, & capitur. 238	261 281. 282
Hecatompylos. 149	Hydases fluvius 274
Hecfloris, Parmenionis filii mors. 78	Hyrates fluvius. 272
Hellanicæ, Alexandrinæ trix. Cliti soror. 225	Hyrcaniam Alexander penetrat. 153
Heneti, Veneti. 21	Hyrcanum, vel Caspium mare. 154
Hephæstion, cui brachium hasta idum 107. Alexandro unice ac fratris loco dilectus, febricitans moritur. 45 316. cui tanquam Heroi sacrificari iussit Alexander. 317	I.
Herculi Tyrii urbem dicaverant. 62	I'Gnis apud Persas æternus 24
Hercules Tyrius. 79	Immortales milites apud Persas dilecti 25
Herculis simulacrum, maximam bellantibus Indis incitamentum. 265	Incestus Nauranorū. 230
Herculis scyphus. 317	Indiæ sapientes 252 situs. 242. sylvæ. 271, 272
Hermolaus, puer nobilis, apri causa in Alexandrum conuratur. 242	Indiam nives obruunt, cum aliarum terrarum fervore solæ exstuant. 250
Hipsidis mors. 211	Indus fluvius. 249
Hispania, quæ & Iberia. 307	Indorum ritus. 251. Regum magnificentia. 251.
Horitz. 301. à Leonato superati. 303	252. Sapientes, Dii. 252. Reguli Alexandro occurrunt. 252
Horatæ Macedonum, & Dioxippi Atheniensis, singulare certamen. 293	Indi fatum occupant, sequæ vivos cremari iubent. 252
Horti pensiles. 113	Indi maritimi. 302
Hydaspis amnis. 260,	Insidiæ, & earum l. x. 163 178 244 317
	Iollus, Antipatru filius, Alexandro venenum præbuit. 317, 333
	Jovis cultus. 94. templa,

INDEX.

- pla. 20, 74 factus. 121
 Isthmiorum solenne ludicrum. 67 Lyncestes Alexander. 183
 Jumentorum carne vescuntur milites Alexandri. 197 Lysimachus, qui post Alexandrum regnavit, et feram eximia magnitudinis solus occidit, ab Alexandro leoni obiectus. 225
- L.**
- L**acedæmoniorum & Macedonum cruentum bellum. 145, 146
 Lacedæmonii à Macedonibus fusi. 146
 Lacedæmoniorum & Macedonum cæsorum numerus. 147
 Lacus falsus. 301
 Lanificium apud Persas contumeliosum. 117
 Legati Alexandri à Tyrinis occisi. 57, 58
 Leo magnitudinis rara, ab Alexandro uno vulnere occisus. 225
 Leonidas, Parmenionis intims; & ejus cohors. 191
 Liber Pater in Jovis femore celatus. 254. ejus termini. 216. triumphum imitatur Alexander. 303, 304
 Lignum igne duratum. 22
 Lycius, Alexandro viadux Persidem intranti
- M.**
- M**acedonum contra Darium acies. 26, 25. miserranda penitentia. 315
 Macedonibus, privilegii concessis, ignoscit Alexander. 316
 Macedonum lex, qua cautum erat, ut propinquorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis necarentur. 178, 244. exercitus seditiosis vocibus Alexandrum increpat. 283. Lucius super morte Regis Alexandri. 318, 319. contentio, quis Alexandrum vulneratum ferre debeat. 204 scitum, ne Alexander solus venetur. 225. à Spitamene edita cædes. 310, 211
 Macedones, iure interfecitum Clitum, decernunt.

INDEX.

- nunt. 230
Macedonum mos in capitalibus rebus. 169. al-
loquendi Regem. 279.
sanctissimum coeun-
tium pignus. 238. cum
Lacedæmoniis cruen-
tum bellum. 145, 146.
muris futura urbis po-
lentam destinandi ri-
tus. 78
Macedones liberos adul-
tos Regibus tradebant.
114. eorum munia. 241
Macedonum exercitus per
decem dies Libero Patri
operatus. 254. confite-
tur, se unius Alexan-
dri spiritu vivere. 288.
solenne munus humani-
disuorum. 120. in fauci-
bus Syria caesorum nu-
merus. 43. ad Arbel-
lam caesorum numerus.
107. & Lacedæmo-
nem. 147
Macedones Lacedæmonios
in fugam vertunt. 146
Macedones sub Persarum
satellitum ministeria
redacti. 315
Macedonum mos lustrandi
exercitus. 300. tumultus.
149
Macedonas pœnitet, divi-
nos honores Alexandro
negasse. 319
Magia, non ars, sed va-
nissimi cujusque ludi-
brum. 195
Mallorum regio. 282
Maracanda, urbs. 206.
207, 216
Mardorum gens bellicosis-
sima. 129
Mareotis palus. 73
Marginia urbs. 218
Marsyas, fluvius. 19
Maxæus, Darii Prætor. 80
Maxæus Babyloniam A-
lexandro tradit. 111
Medus, amnis. 128
Meleager. 261. infestus
Perdiccæ. 324. in tem-
plo occisus. 331
Melo, Darii interpres. 141
Memaceni, Alexandri le-
gatos, vino prius cbru-
tos, occidunt, hinc obsi-
dio gravissima, & A-
lexander saxo graviter
vulneratus. 206
Memnonis celebrata re-
gia. 77
Memnon Arachosius datus
Prætor. 192. & ejus
mors. 303
Memphis Alexandro tra-
dita. 73
Menedemus infidiis à
Spitamene circumven-
tus. 846.

I N D E X.

<i>tus.</i>	210	<i>proditio.</i>	133.	<i>occiso</i>
<i>Menedemi cades.</i>	211	<i>Dario Hyrcaniam pe-</i>		
<i>Menidas sagittis prope oc-</i>		<i>tit. 142. eius ad Alex-</i>		
<i>cifus.</i>	107	<i>andrum litere, 153,</i>		
<i>Mennis, urbs.</i>	111	<i>154 accepta fide Alex-</i>		
<i>Meros, mons.</i>	254	<i>andro occurrit. 158</i>		
<i>Mesopotamiz aestus.</i>	332	<i>Nasamones, natio. 74</i>		
<i>Metroni insidias Alexan-</i>		<i>Naurani parentes stupro</i>		
<i>dro paratas detegit Ce-</i>		<i>core cum liberis soliti.</i>		
<i>ballinus. 164 165</i>			230	
<i>Miletum captum. 67</i>		<i>Nicea urbs ab Alexandro</i>		
<i>Militaris disciplina ab</i>		<i>condita. 281</i>		
<i>Alexandro reformata.</i>		<i>Nicanoris, Parmenioni</i>		
	115	<i>filii, mors. 161</i>		
<i>Minervæ cultus. 94</i>		<i>Nicanoris, nobili juvenis,</i>		
<i>Mirabile Orientis. 112</i>		<i>temeritas atque auda-</i>		
<i>Mitylene Alexandro de-</i>		<i>cia. 262</i>		
<i>ditur. 69</i>		<i>Nicomachus, exoletus, Ce-</i>		
<i>Mæris, Pathalyæ Rex.</i>		<i>ballino fratri insidias</i>		
	297	<i>Alexandro paratas de-</i>		
<i>Monumenta expeditionis</i>		<i>tegit. 164</i>		
<i>Alexandri in India. 280</i>		<i>Nicostratus in Alexan-</i>		
<i>Mullinus, scriba Alex</i>		<i>drum conjurat. 242</i>		
<i>andri. 257</i>		<i>Nysa, India urbs. 253</i>		
<i>Murices ferrei. 96</i>				
<i>Musici in ditionem</i>				
<i>reducti. 295. ab Alex</i>				
<i>andro deficientes, rur-</i>				
<i>sus in potestatem re-</i>				
<i>ducti. 296</i>				

N.

N *Abarxanes, Darii*
prator. 33. eius

O *Ceanum visendi A-*
lexandri pervicax
cupido. 298
Oceani aestus. 299
Ochus, octoginta fratres
Sysigambis eodem die
trucidavit. 320. eius
filia. 48. & nepis cap-
tiva. 148
Ochus,

I N D E X.

- Ochus, amnis.** 218
Olympias, Neoptolemi Mo-
lossorum Regis filia. 3
Olympiadis & Antipatri
simultas. 316
Olympias, Alexandri ma-
ter, immortalitati con-
secratur. 291
Orientis mirabile. 112
Orta, vide Horita.
Orsines, Pasargadarum
Satrapes 307. secreto
à Bagoa spadone sit
rem. 308. iussu Alex-
andri occisus. 309
Oxartes, quatuor Alexandri
legatus. 231
Oxatres, Darii frater.
142, 203
Oxyatres, Prætor Bactri-
anorum. 295
Oxydates, Media præfe-
ctus. 235
Oxius fluvius. 195 218
Oxycanus, Indorum Rex,
occisus. 296
Oxydracorum regio. 282
Oxines Perses, defectionem
moliens, à Cratæro op-
pressus. 303

P.
Palatyrion, Herculis
templi sedes. 56
Parapamisada, agreste ho-

minum genus. 192, 193
Parmenio Philippum A-
lexandri medicum cry-
minatur. 30. in occi-
dendo Attalo minister
Alexandri. 183
Parmenionis ad filios lite-
re 170 occidendi ne-
gotium Polydamanti ab
Alexandro datur. 189
Parmenio à Cleandro oc-
cisus. 190
Parmenionis truncum cor-
pore militibus ad sepul-
turam datum, & ca-
pue ad Alexandrum
delatum. 191
Paropamisus mons. 198
Parthienæ, quondam igno-
bilis gens, nunc caput
omnium, qui post Eu-
phratem & Tigrim a-
mines siti, Rubro mari
terminantur. 149
Pasas Thessalus. 328
Pasergadam conditum à
Cyro. 128
Pasitigri fluvius. 117
Pathalyæ gens. 297
Patron, dux Græcorum
militum. 135
Perdiccas sagittis prope
occisus. 107
Perdiccæ infestus Melea-
ger. 324
Perdiccas trecentos Ma-
cedonas

INDEX.

- sedonas elephantis in Petra, quam occupatam
 conspectu totius exerci- *Arimazes Sogdianus.*
 tus objicit. 331 218, 219
- Persagadū à Cyro condi-* *Phalanx Alexandri.* 38
tum. 137 *Pbegelas Rex.* 274
- Perse satellites Macedo-* *Philippus, Amyntæ filius,*
nas ad supplicia tra- *Alexandri pater, pri-*
hant. 315 *mus omnium Regum*
Perse arcana Regū mira *eius gentis, Macedonia*
celant fide, & linguam *regnum ad summam*
gravius quam ullum *potentiam exexit, to-*
probrum castigant. 69 *tam Græciam subegit,*
Persarum ad Arbellam *& Illyriis ac Thebanis*
casorum numerus. 107. *obses datur. 1. ab Epa-*
casorū cadavera sepe- *minonda institutus. 1. 2*
liri jubet Alexander. *Philippi somnium super*
 45. *famine non aliud* *nativitate Alexandri* 3
magis in contumeliam *Philippus Acarnan, med-*
accipiunt, quam lance *cus Alexandri; quem*
manus admovere. 117. *criminator Parmenio.*
luctus super morte Re- 30
gis Alexandri. 318. *Philippi, Lysimachi fra-*
in *tris, indoles rara.* 232.
fauibus Syriæ casorū *mors.* 233
numerus. 43. *regia ce-*
dro edificata incensa. *Philotas in Alexandrum*
 130. *conjurat.* 164
- Persis corporis sui custo-* *Philotis catene injectæ.*
diam tradit Alexan- 168
der, eisque Macedonia *Philotas ad questionem*
imposita nomina. 315 *tractus.* 178
- Persis, regio, sub Vergilia-* *Philota in tormentis con-*
rum sita situs. 128 *tumacia.* 178, 179.
Persepolis, caput regni *confessio.* 179
- Darii.* 67 *Phradates. 155. regnū af-*
Pestilentia & fames in ex- *fectasse suspectus, iussu*
ercitu Alexandri. 302 *Alexandri occisus* 309
 Phra.

INDEX

- Phrataphernes Alexan. Pylæ Susidæ. 119
drose dedit. 155 Pylæ, arctissimæ fauces. 26
Pithon Musicanos rebel- Pyramus fluvius. 27
lantes in pot. st. item re- Pythagoras, Rex Cypric-
degit. 296. in comitis rum. 60
pro Arideo. 325 Python. Vide Pithon
Polydamanti, Parmenoni
longe acceptissimo, nego-
tium occidendi Parme-
nionis ab Alexandro
datur. 189 Q.
Polypercon regionem, quæ
Bubacene appellatur, in
deditionem redegit. 238 Q Vadrigæ falcatz.
in custodiam traditus. 356 R.
Polystратus, in Darium
confessum incidit. 143 R Hinoceros. 271
Polytimetus, amnis. 217 Rhodi urbem suam
Porus Rex. 261. in ulte-
riore ripa Hydaspis con-
fedit, transitu prohibi-
turus hostem Alexan-
dram. 262. Taxilus Re-
gis fratrem telo transfi-
git. 268 Rhidagus, fluvius. 163
Prometheus in rupe ad Roxane, Alexandro con-
Caucasum vinculus. 194 nubio iuncta. 237. ex
Ptolemæus, Philippo geni-
tus, telo venenato sau-
cius. 297 eo prægnans. 322, 323
Puer ingenuus Saturno
immolari solitus. 62 S.
Pugæ nova forma. 281, 282 Sabaces, prætor Ægy-
Pylæ Amanicæ. 36 pti. 41
Sabes rex. 296
Sabracæ, gens, populi, non
Regū imperio regi soli-
ta, in fidē accepti. 296
Sacæ, gens Scythica. 216
Sagutarum Indicarum
magnitudo. 251, 286
Samaritæ Andromachū,
in Syria Alexandri
Præfectum, cremarūt. 78
San-

INDEX.

<i>Sangarius fluvius.</i>	20	<i>mis fulgentibus.</i>	272
<i>Sanguis apud Macedonas</i>		<i>Scutbes Odrysas popula-</i>	
<i>è pane manavit, & ex</i>		<i>res juos Thracas ad defe-</i>	
<i>fornacibus apud Tyrios.</i>		<i>ctionem compellit.</i>	310
	57	<i>Sicilienses, naturæ vitio</i>	
<i>Sapientes Indiæ.</i>	252	<i>adulatores.</i>	239
<i>Sarcinas primum suas,</i>		<i>Sidon, urbs, vetustate &</i>	
<i>deinde totius exercitus,</i>		<i>conditorum fama in-</i>	
<i>incendi præcipit Ale-</i>		<i>clyta. 52. eam condidit</i>	
<i>xander.</i>	160	<i>Agenor.</i>	65
<i>Sarissophori, hastati.</i>	101	<i>Simnias, Philotæ ami-</i>	
<i>Satibarxanes ab Alexan-</i>		<i>cus.</i>	183
<i>dro defecit.</i>	192	<i>Sisenes, Perses.</i>	33
<i>Satibarxanis & Erigyi</i>		<i>Sitis in exercitu Alexan-</i>	
<i>duellum</i>	198	<i>dri.</i>	199
<i>Satrapene, regio.</i>	115	<i>Sogdianorū defectio.</i>	205.
<i>Saturno olim ingenuus</i>		<i>deserta. 217. captivo-</i>	
<i>puer immolari solitus.</i>		<i>rum, cum ad mortem</i>	
	62	<i>ducerentur, lætitia. 1b.</i>	
<i>Scenitæ, Æthiopes.</i>	74	<i>Solis equus, apud Persas.</i>	
<i>Scythæ, bellicosissima</i>			25
<i>gens, raptò vivere assue-</i>		<i>Solis aqua, ad Ammonii</i>	
<i>ti.</i>	69	<i>sitanæ templum.</i>	75
<i>Scythæ Abii.</i>	206	<i>Somnium Alexandri, su-</i>	
<i>Scythi non ut ceteris Bar-</i>		<i>per valetudine Ptole-</i>	
<i>baris, rudis sensus est.</i>		<i>mæi.</i>	297
	212	<i>Sophitis regnum.</i>	273
<i>Scytharum fuga.</i>	215	<i>Sopolis, Hermolai pater.</i>	
<i>Scythæ petunt, ut Ale-</i>			245
<i>xander Regis sui filiam</i>		<i>Sostratus cum Hermolao</i>	
<i>matrimonio sibi jun-</i>		<i>occidendi Alexandri</i>	
<i>gat.</i>	224	<i>consilium capit.</i>	242
<i>Semiramis. 206, 291. Ba-</i>		<i>Spitamenis in Bessum in-</i>	
<i>byloniam condidit, 112</i>		<i>fiditæ.</i>	201
<i>Serpentes inusitatæ ma-</i>		<i>Spitamenes ab Alexan-</i>	
<i>gnitudinis. 271. squa-</i>		<i>dro defecit. 205. trans-</i>	
		<i>fuga,</i>	

INDEX.

T.

- fuga, Macedonum præ
sidio deiecto, Maracanda urbem occupat. 206, 207. Menedemo insidias tendit. 210. Macedonas cædit. 211. Bactra profugit. 216. eius in uxorem amor. 233. & caput ab illu ad Alexandrum delatum. 234
- Statyra Darii filia. 66
Stupro coire cum liberis, apud Nauram parentibus fas est. 230
Sunium, promontorium Atticæ terræ. 310
Susam Alexander ingreditur. 116
Susidæ Pylæ. 119
Susitanorum deserta. 199
Symmachi temeritas atque audacia. 262
Syracusani Africam intrant. 62
Sysigambis, Darii mater. 26. Alexandri captiva. 43, 44, 46. constantia illius in carcere. 101. Susæ ab Alexandro relicta. 116. eius luctus super morte Alexandri, fratres octoginta, & mors. 320
Sysimithres, Nauræ satrapes. 230
- Tabus, oppidum. 140
Tanais, fluvius. 149
Tarson, urbs. 23
Tauron Agrianorum Præfectus. 113
Taurus, mons. 194
Tauries, Rex, 260
Tencus Alexandro destituitur. 63
Teriotes, satrapes, Alexandri iussu interfecit. 295
Tharidis pellicis consilio, Persarum regia incendiatur. 130
Thalestris, Amazonum Regina. 153
Theatus, Atheniensis 126
Thebæ, Tyrionum colonia. 66
Thermodoon, fluv. 153
Thracas Odrysas ad defensionem compellit Scythæ. 310
Thymodes Mentoris filius. 23
Thymondas, dux. 34
Tigris, fluvius, à celeritate dictus. 31
Timæi virtus, & mors. 216
Titoni celebrata regia. 77
Tranandi amnem consilium novum. 200, 201
Trium

I N D E X.

Triumphus Alexandri, ad	Venenum, quo Alexander	
imitationem Liberi Pa-	extinctus est.	333
tris.	303, 304	Venetorum origo.
Troglodytae, Arabes.	74	Vergiliarum fides.
Typhonis specus.	27	Victoriz cultus.
Tyriotes, spado, Dario ux-	Vxii. 117.	Alexandro de-
oris mortem nuntiat.	85	duntur.
Tyrii literas invenere.	66	
Alexandri legatos oc-		X.
cidunt. 57. coniuges li-		X
berosq; devehendos Car-		Enippa, regio.
thaginem tradunt. 62.		230
expugnatorum suppli-		Z.
cia.	65	
Tyri conditor. ibid. obsi-		Z
dione fatigatur Alex-		Ariaspes, Perses, de-
ander.	63	fectionem moliens, à
Tyrius Herculi dicata. 62.		Cratero oppressus. 301
ab Alexandro capitur.		Zioberis, amnis.
	65	153
		Zopyrio, Thraciae prepo-
		situs, procellis cum toto
		exercitu oppressus. 31
	V.	
V	Enatici cares nobilif-	
simi.	274	

F I N I S.

and
Ames